

Instytut Badawczy IPC Sp. z o.o.

**RAPORT Z BADAŃ SPOŁECZNYCH NA TERENIE OBSZARU
FUNKcjONALNEGO ZIEMI DZIERŻONIOWSKIEJ**

Wrocław, październik 2014

Spis treści

1.	WSTĘP.....	2
1.1.	Badanie z mieszkańcami.....	3
1.1.1.	Nota metodologiczna	3
1.1.2.	Charakterystyka badanej populacji	5
1.1.3.	Opis wyników badania.....	7
1.1.4.	Identyfikacja emocjonalna z regionem.....	7
1.1.5.	Sytuacja materialna i mieszkaniowa mieszkańców	11
1.1.6.	Ocena poszczególnych dziedzin życia w miejscu zamieszkania	14
1.1.7.	Sytuacja gospodarcza miejscowości zamieszkania.....	18
1.1.8.	Ocena funkcjonowania usług publicznych	22
1.1.9.	Przemieszczanie się mieszkańców w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej.....	26
1.1.10.	Praca na terenie powiatu dzierżoniowskiego.....	32
1.1.11.	Przedsiębiorczość na terenie powiatu dzierżoniowskiego.....	36
2.	Badanie z uczniami	44
2.1.	Charakterystyka próby badawczej	44
2.2.	Dzierżoniów i okoliczne gminy – życie codzienne	47
2.2.1.	Związki z miejscowością	47
2.2.2.	Sytuacja materialna rodziny	52
2.2.3.	Jakość życia w miejscu zamieszkania.....	53
2.2.4.	Sytuacja gospodarcza w miejscu zamieszkania	54
2.2.5.	Komunikacja i transport zbiorowy.....	56
2.2.6.	Uczniowie a przedsiębiorczość.....	61
3.	Badanie z liderami społecznymi	67
3.1.	Nota metodologiczna	67
3.2.	Wyniki badania.....	67
3.2.1.	Charakterystyka respondentów	67
3.2.2.	Ocena działań Unii Europejskiej na rzecz wspierania inwestycji zintegrowanych na obszarach funkcjonalnych	68
3.2.3.	Ocena idei współpracy gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej.....	71
3.2.4.	Dążenie do wypracowania komplementarnego zestawu usług publicznych	75
3.2.5.	Ocena potrzeby współpracy między jednostkami Ziemi Dzierżoniowskiej w różnych dziedzinach	80
3.2.6.	Propozycje wspólnych projektów dla jednostek Ziemi Dzierżoniowskiej.....	109
4.	Spis wykresów i tabel	116

1. WSTĘP

Badania społeczne zostały przeprowadzone w ramach etapu diagnostyczno-badawczego, mającego na celu przedstawić obecną sytuację społeczno-gospodarczą obszaru funkcjonalnego Ziemi Dzierżoniowskiej.

W badaniu zastosowano zasadę triangulacji, której założenia przedstawia poniższy schemat:

Schemat 1. Zasada triangulacji w badaniach społecznych

Triangulacja perspektyw badawczych

- Polega na równoległym prowadzeniu badania przez kilku badaczy. Uzyskane w ten sposób wyniki będą konfrontowane i analizowane, co pozwoli uzyskać szerszy obraz przedmiotu badania

Triangulacja źródeł danych

- Polega na objęciu badaniem różnego rodzaju danych, pozyskiwanych od różnorodnych respondentów oraz z dokumentów, raportów i stron internetowych: danych pierwotnych, wtórnych, zastanych, wywołanych

Triangulacja metod i technik badawczych

- pogłębienie całości procesu badawczego poprzez uzupełnianie się m.in. takich metod i technik jak: analiza dokumentów, indywidualnych wywiadów pogłębionych, technik ankietowych czy w końcu uzupełnienia zebranych danych o opinie ekspertów

Badania zostały przeprowadzone z grupami społecznymi, które są naturalnymi odbiorcami dokumentów strategicznych, tj. mieszkańcami, przedsiębiorcami oraz młodzieżą (badania i charakterze ilościowym). Dodatkowo badania zostały przeprowadzone z lokalnymi liderami społecznymi (badania jakościowe).

1.1. Badanie z mieszkańcami

1.1.1. Nota metodologiczna

Badanie, którego wyniki przedstawione są w niniejszym raporcie zrealizowane zostało metodą sondażu za pomocą wywiadu telefonicznego (badanie CATI) na próbie badawczej wynoszącej N=1100.

Zastosowany został miks technik badawczych, w tym:

- ❖ technika wywiadów telefonicznych (CATI – Computer Assisted Telephone Interview, czyli wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny) jest ilościową metodą gromadzenia danych, w której badanie realizowane jest przy użyciu kwestionariusza zawierającego proste pytania, niewymagające używania materiałów pomocniczych. W badaniach realizowanych metodą CATI wywiad z respondentem przeprowadzony jest przez telefon; ankieter odczytuje pytania i notuje uzyskiwane odpowiedzi korzystając ze specjalnego skryptu komputerowego. Skrypt taki pozwala na pewne zautomatyzowanie kwestionariusza – np. poprzez zarządzanie filtrowaniem zadawanych pytań. Badanie CATI ponadto pozwala na zapewnienie respondentom anonimowości (uczestnicy badania dzięki takiemu zapewnieniu chętniej przekazują informacje drażliwe).
- ❖ PAPI - Wywiad bezpośredni polega na osobistej, bezpośredniej (twarzą w twarz) rozmowie z respondentem, przeprowadzanej przez ankietera przy użyciu specjalnego przygotowanego formularza - ustrukturalizowanego kwestionariusza, zawierającego (zazwyczaj) wystandaryzowane pytania dotyczące określonego problemu lub zagadnienia, uporządkowane w odpowiedniej kolejności i pogrupowane w pewne bloki tematyczne. Kwestionariusz swoją konstrukcją steruje przebiegiem wywiadu. Wywiady realizowane podczas poszczególnych projektów badawczych są przeprowadzane w identycznych warunkach. Prowadzone są przez specjalnie przeszkolonych ankieterów w mieszkaniach, miejscach pracy, na ulicy lub innych uczęszczanych miejscach. W trakcie wywiadu można zastosować dodatkowe metody zbierania informacji, np. obserwację zachowań respondenta i jego reakcji na określone pytania czy prezentowane materiały pomocnicze.
- ❖ CAWI - (od ang. Computer-Assisted Web Interviewing - ankieta internetowa nadzorowana przez system komputerowy) popularyzująca się technika badań ilościowych, w której pytania kwestionariuszowe pobierane są ze strony internetowej organizatora badania i przekazywane za pośrednictwem sieci do dowolnego punktu, w którym znajduje się respondent wraz z komputerem podłączonym do Internetu. Osoba badana w systemie CAWI, samodzielnie lub w asyście ankietera, odczytuje z ekranu treść pytań i udziela odpowiedzi, które rejestrowane są na docelowym serwerze. Oprogramowanie komputerowe obsługujące ankietę internetową dba o zachowanie właściwej kolejności pytań przesyłanych respondentowi, weryfikuje poprawność logiczną wprowadzanych odpowiedzi.
- ❖ Technika CAWI ułatwia ankietowanie niektórych grup respondentów (zbiorowości trudno dostępnych, rozproszonych geograficznie), pozwala na jednoczesne prowadzenie dużej ilości niezależnych pomiarów.

Wspomniany kwestionariusz ankiety zawiera 31 pytań, w większości zamkniętych, dotyczące kwestii problemowych oraz dodatkowo 7 pytań metryczkowych pozwalających na zaklasyfikowanie respondenta do konkretnej kategorii społeczno-demograficznej.

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

W badaniu zastosowany został losowy warstwowy/proporcjonalny sposób doboru próby, co oznacza, że próba badawcza ma takie same cechy, jak cała populacja. W ten sposób wyodrębniona została miniatura całej populacji mieszkańców Ziemi Dzierżoniowskiej z podziałem na poszczególne gminy, a następnie z podziałem na płeć i odpowiednie kategorie wiekowe. Dane uzyskane z próby badawczej dobranej tą metodą pozwoliły zapewnić reprezentatywność wyników dla całej populacji mieszkańców Regionu.

Niniejsze badanie zostało przeprowadzone we wszystkich siedmiu gminach powiatu dzierżoniowskiego. Były to zatem:

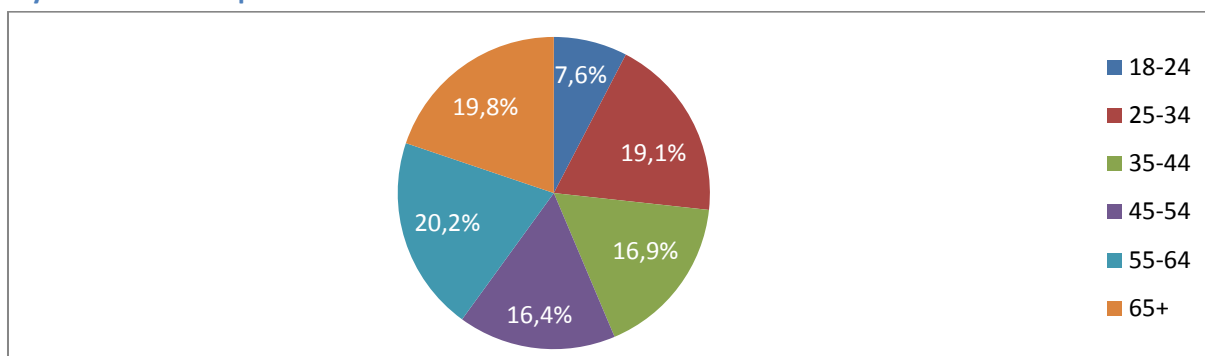
- Miasto Dzierżoniów
- Miasto Bielawa
- Miasto Pieszycy
- Miasto Pilawa Górna
- Gmina Niemcza
- Gmina Dzierżoniów
- Gmina Łagiewniki

1.1.2. Charakterystyka badanej populacji

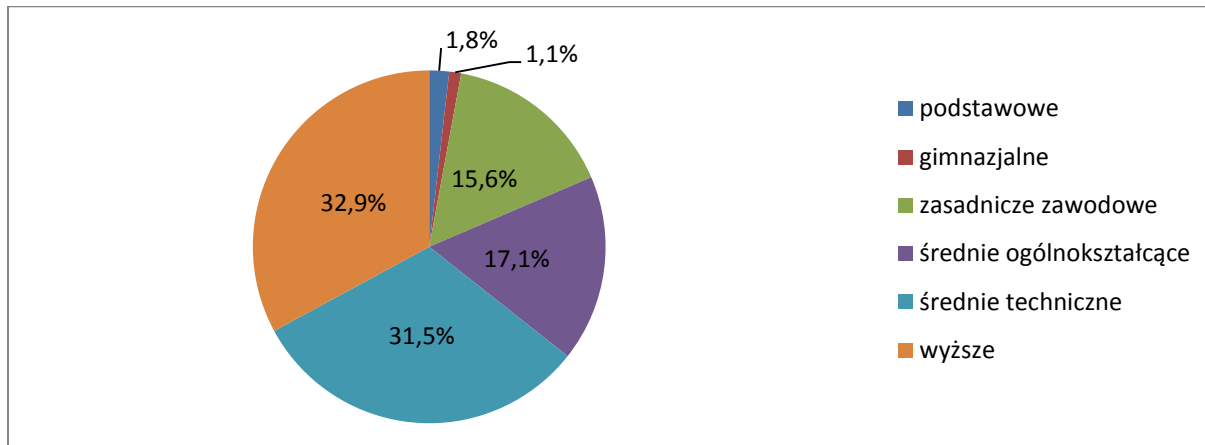
W badaniu wzięła udział porównywalna liczba przedstawicieli obu płci. Kobiety stanowiły 52,9%, a mężczyźni 47,1% próby. Podział dokonany ze względu na podział dokonany został na podstawie danych GUS obrazujących strukturę wiekową w powiecie. Dane wskazują, że najliczniej reprezentowana jest grupa mieszkańców w wieku 55-64 lata (20,2%), a następnie 25-34 lata (19,1%).

Wykres 1. Wiek respondentów

Prawie połowa badanych (48,6%) posiada wykształcenie średnie (ogólnokształcące lub techniczne). Drugą najliczniejszą grupą są osoby z wykształceniem wyższym stanowiące jedną trzecią. Znacznie mniejsza grupa posiada wykształcenie zawodowe (15,6%), a najmniejsza – podstawowe (1,8%) lub gimnazjalne (1,1%).

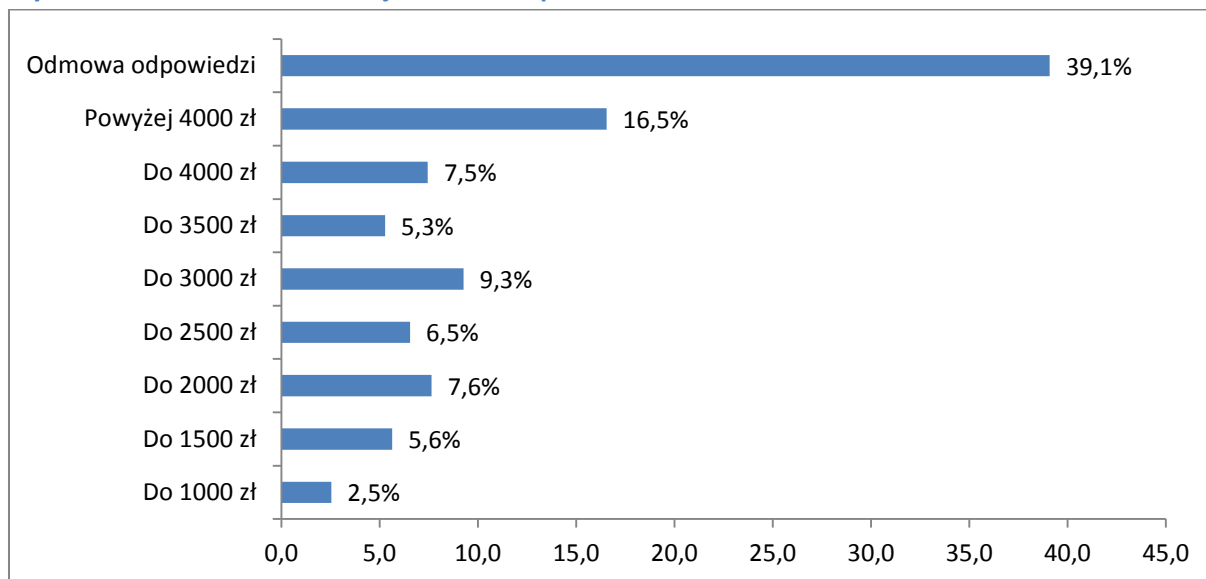
Wykres 2. Wykształcenie respondentów

39,1% uczestników badania odmówiło odpowiedzi na pytanie dotyczące dochodu netto całej rodziny. Spośród pozostałych, najwięcej osób (16,5%) żyje w rodzinach, których łączny dochód netto wynosi powyżej 4000 złotych. Pozostałe grupy są mniej liczne. W drugiej kolejności 9,3% deklaruje dochody do 3000 zł, a w trzeciej 7,6% do 2000 zł. Najmniej liczna grupa stanowiąca 2,5% próby żyje w rodzinach, których łączny miesięczny dochód nie przekracza 1000 złotych. Szczegółowe dane prezentuje poniższy wykres.

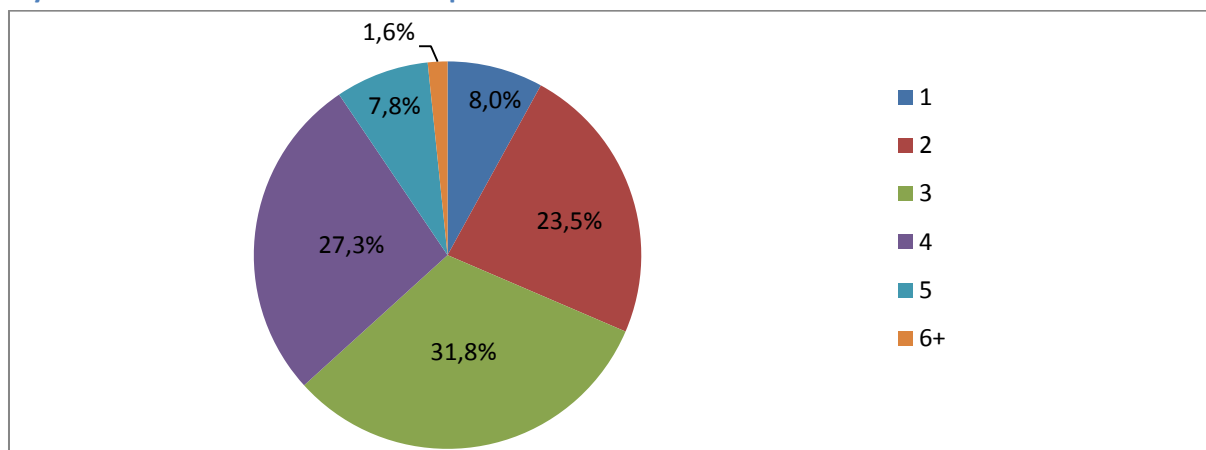

Wykres 3. Dochód netto w całej rodzinie respondentów

Największa grupa badanych stanowiąca prawie jedną trzecią próby (31,8%) mieszka w gospodarstwie domowym wraz z dwoma innymi osobami, a kolejna grupa 27,3% z trzema innymi osobami. Trzecią w kolejności grupę stanowią osoby żyjące w dwuosobowych gospodarstwach domowych. Osoby zamieszkujące w pojedynkę stanowią 8% próby. Mniej liczne są gospodarstwa domowe zrzeszające większą liczbę osób – te składające się z 5 osób stanowią 7,8%, a składające się z większej liczby – zaledwie 1,6%.

Wykres 4. Liczba osób w rodzinie respondentów

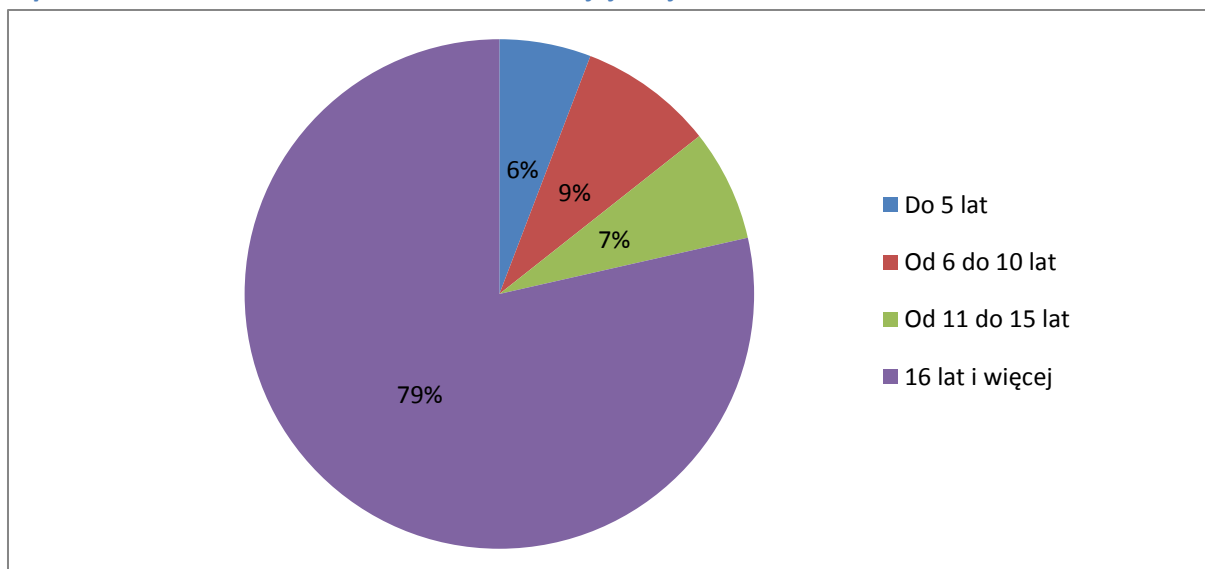

1.1.3. Opis wyników badania

1.1.4. Identyfikacja emocjonalna z regionem

Pierwszym zagadnieniem, o jakie zapytano osoby biorące udział w badaniu był okres, od jakiego zamieszkują swoją miejscowość. Ponad trzy czwarte badanych (79%) to osoby długotrwale, od ponad 16 lat zamieszkujące w tej samej miejscowości. Nieco krótszy okres, od 11 do 15 lat zamieszkiwania w swojej miejscowości deklarowało 7% ankietowanych. 9% wskazało na okres od 6 do 10 lat, a 6% na okres poniżej 5 lat.

Wykres 5. Okres zamieszkiwania na terenie swojej miejscowości

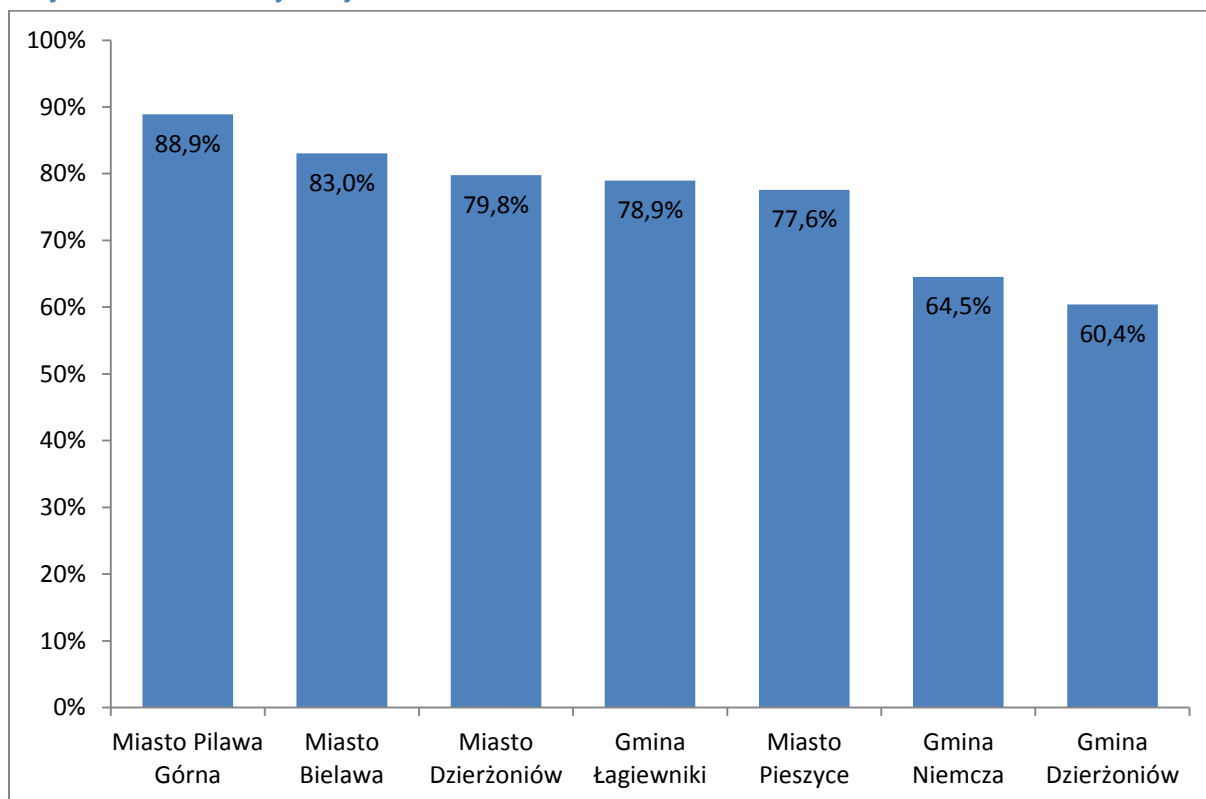

Grupa badanych zamieszkujących swoją miejscowość najdłużej, od ponad 16 lat, jest najliczniejsza w Pilawie Górnej – osoby te stanowią tam 89,9% mieszkańców. Grupa ta najmniej liczna jest natomiast w gminach Niemcza (64,5%) oraz Dzierżoniów (60,4%). Z drugiej strony, najwięcej osób nowo osiedlających (zamieszkujących daną miejscowość przez okres poniżej 5 lat) zanotowano w gminie Łagiewniki (10,5%) oraz miastach Pieszycy (8,2%) i Dzierżoniów (7,7%).

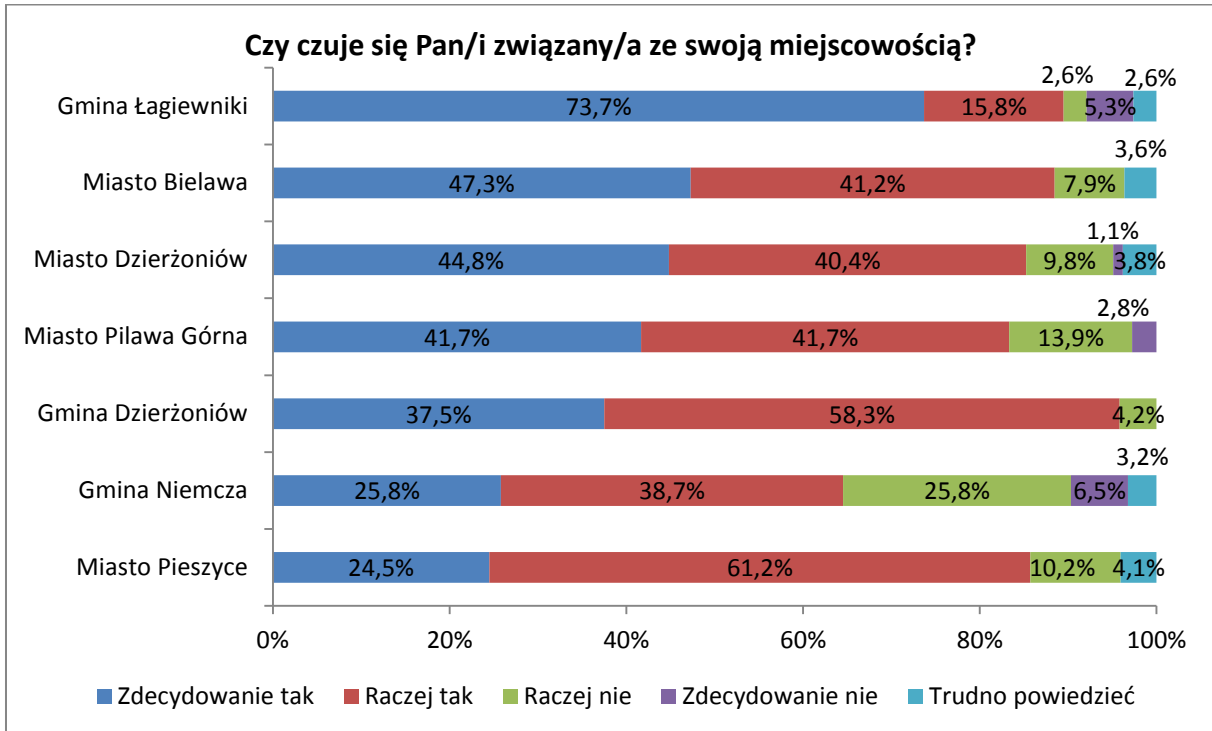
Wykres 6. Odsetek badanych z poszczególnych gmin zamieszkujących na terenie swojej miejscowości od co najmniej 16 lat

Mieszkańców Ziemi Dzierżoniowskiej zapytano także o stopień, w jakim czują się związane ze swoją miejscowością. Najwięcej osób deklarujących, że są zdecydowanie związane zamieszkuje gminę Łagiewniki (73,7%), i Bielawę (47,3%), jednak najwięcej osób, które ogólnie deklarują przywiązanie do swojej miejscowości zamieszkuje gminę Dzierżoniów (37,5% jest zdecydowanie a 58,3% jest raczej związanych). Na tle innych gmin powiatu dzierżoniowskiego wyróżnia się gmina Niemcza, w której prawie jedna trzecia mieszkańców (32,3%) twierdzi, że nie czuje się przywiązana do swojej miejscowości. W innych gminach odsetek ten nie przekracza kilkunastu procent – drugie miejsce zajmuje Pilawa Górna (16,7%).

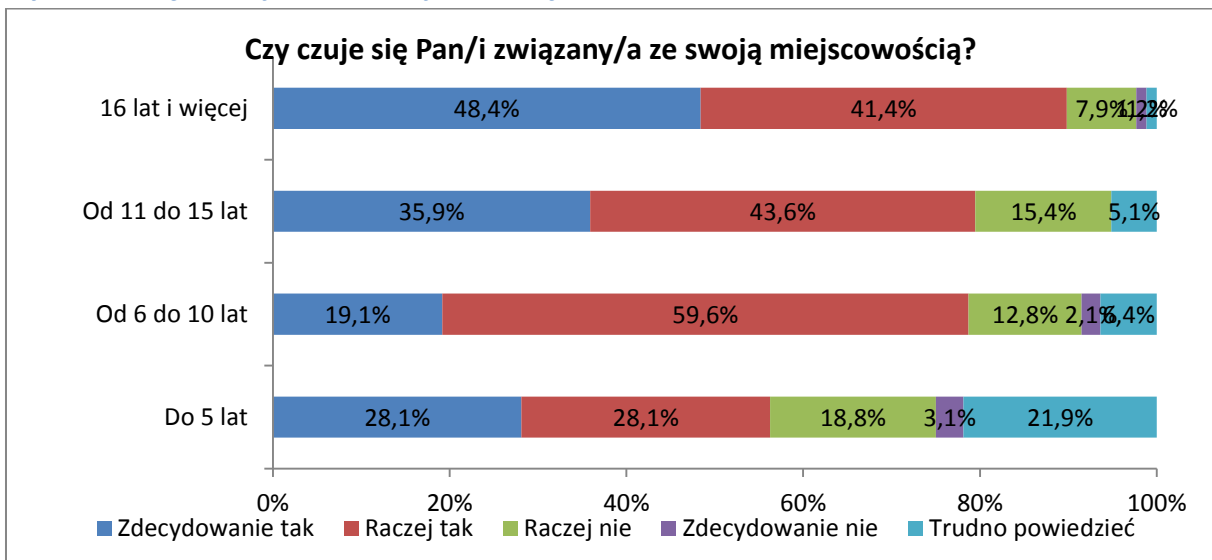
Nie odnotowano różnic istotnych statystycznie pomiędzy odpowiedziami kobiet i mężczyzn ani też pomiędzy różnymi grupami wiekowymi. Warto jednak dodać, że najbardziej przywiązane do swojej miejscowości są osoby w wieku pow. 55 lat.

Wykres 7. Wiąż emocjonalna z miejscowością zamieszkania w poszczególnych gminach

Jak przedstawia poniższy wykres, wraz z długością czasu zamieszkiwania na terenie danej miejscowości rośnie wiąż emocjonalna z tym miejscem – jest ona najwyższa wśród osób, które zamieszkują swoją miejscowość od ponad 16 lat (89,8% jest związanych ze swoją miejscowością, nieco mniejsza wśród tych, którzy mieszkają od 10 do 16 lat (79,5%) oraz od 6 do 10 lat (78,7%), a najniższa wśród nowo osiadłych, którzy zamieszkują od nie więcej niż 5 lat (56,2%).

Wykres 8. Wiąż emocjonalna z miejscowością zamieszkania a okres zamieszkiwania

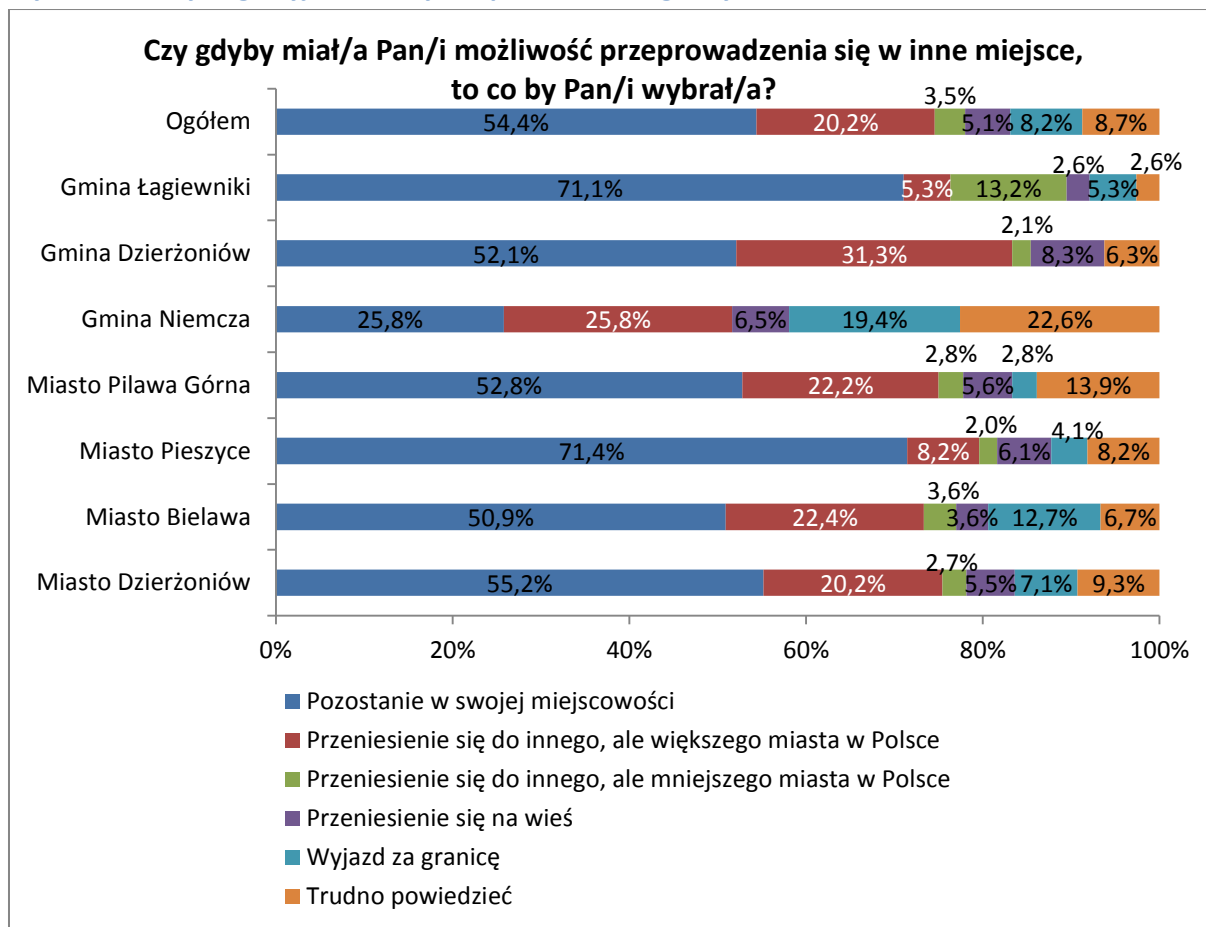
Zdecydowana większość mieszkańców Ziemi Dzierżoniowskiej (54,4%) nawet mając możliwość przeprowadzenia się w inne miejsce, wybrałaby pozostanie w swojej miejscowości. Co piąty (20,2%) przeniósłby się do większego miasta w Polsce, a 3,5% do mniejszego miasta w Polsce, co dwudziesty (5,1%) natomiast na wieś. O wyjeździe za granicę myśli 8,2% ankietowanych.

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Jak pokazuje poniższy wykres, mimo możliwości przeprowadzki, w swojej miejscowości pozostałoby najwięcej mieszkańców miasta Pieszycy (71,4%), a także gminy Łagiewniki (71,1%); najmniej natomiast mieszkańców gminy Niemcza – zaledwie 25,8%. O przeprowadzce do większego miasta myślą przede wszystkim mieszkańcy gminy Dzierżoniów (31,3%) i Niemcza (25,8%). Podobnie mieszkańcy tych dwóch gmin najczęściej wybierają przeprowadzkę na wieś – odpowiednio 8,3% i 6,5%. Plany wyjazdu zagranicznego również najczęściej podawane były w gminie Niemcza, z której aż jedna piąta mieszkańców (19,4%) chce wyjechać do innego kraju.

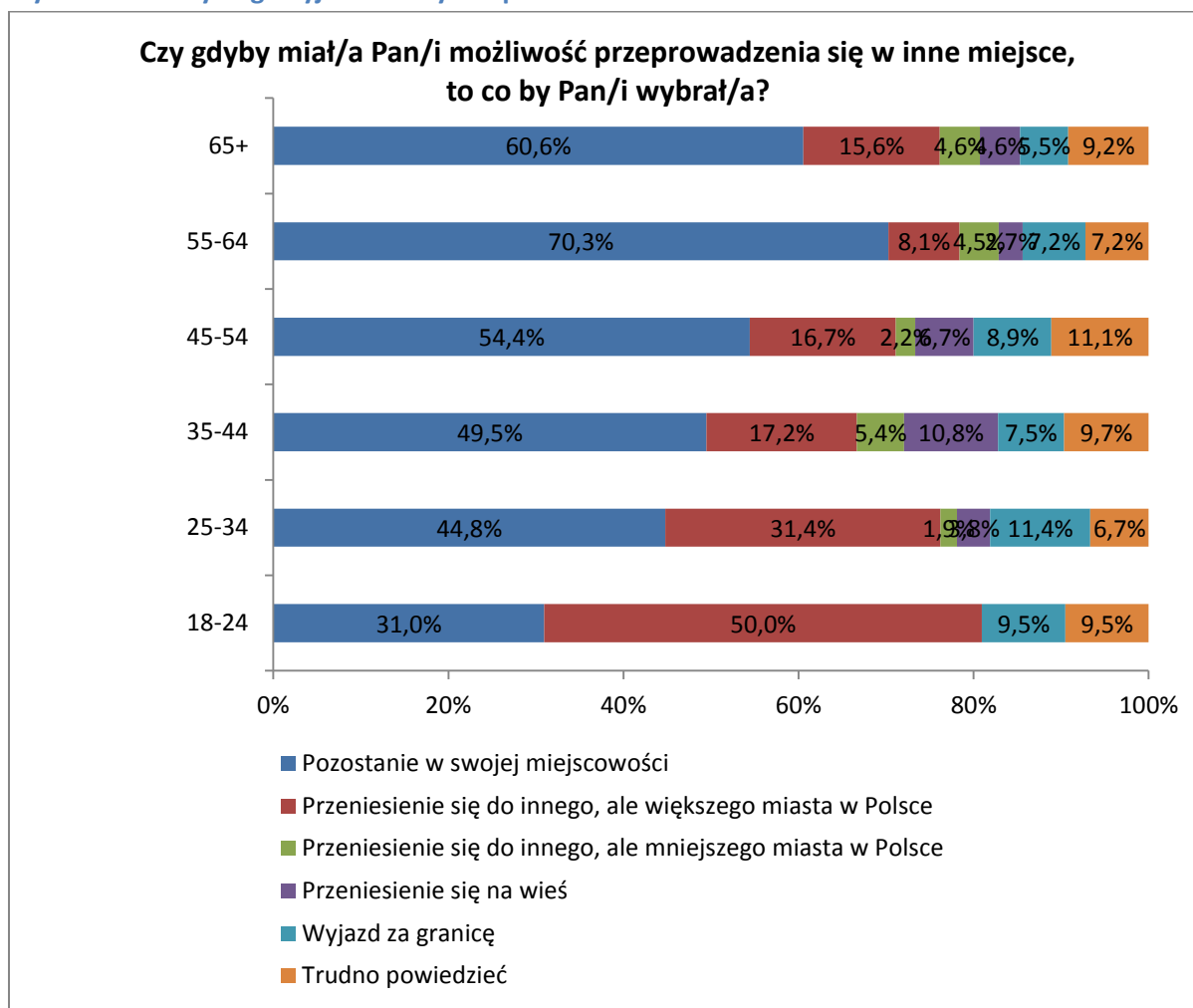
Wykres 9. Plany migracyjne badanych z podziałem na gminy zamieszkania

Dokonując podziału ze względu na płeć, zauważa się, że kobiety są bardziej przywiązane do miejsca zamieszkania, ponieważ pozostanie w swojej miejscowości deklaruje 59,8% kobiet przy 48,3% mężczyzn. Analizując poszczególne kategorie wiekowe, zauważa się natomiast zależność liniową pomiędzy wiekiem respondentów a ich chęcią pozostania w miejscowości zamieszkania – im są oni młodszy, tym rzadziej deklarują chęć pozostania w swojej miejscowości, a jednocześnie tym częściej deklarują chęć przeniesienia się do większego miasta. O ile w grupie wiekowej 55-64 lata 70,3% pozostałoby w swojej miejscowości, a 8,1% przeniosłoby się do większego miasta, to w każdej kolejnej niższej kategorii wiekowej pierwszy odsetek maleje, a drugi rośnie, aż do grupy 18-24 lata, w której zaledwie 31,0% pozostałoby na miejscu, a 50,0% przeniosłoby się do większego miasta.

Wykres 10. Plany migracyjne badanych z podziałem na wiek

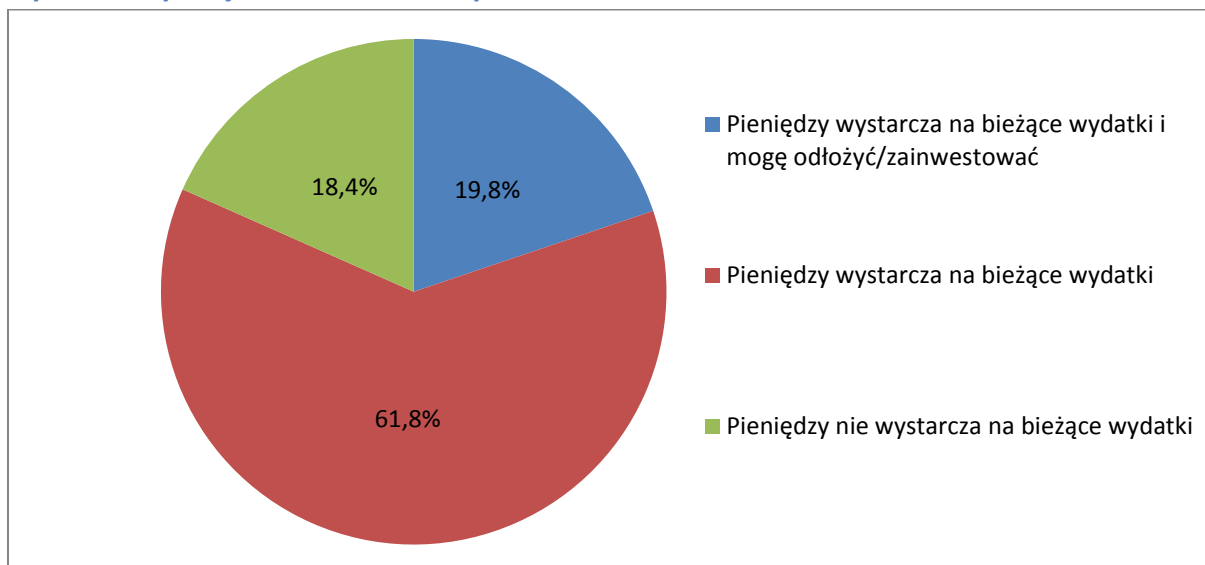

1.1.5. Sytuacja materialna i mieszkaniowa mieszkańców

Druga grupa pytań dotyczyła sytuacji finansowej oraz mieszkaniowej mieszkańców powiatu dzierzoniowskiego. Zaledwie co piąty ankietowany (19,8%) stwierdził, że sytuacja materialna jego rodziny jest wystarczająco dobra, by można było odłożyć lub zainwestować pieniądze. Podobnie liczna grupa (18,4%) wskazała z kolei, że pieniędzy nie wystarcza im nawet na bieżące wydatki. Najlicniejsza grupa (61,8%) uznała, że ma wystarczająco pieniędzy, by zaspokoić jedynie bieżące wydatki.

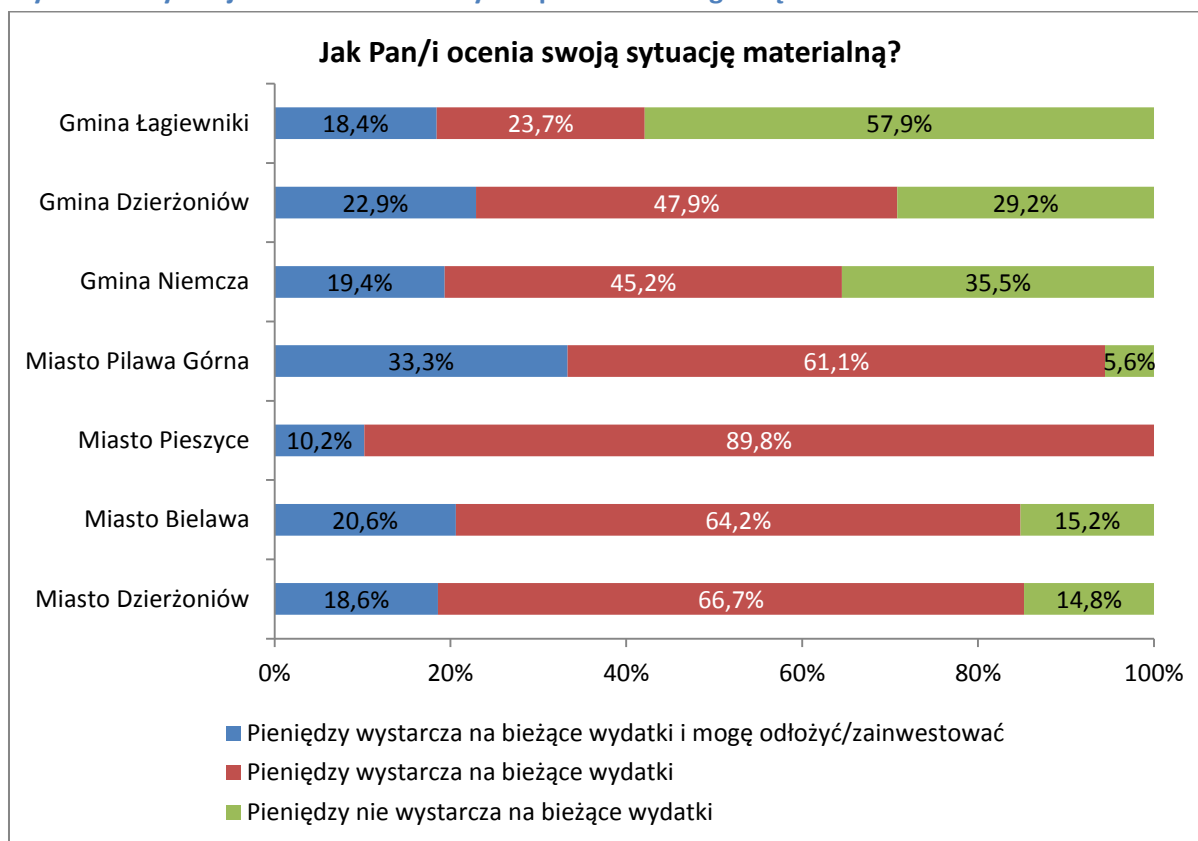
Wykres 11. Sytuacja materialna badanych

Sytuacja materialna badanych różnie była oceniana w poszczególnych gminach. Najwięcej ankietowanych, którzy są w stanie co miesiąc odłożyć pieniądze jest w Pilawie Górnej (33,3%) oraz w gminie Dzierżoniów (22,9%), najmniej natomiast w Pieszycach (10,2%). Z kolei osób narzekających na swoją sytuację finansową jest najwięcej w gminie Łagiewniki – ponad połowa jej mieszkańców (57,9%) deklaruje, że nie wystarcza im pieniędzy nawet na bieżące wydatki. Wysokie wskaźniki w tym zakresie odnotowują także gminy Niemcza (35,5%) oraz Dzierżoniów (29,2%). Najmniej osób z problemami finansowymi jest w Pilawie Górnej (5,6%) oraz w Pieszycach – tu nikt nie wskazał na brak pieniędzy na bieżące wydatki.

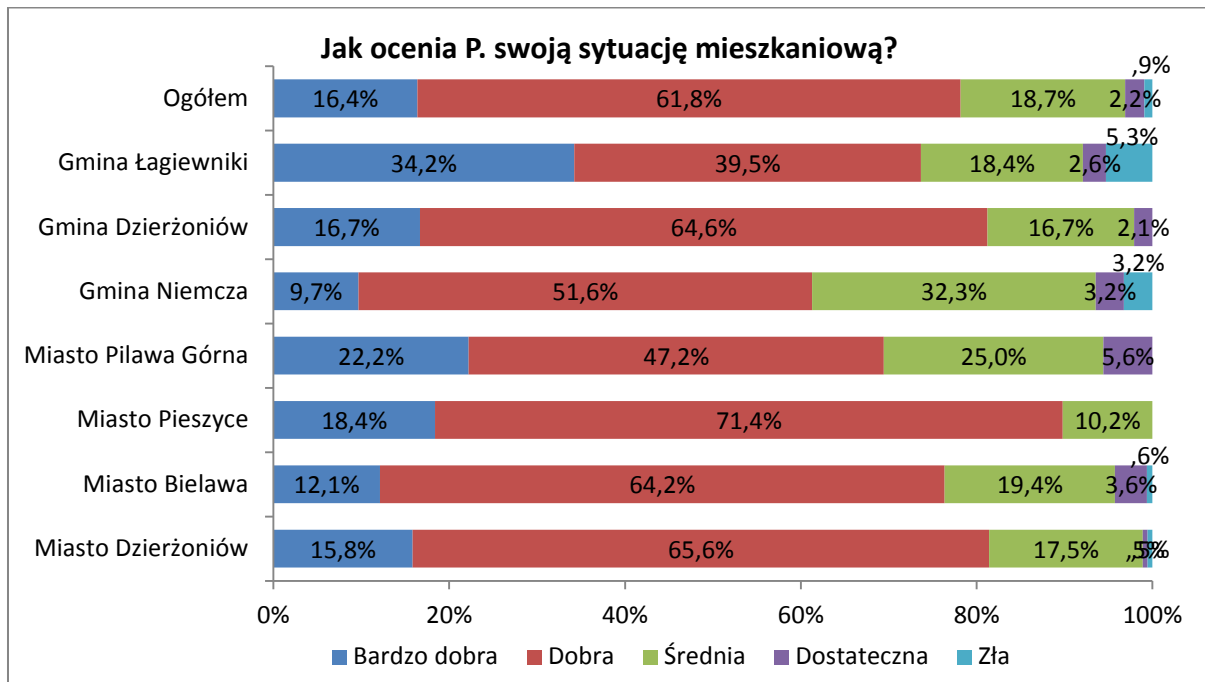

Wykres 12. Sytuacja materialna badanych z podziałem na gminę zamieszkania

Sytuacja mieszkaniowa badanych generalnie oceniona została pozytywnie – 78,2% mieszkańców powiatu dzierzoniowskiego uznało, że jest ona dobra, w tym 16,4%, że bardzo dobra. Najwięcej odpowiedzi wskazujących na bardzo dobrą sytuację mieszkaniową odnotowano w gminie Łagiewniki (34,2%) oraz w Pilawie Górnej (22,2%), natomiast najwięcej odpowiedzi wskazujących na ogólnie dobrą sytuację – w Pieszycach (89,8%). W dalszej kolejności 18,7% badanych wskazało, że ich sytuacja mieszkaniowa jest średnia, a 2,2%, że dostateczna. O złej sytuacji mieszkaniowej mówiło zaledwie 0,9% badanych, najwięcej w gminie Łagiewniki (5,3%) oraz Niemcza (3,2%). Gmina Łagiewniki charakteryzuje się zatem największą liczbą odpowiedzi skrajnych wskazujących zarówno na bardzo dobre, jak i na złe warunki mieszkaniowe.

Wykres 13. Sytuacja mieszkaniowa badanych z podziałem na gminę zamieszkania

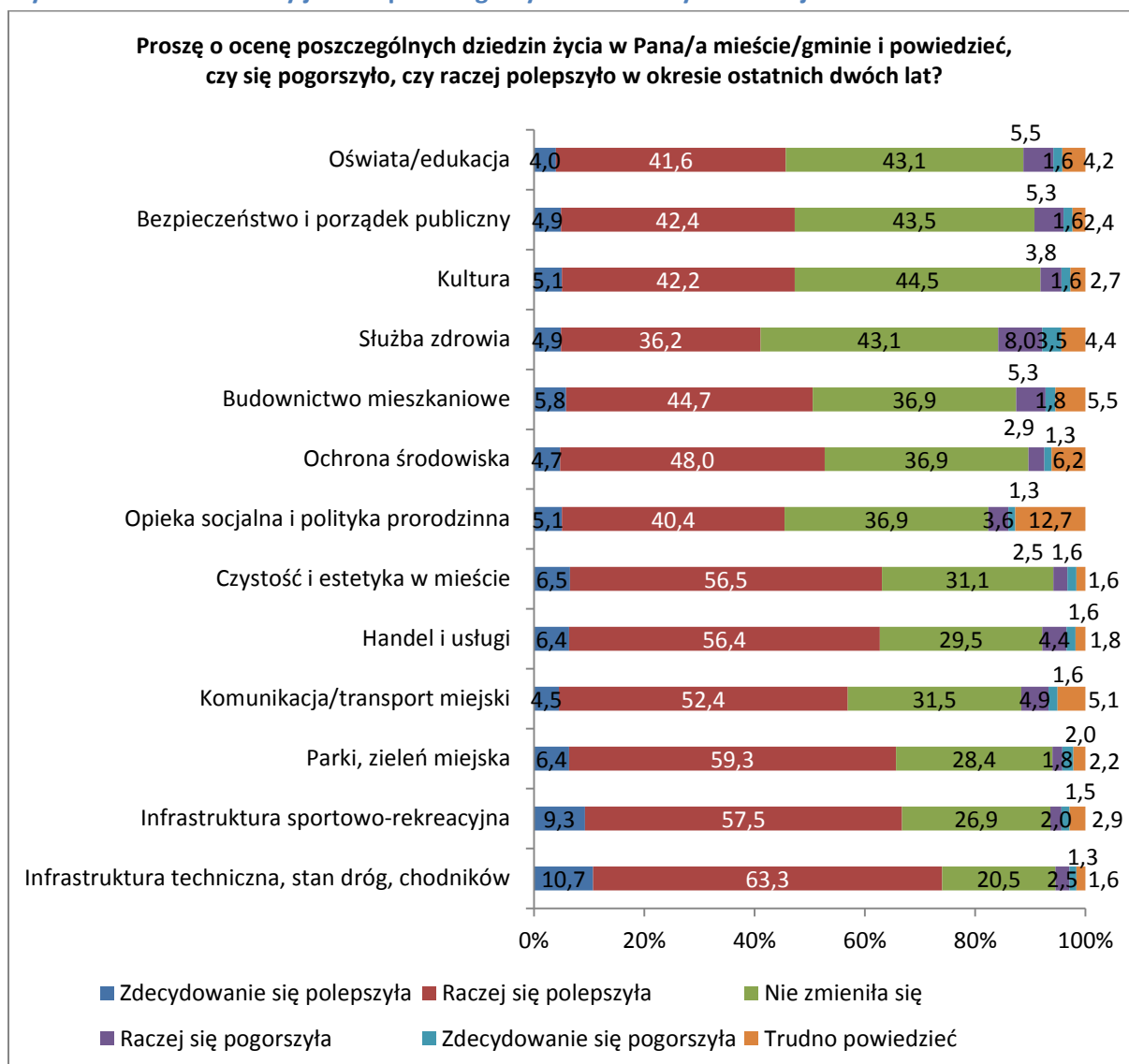

1.1.6. Ocena poszczególnych dziedzin życia w miejscu zamieszkania

Zdecydowanie więcej mieszkańców powiatu dzierzoniowskiego jest zdania, że sytuacja w poszczególnych dziedzinach życia w ich mieście lub gminie w okresie ostatnich dwóch lat poprawiła się niż, że się pogorszyła. Dziedziną, w przypadku której najczęściej ankietowanych mówiło o poprawie sytuacji jest infrastruktura techniczna – stan dróg i chodników. O poprawie sytuacji mówi w tym kontekście prawie trzy czwarte badanych (74,0%), w tym co dziesiąty (10,7%) o zdecydowanej poprawie. Drugie miejsce pod względem polepszenia sytuacji zajmuje infrastruktura sportowo-rekreacyjna (66,8% w tym 9,3% - zdecydowane polepszenie), a trzecie parki i zieleń miejska (65,7% w tym 6,4% - zdecydowane polepszenie). W kontekście pogorszenia się sytuacji w okresie ostatnich dwóch zdecydowanie najczęściej mówiono o służbie zdrowia – przy tej dziedzinie 11,5% ankietowanych wskazało, że sytuacja jest gorsza niż 2 lata temu, w tym 3,5%, że zdecydowanie gorsza. Relatywnie wysokie wskaźniki pogorszenia jakości usług odnotowano także w przypadku oświaty i edukacji (7,1% w tym 1,6% - zdecydowane pogorszenie) oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego (6,9% w tym 1,6% - zdecydowane pogorszenie). Szczegółowe dane na temat poszczególnych dziedzin życia przedstawione zostały na poniższym wykresie.

Wykres 14. Ocena zmiany jakości poszczególnych dziedzin życia w miejscowości zamieszkania

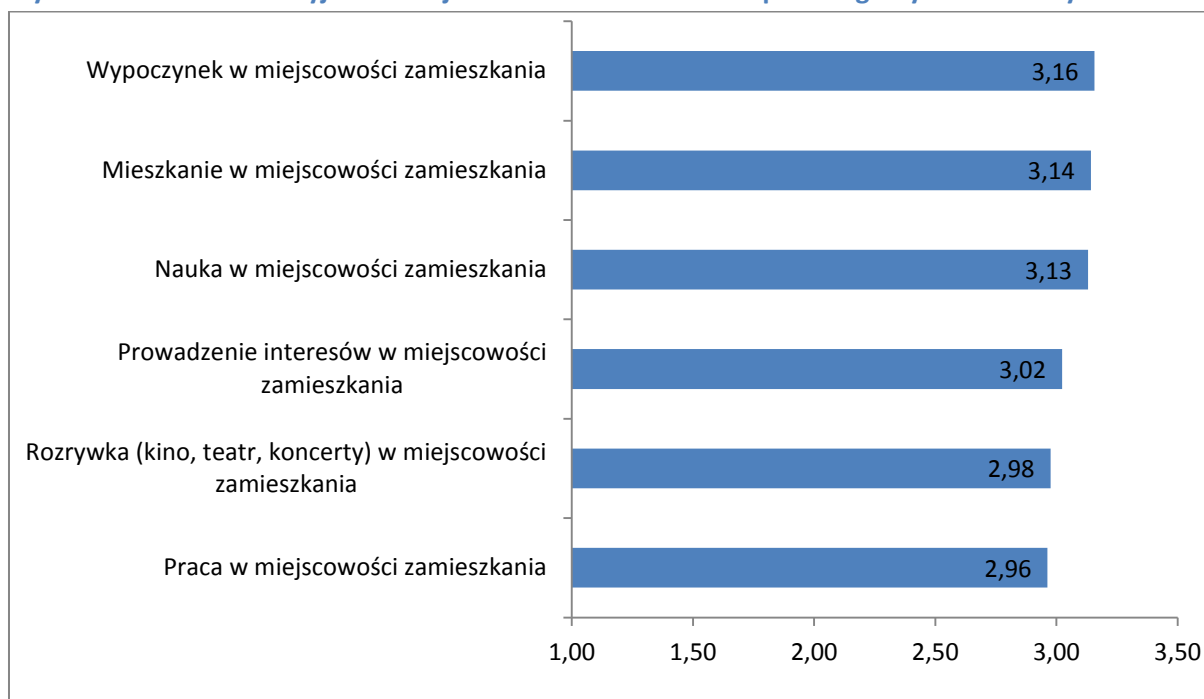

Osoby badane zostały także poproszone o ocenę tego, w jakich sferach życia ich miasto lub gmina jest atrakcyjna, a w jakich nie jest. Ocena dokonywana była na skali od 1 (najniższa) do 5 (najwyższa). Średnia ocen każdego z analizowanych aspektów waha się w okolicach 3, co oznacza ocenę średnią. Najwyższa wiąże się z wypoczynkiem w miejscu zamieszkania (średnia 3,16) oraz z mieszkaniem w miejscowości zamieszkania (3,14). Dwa aspekty osiągnęły średnią ocen poniżej 3, co oznacza przewagę ocen negatywnych nad pozytywnymi. Były to praca w miejscowości zamieszkania (2,96) oraz rozrywka (kino, teatr, koncerty) w miejscowości zamieszkania (2,98).

Wykres 15. Ocena atrakcyjności miejscowości zamieszkania w poszczególnych sferach życia

Analizując ocenę atrakcyjności poszczególnych dziedzin życia z podziałem na miejsce zamieszkania respondentów, dostrzega się różnice pomiędzy gminami, choć w większości przypadków nie są one znaczne. Na tym tle wyróżnia się jednak miasto Pieszycy, które osiągnęło najwyższe oceny w przypadku większości dziedzin życia. Praca w miejscowości zamieszkania została najlepiej oceniona przez mieszkańców Pieszyc (średnia 3,41) i Bielawy (3,31), a najgorzej przez mieszkańców gminy Łagiewniki (2,89). Rozrywka w miejscowości zamieszkania osiągnęła najwyższe oceny w Pieszycach (3,33) i gminie Dzierżonów (3,21), a najniższe w Pilawie Górnej (2,50). Trzeci aspekt, jakim jest prowadzenie interesów został najwyżej oceniony przez respondentów z gminy Dzierżonów (3,37) i Łagiewniki (3,24), a najniżej z gminy Niemcza (2,89). Nauka w miejscowości zamieszkania została z kolei najwyżej oceniona przez mieszkańców Pieszyc (3,30) i Bielawy (3,07), a najniżej przez mieszkańców gminy Niemcza (2,73). Mieszkanie w miejscowości zamieszkania, to sfera życia, która najwyższe noty zdobyła w gminie Dzierżonów (3,23) i Pieszycach (3,17), a najniższe w Pilawie Górnej (2,47). Ostatnim analizowanym aspektem był wypoczynek w miejscowości zamieszkania, który został najlepiej oceniony przez ankietowanych z Pieszyc (3,35) i Dzierżonowa (3,27), a najgorzej z gminy Łagiewniki (2,82).

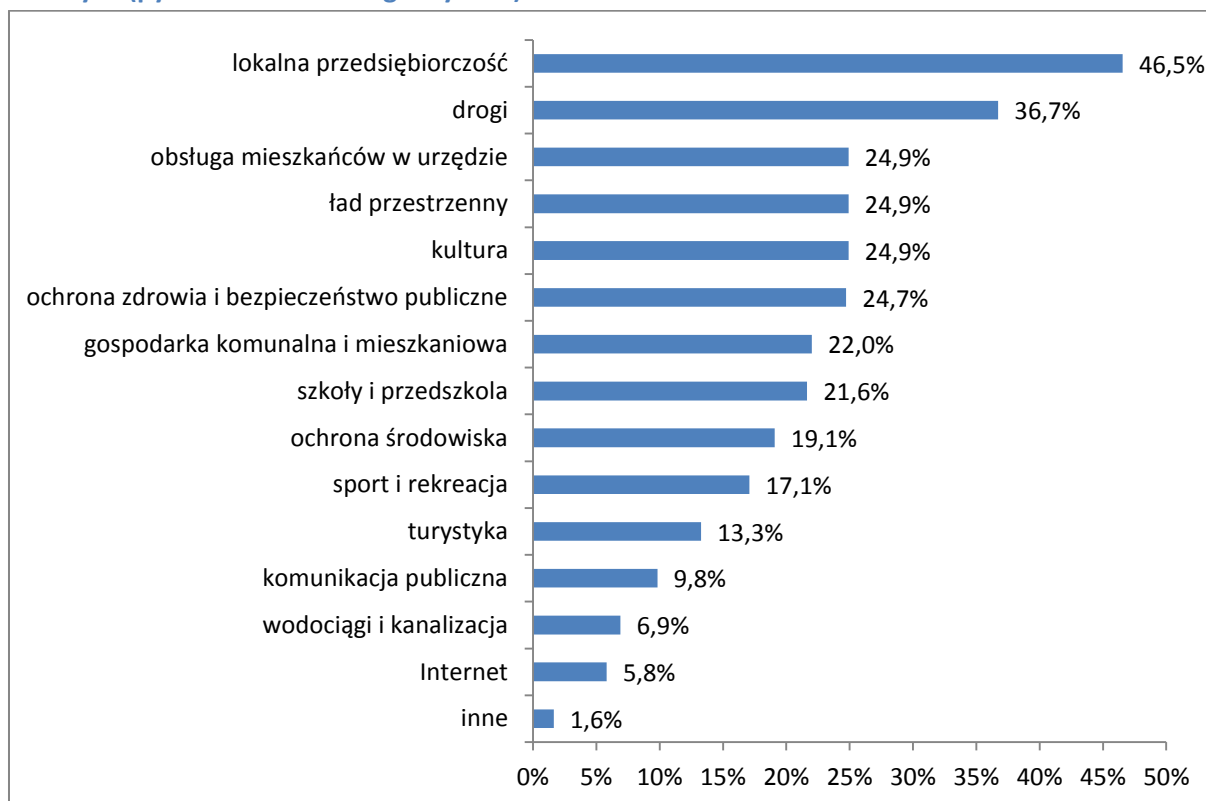
Tabela 1. Ocena atrakcyjności miejscowości zamieszkania w poszczególnych sferach życia z podziałem na gminę zamieszkania

Miejsce zamieszkania	Praca w miejscowości i zamieszkania	Rozrywka (kino, teatr, koncerty) w miejscowości i zamieszkania	Prowadzenie interesów w miejscowości i zamieszkania	Nauka w miejscowości i zamieszkania	Mieszkanie w miejscowości i zamieszkania	Wypoczynek w miejscowości i zamieszkania
Miasto Dzierżoniów	2,97	2,95	3,10	3,00	2,88	3,27
Miasto Bielawa	3,31	2,92	3,10	3,07	3,03	3,16
Miasto Pieszycy	3,41	3,33	3,23	3,30	3,17	3,35
Miasto Pilawa Górna	3,14	2,50	3,06	2,97	2,47	2,83
Gmina Niemcza	2,97	2,55	2,89	2,73	2,87	3,03
Gmina Dzierżoniów	3,27	3,21	3,37	2,96	3,23	3,09
Gmina Łagiewniki	2,89	3,19	3,24	2,94	3,15	2,82
Ogółem	3,14	2,96	3,13	3,02	2,98	3,16

Respondenci zostali także poproszeni o określenie, które dziedziny funkcjonowania gminy zasługują na szczególną uwagę ze strony władz lokalnych. Zdecydowanie najczęściej wskazywana była lokalna przedsiębiorczość, którą jako jedną z trzech najważniejszych dziedzin wymieniła prawie połowa badanych (46,5%). Drugie miejsce zajęło dbanie o drogi (36,7%), a trzecie po równo obsługa mieszkańców w urzędzie, ład przestrzenny i kultura (każde po 24%). Często wskazywane były również takie dziedziny funkcjonowania gminy, jak ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne (24,7%), gospodarka komunalna i mieszkaniowa (22,0%), szkoły i przedszkola (21,6%), ochrona środowiska (19,1%), sport i rekreacja (17,1%) oraz turystyka (13,3%). Trzy pozostałe aspekty wskazane zostały przez mniej niż co dziesiątego badanego – komunikacja publiczna przez 9,8%; wodociągi i kanalizacja przez 6,9%, a internet przez 5,8%.

Wykres 16. Dziedziny funkcjonowania gminy, które zasługują na szczególną uwagę ze strony władz lokalnych (pytanie wielokrotnego wyboru)

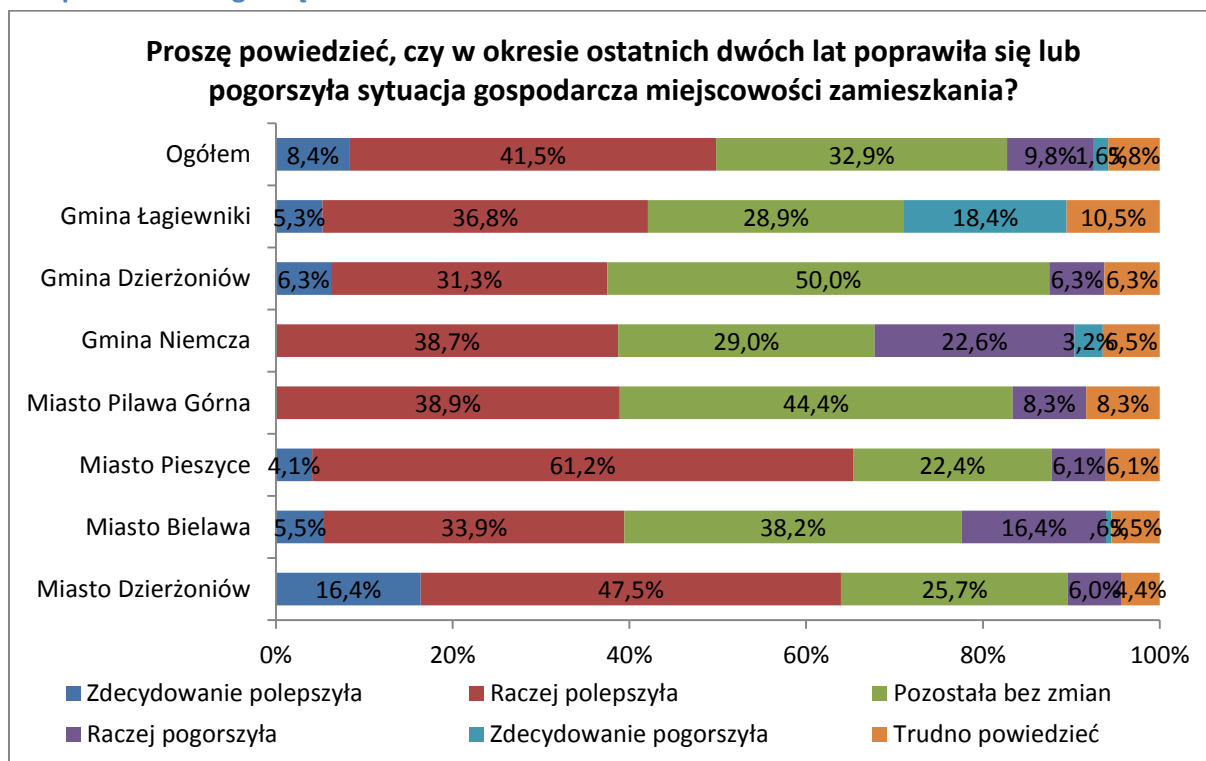
1.1.7. Sytuacja gospodarcza miejscowości zamieszkania

Grupa pytań dotyczących sytuacji gospodarczej w miejscowości zamieszkania rozpoczęła się od prośby do mieszkańców o ocenę tego, czy w okresie ostatnich dwóch lat sytuacja ta w ich miejscowości zamieszkania poprawiła się lub pogorszyła. Zdecydowana większość mieszkańców Ziemi Dzierżoniowskiej jest przekonana, że poprawiła się ona w tym czasie – uważa tak prawie połowa badanych (49,8%, w tym 8,4% mówi o zdecydowanej poprawie). Przeciwnego zdania jest 11,4% badanych, którzy uważają, że sytuacja gospodarcza się pogorszyła, w tym 1,6%, że zdecydowanie się pogorszyła. Duża grupa, stanowiąca jedną trzecią badanych (32,9%) uważa ponadto, że sytuacja ta pozostaje bez zmian.

Najwięcej osób wskazujących na polepszenie się sytuacji gospodarczej zamieszkuje miasta Pieszyce (66,2% w tym 4,1 mówi o zdecydowanej poprawie) i Dzierżoniów (63,9% w tym aż 16,4% mówi o zdecydowanej poprawie). Najwięcej osób uważających natomiast, że sytuacja gospodarcza w ciągu ostatnich dwóch lat uległa pogorszeniu zamieszkuje natomiast gminy Niemcza (25,8% w tym 3,2% mówi o zdecydowanym pogorszeniu) oraz Łagiewniki (18,4%, z których wszyscy mówią o zdecydowanym pogorszeniu). Szczegółowe informacje na temat oceny zmiany sytuacji gospodarczej w poszczególnych gminach przedstawia poniższy wykres.

Wykres 17. Ocena sytuacji gospodarczej w miejscowości zamieszkania w okresie ostatnich dwóch lat z podziałem na gminę zamieszkania

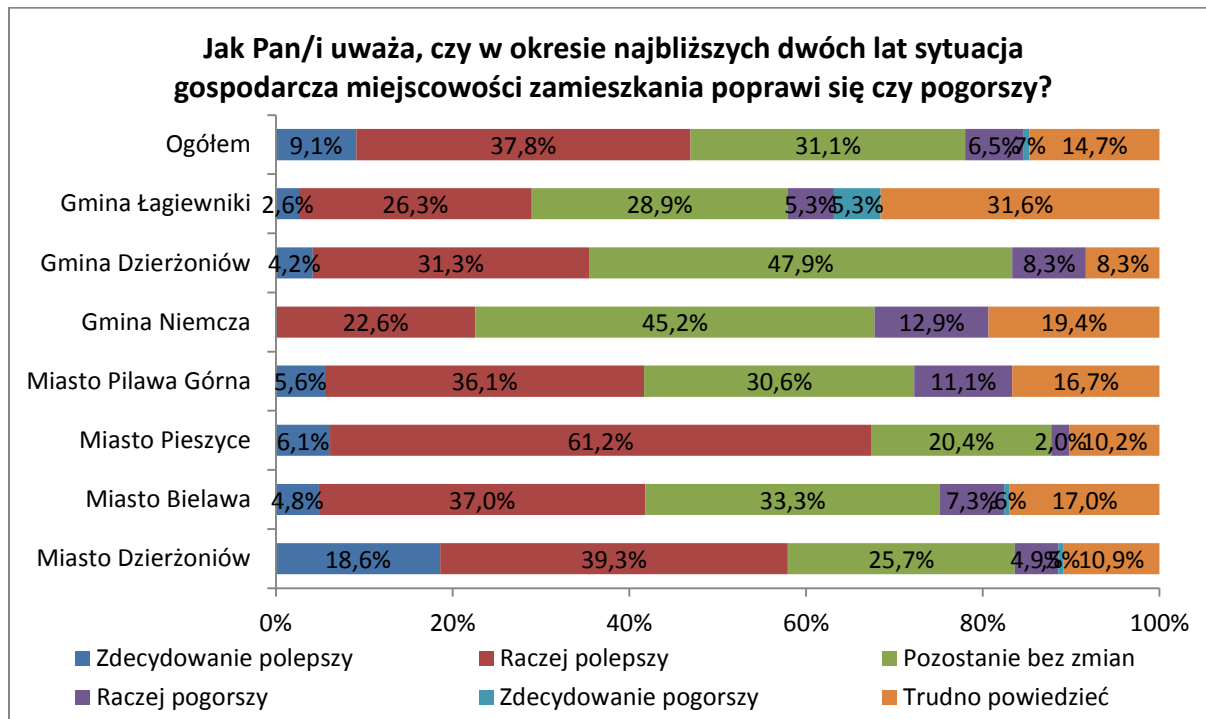

Oprócz pytania o ocenę zmiany sytuacji gospodarczej w ostatnich dwóch latach, zadano także pytanie o ocenę perspektyw zmiany tej sytuacji w ciągu najbliższych dwóch lat. Większość respondentów przejawiała postawy optymistyczne, uważając, że sytuacja ta ulegnie poprawie. Wskazało tak 46,9% mieszkańców powiatu dzierżoniowskiego, w tym co dziesiąty (9,1%) mówi o zdecydowanej poprawie. Przeciwnego zdania jest 7,2% mieszkańców mówiących o pogorszeniu się sytuacji gospodarczej (w tym 0,7% wskazuje na zdecydowane pogorszenie). Podobnie, jak w przypadku poprzedniego pytania spora grupa osób, stanowiąca blisko jedną trzecią mieszkańców (31,1%) jest przekonana, że sytuacja gospodarcza nie ulegnie żadnej zmianie.

Największe nadzieje związane z poprawą sytuacji gospodarczej panują tam, gdzie wskazano, że poprzednich dwóch latach już się poprawiła, tj. w miastach Pieszycy (61,2%, w tym 6,1% mówi o zdecydowanym polepszeniu) i Dzierżoniów (57,9%, w tym 18,6% mówi o zdecydowanym polepszeniu). Również podobnie, jak w kwestii ostatnich dwóch lat, najwięcej osób uważających, że sytuacja gospodarcza w ciągu kolejnych dwóch lat ulegnie pogorszeniu zamieszkuje gminę Niemcza (12,9%, choć nikt nie mówi o zdecydowanym pogorszeniu). Na drugim miejscu pod tym względem znajduje się miasto Pilawa Górna (11,1%, choć tu również nikt nie mówi o zdecydowanym pogorszeniu). Szczegółowe informacje na temat oceny perspektyw zmiany sytuacji gospodarczej w poszczególnych gminach przedstawia poniższy wykres.

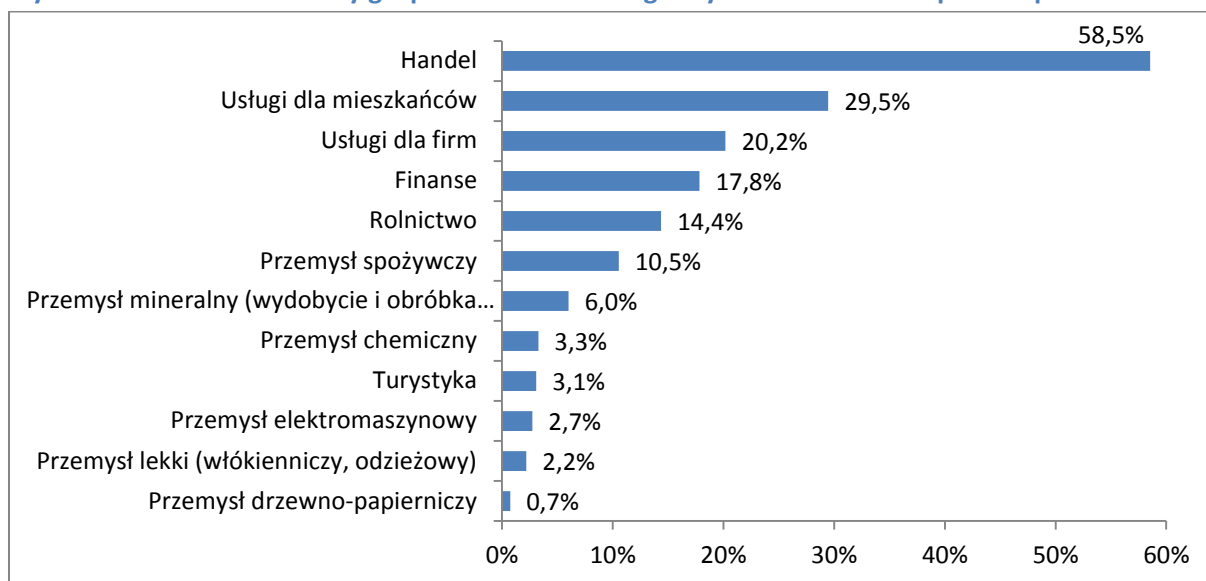
Wykres 18. Ocena perspektyw dotyczących sytuacji gospodarczej w miejscowości zamieszkania w okresie najbliższych dwóch lat z podziałem na gminę zamieszkania

Osoby badane zostały w dalszej kolejności zapytane o to, jakie są według nich główne dziedziny gospodarki, w jakich specjalizuje ich miasto lub gmina zamieszkania. Zdecydowanie najczęściej wskazywanym sektorem gospodarki jest handel, wskazany przez 58,5% ankietowanych. W dalszej kolejności, jako najpowszechniejsze, wskazywano usługi dla ludności (29,5%) i firm (20,2%) oraz 17,8% i rolnictwo (14,4%). Najrzadziej za główną dziedzinę gospodarki w powiecie dzierżoniowskim uznawano przemysł drzewno-papierniczy (0,7%), przemysł lekki (2,2%) i przemysł elektromaszynowy (2,7%). Szczegółowe informacje zostały przedstawione na poniższym wykresie. Umieszczone na nim dane liczbowe nie sumują się do 100% z uwagi na fakt, że respondenci mogli wskazać więcej niż jedną gałąź gospodarki.

Wykres 19. Główne dziedziny gospodarki miasta lub gminy zamieszkania w opinii respondentów

Poszczególne gałęzie gospodarki były wskazywane z różną częstotliwością w różnych gminach. O handlu najczęściej mówili mieszkańcy Bielawy (67,3%) i gminy Dzierżoniów (64,6%), a najrzadziej Pieszyc (42,9%). O usługach dla mieszkańców najczęściej wspominali badani z Pieszyc (38,8%) i Bielawy (36,4%), a najrzadziej z gminy Dzierżoniów (14,6%). Usługi dla firm również najczęściej wymieniano w Pieszycach (28,6%), a na drugim miejscu w Pilawie Górnej (25,0%), najrzadziej natomiast w gminie Dzierżoniów (4,2%). Kolejną gałęzią gospodarki są finanse – o których najczęściej mówili mieszkańcy gminy Dzierżoniów (25,0%) i Bielawy (22,4%), a najrzadziej Pieszyc (4,1%). Rolnictwo zostało uznane za jedną z ważniejszych dziedzin gospodarki w Pieszycach (34,7%) i gminie Dzierżoniów (22,9%), najrzadziej wskazywano je natomiast w mieście Dzierżoniów (6,6%). Przemysł spożywczy najczęściej wskazywano w gminach Łagiewniki (26,3%) i Niemcza (25,8%), w Pilawie Górnej nie wskazał tego sektora nikt. Ankietowani z Pilawy Górnej najczęściej spośród wszystkich gmin wskazywali natomiast na przemysł mineralny, tj. wydobywanie i obróbkę surowców mineralnych (41,7%). Nikt tego sektora nie wskazał natomiast w gminach Niemcza i Łagiewniki. Pozostałe analizowane dziedziny gospodarki zostały wskazane przez mniej niż 5% badanych. Szczegółowe informacje dotyczące odsetka mieszkańców poszczególnych gmin, którzy o nich informowali zostały zamieszczone w poniższej tabeli.

Tabela 2. Główne dziedziny gospodarki miasta lub gminy zamieszkania w opinii respondentów z podziałem na gminę zamieszkania

Dziedzina gospodarki	Miasto Dzierżoniów	Miasto Bielawa	Miasto Pieszyc	Miasto Pilawa Górna	Gmina Niemcza	Gmina Dzierżoniów	Gmina Łagiewniki
Handel	54,6%	67,3%	42,9%	44,4%	61,3%	64,6%	63,2%
Usługi dla mieszkańców	26,8%	36,4%	38,8%	25,0%	38,7%	14,6%	15,8%
Usługi dla firm	20,2%	21,2%	28,6%	25,0%	12,9%	4,2%	18,4%
Finanse	20,2%	22,4%	4,1%	5,6%	16,1%	25,0%	7,9%
Rolnictwo	6,6%	12,7%	34,7%	16,7%	19,4%	22,9%	15,8%
Przemysł spożywczy	10,9%	7,9%	4,1%	0,0%	25,8%	10,4%	26,3%

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach konkursu na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (edycja 2) z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 –2013

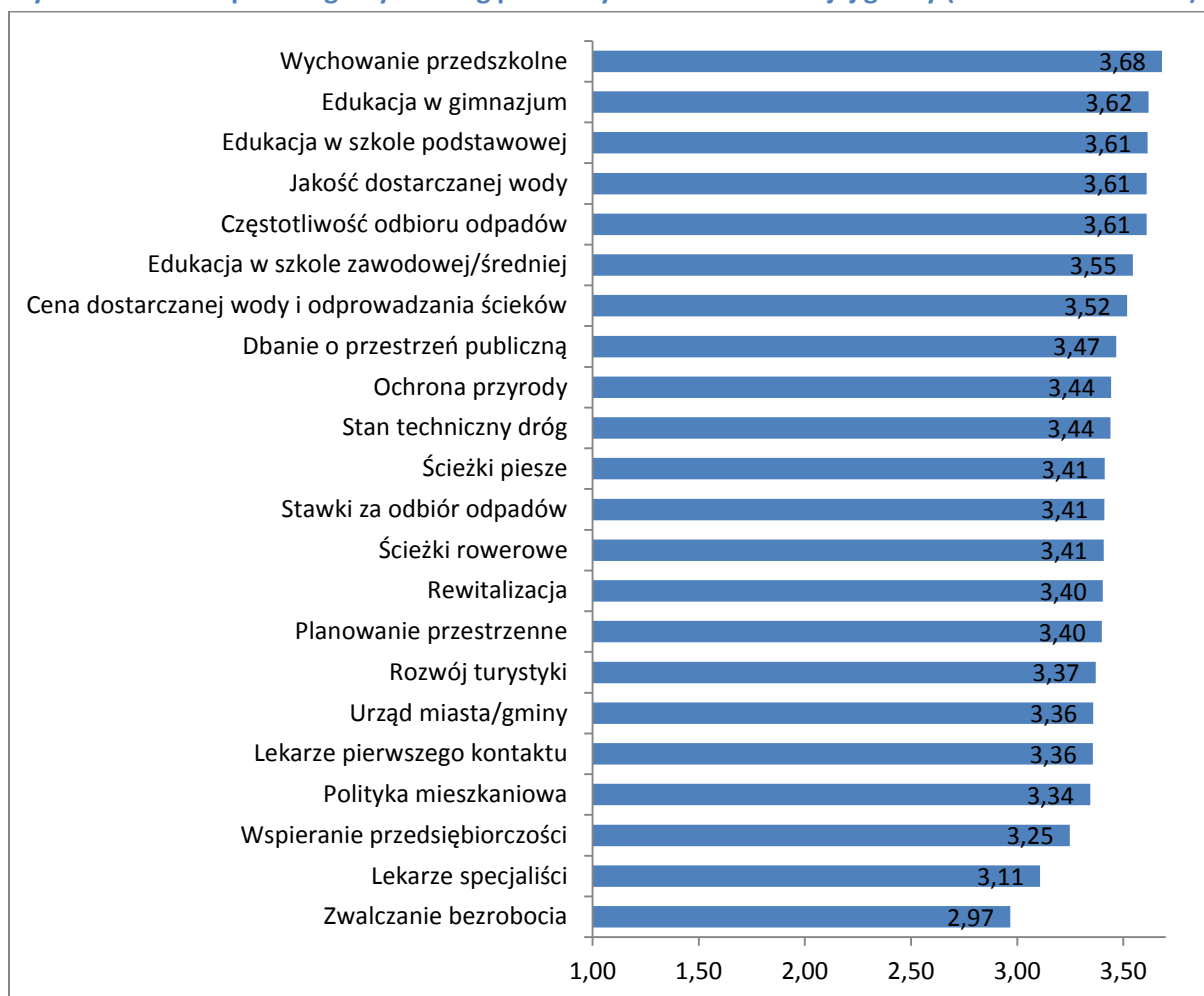
Przemysł mineralny (wydobywanie i obróbka surowców mineralnych)	4,4%	4,2%	4,1%	41,7%	0,0%	2,1%	0,0%
Przemysł chemiczny	4,4%	3,0%	2,0%	0,0%	0,0%	4,2%	5,3%
Turystyka	2,2%	3,6%	2,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Przemysł elektromaszynowy	3,8%	2,4%	4,1%	0,0%	3,2%	0,0%	2,6%
Przemysł lekki (włókienniczy, odzieżowy)	4,9%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	5,3%
Przemysł drzewno-papierniczy	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,6%

1.1.8. Ocena funkcjonowania usług publicznych

Kolejna część badania dotyczyła oceny funkcjonowania poszczególnych dziedzin/usług publicznych na terenie gminy zamieszkania. Mieszkańcy Ziemi Dzierżoniowskiej oceniali te usługi na skali od 1 do 5, przy czym 1 oznaczało ocenę bardzo złą, a 5 bardzo dobrą. Zdecydowana większość omawianych aspektów uzyskała średnie ocen przekraczające 3, co oznacza przewagę ocen pozytywnych nad negatywnymi. Najlepiej ocenione zostało wychowanie przedszkolne ze średnią 3,68, co oznacza ocenę dobrą. Relatywnie najlepiej ocenione zostały też takie usługi publiczne, jak: edukacja w gimnazjum (średnia 3,62), edukacja w szkole podstawowej (3,61), jakość dostarczanej wody (3,61), częstotliwość odbioru odpadów (3,61), edukacja w szkole zawodowej i średniej (3,55) oraz cena dostarczanej wody i odprowadzanych ścieków (3,52). Pozostałe aspekty uzyskały średnie poniżej 3,5. Najgorzej ocenione zostało zwalczanie bezrobocia (2,97) i jest to jednocześnie jedyna dziedzina, która uzyskała średnią poniżej 3, oznaczającą przewagę ocen negatywnych.

Wykres 20. Ocena poszczególnych usług publicznych na terenie swojej gminy (średnia na skali 1-5)

Ocena poszczególnych usług publicznych przedstawia się różnie w poszczególnych gminach. Jak wynika z przedstawionej poniżej tabeli, mieszkańcy gminy Łągowie wyróżniają się tym, że wystawili najniższe spośród wszystkich gmin oceny większości, tj. szesnastu z 22 dziedzin, a średnia ich ocen dla wszystkich dziedzin łącznie jest również najniższa i wynosi 2,89. Jest to zarazem jedyna gmina, której mieszkańcy wystawili przeznaczonym dla nich usługom ogólną średnią nieprzekraczającą 3, co oznacza przewagę ocen negatywnych nad pozytywnymi. Mieszkańcy gminy Niemcza wystawili najgorsze oceny spośród wszystkich gmin pięciu spośród 22 dziedzin, a ogólna średnia ich ocen wynosi 3,09. Trzecią najniższą średnią usługom w swojej gminie wystawili mieszkańcy Pilawy Górnej, którzy jednocześnie wystawili najniższą notę spośród wszystkich gmin jednemu aspektowi. Mieszkańcy pozostałych czterech gmin powiatu dzierzoniowskiego ocenili usługi publiczne lepiej – w Bielawie oraz gminie Dzierżonów ogólne średnie ocen były takie same i wyniosły 3,44, przy czym mieszkańcy gminy Dzierżonów wystawili najlepsze oceny spośród wszystkich gmin siedmiu aspektom, mieszkańcy Bielawy w przypadku żadnego aspektu nie wystawili ocen lepszych niż sąsiedzi. Najwyższe średnie ocen dotyczą miast Dzierżonów (3,57) i Pieszycy (3,60), co oznacza, że ich mieszkańcy są najbardziej w swoim powiecie zadowoleni z oferowanych im usług publicznych.

Tabela 3. Ocena poszczególnych usług publicznych na terenie swojej gminy z podziałem na gminę zamieszkania (średnia na skali 1-5)

Usługa	Miasto Dzierżoniów	Miasto Bielawa	Miasto Pieszycy	Miasto Pilawa Górna	Gmina Niemcza	Gmina Dzierżoniów	Gmina Łagiewniki
Wychowanie przedszkolne	3,78	3,75	3,63	3,36	3,67	3,84	3,13
Edukacja w gimnazjum	3,77	3,62	3,64	3,24	3,35	3,87	3,03
Edukacja w szkole podstawowej	3,70	3,61	3,58	3,32	3,47	3,97	3,13
Jakość dostarczanej wody	3,70	3,68	3,64	3,44	3,48	3,70	2,94
Częstotliwość odbioru odpadów	3,74	3,63	3,64	3,44	3,50	3,74	2,94
Edukacja w szkole zawodowej/średniej	3,69	3,54	3,61	3,32	3,00	3,84	2,93
Cena dostarczanej wody i odprowadzania ścieków	3,70	3,46	3,57	3,08	3,26	3,77	3,11
Dbanie o przestrzeń publiczną	3,52	3,56	3,67	3,46	3,03	3,49	2,89
Ochrona przyrody	3,56	3,47	3,70	3,26	3,27	3,39	2,83
Stan techniczny dróg	3,55	3,43	3,55	3,34	3,42	3,43	2,88
Ścieżki piesze	3,49	3,55	3,57	3,12	3,03	3,44	2,71
Stawki za odbiór odpadów	3,58	3,43	3,62	3,11	3,00	3,44	2,84
Ścieżki rowerowe	3,50	3,50	3,62	3,24	2,81	3,48	2,83
Rewitalizacja	3,48	3,49	3,62	3,09	3,08	3,40	2,86
Planowanie przestrzenne	3,47	3,49	3,57	3,22	3,04	3,40	2,83
Rozwój turystyki	3,53	3,39	3,60	3,25	3,00	3,43	2,53
Urząd miasta/gminy	3,42	3,37	3,66	3,18	3,17	3,40	2,86
Lekarze pierwszego kontaktu	3,46	3,45	3,70	3,40	2,87	2,94	2,92
Polityka mieszkaniowa	3,51	3,26	3,56	3,31	3,07	3,39	2,86
Wspieranie przedsiębiorczości	3,53	3,11	3,68	3,11	2,44	3,02	2,91
Lekarze specjaliści	3,42	3,01	3,58	2,60	2,48	2,70	2,97
Zwalczanie bezrobocia	3,31	2,85	3,30	2,86	2,45	2,48	2,61
ŚREDNIA OGÓLNA	3,57	3,44	3,60	3,22	3,09	3,44	2,89

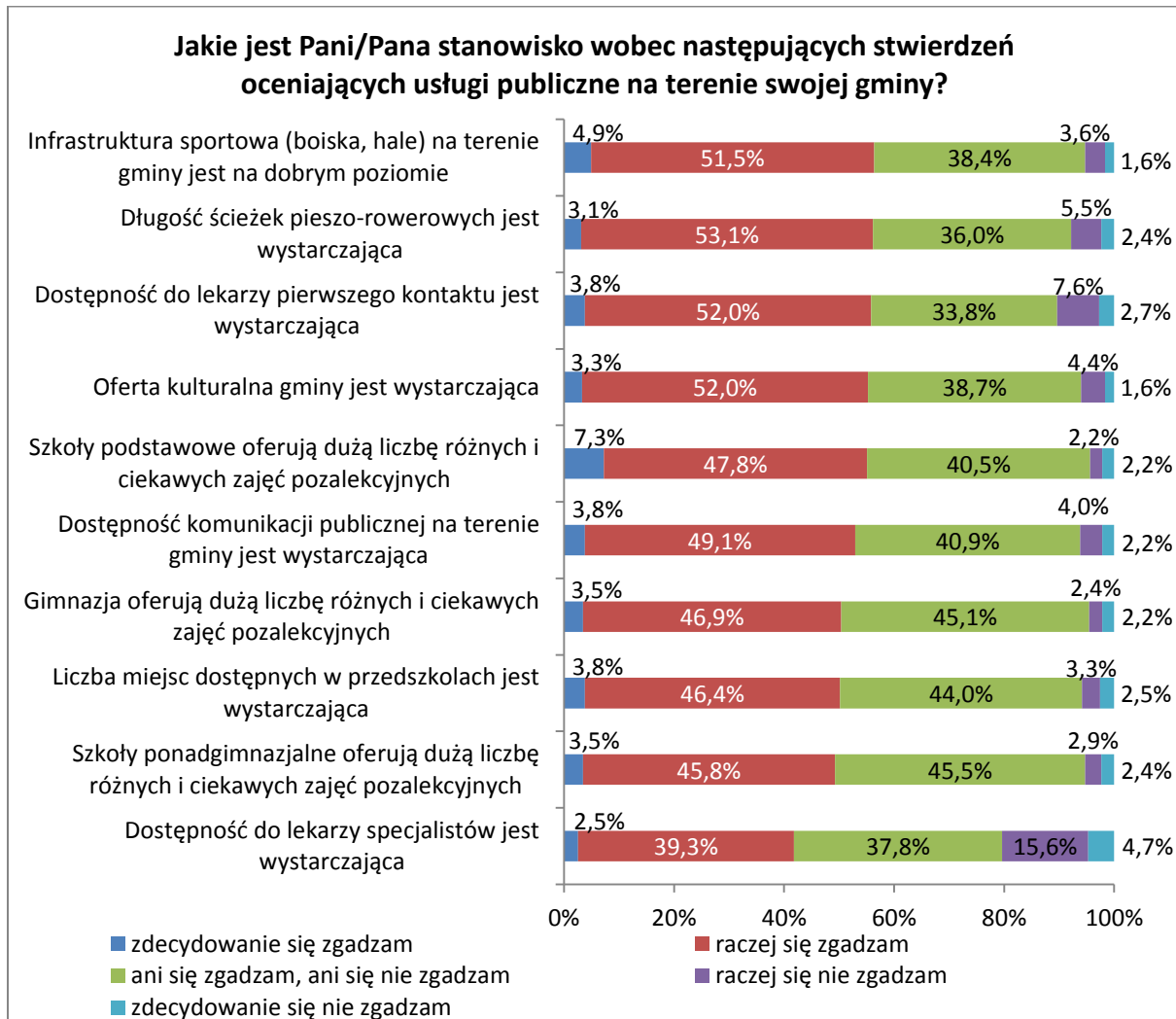
Mieszkańcy Ziemi Dzierżoniowskiej przedstawiali również swoje stanowisko wobec adekwatności poszczególnych usług publicznych do potrzeb na terenie swojej gminy. W przypadku każdego z przedstawionych na poniższym wykresie stwierdzeń liczba osób zgadzających się z nim znacznie przewyższała liczbę osób niezgadających się z nim, co oznacza, że badani, generalnie rzecz biorąc, są przekonani, iż oferta dotycząca usług publicznych na terenie ich miejsca zamieszkania jest wystarczająca. Najwyższy stopień aprobowanych dotyczy stwierdzeń informujących, że infrastruktura sportowa (boiska, hale) na terenie gminy jest na dobrym poziomie (56,4%); długość ścieżek pieszo-

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

rowerowych jest wystarczająca (56,2%); dostępność do lekarzy pierwszego kontaktu jest wystarczająca (55,8%); oferta kulturalna gminy jest wystarczająca (55,%). Najmniejsza zgoda mieszkańców dotyczy stwierdzenia, że dostępność do lekarzy specjalistów jest wystarczająca (41,8%). Z tym twierdzeniem też najwięcej, bo jedna piąta mieszkańców (20,4%) nie zgadza się.

Wykres 21. Stanowisko respondentów wobec adekwatności poszczególnych usług publicznych do potrzeb na terenie swojej gminy

Dokonując podziału ze względu na miejsce zamieszkania respondentów można zauważyć, że poszczególne usługi publiczne są w różnym stopniu wystarczające w poszczególnych gminach. Podobnie, jak w przypadku poprzedniego pytania, dostępność usług publicznych najgorzej oceniają mieszkańcy gminy Łagiewniki (średni odsetek osób zgadzających się z przedstawionymi twierdzeniami wynosi 36,6%), a także gminy Niemcza (średni odsetek 40,0%). W dalszej kolejności mieszkańcy Pilawy Górnej z przedstawionymi stwierdzeniami zgadzają się średnio w 43,6%, mieszkańcy Dzierżoniowa w 53,1%, a Bielawy w 54,4%. Dwoma gminami, które dostępności i adekwatności usług publicznych wystawiły najwyższe noty są miasto Pieszycy oraz gmina Dzierżonów – średni odsetek badanych, którzy zgadzają się z przedstawionymi twierdzeniami wynosi odpowiednio 59,4% oraz 62,3%. Szczegółowe informacje dotyczące odsetka badanych z poszczególnych gmin, którzy (zdecydowanie oraz raczej) zgadzają się z przedstawionymi stwierdzeniami zaprezentowane zostały w poniższej tabeli.

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Tabela 4. Stanowisko respondentów wobec adekwatności poszczególnych usług publicznych do potrzeb na terenie swojej gminy z podziałem na gminy zamieszkania

Odsetek osób z poszczególnych gmin, które zgadzają się z poszczególnymi stwierdzeniami (zarówno zdecydowanie, jak i raczej się zgadzają)	Miasto Dzierżoniów	Miasto Bielawa	Miasto Pieszycy	Miasto Pilawa Górna	Gmina Niemcza	Gmina Dzierżoniów	Gmina Łagiewniki
Infrastruktura sportowa (boiska, hale) na terenie gminy jest na dobrym poziomie	47,5%	61,2%	67,3%	50,0%	67,7%	68,8%	44,7%
Długość ścieżek pieszo-rowerowych jest wystarczająca	52,5%	60,0%	71,4%	58,3%	38,7%	70,8%	31,6%
Dostępność do lekarzy pierwszego kontaktu jest wystarczająca	55,7%	61,2%	73,5%	55,6%	48,4%	45,8%	28,9%
Oferta kulturalna gminy jest wystarczająca	51,9%	60,0%	63,3%	41,7%	51,6%	64,6%	44,7%
Szkoły podstawowe oferują dużą liczbę różnych i ciekawych zajęć pozalekcyjnych	61,2%	52,7%	51,0%	38,9%	35,5%	77,1%	44,7%
Dostępność komunikacji publicznej na terenie gminy jest wystarczająca	47,5%	59,4%	69,4%	47,2%	41,9%	60,4%	34,2%
Gimnazja oferują dużą liczbę różnych i ciekawych zajęć pozalekcyjnych	54,6%	50,3%	49,0%	38,9%	29,0%	66,7%	39,5%
Liczba miejsc dostępnych w przedszkolach jest wystarczająca	55,2%	52,7%	42,9%	38,9%	32,3%	64,6%	31,6%
Szkoły ponadgimnazjalne oferują dużą liczbę różnych i ciekawych zajęć pozalekcyjnych	54,6%	49,7%	42,9%	38,9%	25,8%	66,7%	36,8%
Dostępność do lekarzy specjalistów jest wystarczająca	49,7%	36,4%	63,3%	27,8%	29,0%	37,5%	28,9%
ŚREDNI ODSETEK	53,1%	54,4%	59,4%	43,6%	40,0%	62,3%	36,6%

1.1.9. Przemieszczanie się mieszkańców w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej

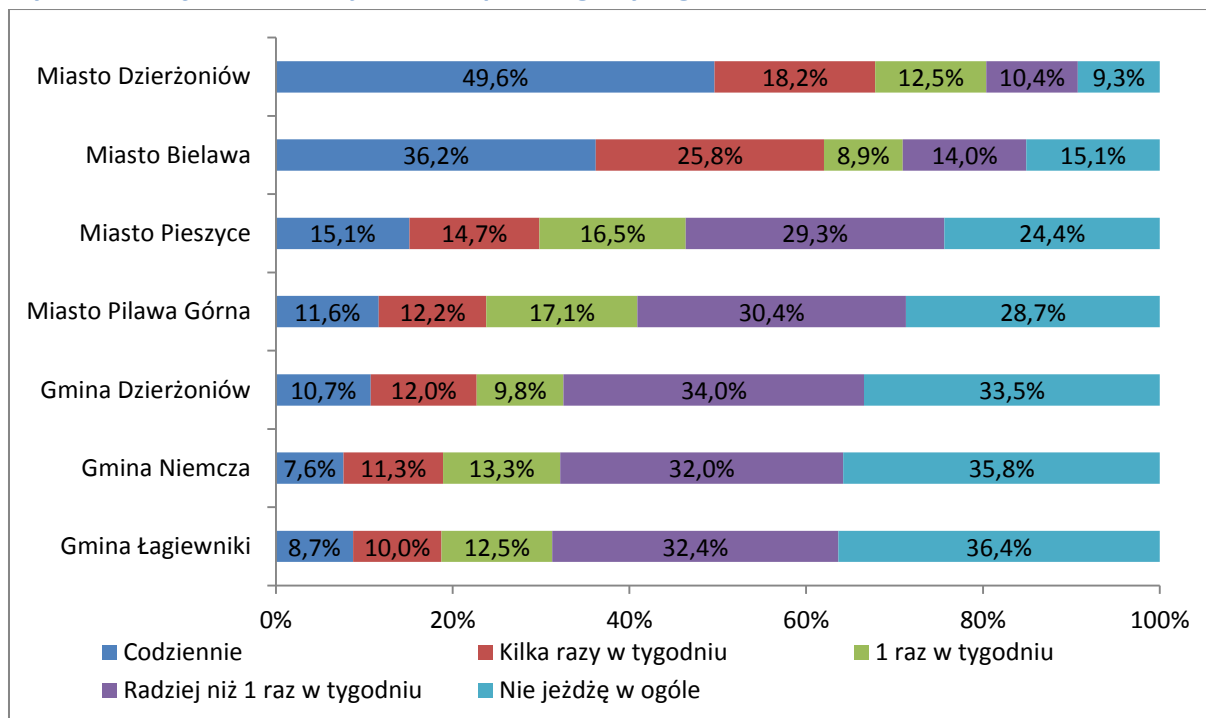
Kolejna część badania dotyczyła przemieszczania się mieszkańców pomiędzy poszczególnymi gminami wewnątrz powiatu dzierżoniowskiego. Dzierżoniów jako miasto powiatowe i centrum Ziemi Dzierżoniowskiej jest jednocześnie miejscem, które połowa wszystkich badanych (49,6%) odwiedza codziennie, a aż 80,3% przynajmniej raz w tygodniu. Zaledwie 9,3% zadeklarowało natomiast, że nie jeździ tam wcale. Na drugim miejscu pod względem częstotliwości odwiedzin znalazła się Bielawa, w

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

której codziennie jest ponad jedna trzecia badanych (36,2%), a przynajmniej raz w tygodniu 70,9%; na trzecim miejscu natomiast Pieszycy, codziennie odwiedzane przez 15,1% badanych, a przynajmniej raz w tygodniu przez 46,3%. Pilawa Górna codziennie odwiedzana jest przez 11,6% badanych, a przynajmniej raz w tygodniu przez 40,9%. Pozostałe gminy powiatu odwiedzane są rzadziej niż gminy miejskie, a jednocześnie ponad jedna trzecia badanych deklaruje, że nie podróżuje do nich wcale. Codzienne wyjazdy do gminy Dzierżoniów deklaruje 10,7% ankietowanych, do gminy Niemcza 7,6%, a do gminy Łagiewniki 8,7%. Przynajmniej raz w tygodniu w gminach tych zjawia się odpowiednio 32,5% / 32,2% / 31,2%.

Wykres 22. Częstotliwość dojazdów do poszczególnych gmin

W przypadku podróży do każdej z gmin powiatu dzierzoniowskiego zdecydowanie najczęściej wykorzystywanym środkiem transportu jest własny samochód, którego używa od 77,2% (dojazdy do gm. Niemcza) do 90,8% (dojazdy do Dzierżoniowa) wszystkich osób, które podróżują pomiędzy sąsiednimi gminami. Drugim najczęściej wykorzystywanym środkiem komunikacji jest transport zbiorowy, głównie publiczny. Transport publiczny wykorzystywany jest przez średnio co dziesiątego badanego, który przemieszcza się po regionie – od 5,9% (dojazdy do Dzierżoniowa) do 13,6% (dojazdy do gminy Niemcza). Na rowerze lub skuterze przemieszcza się średnio 5,5% badanych, najwięcej tych, którzy podróżują do gminy Łagiewniki – 10,3%.

Tabela 5. Odsetek osób dojeżdżających do poszczególnych gmin, które wykorzystują przy tym dany środek transportu

Gmina, do której się dojeżdża	Miasto Dzierżoniów	Miasto Bielawa	Miasto Pieszycy	Miasto Pilawa Górna	Gmina Niemcza	Gmina Dzierżoniów	Gmina Łagiewniki	Średni odsetek
Środek								

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach konkursu na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (edycja 2) z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 –2013

transportu								
Samochód osobowy	90,8%	87,3%	84,1%	81,6%	77,7%	78,1%	77,2%	82,4%
Transport publiczny	5,9%	8,8%	8,5%	10,4%	13,6%	12,0%	10,8%	10,0%
Rower/skuter	2,0%	2,7%	6,0%	3,6%	6,3%	7,4%	10,3%	5,5%
Transport prywatny	1,4%	1,2%	1,4%	4,3%	2,4%	2,6%	1,6%	2,1%

W dalszej kolejności ankietowani zostali zapytani o to, w jakim celu wyjeżdżają do poszczególnych miast lub gmin. Najczęściej przemieszczają się oni po powiecie dzierzoniowskim celem dokonania podstawowych zakupów spożywczo-przemysłowych (nie czyni tego zaledwie 2,4%), a także celem zakupu obuwia i odzieży (nie czyni tego 4,4%). W dalszej kolejności wskazywano na korzystanie z usług lekarza rodzinnego (nie korzysta z niego 4,9%) oraz z usług fryzjerskich i kosmetycznych (nie korzysta 6,5%). Częste są także dojazdy do miejsca pracy; nie dojeżdża w tym celu 11,3% badanych. W przypadku prawie każdego z przedstawionych w poniższej tabeli celów badani najczęściej wyjeżdżają do Dzierżoniowa. Wyjątek stanowi uczestnictwo w nabożeństwach religijnych i basen/pływalnia, ponieważ w tym celu częściej przyjeżdża się do Bielawy. Szczegółowe informacje na temat odsetka osób, które w jednym z zaprezentowanych celów dojeżdżają do poszczególnych gmin i miejscowości przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 6. Cele przyjazdów do poszczególnych miejscowości i gmin

Odsetek osób dojeżdżających do poszczególnych miejscowości i gmin w przedstawionym celu	Miasto Dzierżoniów	Miasto Bielawa	Miasto Pieszyc e	Miasto Pilawa Górna	Gmina Niemcza	Gmina Dzierżoniów	Gmina Łągowiki	Nie korzystam
Podstawowe zakupy spożywczo-przemysłowe	42,2%	34,4%	8,0%	4,0%	2,9%	1,1%	5,1%	2,4%
Zakupy obuwia i odzieży	46,5%	29,1%	8,7%	3,1%	2,2%	1,1%	4,9%	4,4%
Lekarz rodzinny	38,5%	34,0%	10,5%	3,6%	2,9%	1,3%	4,2%	4,9%
Usługi kosmetyczne/fryzjerskie	37,8%	35,5%	8,7%	4,2%	1,6%	1,8%	3,8%	6,5%
Miejsce pracy	42,2%	29,1%	6,2%	4,0%	2,4%	0,4%	4,5%	11,3%
Lekarze specjaliści	41,3%	29,8%	8,2%	1,5%	1,1%	2,0%	4,0%	12,2%
Uczestnictwo w nabożeństwach religijnych	27,1%	31,8%	10,4%	5,3%	2,7%	1,8%	4,4%	16,5%
Usługi związane z naprawą samochodów	33,5%	31,5%	6,5%	2,9%	1,8%	1,3%	3,3%	19,3%
Miejsce edukacji dzieci	30,9%	21,5%	7,3%	2,7%	2,5%	1,8%	3,5%	29,8%
Rozrywka (kino, teatr,	33,5%	24,5%	5,3%	0,7%	1,1%	1,5%	1,6%	31,8%

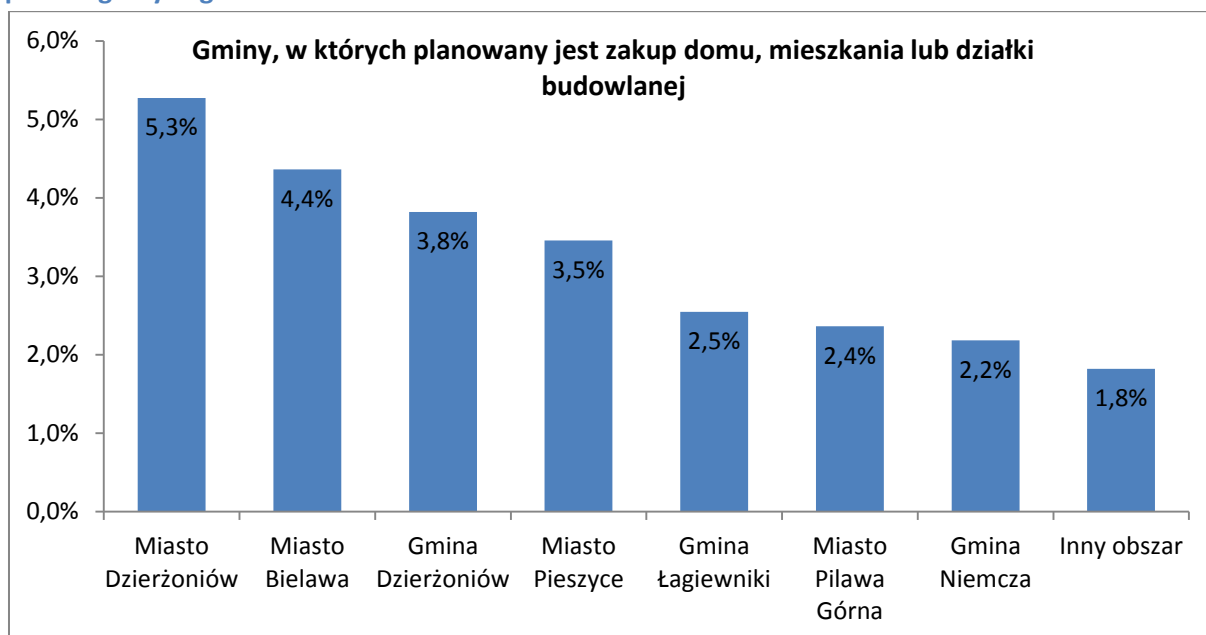
„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

koncerty)								
Rozrywka (pub, dyskoteka, spotkania towarzyskie)	32,2%	26,7%	4,9%	0,9%	1,1%	1,3%	0,9%	32,0%
Basen/pływalnia	22,7%	29,5%	4,0%	1,1%	0,7%	1,1%	1,3%	39,6%
Miejsce mojej edukacji	25,3%	19,3%	6,5%	2,0%	2,5%	1,3%	1,3%	41,8%
Przedszkole/żłobek dla dzieci	25,5%	16,5%	7,8%	2,5%	2,4%	1,1%	2,2%	42,0%

W kontekście przemieszczania się w ramach powiatu dzierzoniowskiego respondenci zostali także zapytani o swoje plany odnośnie zakupu domu, mieszkania lub działki budowlanej na terenie jednej z gmin powiatu. Plany dotyczące zakupu nieruchomości nie są powszechne, dotyczą bowiem od 2,2% (zakup w gminie Niemcza) do 5,3% (zakup w Dzierżoniowie). Wysokie wskaźniki dotyczące Dzierżoniowa i Bielawy należy tłumaczyć nie tylko ich wyższą popularnością wśród potencjalnych nabywców nieruchomości, ale także faktem, że mieszkańcy tych miast stanowili najliczniejszą część próby, a jednocześnie mogą chcieć dokonać zakupu w swoim własnym mieście. Szczegółowe informacje przedstawia poniższy wykres. Jego dane nie mogą być sumowane, bowiem badani planujący zakup nieruchomości czasami podawali kilka potencjalnych lokalizacji.

Wykres 23. Odsetek osób planujących zakup domu, mieszkania lub działki budowlanej w poszczególnych gminach

Jak wynika z przedstawionej poniżej tabeli najbardziej skłonni do zakupu nieruchomości lub działki budowlanej są mieszkańcy Dzierżoniowa oraz gminy Łagiewniki. Ponadto zauważa się, że ankietowani są najbardziej zainteresowani zakupem domu, mieszkania lub działki budowlanej w swojej własnej gminie.

Mieszkańcy Dzierżoniowa najczęściej wskazywali na gminę oraz miasto Dzierżoniów (po 6,0%). Mieszkańcy Bielawy najczęściej na swoje miasto (7,9%), a także na Pieszycy (4,8%). Mieszkańcy Pieszycy na swoje miasto, a także na Dzierżoniów (po 41%). Mieszkańcy Pilawy Górnej na miasto oraz gminę Dzierżoniów oraz inny obszar (po 2,8%). Mieszkańcy gminy Niemcza na swoją gminę oraz inny obszar (po 3,2%). Ankietowani z gminy Dzierżoniów najczęściej wskazywali na miasto Dzierżoniów

(10,4%) oraz Bielawę (6,3%). Respondenci z gminy Łagiewniki najczęściej wskazywali na swoją gminę (13,2%), a także na Dzierżoniów (7,9%).

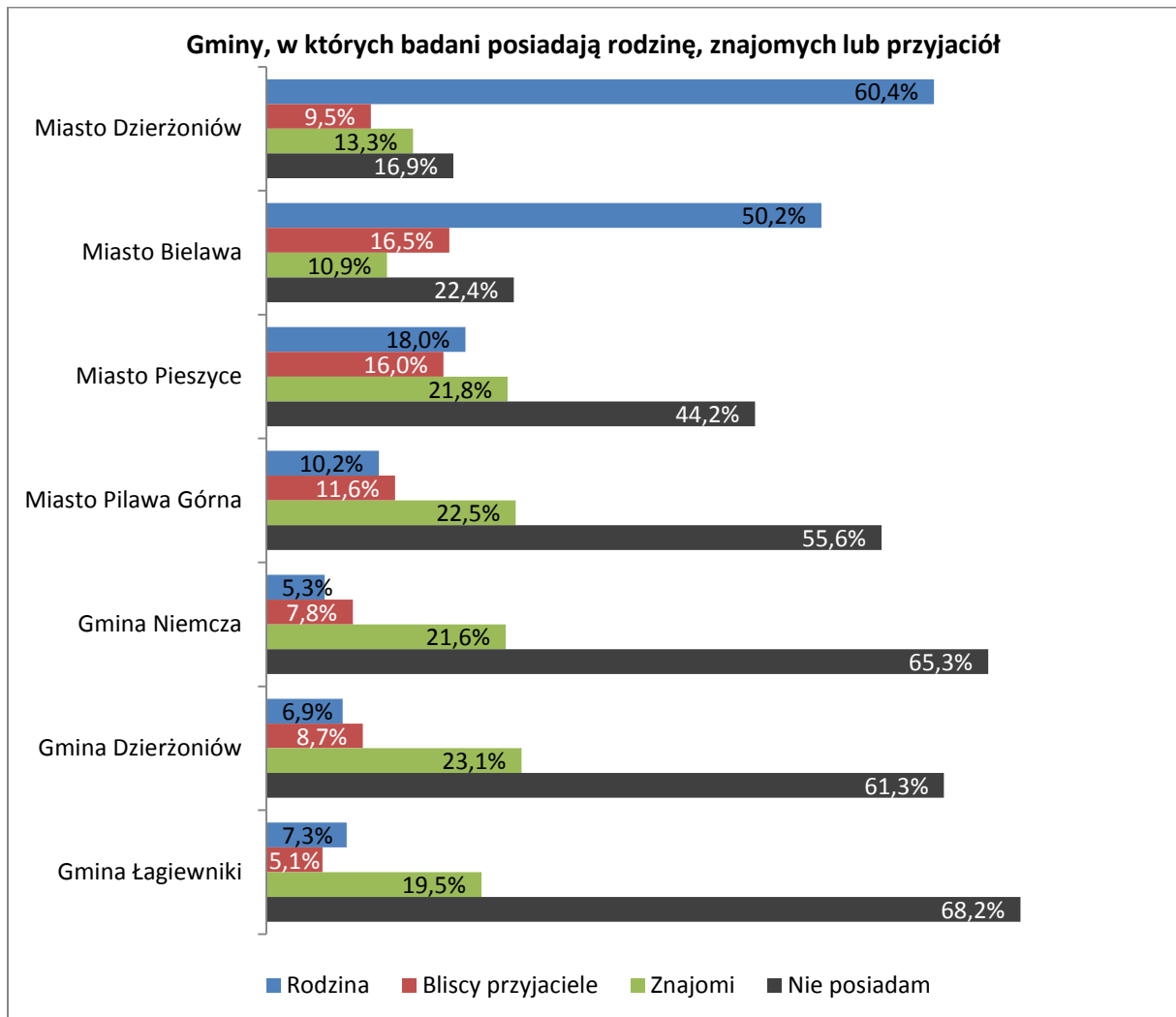
Szczegółowe informacje na temat tego, w jakich gminach planowane są zakupy nieruchomości przez mieszkańców poszczególnych miast lub gmin zaprezentowane zostały w poniższej tabeli. Danych procentowych nie można sumować ani w wierszach ani w kolumnach z uwagi na fakt, że ankietowani mieli możliwość wskazania kilku potencjalnych lokalizacji nowo zakupionej nieruchomości.

Tabela 7. Odsetek osób planujących zakup domu, mieszkania lub działki budowlanej w poszczególnych gminach z podziałem na gminę zamieszkania

Gmina respondenta Gmina, w której planowany jest zakup	Miasto Dzierżoniów	Miasto Bielawa	Miasto Pieszycy	Miasto Pilawa Górna	Gmina Niemcza	Gmina Dzierżoniów	Gmina Łagiewniki
Miasto Dzierżoniów	6,0%	4,2%	4,1%	2,8%	0,0%	10,4%	7,9%
Miasto Bielawa	3,3%	7,9%	0,0%	0,0%	0,0%	6,3%	5,3%
Miasto Pieszycy	3,3%	4,8%	4,1%	0,0%	0,0%	2,1%	5,3%
Miasto Pilawa Górna	2,7%	4,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,6%
Gmina Niemcza	2,2%	3,6%	0,0%	0,0%	3,2%	0,0%	2,6%
Gmina Dzierżoniów	6,0%	4,2%	0,0%	2,8%	0,0%	2,1%	2,6%
Gmina Łagiewniki	1,6%	3,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	13,2%
Inny obszar	2,2%	1,8%	0,0%	2,8%	3,2%	2,1%	0,0%

W dalszej części tego działu zapytano respondentów o to, czy posiadają w poszczególnych gminach rodzinę, znajomych lub przyjaciół. Miejscami, odnośnie których najczęściej wskazywano na posiadanie w nich bliskich osób są Dzierżoniów (83,1%) oraz Bielawa (77,6%), choć wiąże się to również z faktem, że to mieszkańcy tych miast stanowili najliczniejszą część próby badawczej. Najmniej osób posiada krewnych lub znajomych w gminie Łagiewniki (31,8%) oraz Niemcza (34,%). Liczebność próby z poszczególnych gmin odzwierciedlona została w fakcie posiadania rodziny w poszczególnych gminach, jednak już nie w fakcie posiadania znajomych lub przyjaciół. Choć Bielawa i Dzierżoniów były najliczniej reprezentowane w próbie, badani zadeklarowali, że w tych miastach posiadają najmniej znajomych (odpowiednio 10,9% i 13,3%), najwięcej natomiast w gminie Dzierżoniów (23,1%) oraz w Pilawie Górnej (22,5%). Największa liczba przyjaciół osób badanych zamieszkuje w Bielawie (16,5%) oraz Pieszycach (16,0%), najmniej natomiast w gminie Łagiewniki (5,1%).

Wykres 24. Posiadanie rodziny, znajomych lub bliskich przyjaciół w poszczególnych gminach

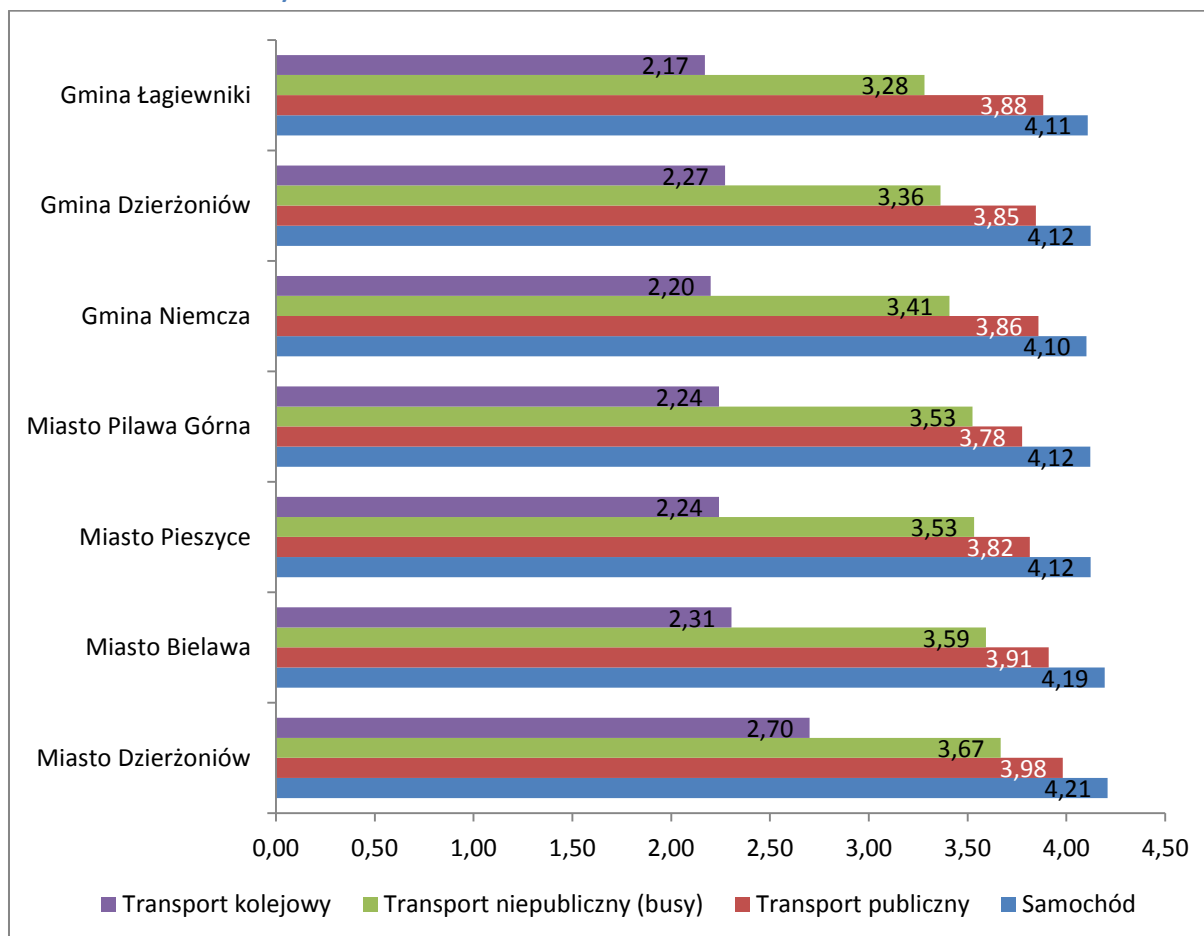

Ostatnią kwestią dotyczącą przemieszczania się po powiecie dzierżoniowskim była łatwość dostania się za pomocą różnych środków transportu z miejsca zamieszkania do innych obszarów w powiecie. Dostępność transportowa oceniana była na skali od 1 do 5, przy czym 1 oznacza najniższą ocenę, a 5 najwyższą. Jak wynika z przedstawionego poniżej wykresu zdecydowanie najwyższe średnie ocen łatwości dotarcia do poszczególnych gmin dotyczą podróży samochodem i w przypadku każdej gminy oscylują wokół średniej 4,1, co oznacza ocenę dobrą przechodzącą w bardzo dobrą. Najwyższa (4,21) dotyczy Dzierżoniowa, najniższa (4,10) – gminy Niemcza. Ocena dotarcia za pośrednictwem publicznego transportu drogowego również była oceniana dobrze i była porównywalna we wszystkich gminach, wynosząc od 3,78 w przypadku Pilawy Górnej do 3,98 w przypadku Dzierżoniowa. Łatwość dotarcia za pośrednictwem transportu niepublicznego w postaci busów oceniona została nieznacznie niżej niż publicznego. Ocena ta wahała się od przeciętnej (3,28 w przypadku gminy Łagiewniki) do dobrej (3,67 w przypadku Dzierżoniowa). Zdecydowanie najniżej oceniono możliwość transportu kolejowego. Ocena ta wahała się od raczej złej w przypadku gminy Łagiewniki (2,14) do przeciętnej w przypadku Dzierżoniowa (2,70).

Wykres 25. Łatwość dostania się różnymi środkami transportu do poszczególnych gmin (średnia ocen na skali od 1 do 5)

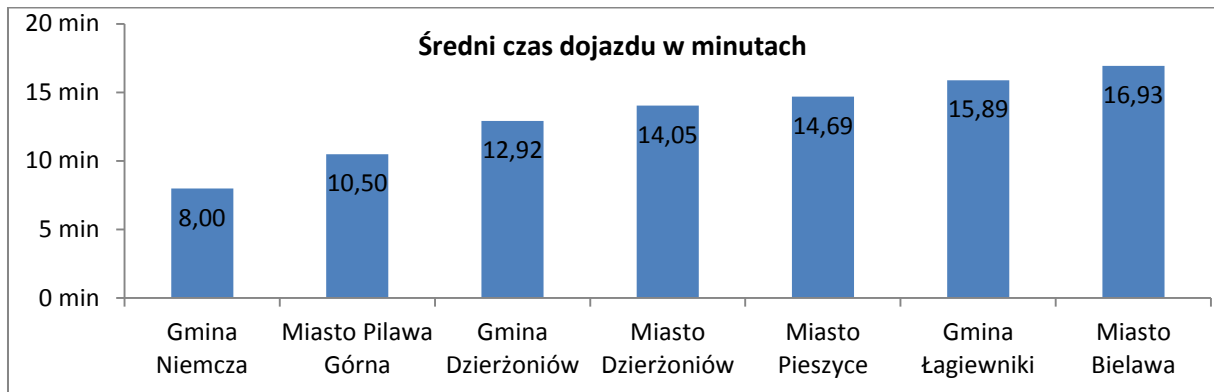

1.1.10. Praca na terenie powiatu dzierżoniowskiego

Kolejna część badania dotyczyła pracy zarobkowej respondentów. Pierwsze pytanie w tej serii wiązało się ze średnim czasem dojazdu z domu do pracy. Ogółem średni czas dojazdu dla wszystkich badanych wynosi 14,5 minuty. Średni czas jest najniższy wśród mieszkańców gminy Niemcza (8,00 min) i miasta Pilawa Górna (10,50 min), a najwyższy wśród mieszkańców gminy Łagiewniki (15,89 min) oraz miasta Bielawa (16,93 min). Najwyższy czas dojazdu, przekraczający jedną godzinę, dotyczył czterech respondentów – dwóch mieszkańców Bielawy oraz dwóch mieszkańców Pieszyc.

Średni czas dojazdu z domu do pracy jest wyższy w przypadku mężczyzn (15,76 min) niż kobiet (13,25 min). Jest on także wyższy wśród respondentów z wyższych kategorii wiekowych i wynosi 13,45 min dla osób w wieku 18-24 lata, 13,73 min dla osób w wieku 25-34 lata, 13,24 min dla osób w wieku 35-44 lata, ale po przekroczeniu tego progu wiekowego rośnie do 15,44 min wśród osób w wieku 45-54 lata i do 18,37 min dla osób w wieku 55-64 lata.

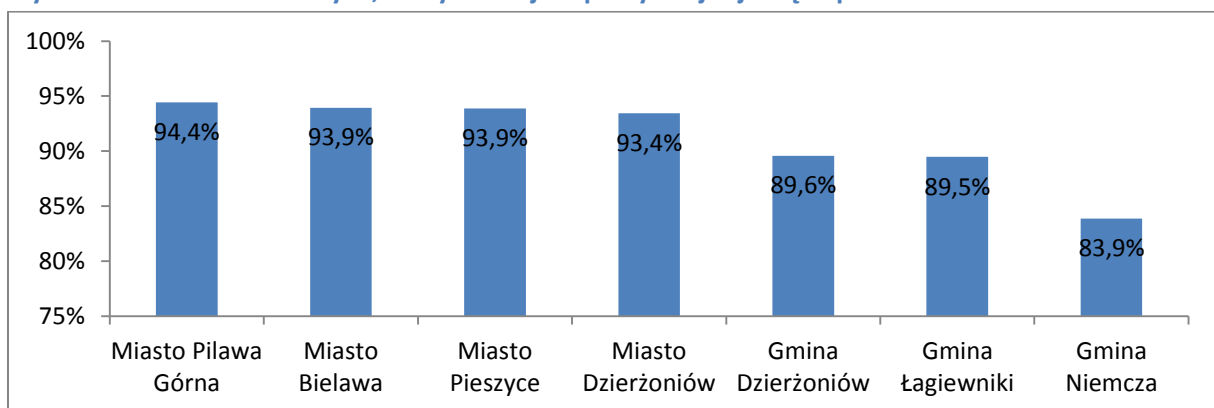
Wykres 26. Średni czas dojazdu z domu do pracy z podziałem na gminę zamieszkania

Zdecydowana większość osób badanych, które pracują zarobkowo posiadają miejsce pracy na terenie powiatu dzierżoniewskiego – 92,5%, najczęściej są to mieszkańcy Pilawy Górnej (94,4%), Bielawy (93,9%), Pieszyc (93,9%) oraz Dzierżonowa (93,4%). Mieszkańcy innych niż miejskie gmin częściej posiadają miejsce pracy poza granicami powiatu. Najrzadziej na terenie powiatu dzierżoniewskiego pracują badani z gminy Niemcza (83,9%).

Osoby pracujące poza powiatem dzierżoniewskim najczęściej wskazywały na Świdnicę oraz Wrocław.

Wykres 27. Odsetek badanych, których miejsce pracy znajduje się w powiecie dzierżoniewskim

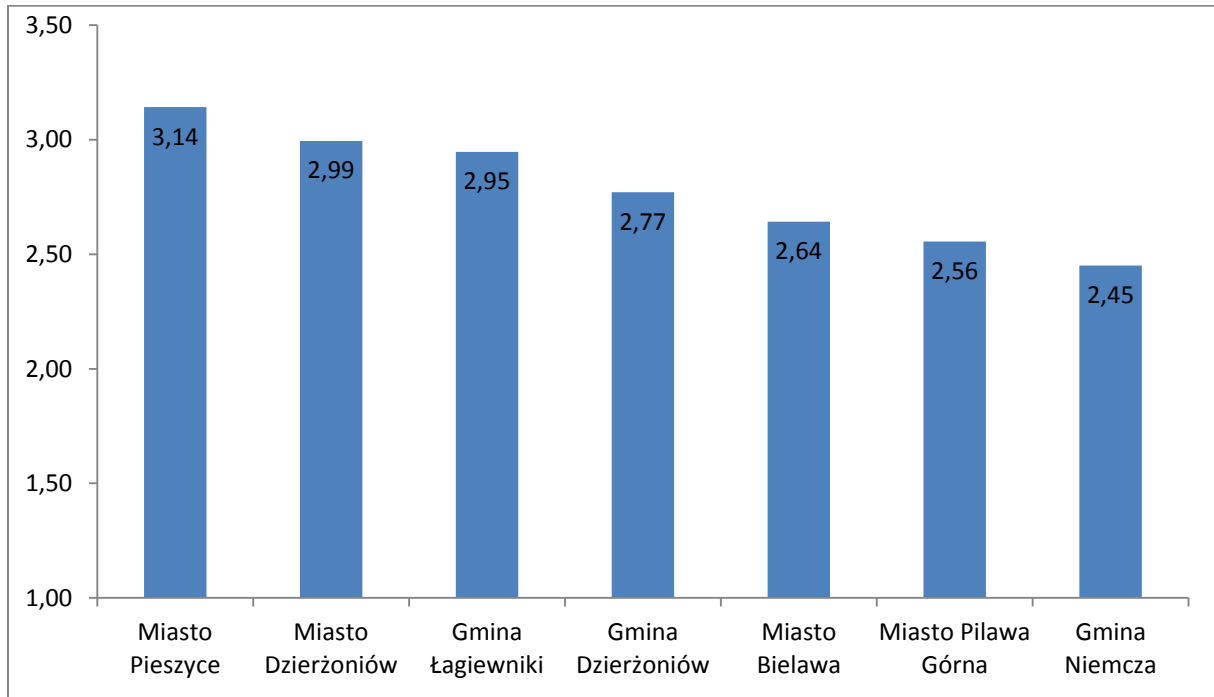

Badanych poproszono także o ocenę możliwości znalezienia pracy na terenie gminy, w której mieszkają. Ocena ta była dokonywana na skali od 1 do 5, przy czym 1 oznaczało, że znalezienie pracy jest bardzo trudne, a 5, że bardzo łatwe. Średnia ocen dla wszystkich badanych wynosiła 2,82, co oznaczało ocenę średnią jednak z przewagą ocen negatywnych nad pozytywnymi, tj. tych informujących o trudności niż łatwości w znalezieniu pracy.

Najwyższa średnia ocen łatwości znalezienia pracy dotyczy mieszkańców Pieszyc (3,14) i jest to zarazem jedyna gmina, w której wartość ta przekracza 3, oznaczając przewagę ocen pozytywnych nad negatywnymi. W dalszej kolejności najwyższe średnie ocen podawane były przez mieszkańców Dzierżonowa (2,99), gminy Łagiewniki (2,95) oraz gminy Dzierżonów (2,77). Najniższe oceny natomiast wystawione zostały przez badanych z gminy Niemcza (2,45).

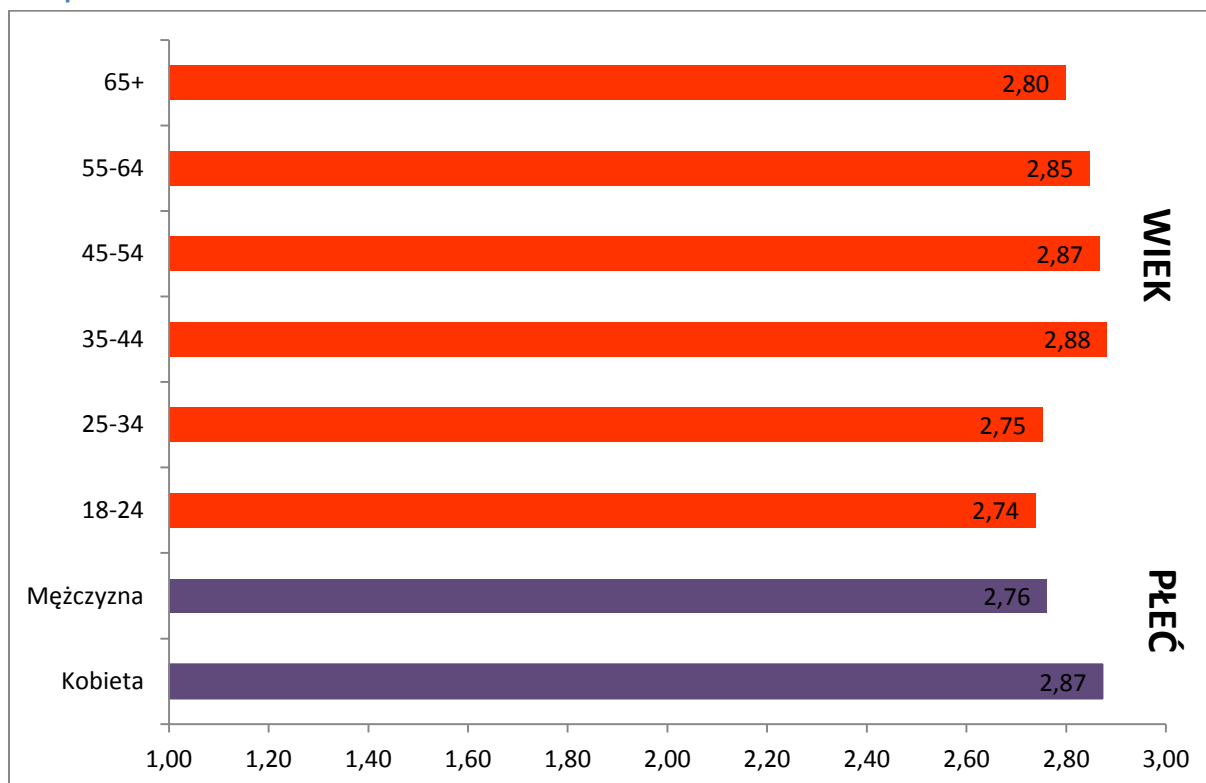

Wykres 28. Ocena możliwości znalezienia pracy w swojej miejscowości/gminie z podziałem na gminę zamieszkania

Dokonując podziału średnich ocen łatwości znalezienia pracy ze względu na wiek i płeć badanych zauważa się istotne różnice. W przypadku poszczególnych kategorii wiekowych zauważalne jest, że największe trudności w znalezieniu pracy widzą osoby młode (w wieku 18-24 średnia wynosi 2,74, a w wieku 25-34 lata – 2,75), najmniejsze zaś osoby w średnich przedziałach wiekowych (w przedziale 35-44 lata średnia 2,88, a w przedziale 45-54 lata – 2,85). W kontekście płci istotny jest fakt, że kobiety dostrzegają mniej trudności w znalezieniu pracy na terenie swojej gminy niż mężczyźni (średnia 2,87 wobec 2,76).

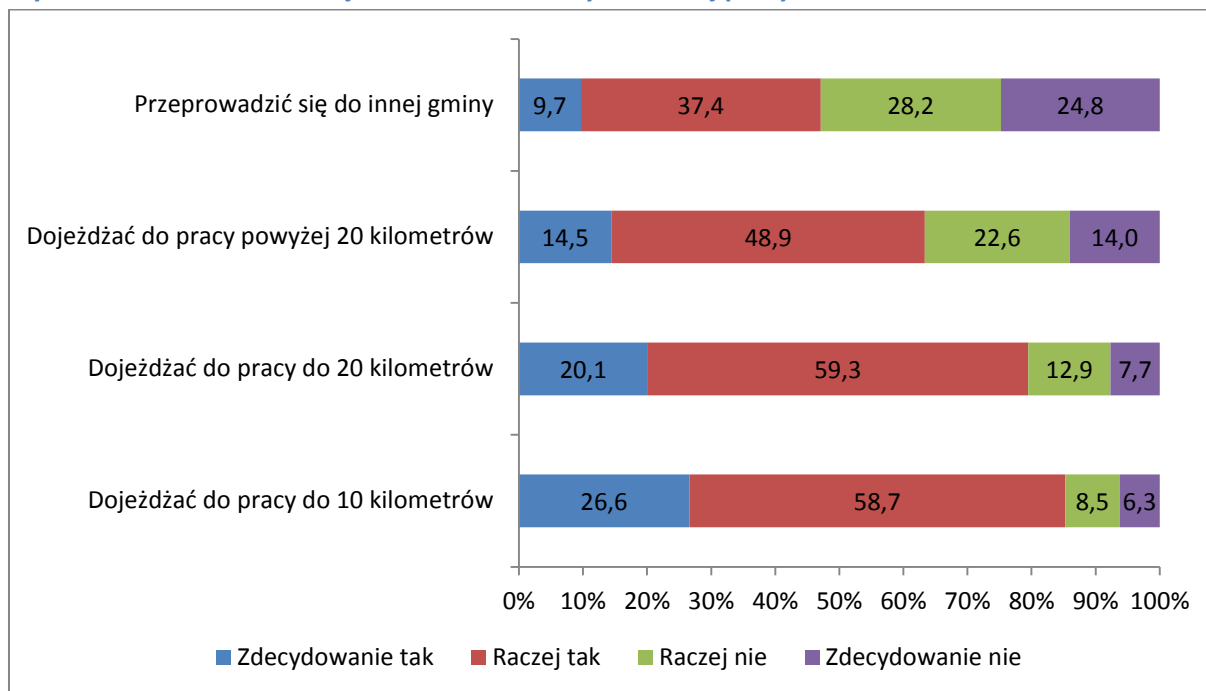
Wykres 29. Ocena możliwości znalezienia pracy w swojej miejscowości/gminie z podziałem na wiek oraz płeć

W związku z faktem, że miejsce pracy nie zawsze jest dostępne na terenie gminy zamieszkania, zapytano badanych o to, jak daleko byliby skłonni dojeżdżać w celu zdobycia dobrej pracy. Wyniki wskazują, że choć badani generalnie są skłonni przystać na dojazdy, jedynie niewielka grupa deklaruje to w sposób zdecydowany. Skłonność do dojazdów zmniejsza się także wraz z potencjalną odległością. O ile do 10 kilometrów mogłoby dojeżdżać 85,3% badanych, to pomiędzy 10 a 20 kilometrów już 79,4%, a powyżej 20 kilometrów – 63,4%. W przypadku takiej odległości jednak aż 14,0% wskazuje, że zdecydowanie nie byliby skłonni dojeżdżać. Przeprowadzka do innej gminy w celu znalezienia pracy jest ideą jeszcze mniej powszechną i mniej niż połowa ankietowanych byłaby skłonna ją podjąć (47,1%).

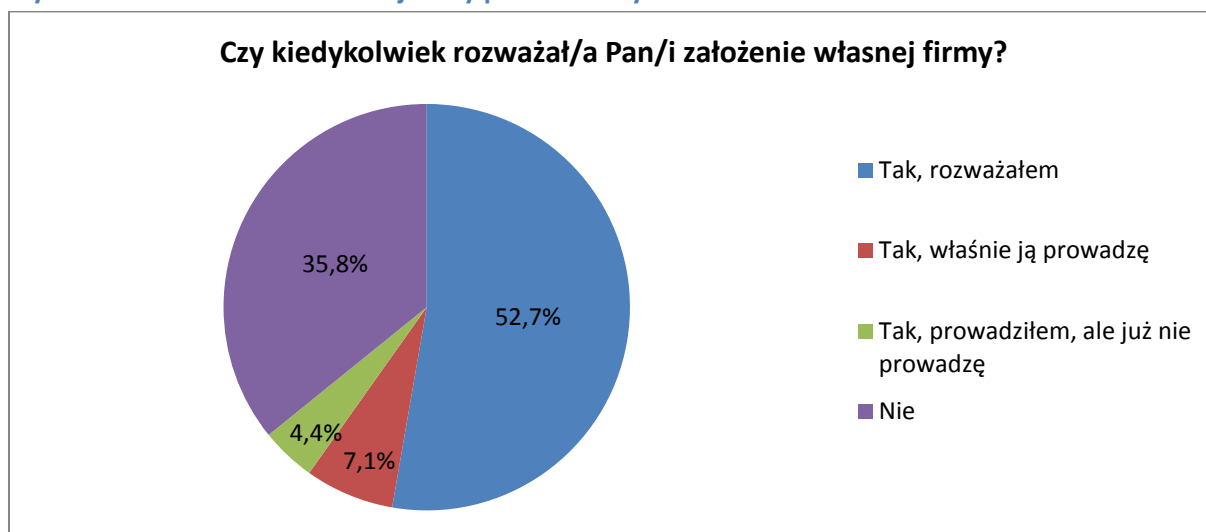
Wykres 30. Skłonność do dojazdów w celu zdobycia dobrej pracy

1.1.11. Przedsiębiorczość na terenie powiatu dzierzoniowskiego

Kolejna seria pytań zadawanych osobom badanym dotyczyła możliwości założenia własnej firmy i szans powodzenia tego przedsięwzięcia. W chwili przeprowadzania badania 7,1% respondentów prowadziło własną firmę, a kolejne 4,4% robiło to w przeszłości, lecz zaprzestało takiej działalności. Najczęściej wskazywanymi powodami jej zaprzestania były problemy finansowe, brak rentowności i wysokie koszty prowadzenia działalności. Ponad połowa ankietowanych (52,7%), choć nie miała nigdy do czynienia z prowadzeniem działalności rozważa założenie firmy. Pozostała ponad jedna trzecia badanych (35,8%) natomiast w ogóle nie rozważa takiej możliwości, wskazując przede wszystkim na cztery powody: posiadanie stałej pracy na etat, brak pomysłu na konkretną działalność, brak doświadczenia i znajomości rynku oraz brak środków finansowych na rozpoczęcie działalności.

Wykres 31. Prowadzenie własnej firmy przez badanych

Własną działalność gospodarczą najczęściej prowadzą ankietowani z gminy Łagiewniki (18,4%), w próbie nie znalazł się natomiast żaden przedsiębiorca z gin Niemcza ani Dzierżoniów. W gminie Niemcza natomiast najwięcej, bo 16,1% osób prowadziło firmę w przeszłości. Ponadto najwięcej osób zastanawia się nad otwarciem własnej firmy w Pilawie Górnej (66,7%) oraz gminie Dzierżoniów (64,6%), najmniej natomiast w gminie Łagiewniki (44,7%).

Dokonując podziału ze względu na płeć, zauważa się, że nad prowadzeniem firmy częściej zastanawiają się mężczyźni (59,5%) niż kobiety (46,7%), natomiast analizując podział ze względu na wiek, wyciąga się wniosek, że rozważania takie najczęściej prowadzą osoby należące do średniej kategorii wiekowej (45,54% - 74,4%).

Tabela 8. Prowadzenie własnej firmy przez badanych z podziałem na gminę zamieszkania

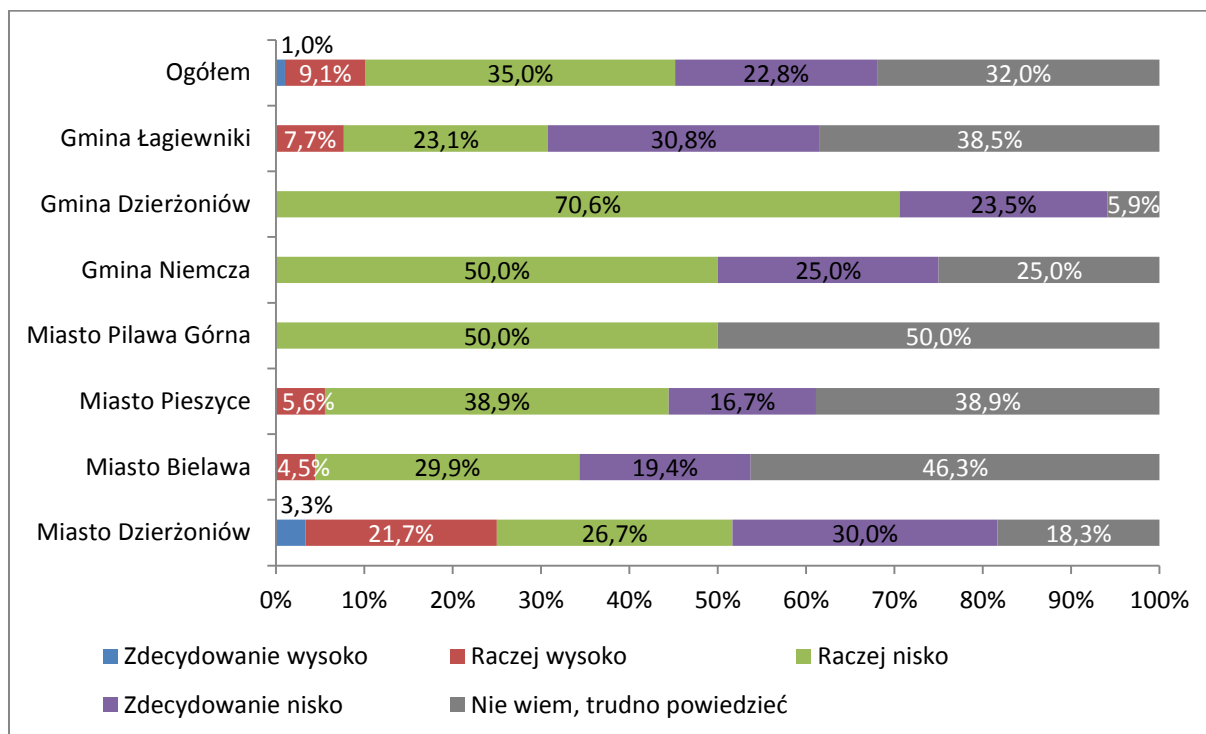
	Miasto Dzierżoniów	Miasto Bielawa	Miasto Pieszycy	Miasto Pilawa Górna	Gmina Niemcza	Gmina Dzierżoniów	Gmina Łagiewniki
Tak, rozważałem	55,2%	47,9%	49,0%	66,7%	45,2%	64,6%	44,7%
Tak, właśnie ją prowadzę	7,7%	7,9%	8,2%	2,8%	0,00%	0,00%	18,4%
Tak, prowadziłem, ale już nie prowadzę	4,4%	3,6%	6,1%	2,8%	16,1%	0,00%	2,6%
Nie	32,8%	40,6%	36,7%	27,8%	38,7%	35,4%	34,2%

Osoby, które rozważają prowadzenie własnej firmy, a także te, które czynią to obecnie lub czyniły w przeszłości zostały zapytane o to, czym zajmuje lub miałyby zajmować się ich firma. Badani wskazywali różnorakie dziedziny, z których większość należy do sektora usług (zakład fryzjerski, firma kosmetyczna, ochroniarska, działalność fotograficzna, wulkanizacyjna, sprzętająca, szkoła tańca, języków itp.) lub handlu i gastronomii (sklep spożywczy, rowerowy, zielarski itp., pub, restauracja, budka z jedzeniem itp.). Rzadziej wskazywano na firmy produkcyjne (zakład stolarski, drukarnia, obróbka metali itp.).

Respondenci, którzy obecnie prowadzą lub planują prowadzenie firmy odpowiadali także na pytanie dotyczące szans powodzenia swojego biznesu. Choć prawie jedna trzecia z nich (32,0%) nie umiała odpowiedzieć na to pytanie, zdecydowana większość spośród pozostałej części swoje szanse oceniała negatywnie (15% pozytywnych wizji wobec 85% negatywnych). Najwyżej swoje szanse oceniali mieszkańcy Dzierżoniowa – 25,0% osób swoje szanse ocenia wysoko, w tym 3,3% zdecydowanie wysoko. Najniżej swoje szanse ocenili natomiast mieszkańcy gminy Dzierżoniów (94,1% wskazań na niskie szanse, w tym 23,5% na zdecydowanie niskie) oraz gminy Niemcza (75,0% niskich wskazań, w tym 25,0% bardzo niskich). W żadnej z tych gmin nie znalazł się również ani jeden respondent, który swoje szanse oceniałby wysoko.

Wykres 32. Ocena szans prowadzenia własnego biznesu przez badanych z podziałem na gminę zamieszkania

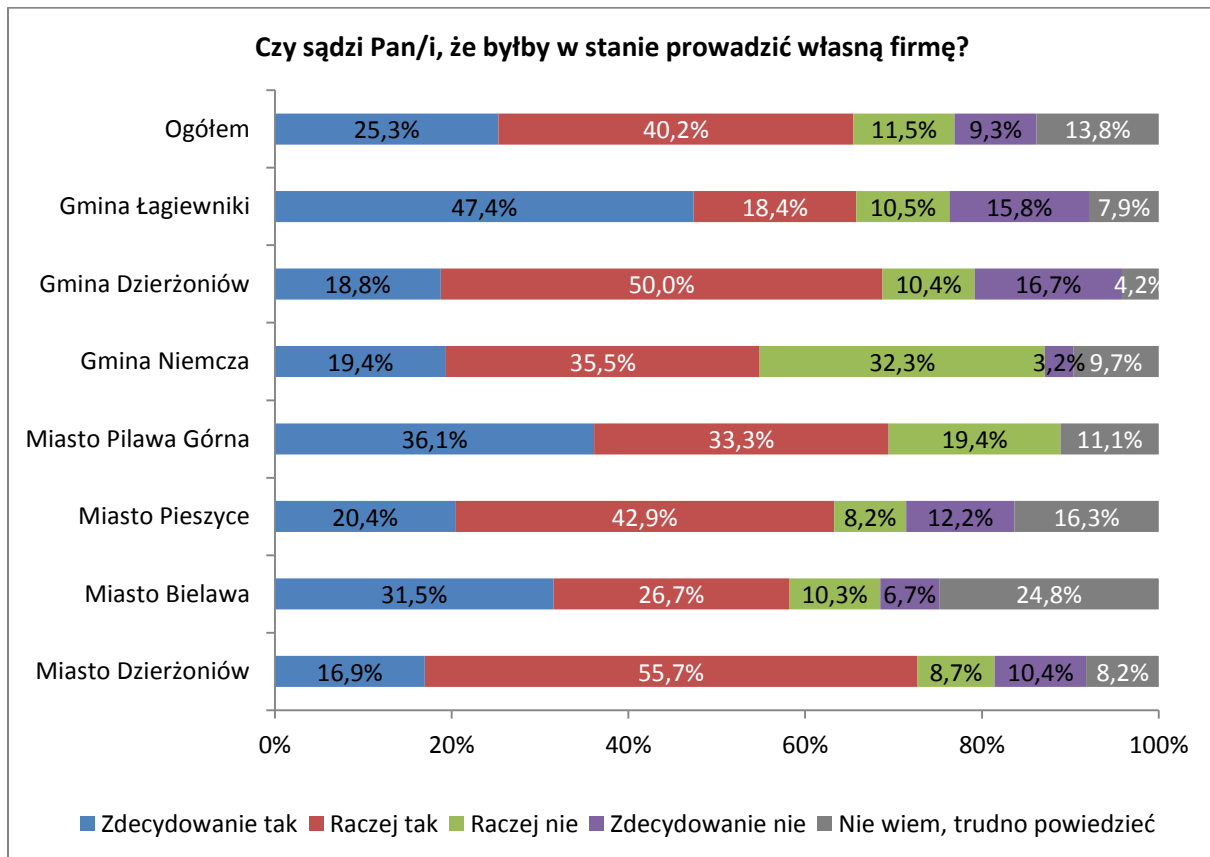

W dalszej kolejności zapytano o to, czy sądzą, że byliby w stanie prowadzić własną firmę. Zdecydowana większość tych osób, choć nigdy nie rozważała założenia firmy, jest przekonana, że byłaby w stanie ją prowadzić. Odpowiedziało tak 65,5% respondentów, w tym jedna czwarta (25,3%) jest zdania, że zdecydowanie poradziłaby sobie w tej roli.

Odsetek osób, które są przekonane, że byliby w stanie prowadzić własną firmę jest najwyższy w Dzierżoniowie (72,7% w tym, 16,9% zdecydowanie) oraz w Pilawie Górnej (9,4% w tym 36,1% zdecydowanie). Najwięcej odpowiedzi przeciwnych, informujących o tym, że badany nie byłby w stanie prowadzić firmy zanotowano w gminach Niemcza (35,5% w tym 3,2% zdecydowanie nie) i Dzierżoniów (27,1% w tym 16,7% zdecydowanie nie).

Dokonując podziału ze względu na płeć zauważa się, że większy odsetek mężczyzn niż kobiet jest przekonanych, że poradziłoby sobie w tej roli (71,8% wobec 59,8%). W przypadku podziału ze względu na wiek natomiast najwyższy odsetek osób, które byłyby w stanie prowadzić własną firmę dotyczy kategorii wiekowej pomiędzy 44 a 54 lata i wynosi 76,7%.

Wykres 33. Ocena własnych możliwości odnośnie prowadzenia firmy z podziałem na gminę zamieszkania

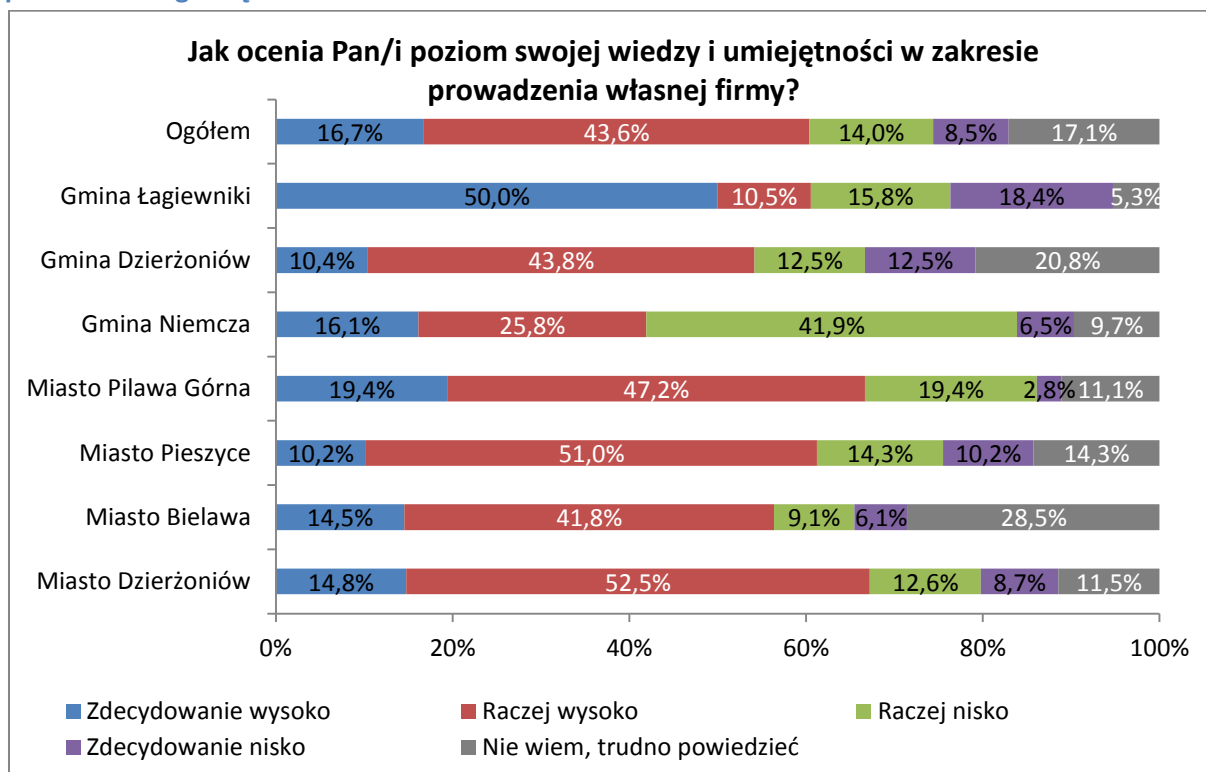
Oprócz oceny własnych możliwości odnośnie prowadzenia firmy, badani określali także poziom swojej wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia własnej firmy. Podobnie, jak w poprzednim pytaniu, tu również zdecydowana większość badanych (60,4%) była przekonana, że posiada odpowiednią wiedzę i umiejętności w tym zakresie, w tym 16,7% oceniło je zdecydowanie wysoko. Przeciwnego zdania było 22,5% ankietowanych, którzy kwalifikacje te ocenili nisko. Najwyższy stopień przekonania o posiadaniu wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia własnej firmy posiadają mieszkańcy Dzierżoniowa (67,2% ocenia wysoko swoje kwalifikacje, w tym 14,8% zdecydowanie wysoko) oraz Pilawy Górnej (66,7% ocen wysokich, w tym 19,4% bardzo wysokich). Najniższy stopień przekonania w tym zakresie, a tym samym największy odsetek odpowiedzi nisko oceniających swoją wiedzę i umiejętności dotyczy mieszkańców gmin: Niemcza (48,4% wskazań na niską ocenę omawianych kompetencji, w tym 6,5% na zdecydowanie niską) oraz Łagiewniki (34,2% wskazań na niską ocenę, w tym 18,5% na zdecydowanie niską).

Dokonując podziału ze względu na płeć zauważa się, że większy odsetek mężczyzn niż kobiet jest przekonanych o wysokim poziomie swojej wiedzy i umiejętności w tym zakresie (66,0% wobec 55,3%). W przypadku podziału ze względu na wiek natomiast najwyższy odsetek osób, które wysoko oceniają swoje kwalifikacje odnośnie prowadzenia firmy dotyczy kategorii wiekowej pomiędzy 44 a 54 lata i wynosi 76,7%.

Wykres 34. Ocena poziomu własnej wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia firmy z podziałem na gminę zamieszkania

W dalszej kolejności badanych poproszono o wskazanie cech osobowości, jakie są według nich niezbędne w prowadzeniu własnej firmy. Niżej zamieszczona tabela przedstawia wszystkie cechy, które zostały wskazane przez co najmniej pięciu badanych. Jak wynika z badania, najważniejszą, zdaniem respondentów, cechą osobowości niezbędną do prowadzenia firmy jest kreatywność. Drugie miejsce zajęła odpowiedzialność, a trzecie uczciwość. Ankietowani często informowali także o takich cechach osobowości, jak: sumienność, odwaga, cierpliwość, przedsiębiorczość i wytrwałość.

Tabela 9. Cechy osobowości niezbędne w prowadzeniu własnej firmy

Cecha osobowości	Liczba wskazań	Cecha osobowości	Liczba wskazań	Cecha osobowości	Liczba wskazań
Kreatywność	83	Zaangażowanie	18	Operatywność	7
Odpowiedzialność	70	Zaradność	17	Organizacja pracy	7
Uczciwość	68	Pomysłowość	16	Samodzielność	7
Sumienność	57	Upór	14	Mobilizacja	6
Odwaga	50	Zdyscyplinowanie	14	Wykształcenie	6
Cierpliwość	45	Otwartość	13	Asertywność	5
Przedsiębiorczość	41	Determinacja	10	Doświadczenie	5
Wytrwałość	31	Dyspozycyjność	10	Kultura osobista	5
Odporność na stres	29	Konsekwencja	10	Mobilność	5
Pracowitość	28	Przebojowość	10	Siła przebicia	5
Komunikatywność	24	Zdecydowanie	9	Spokój	5
Rzetelność	22	Elastyczność	8	Terminowość	5

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach konkursu na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (edycja 2) z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 –2013

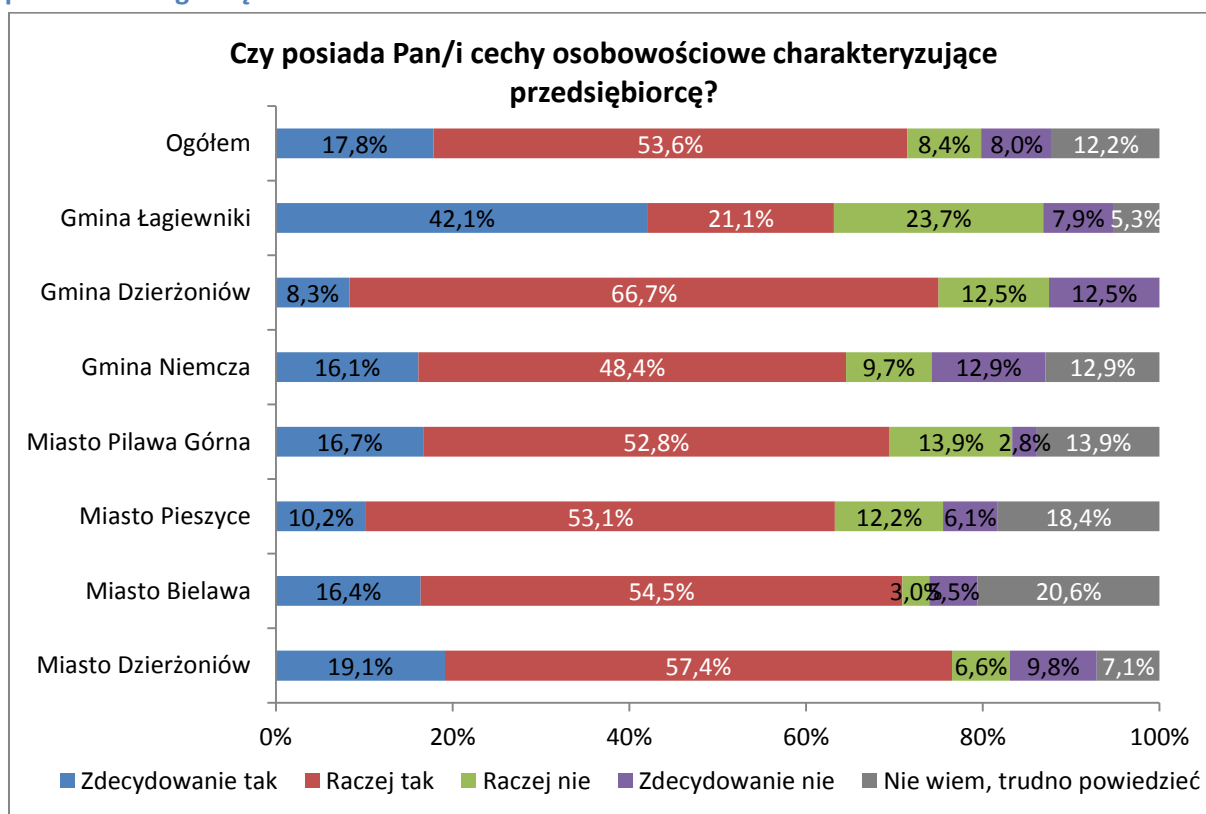

Punktualność	19	Solidność	8		
---------------------	----	------------------	---	--	--

Po wymienieniu cech osobowości niezbędnych w prowadzeniu własnej firmy, badanych zapytano, czy posiadają cechy osobowościowe charakteryzujące przedsiębiorcę. Podobnie, jak w poprzednich pytaniach dotyczących przekonania na własny temat, w tym pytaniu również zdecydowana większość respondentów pozytywnie wypowiedziała się na temat swoich cech osobowościowych, posiadając przekonanie, że są one właściwe dla przedsiębiorcy. Odpowiedziało tak prawie trzy czwarte badanych (71,5%), w tym 17,8% uważa, że zdecydowanie takie cechy posiada. Przeciwnego zdania było 16,4% osób przekonanych o braku posiadania cech charakteryzujących przedsiębiorcę.

Najwięcej osób przekonanych o posiadaniu tego rodzaju cech zamieszkuje miasto oraz gminę Dzierżoniów (odpowiednio 76,5% oraz 75,0%). Najwięcej osób przekonanych, że takich cech nie posiadają pochodzi natomiast z gminy Łagiewniki (31,6%, w tym 7,9% zdecydowanie ich nie posiada). Dokonując podziału ze względu na płeć zauważa się, że większy odsetek mężczyzn niż kobiet jest przekonanych o posiadaniu cech osobowościowych charakteryzujących przedsiębiorcę (76,1% wobec 67,1%). W przypadku podziału ze względu na wiek natomiast najwyższy odsetek osób, które posiadających takie przekonanie, podobnie, jak w przypadku poprzednich pytań dotyczy kategorii wiekowej pomiędzy 44 a 54 lata i wynosi 81,1%.

Wykres 35. Przekonanie o posiadaniu cech osobowościowych charakteryzujących przedsiębiorcę z podziałem na gminę zamieszkania

Badani poproszeni zostali także o zadeklarowanie się, jaką formę pracy zarobkowej preferowaliby w większym stopniu – samo zatrudnienie, czyli prowadzenie własnej firmy, czy też pracę na etat. Choć, jak wynika z jednego z wcześniejszych pytań zaledwie co dziesiąty badany ma lub miał do czynienia z prowadzeniem własnej firmy, ponad połowa ankietowanych (54,5%) bardziej skłania się ku prowadzeniu własnej firmy niż ku etatowi, w tym prawie jedna czwarta (23,3%) zdecydowanie optuje **„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”**

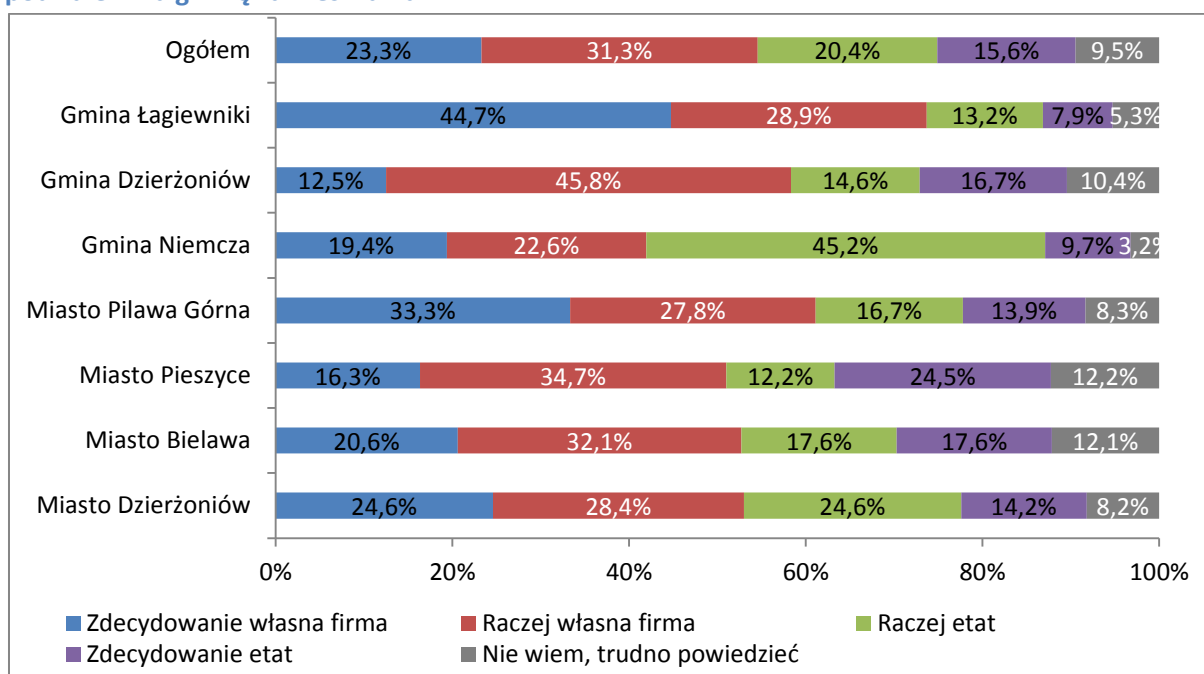

za własną firmą. 36,0% osób preferuje z kolei pracę na etat, w tym 15,6% zdecydowanie optuje za taką formą zatrudnienia.

Najwięcej osób preferujących pracę na własny rachunek zamieszkuje gminę Łągiewniki (73,4%, z których 44,7% zdecydowanie woli własną firmę) oraz Pilawę Górną (61,1%, z których 33,3% zdecydowanie preferuje własną firmę). Najwięcej osób deklarujących chęć pracy na etacie pochodzi natomiast z gminy Niemcza (54,8%, z których tę formę zdecydowanie preferuje 9,7%).

Dokonując podziału ze względu na płeć zauważa się, że większy odsetek mężczyzn niż kobiet preferuje pracę we własnej firmie (61,4% wobec 48,5%). W przypadku podziału ze względu na wiek natomiast najwyższy odsetek osób, które preferują własną firmę, podobnie, jak w przypadku poprzednich pytań, dotyczy kategorii wiekowej pomiędzy 44 a 54 lata i wynosi 70,0%.

Wykres 36. Preferencje respondentów odnośnie formy zatrudnienia (własna firma lub etat) z podziałem na gminę zamieszkania

Mieszkańcy Ziemi Dzierżoniowskiej zostali także zapytani o to, jakie znają źródła finansowe na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Ponad jedna trzecia badanych (36,6%) napotkała przy tym pytaniu problemy i nie była w stanie udzielić żadnej odpowiedzi. Wśród pozostałych respondentów dominowało kilka grup potencjalnych źródeł finansowania. Były to po pierwsze dotacje unijne, po drugie dotacje z urzędów pracy, po trzecie kredyty bankowe, oraz po czwarte środki własne oraz od rodziny. Kilku badanych wspomniało ponadto o pomocy urzędów gmin.

Ostatnią kwestią problemową, przed jaką postawieni zostali respondenci była próba określenia, co kryje się pod pojęciem „innovacyjna firma” lub „innovacyjna gospodarka”. Podobnie, jak w przypadku poprzedniego pytania, tu również znaczna część badanych (28,4%) nie wiedziała, co mogą oznaczać te pojęcia i nie udzieliła odpowiedzi. Pozostali w bardzo różny sposób opisywali te pojęcia. Najczęściej wskazywano, że innovacyjna firma, to taka, która korzysta z nowoczesnych technologii i nowoczesnych, niestandardowych rozwiązań. Jest to też firma rozwojowa, posiadająca wysokie standardy, otwarta na wyzwania, kreatywna i idąca z duchem czasu. Pod pojęciem innowacyjności kryje się także, zdaniem badanych, wprowadzanie na rynek nowych produktów i wykorzystywanie

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

zaawansowanych mechanizmów produkcyjnych. Bardzo często wspomniany był także ciągły rozwój firmy i jej unowocześnianie. W kontekście innowacyjności firmy lub gospodarki, wielu respondentom przychodziła także na myśl Unia Europejska i fundusze unijne, które wspierają innowacyjną gospodarkę.

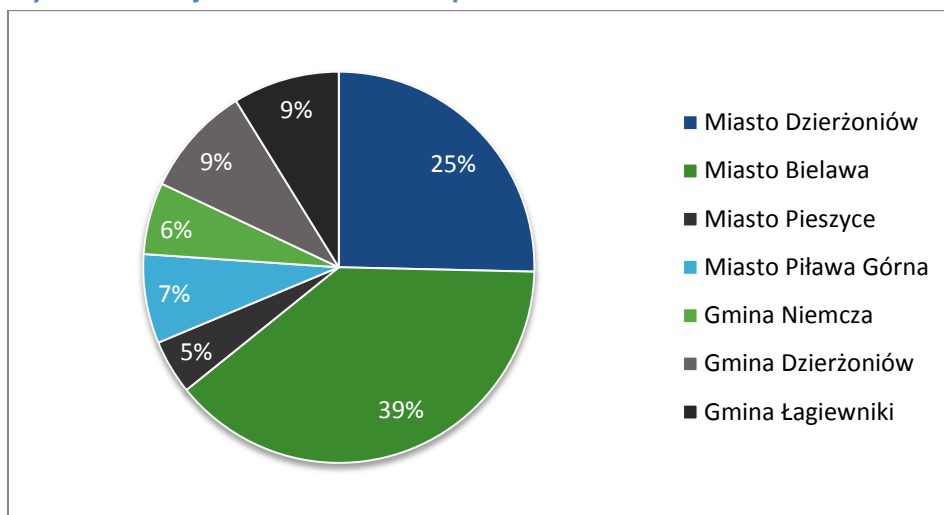

2. Badanie z uczniami

2.1. Charakterystyka próby badawczej

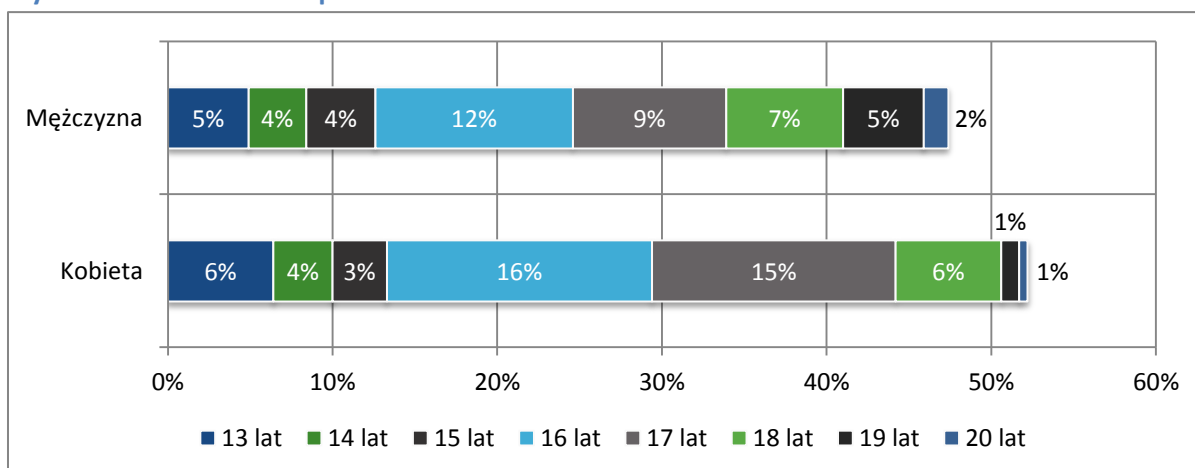
W ankiecie audytoryjnej udział wzięło łącznie 556 uczniów gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych z powiatu dzierzoniowskiego. Struktura demograficzna respondentów ma charakter losowy i wynika ze sposobu doboru próby badawczej.

Wykres 37. Miejsce zamieszkania respondentów

Najliczniejsza grupa (39%) uczestników badania to młodzież zamieszkująca Bielawę. W Dzierżoniowie mieszka co czwarty ankietowany (25%), a kolejne 9% uczniów zamieszkuje gminę Dzierżoniów. Porównywalna grupa (9%) to mieszkańcy gminy Łagiewniki, natomiast najmniej licznie w próbie badawczej reprezentowane były Pieszycy, w których zamieszkuje co dwudziesty uczestniczący w badaniu nastolatek (5%).

Wykres 38. Płeć i wiek respondentów

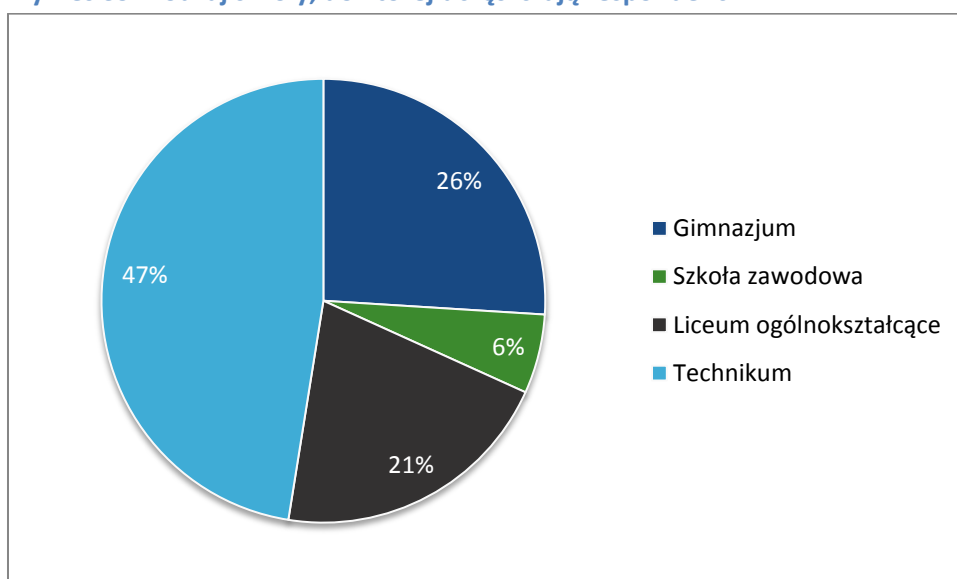
W badaniu uczestniczyło nieco więcej dziewcząt niż chłopców – stosunek udziału poszczególnych płci w próbie badawczej to odpowiednio 52% do 48%. Najliczniej w badaniu uczestniczyli uczniowie szesnastoletni, stanowiący 28% wszystkich ankietowanych, a także siedemnastolatki (24%).

Ze względu na niewielką liczebność uczniów 12-letnich oraz 21-letnich (po 0,2% próby), jak również nierównomierne proporcje poszczególnych roczników uczniów w próbie badawczej, w dalszej analizie dekompozycję ze względu na wiek badanych postanowiono realizować dla grup wiekowych, wyszczególnionych następująco:

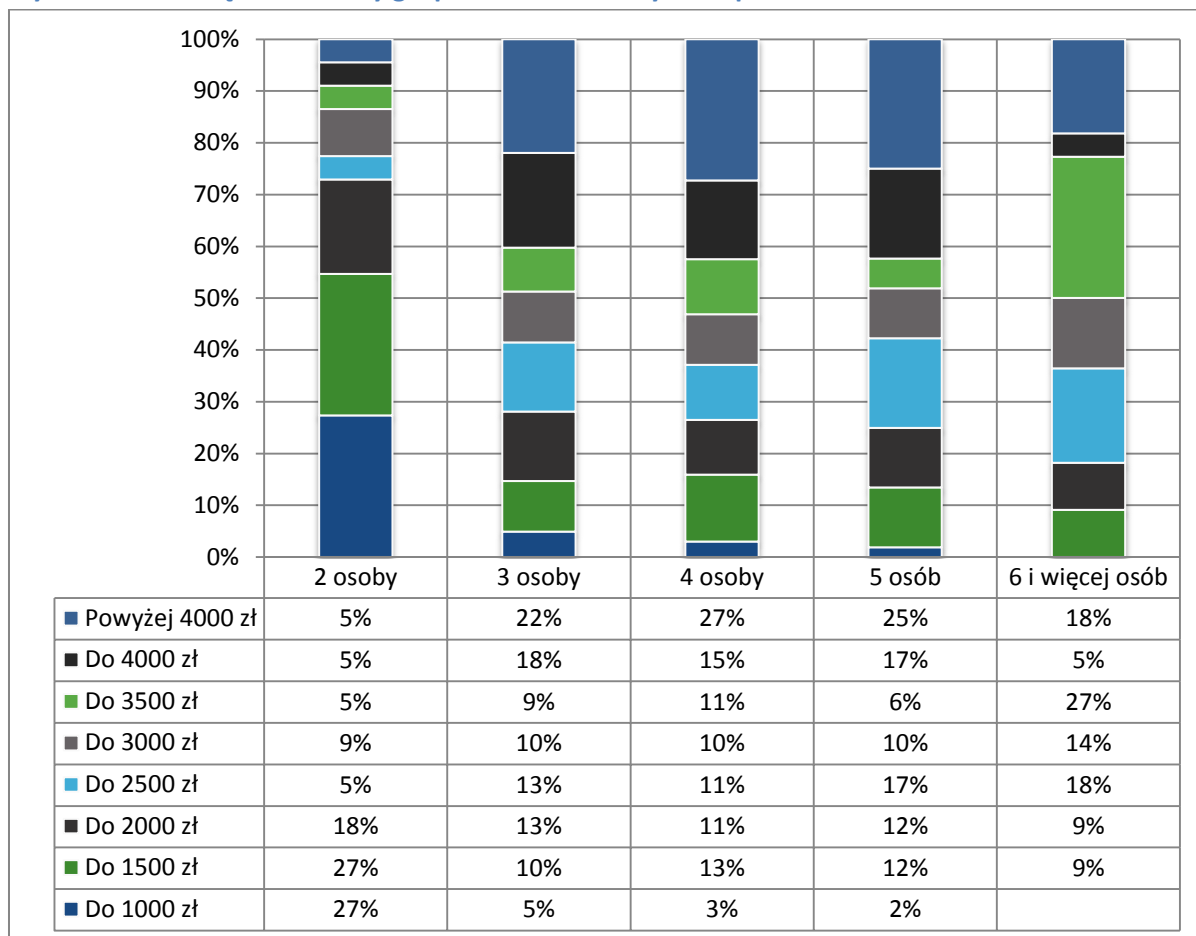
1. 12 – 13 lat (11,5%)
2. 14 – 15 lat (14,6%)
3. 16 lat (28,1%)
4. 17 lat (24,1%)
5. 18 lat (13,5%)
6. 19 – 21 lat (8,2%)

Wykres 39. Rodzaj szkoły, do której uczęszczają respondenci

Blisko połowa (47%) wszystkich badanych nastolatków to uczniowie techników. Co piąty ankietowany (21%) uczy się w liceum ogólnokształcącym, a jeden na czterech (26%) – w gimnazjum. Najmniej licznie w próbie badawczej reprezentowani byli uczniowie zasadniczych szkół zawodowych, stanowiący 6% wszystkich respondentów.

Wykres 40. Przeciętne dochody gospodarstw domowych respondentów

Najliczniejsza grupa uczniów (42%) zamieszkuje czteroosobowe gospodarstwa domowe. Blisko jeden na czterech badanych (24%) jest członkiem gospodarstwa trzyosobowego, zaś 18% pochodzi z gospodarstw domowych liczących pięcioro członków. Co dziesiąty uczeń (10%) zamieszkuje w gospodarstwie domowym liczącym sześciu lub więcej członków.

Najczęściej wskazywane przez uczniów średnie dochody gospodarstwa domowego to kwota powyżej 4000 złotych miesięcznie – deklaruje je blisko 13% badanych. Tak wysokie dochody są domeną gospodarstw trzy-, cztero- i pięcioosobowych. Gospodarstwa dwuosobowe najczęściej osiągają dochody mniejsze niż 1500 złotych (54% wskazań).

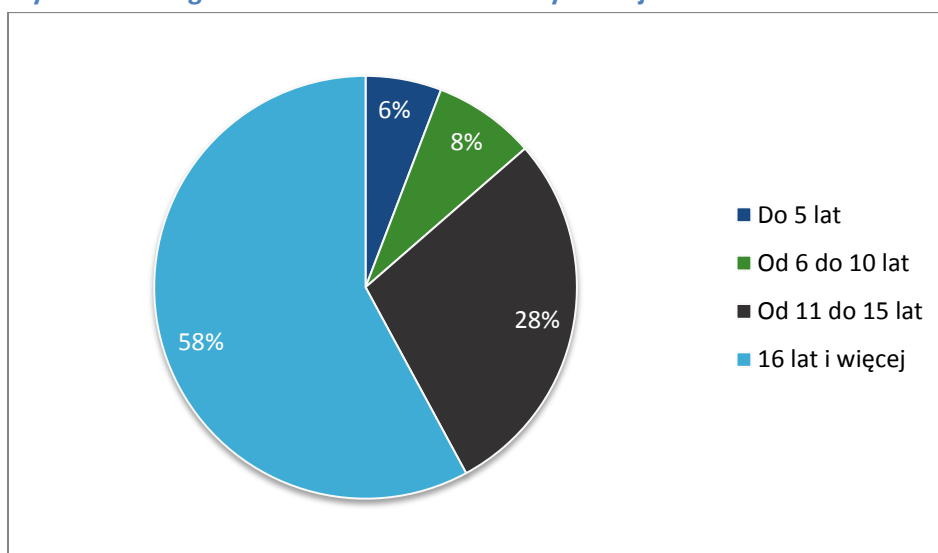
2.2. Dzierżoniów i okoliczne gminy – życie codzienne

Ankieta audytoryjna zrealizowana wśród uczniów szkół ponadpodstawowych podzielona została na dwa główne bloki pytań. Pierwszy z nich dotyczył kwestii poświęconych życiu codziennemu mieszkańców Dzierżoniowa i otaczających go gmin: poziomu życia, usług komunalnych oraz komunikacji w regionie.

2.2.1. Związki z miejscowością

W pierwszym bloku pytań skoncentrowano się na związkach respondentów z zamieszkiwanymi przez nich miejscowościami. Pytani byli oni, jak długo zamieszkują w obecnym miejscu oraz, czy czują się z nim związani i jak zapatrują się na możliwość przeprowadzki.

Wykres 41. Długość zamieszkiwania w obecnym miejsc

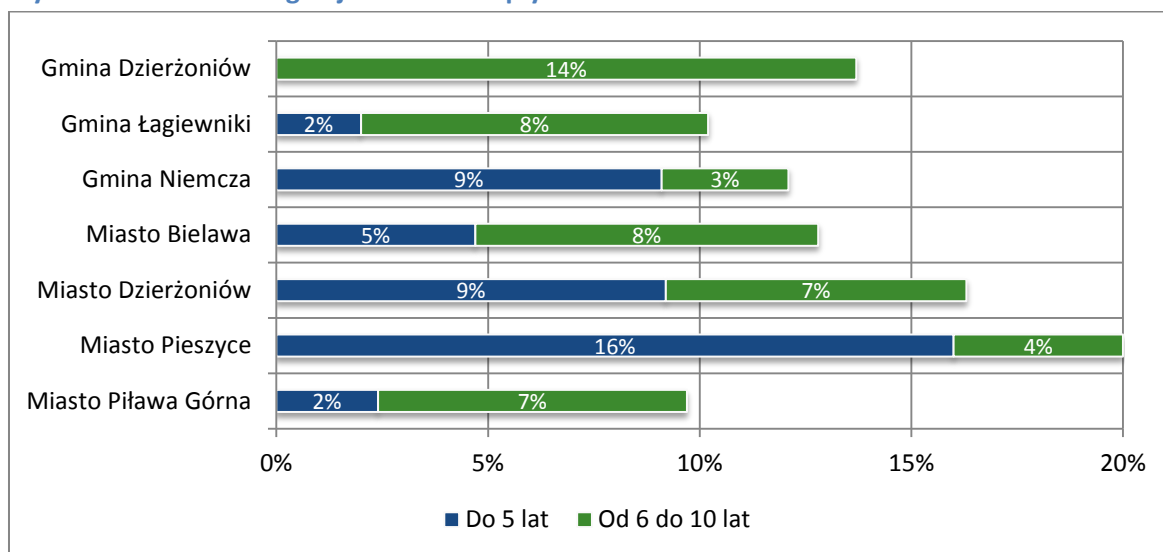

Zdecydowana większość uczniów (86%) zamieszkuje w swojej miejscowości dłużej niż 11 lat; ze względu na strukturę wieku grupy badanej można swobodnie przyjąć, że dla tego grona jest to jednoznaczne z niezmienniem miejsca zamieszkania od momentu urodzenia. Zaledwie 6% respondentów deklaruje natomiast, że w obecnym miejscu zamieszkuje krócej niż 6 lat.

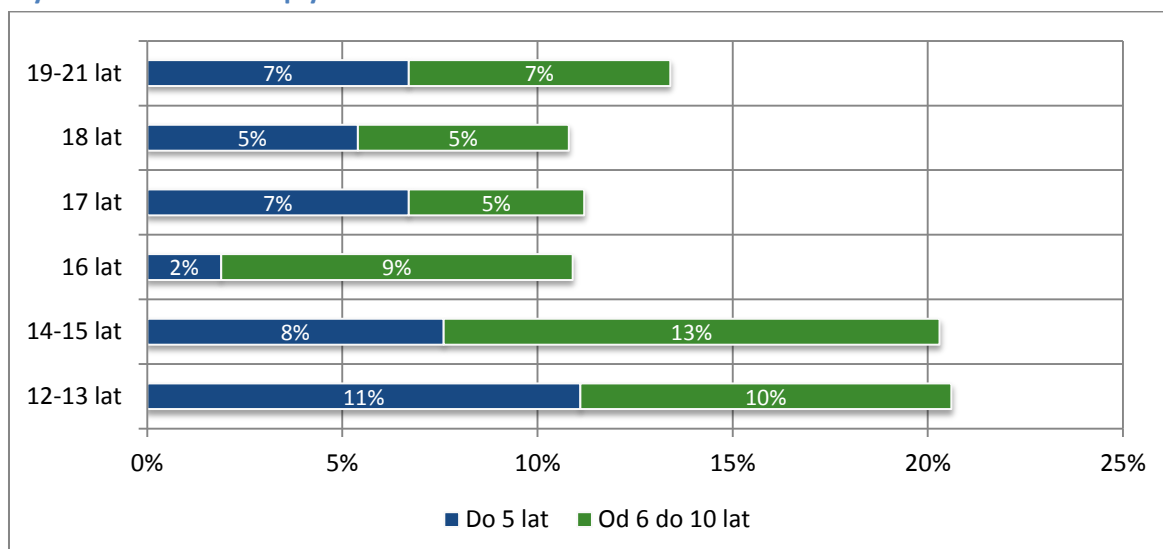

Wykres 42. Kierunki migracji - ludność napływowa

Najliczniej nowi mieszkańcy z dziećmi w wieku szkolnym w minionej dekadzie osiadali w Pieszycach; co piąty (20%) uczeń z tej miejscowości mieszka tam krócej niż 11 lat, w tym 16% - krócej niż sześć lat. Wśród uczniów zamieszkujących w Dzierżoniowie, 16% nie urodziło się w tym mieście, a 9% zamieszkuje tam do pięciu lat. W gminie Dzierżoniów 14% uczniów zamieszkuje od sześciu do dziesięciu lat.

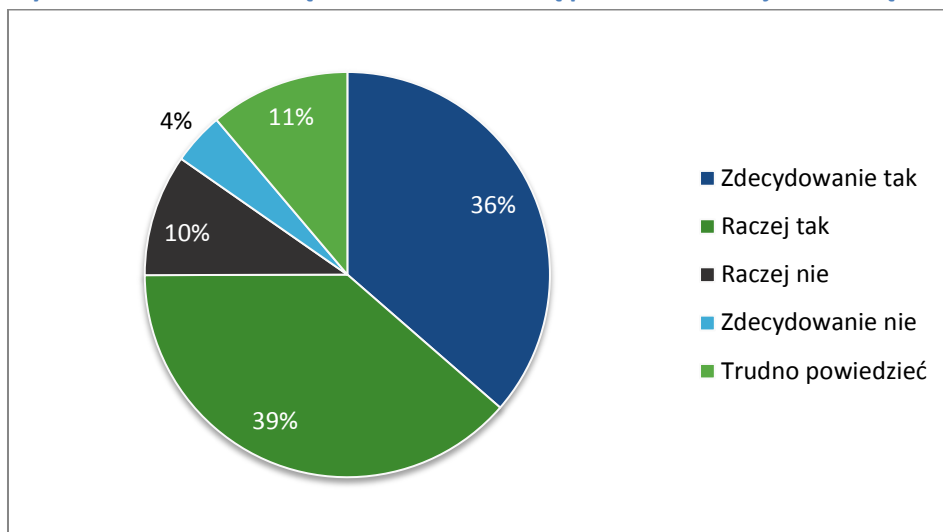
Wykres 43. Ludność napływowa a wiek dzieci

Rozkład odpowiedzi dotyczących długości zamieszkania w obecnej miejscowości ze względu na wiek respondentów wskazuje na rosnącą mobilność geograficzną ich rodziców: najliczniej zamieszkiwanie w obecnym miejscu krótsze niż od urodzenia wskazują bowiem uczniowie do 15 roku życia (po 21% w grupach 12-13 lat oraz 14-15 lat). Można zakładać, że uczniowie ci mają młodszych rodziców niż ich koledzy w kolejnych grupach wiekowych; którzy częściej zamieszkuje swoje miejscowości od urodzenia, nie doświadczając przeprowadzek.

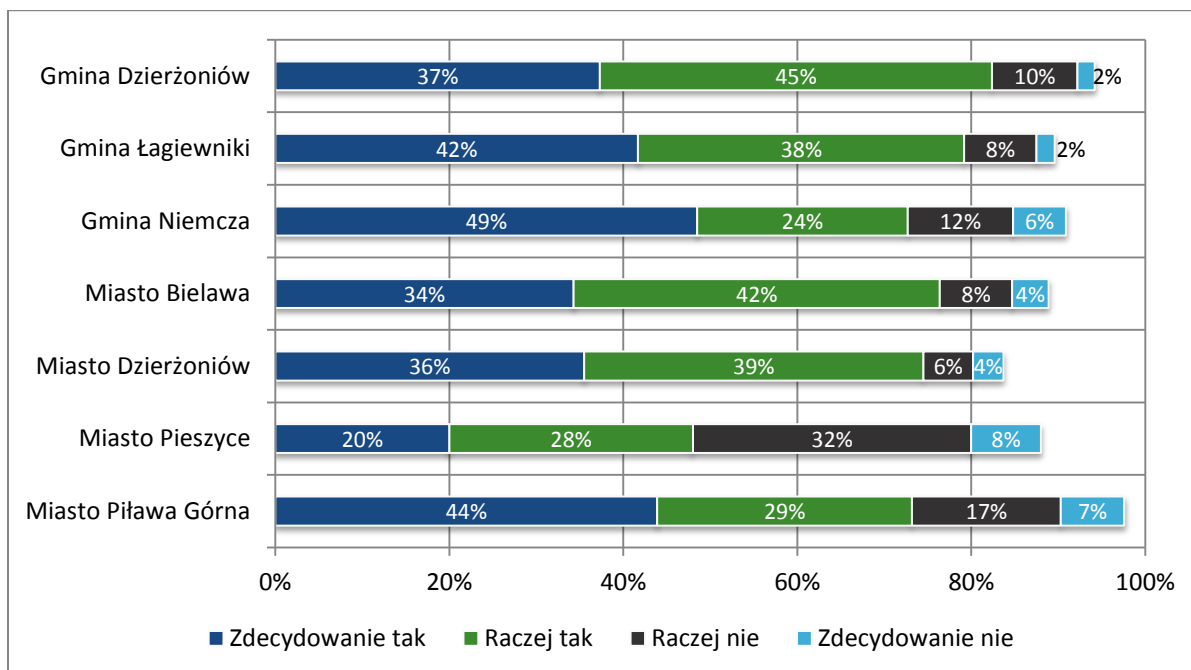

Wykres 44. Poczucie związku z zamieszkiwaną przez siebie miejscowością

Aż trzy czwarte (75%) uczniów deklaruje, że czuje się związana ze swoim miejscem zamieszkania, w tym ponad jedna trzecia (36%) zdecydowanie odczuwa taki związek. Przeciwną opinię wyraziło 14% badanych, zaś co dziesiąty (11%) nie miał na ten temat jednoznacznego poglądu.

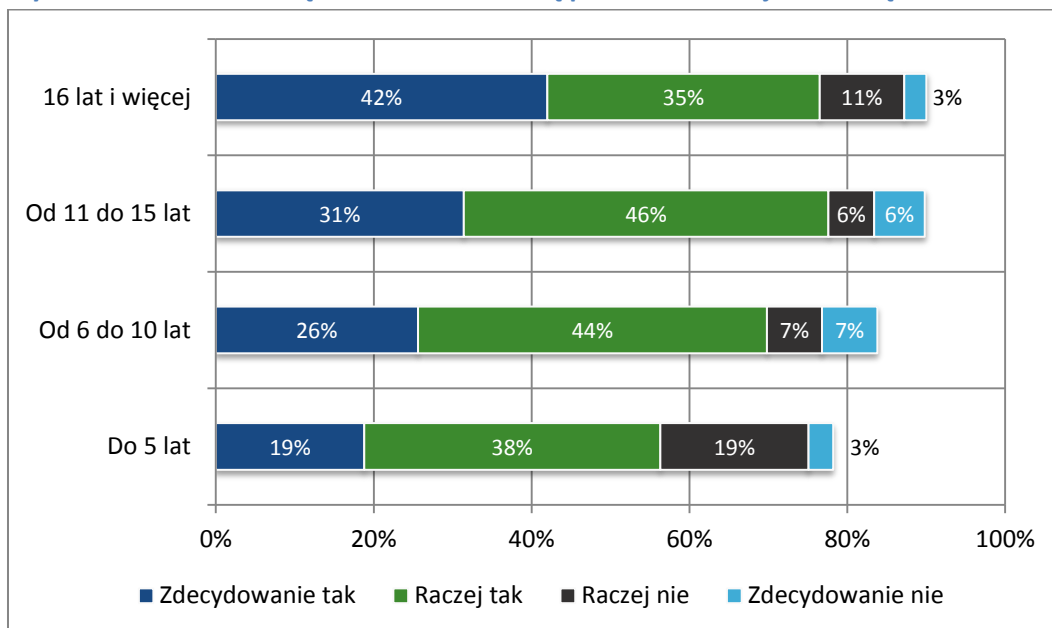
Wykres 45. Poczucie związku z zamieszkiwaną przez siebie miejscowością a miejsce zamieszkania

Najczęściej odczuwanie związku ze swoją miejscowością deklarują uczniowie zamieszkujący tereny gmin: Dzierżoniów (82%) oraz Łągowniki (79%). W pozostałych gminach odsetek ten waha się w zakresie 73-75%. Jedynym wyjątkiem na tym tle są uczniowie pochodzący z Pieszyc – w tym gronie niespełna połowa badanych (48%) przyznała, że odczuwa się związaną ze swoją miejscowością.

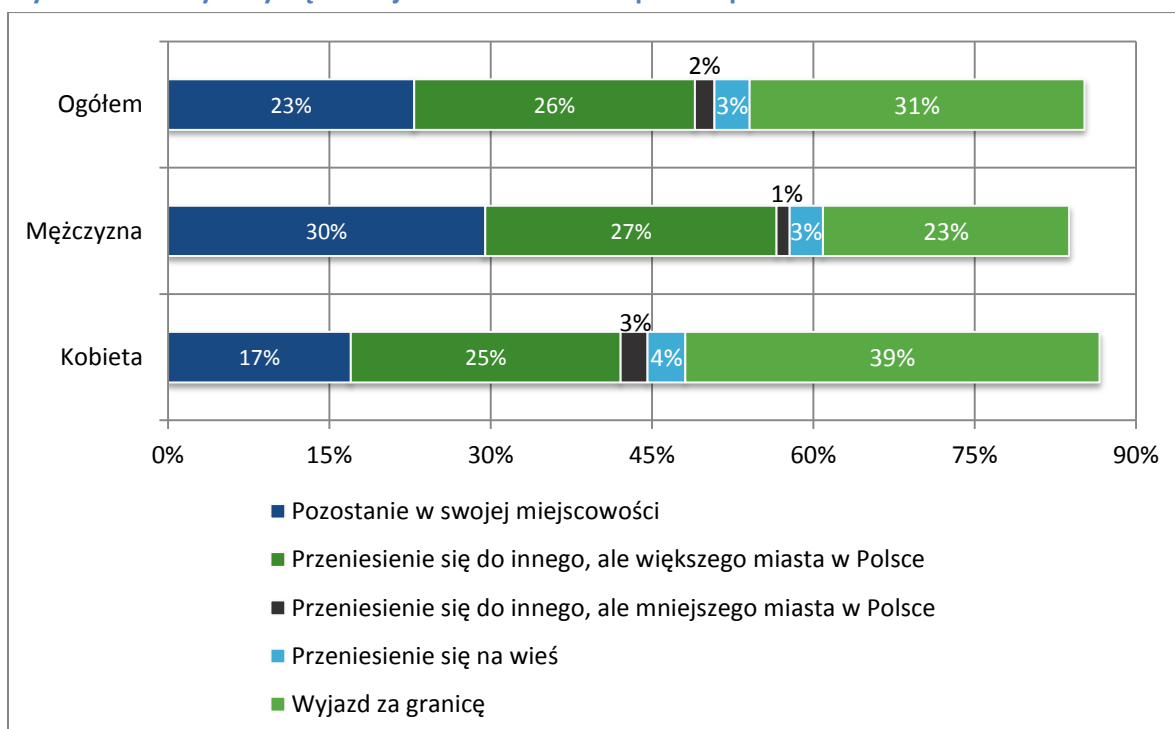

Wykres 46. Poczucie związku z zamieszkiwaną przez siebie miejscowością a wiek

Poczucie związku z zamieszkiwaną przez siebie miejscowością rośnie systematycznie wraz z wiekiem respondentów. W gronie najmłodszych badanych poczucie takiego związku deklaruje 57% respondentów, natomiast wśród najstarszych uczniów jest to już 77% wszystkich wskazań.

Wykres 47. Plany dotyczące miejsca zamieszkania a płeć respondentów

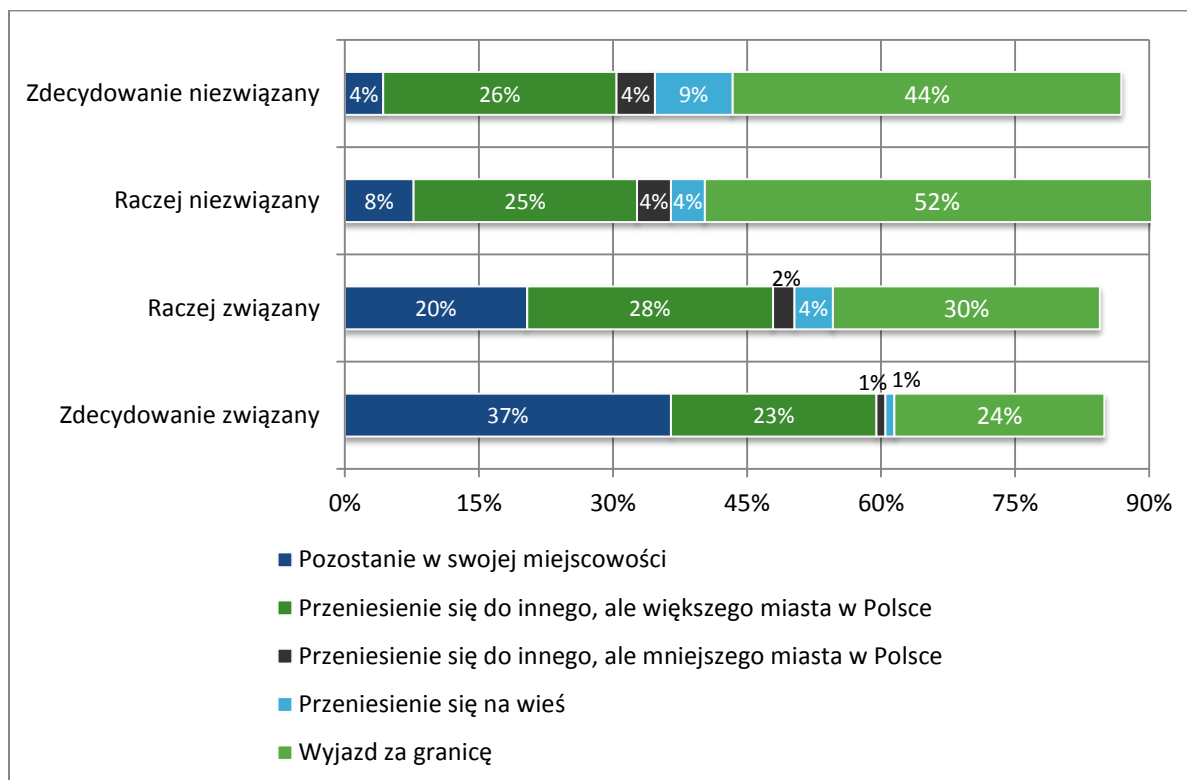

Zaledwie co czwarty respondent (23%) deklaruje, że w przyszłości mieszkać chciałby nadal w zamieszkiwanej obecnie miejscowości (odsetek ten znacznie wyższy jest wśród badanych płci męskiej: odpowiednio 30% uczniów i 17% uczennic). Co trzeci uczestnik badania (31%) chciałby w przyszłości mieszkać poza granicami Polski – odpowiedzi tej częściej udzielały uczennice (39%) niż

uczniowie (23%). Popularnym planem na przyszłe miejsce zamieszkania jest wśród badanych również wyprowadzka do innego, większego miasta w Polsce, wskazywana jako optymalne przez co czwartego respondenta (26%), niezależnie od płci.

Wykres 48. Plany dotyczące miejsca zamieszkania a poczucie związku z obecnym miejscem zamieszkania

Nie stanowi zaskoczenia fakt, iż chęć pozostania w zamieszkiwanej obecnie miejscowości w przyszłości skorelowana jest wprost proporcjonalnie z poczuciem związku z własnym miejscem zamieszkania. Wśród badanych deklarujących, że *zdecydowanie* związani są z zamieszkiwaną obecnie miejscowością, ponad jedna trzecia (37%) planuje pozostać w niej w dalszym życiu. Przeciwnie wśród uczniów *zdecydowanie niezwiązanych* ze swoim miejscem zamieszkania, zaledwie jeden na dwudziestu pięciu (4%) respondentów nie rozważa w przyszłości przeprowadzki.

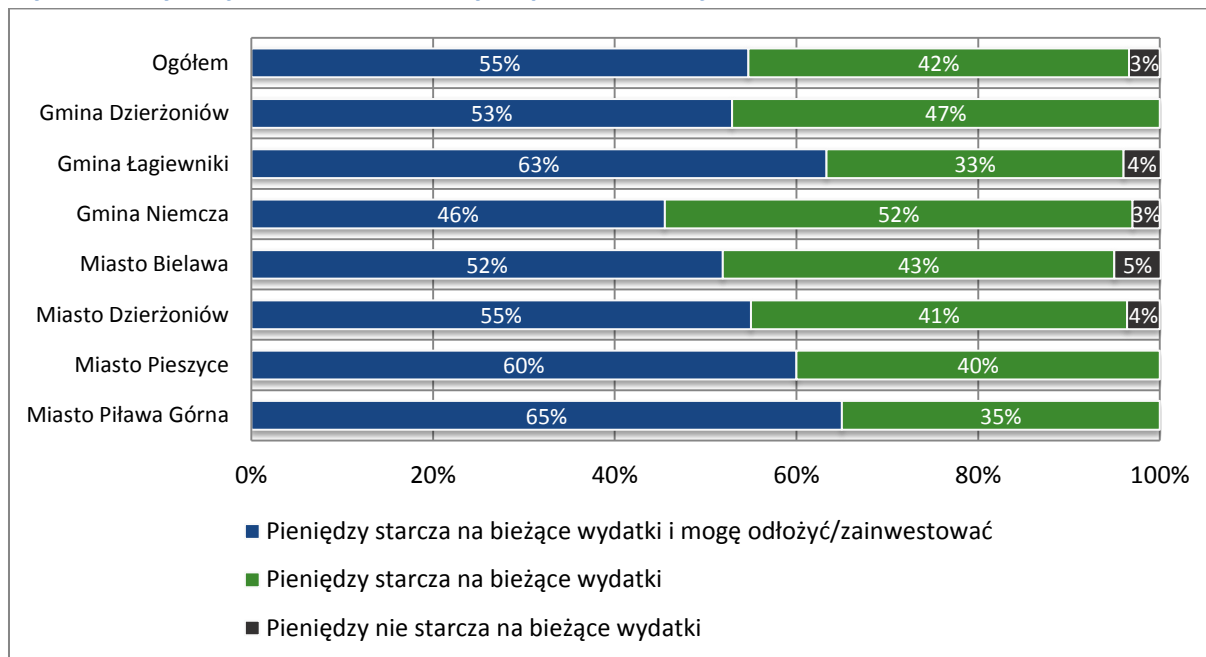
Chęć zmiany miejsca zamieszkania w kolejnych latach skorelowana była w interesujący sposób z typem szkoły, do której uczęszczają badani. Na tle pozostałych respondentów wyróżniają się bowiem znacząco uczniowie zasadniczych szkół zawodowych – wyjazd zagraniczny rozważa tylko 19% z nich (w pozostałych typach szkół jest to 30-36% badanych). Prawdopodobnie jest to wynik rosnącej świadomości rosnącego zapotrzebowania na polskim rynku pracy na fachowców i specjalistów i braku konieczności poszukiwania zatrudnienia zagranicą. Warto również podkreślić, że w swoim obecnym miejscu zamieszkania najmniej skłonni są pozostać uczniowie liceów ogólnokształcących (zaledwie 14% wskazań w odniesieniu do 24-28% w pozostałych szkołach), co związane jest z dalszymi planami edukacyjnymi tych osób, tj. podjęciem studiów w większych miastach.

2.2.2. Sytuacja materialna rodziny

Kolejne pytania związane były z sytuacją życiową respondentów: poziomem materialnym rodziny oraz stopniem zadowolenia z warunków mieszkaniowych.

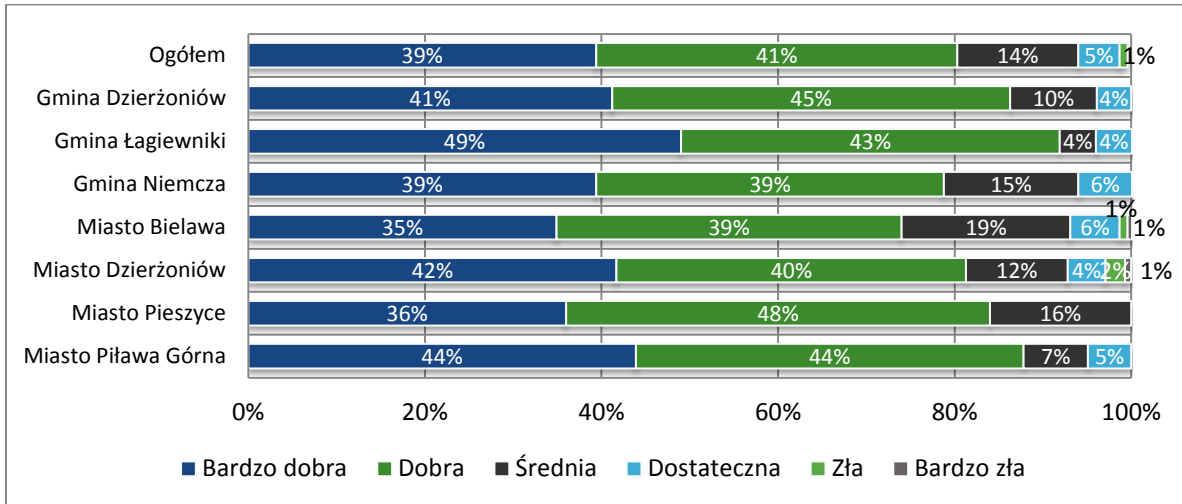
Wykres 49. Sytuacja materialna rodziny respondenta miejsce zamieszkania

Poziom satysfakcji z sytuacji materialnej rodziny uzależniony jest w pewnym stopniu od miejsca zamieszkania respondentów. Najlepsze oceny (*pieniądzy wystarcza na bieżące wydatki, a część można zainwestować*) najczęściej wskazywane są przez uczniów zamieszkujących Piławę Górna (65% w tej grupie) oraz gminę Łagiewniki (63%), najrzadziej natomiast w gminie Niemcza (46%); jest to jednocześnie jedyna gmina, w której większość uczniów (52%) swoją sytuację materialną ocenia przeciętnie. Negatywne oceny sytuacji materialnej (tj. *pieniądzy nie wystarcza na bieżące wydatki*) najczęściej pojawiały się wśród uczniów z Bielawy (5% tych respondentów), natomiast nie wskazywali ich w ogóle badani zamieszkujący gminę Dzierżoniów, Pieszycy oraz Piławę Górna.

Wykres 50. Ocena własnej sytuacji mieszkaniowej a miejsce zamieszkania

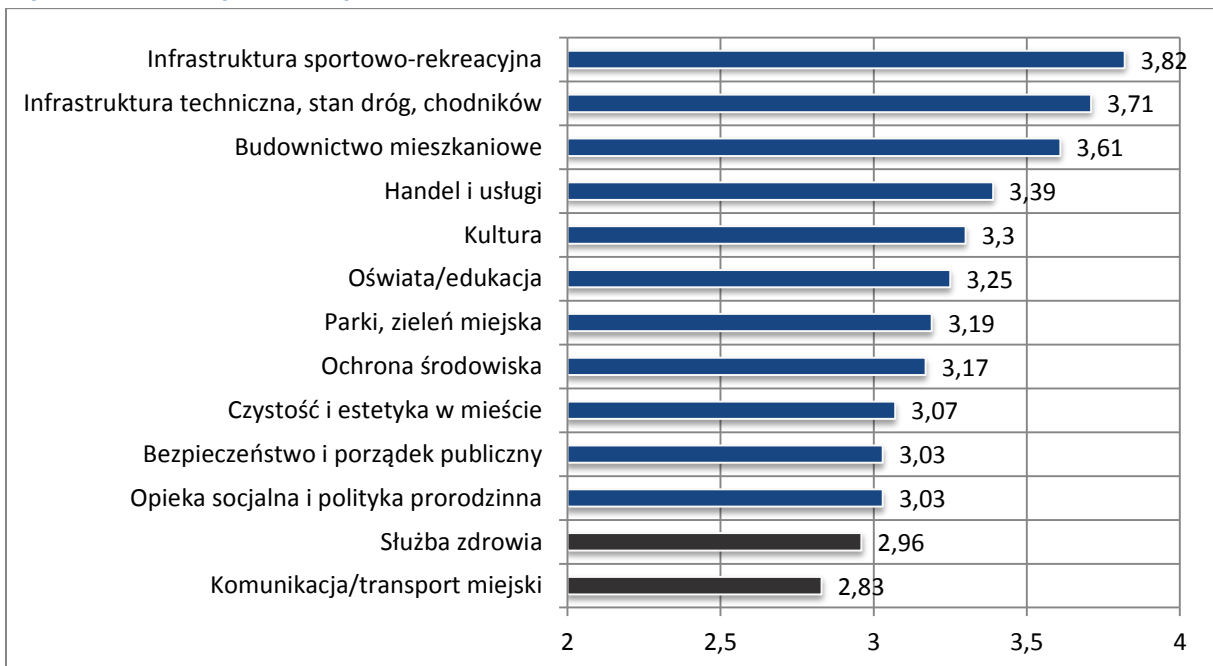

Ocena sytuacji mieszkaniowej uczniów była uzależniona od miejsca ich zamieszkania. Najlepiej o swoich warunkach mieszkaniowych wypowiedzieli się mieszkańcy gminy Łagiewniki (92% odpowiedzi pozytywnych) oraz Piławy Górnej (88% takich wskazań). Najrzadziej pozytywnie oceniają swoją sytuację mieszkaniową uczniowie z Bielawy (74% odpowiedzi pozytywnych i 2% negatywnych).

2.2.3. Jakość życia w miejscu zamieszkania

Uczniowie proszeni byli o poddanie ocenie zmian, jakie w okresie ostatnich dwóch lat dokonały się w zamieszkiwanej przez nich okolicy.

Wykres 51. Zmiany w okolicy w okresie ostatnich dwóch lat

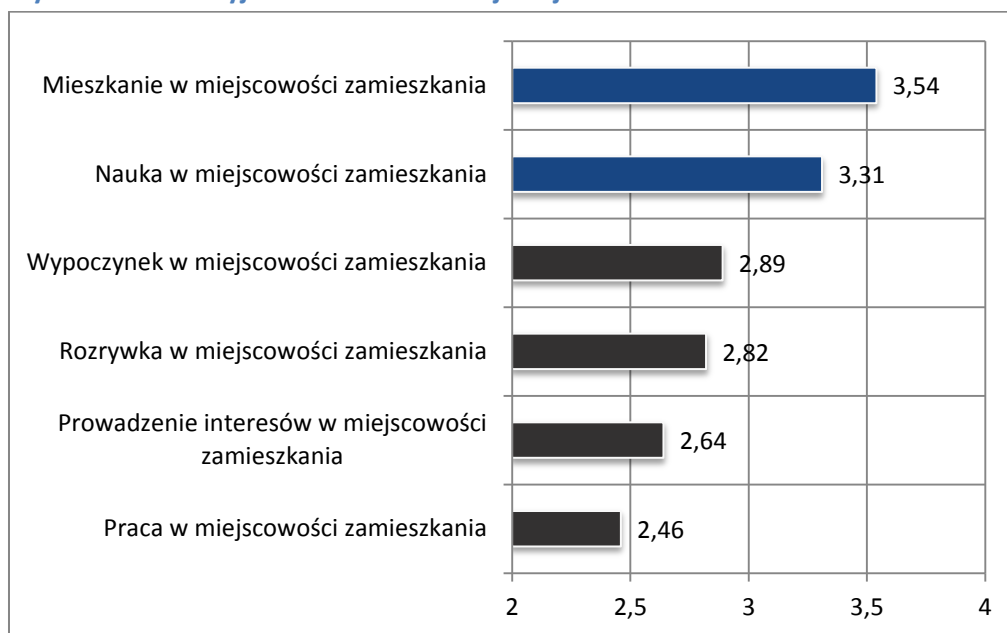
Uczniowie proszeni byli, by obserwowane zmiany ocenili w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało zdecydowane pogorszenie się sytuacji zaś 5 – jej zdecydowaną poprawę. Zdecydowana większość ocenianych kwestii określona była przez uczniów jako te, które uległy niewielkiej poprawie.

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Najbardziej pozytywne zmiany zaobserwowali respondenci w odniesieniu do budownictwa mieszkaniowego (m=3,61), infrastruktury technicznej (m=3,71) oraz, przede wszystkim, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (m=3,82). Pogorszenie się sytuacji w zakresie usług komunalnych dotyczy natomiast dostępności służby zdrowia (m=2,96) oraz jakości transportu zbiorowego (m=2,83), jednak podkreślić trzeba, że nie są to duże odchylenia od wartości średniej.

Wykres 52. Atrakcyjność zamieszkiwanej miejscowości

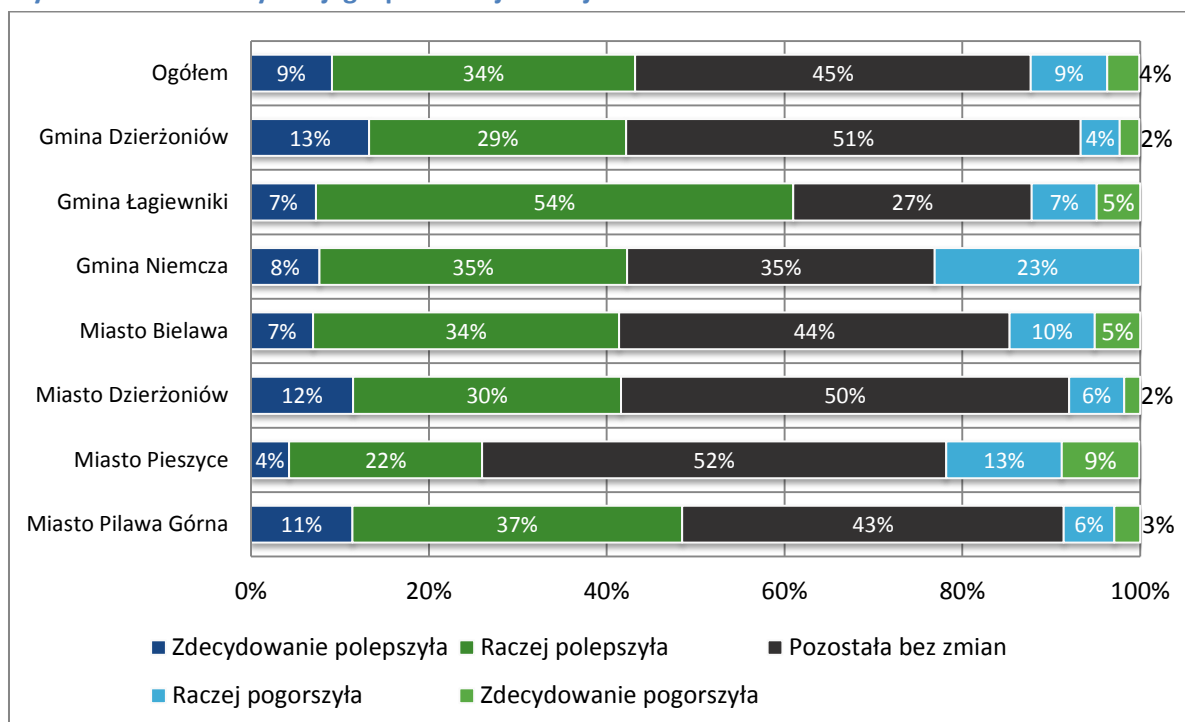
Ocena atrakcyjności różnych aspektów zamieszkiwanych przez uczniów miejscowości również odbywała się przy użyciu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało *zdecydowanie nieatrakcyjna* natomiast 5 – *zdecydowanie atrakcyjna*. Miejscowości pozytywnie zostały ocenione zaledwie w dwóch aspektach: jako miejsce nauki (m=3,31) oraz mieszkania (m=3,54). Negatywnie ocenione zostały natomiast ze względu na dostępne możliwości wypoczynku i rozrywki, łatwość prowadzenia interesów oraz – najgorzej – dostępności pracy (m=2,46).

2.2.4. Sytuacja gospodarcza w miejscu zamieszkania

Kolejne skierowane do uczniów pytania związane były z sytuacją gospodarczą w zamieszkiwanych przez nich miejscowościach. Badani proszeni byli zarówno o ocenę zmian w tym obszarze, które dokonały się w ostatnich dwóch latach, jak i przedstawienie swoich prognoz na kolejne dwa lata.

Wykres 53. Zmiana sytuacji gospodarczej w miejscu zamieszkania w ostatnich dwóch latach

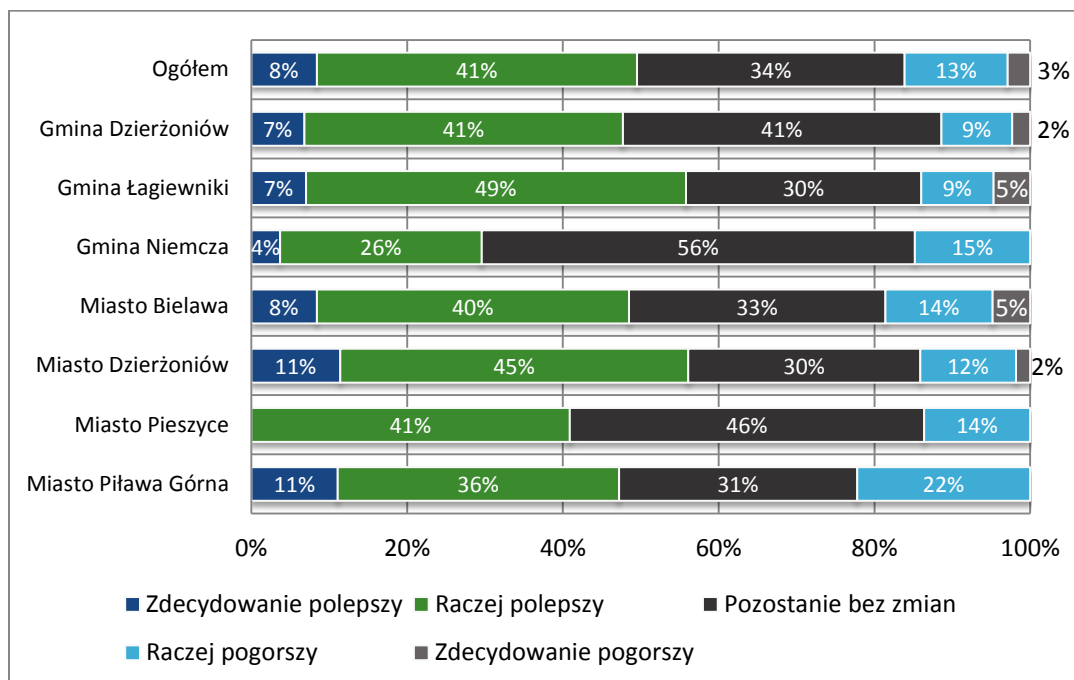
Zmiany sytuacji gospodarczej w regionie w ostatnich dwóch latach są oceniane raczej pozytywnie – choć najliczniejsza grupa (45%) uczniów uważa, że sytuacja ta nie zmieniła się, to osób dostrzegających poprawę w sferze gospodarki jest zdecydowanie więcej niż tych, które uważają, że jej stan pogarsza się (odpowiednio 43% do 13%).

Najczęściej pozytywne zmiany sytuacji gospodarczej w swojej miejscowości dostrzegają respondenci zamieszkujący gminę Łagiewniki (61% odpowiedzi pozytywnych), najrzadziej natomiast badani z Pieszyc (zaledwie 26% takich wskazań). Pogorszenie się sytuacji gospodarczej obserwowali natomiast najczęściej w swoich miejscowościach uczniowie z gmin Niemcza (23% ocen negatywnych) oraz Pieszyc (22% takich wskazań).

Wykres 54. Prognozowana zmiana sytuacji gospodarczej w miejscu zamieszkania w najbliższych dwóch latach

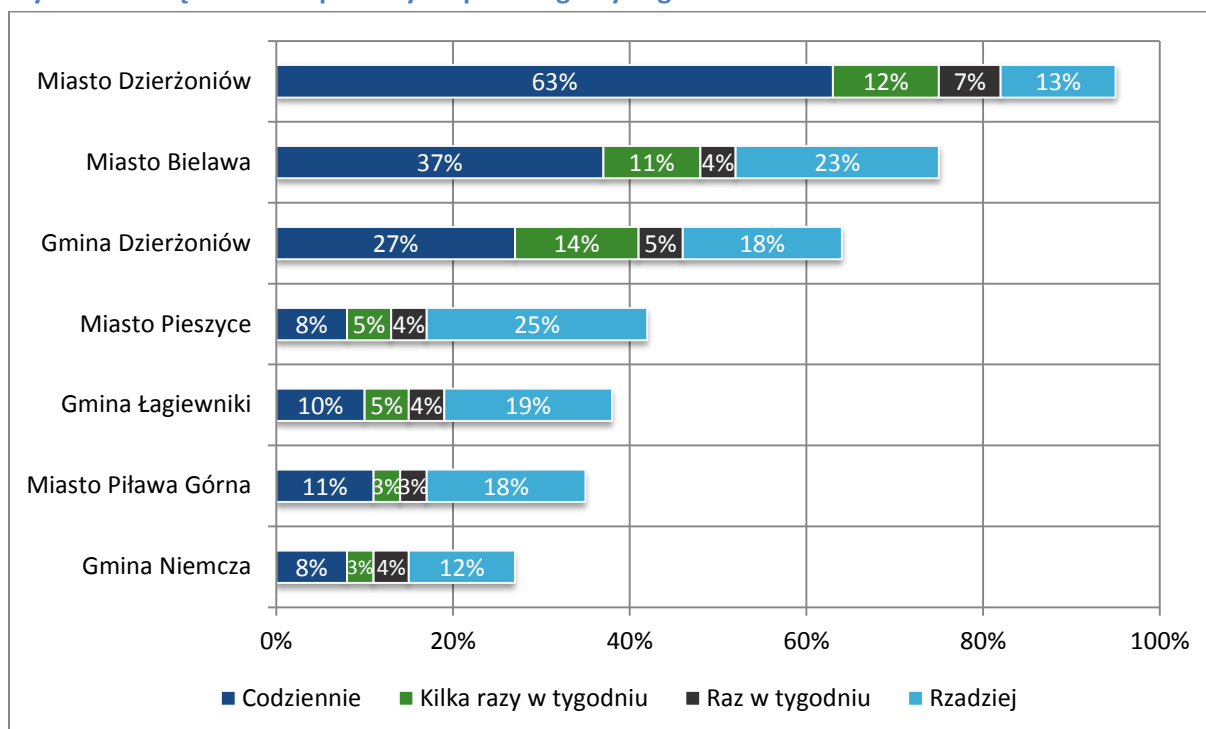
Badani są umiarkowanymi optymistami z zakresie prognozowanych zmian sytuacji gospodarczej w zamieszkiwanych przez siebie okolicach w najbliższych dwóch latach – oceny pozytywne to 49% wszystkich wskazań, natomiast negatywne stanowią trzykrotnie mniejszy odsetek (16%) odpowiedzi. Najlepiej w oczach respondentów przedstawia się przyszłość gospodarcza Dzierżoniowa oraz gminy Łagiewniki – w obu tych miejscach po 56% nastolatków spodziewa się w nadchodzących latach poprawy sytuacji. Przeciwnie sprawa prezentuje się natomiast w gminie Niemcza, gdzie optymistą jest tylko co trzeci z badanych uczniów (30%). Pogorszenia sytuacji gospodarczej w swoim miejscu zamieszkania w nadchodzących dwóch latach spodziewają się najczęściej uczniowie zamieszkujący Piławę Górną (22% odpowiedzi w tej grupie).

2.2.5. Komunikacja i transport zbiorowy

Kolejna część ankiety poświęcona była kwestiom związanym z komunikacją na terenie badanych gmin. Uczniowie proszeni byli o wskazanie częstotliwości swoich podróży po regionie, ich kierunki oraz najczęściej wybierane środki transportu. Ocenie poddana została również dostępność komunikacyjna poszczególnych gmin.

Wykres 55. Częstotliwość podróży do poszczególnych gmin

Centrum usługowym, handlowym i edukacyjnym badanego obszaru jest dla uczestniczących w ankiecie nastolatków Dzierżoniów – miasto to odwiedzają systematycznie wszyscy respondenci, w tym blisko dwie trzecie (63%) podróżuje do tego miasta codziennie. Liczna grupa uczniów (75%) często jeździ również do Bielawy; w tym mieście codziennie bywa co trzeci (37%) badany nastolatek. Niewiele mniejszy ruch skierowany jest również do gminy Dzierżoniów, którą odwiedza regularnie 64% respondentów (w tym 27% codziennie).

Tabela 10. Cele podróży w poszczególnych kierunkach

Cel podróży	Gmina Niemcza	Miasto Piława Górna	Gmina Łagiewniki	Miasto Pieszycy	Gmina Dzierżoniów	Miasto Bielawa	Miasto Dzierżoniów
Naprawa samochodów	2%	2%	2%	1%	3%	16%	32%
Uczestnictwo w nabożeństwach	3%	6%	6%	4%	4%	26%	26%
Basen, pływalnia		1%		3%	1%	48%	23%
Rozrywka (kulturalne)	1%	2%	1%	1%	4%	24%	50%
Lekarz specjalista	2%	3%	2%	5%	5%	23%	44%
Rozrywka (towarzyskie)	2%	4%	3%	3%	3%	25%	45%
Usługi kosmetyczne, fryzjerskie	2%	4%	3%	2%	3%	31%	43%
Zakupy obuwia i odzieży	2%	2%	2%	1%	5%	19%	61%
Lekarz rodzinny	2%	5%	5%	4%	3%	34%	39%
Podstawowe zakupy spożywczo-przemysłowe	2%	5%	6%	3%	4%	32%	43%

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

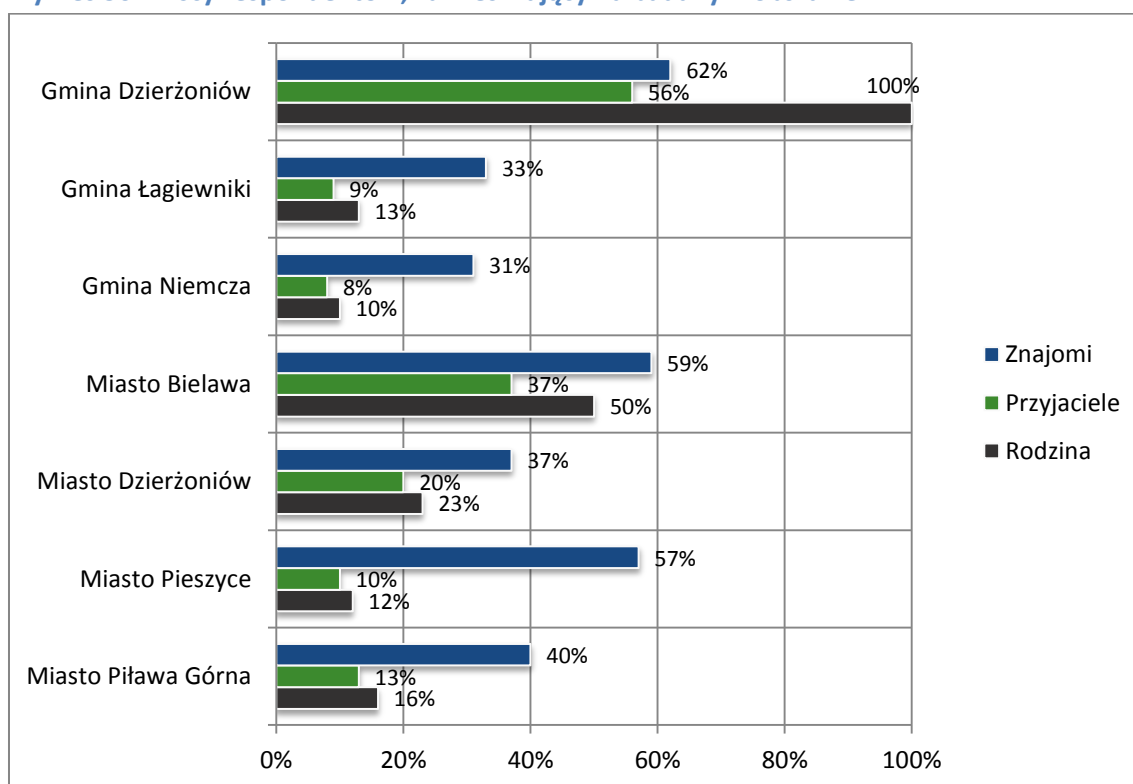
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach konkursu na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (edycja 2) z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 –2013

Miejsce nauki	1%		2%	31%	66%
---------------	----	--	----	-----	-----

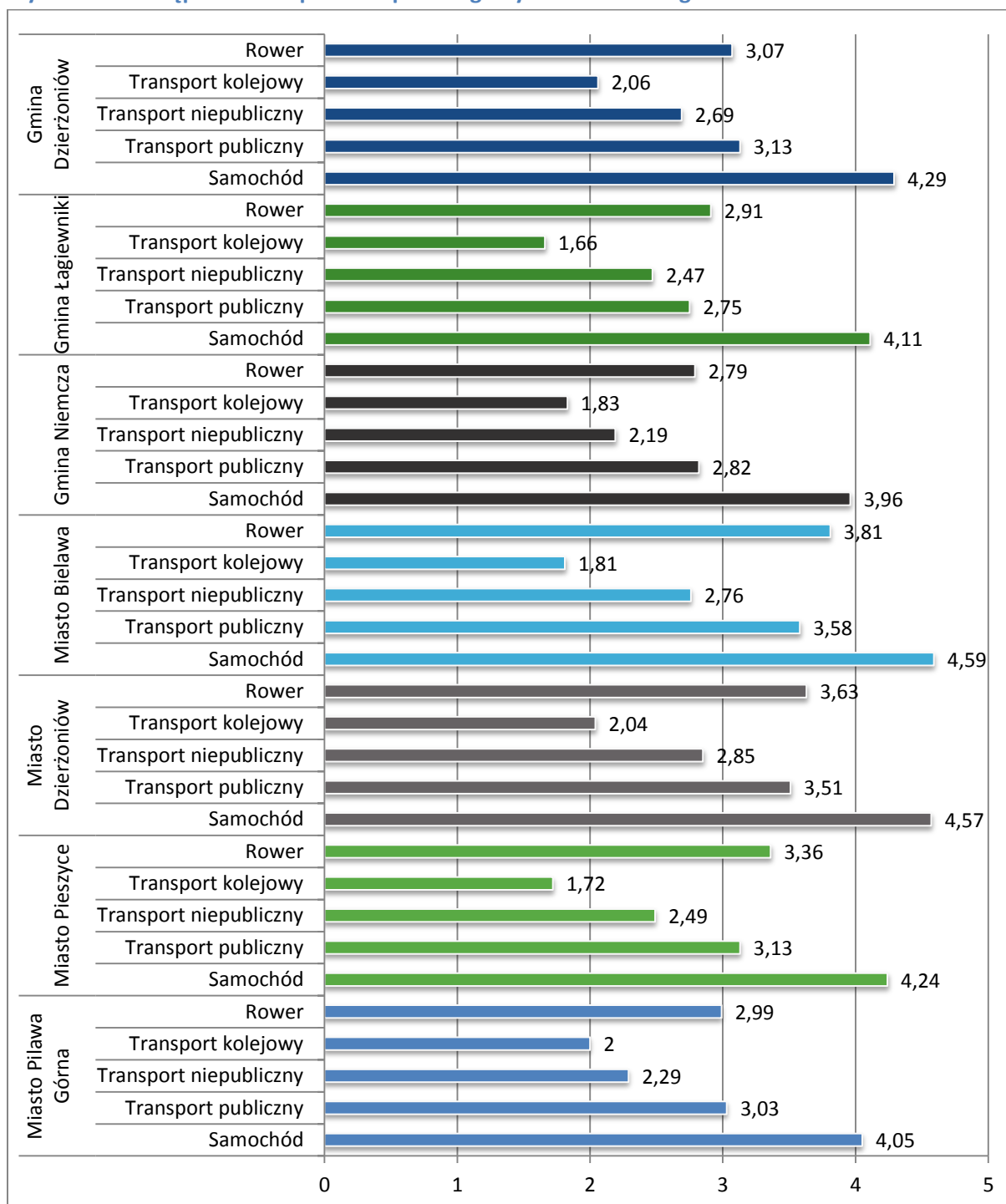
Dzierżonów jest najczęstszym celem podróży w niemal wszystkich celach, które scharakteryzować mieli badani uczniowie. Największe znaczenie ma ze względu na zlokalizowane tutaj szkoły, do których dojeżdża aż 66% respondentów. Jest również ważnym centrum handlowym – 61% nastolatków właśnie do Dzierżoniowa jeździ w celu zakupu obuwia i odzieży. Drugie co do wielkości miasto regionu – Bielawa – przoduje natomiast jako destynacja osób chcących skorzystać z basenu lub pływalni; do miasta tego kieruje się blisko połowa (48%) podróżujących w tym celu nastolatków. Również do Bielawy znaczna grupa respondentów (34%) kieruje się w celu wizyty u lekarza rodzinnego; jest to grupa niewiele mniejsza niż osoby korzystające z podstawowej opieki medycznej w Dzierżoniowie (39%).

Wykres 56. Bliscy respondentów, zamieszkujący na badanym obszarze

Gmina Dzierżonów to miejsce zamieszkania najliczniejszego grona osób bliskich uczestniczącym w badaniu uczniom – każdy z nich ma na tym terenie członków rodziny, blisko dwie trzecie (62%) znajomych, a ponad połowa (56%) bliskich przyjaciół. Znajomi respondentów często zamieszkują również Bielawę (59%) oraz Pieszycy (57%). Bliskich przyjaciół i rodzinę mają uczniowie głównie w Bielawie (odpowiednio 37% i 50%) oraz w Dzierżoniowie (20%, 23%).

Wykres 57. Dostępność transportowa poszczególnych obszarów regionu

Respondenci proszeni byli o ocenienie dostępności transportowej poszczególnych miejscowości i gmin w okolicach Dzierżoniowa przy użyciu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało lokalizację do której zdecydowanie trudno dostać się przy użyciu określonego środka transportu, natomiast 5 taką, do której dojechać można zdecydowanie łatwo. Nie stanowi zaskoczenia fakt, iż najlepiej skomunikowane z resztą regionu są miasta Dzierżoniów i Bielawa – suma „punktów” uzyskanych przez nie w wyniku uśrednienia ocen dostępności przy pomocy poszczególnych środków transportu to odpowiednio $\Sigma = 16,6$ i $\Sigma = 16,55$ punktu (maksymalna wartość to 25 punktów, minimalna – 5).

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

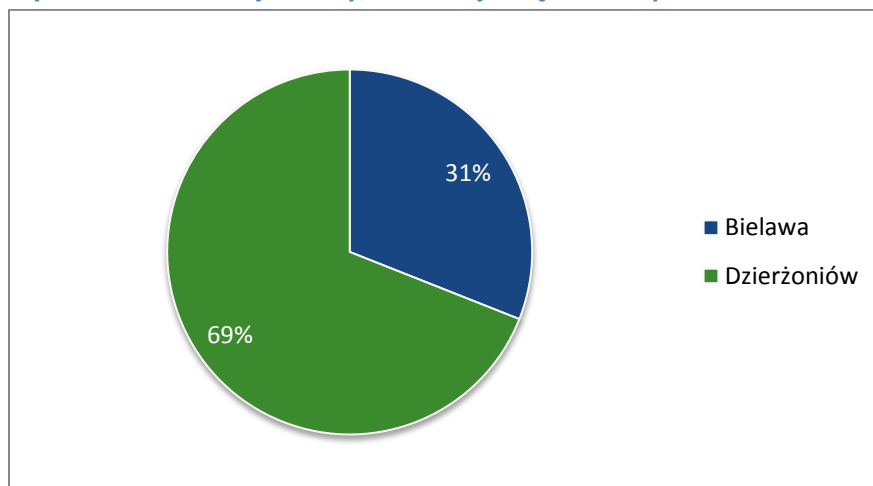
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach konkursu na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (edycja 2) z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 –2013

Najgorzej skomunikowanie z regionem oceniane było natomiast w odniesieniu do gmin: Łagiewniki ($\Sigma=13,9$ punktu) oraz Niemcza ($\Sigma=13,59$ punktu).

Najdogodniejszym środkiem transportu pozostaje dla badanych samochód osobowy ($m=4,26$ w pięciopunktowej skali), w drugiej kolejności zaś zbiorowy transport publiczny ($m=3,14$) oraz rower ($m=3,22$). Najgorzej zorganizowane są natomiast w regionie połączenia kolejowe – ich średnia ocena jako jedyna jest znacznie poniżej zadowalającej ($m=1,87$).

Wykres 58. Lokalizacja szkoły, do której uczęszcza respondent

Ocena dostępności komunikacyjnej placówek edukacyjnych w regionie objęta – ze względu na sposób doboru próby badawczej – jego dwa główne ośrodki miejskie, tj. Dzierżonów (gdzie uczy się ponad dwie trzecie respondentów) oraz Bielawę.

Tabela 11. Długość dojazdu do miejsca nauki

Lokalizacja szkoły	Długość dojazdu	Minimum	Maksimum	Średnia
Dzierżonów	Odległość [km]	1	25	3,94
	Czas [min]	1	70	12,76
Bielawa	Odległość [km]	1	29	8,96
	Czas [min]	1	120	20,39

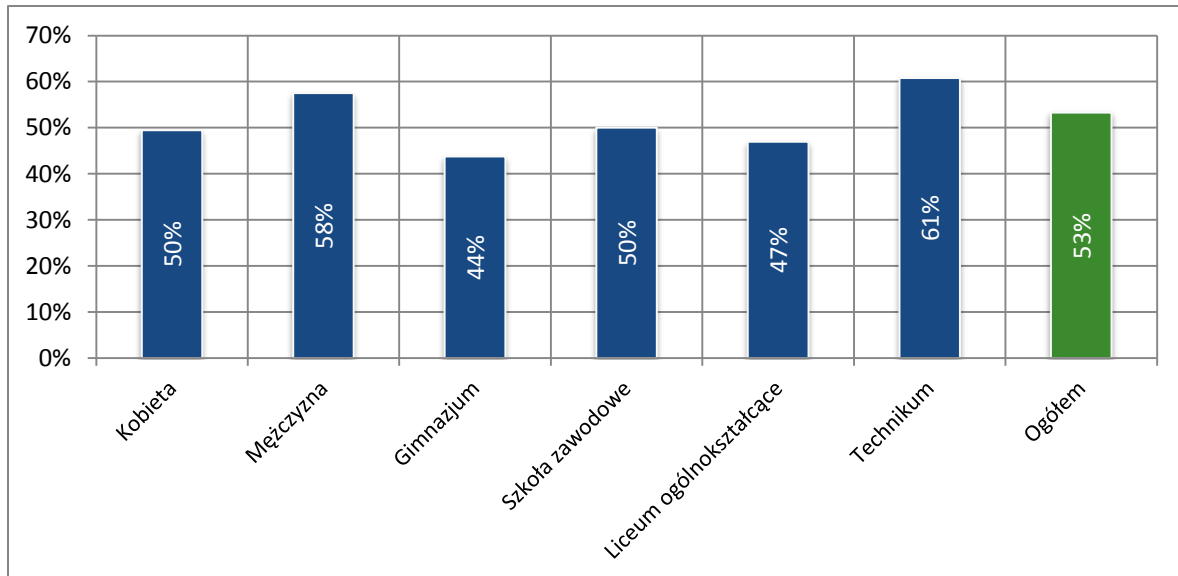
Dojazd do szkół w Dzierżonowie zajmuje średnio respondentom niespełna 13 minut, natomiast w Bielawie – nieco ponad 20 minut. Również średnia odległość miejsca zamieszkania ucznia od jego szkoły mniejsza jest dla osób uczących się w Dzierżonowie ($m=3,94$ km) niż w Bielawie ($m=8,96$ km). Można zatem wnioskować, że szkoły w Dzierżonowie przyciągają więcej nastolatków zamieszkujących samo miasto i jego bezpośrednie okolice, natomiast do tych w Bielawie uczęszcza więcej mieszkańców odleglejszych miejscowości. Tezę tę potwierdza czas dojazdu do szkoły mierzony w minutach: pomimo że do szkół w Dzierżonowie respondenci średnio mają ponad dwukrotnie bliżej, to jednak czas dojazdu do nich jest krótszy o niespełna 7 minut.

2.2.6. Uczniowie a przedsiębiorczość

Drugi główny obszar tematyczny, poruszany w kwestionariuszu badawczym dotyczył postaw uczniów szkół ponadpodstawowych wobec zagadnień związanych z przedsiębiorczością. Omawiano zarówno ich zainteresowanie założeniem własnej firmy, jak i możliwy profil oraz szanse powodzenia takiej działalności. Pytania dotyczyły również cech dobrego przedsiębiorcy oraz dotyczyły tematyki innowacji w gospodarce.

Wykres 59. Zainteresowanie prowadzeniem własnej działalności gospodarczej

Ponad połowa uczestników badania (53%) przyznaje, że rozważa prowadzenie w przyszłości własnej działalności gospodarczej; taką formą aktywności zawodowej zainteresowani są częściej chłopcy (58%) niż dziewczęta (50%). Zainteresowanie prowadzeniem własnej firmy zależne jest również od profilu kształcenia: uczniowie techników (mający konkretne przygotowanie zawodowe) rozważają to w niemal dwóch trzecich przypadków (61%), natomiast wśród licealistów odsetek tej jest o 14 punktów procentowych niższy.

Pytani o przyczyny, dla których nie są zainteresowani prowadzeniem własnej działalności gospodarczej, badani zazwyczaj nie potrafili udzielić odpowiedzi (*nie wiem, bo nie, nie interesuję się tym*). Wśród argumentów uczniów znalazły się natomiast: brak pomysłu na działalność, brak środków na jej rozpoczęcie, przeświadczenie o nieopłacalności własnego biznesu czy brak wiary w możliwość samodzielnego prowadzenia firmy.

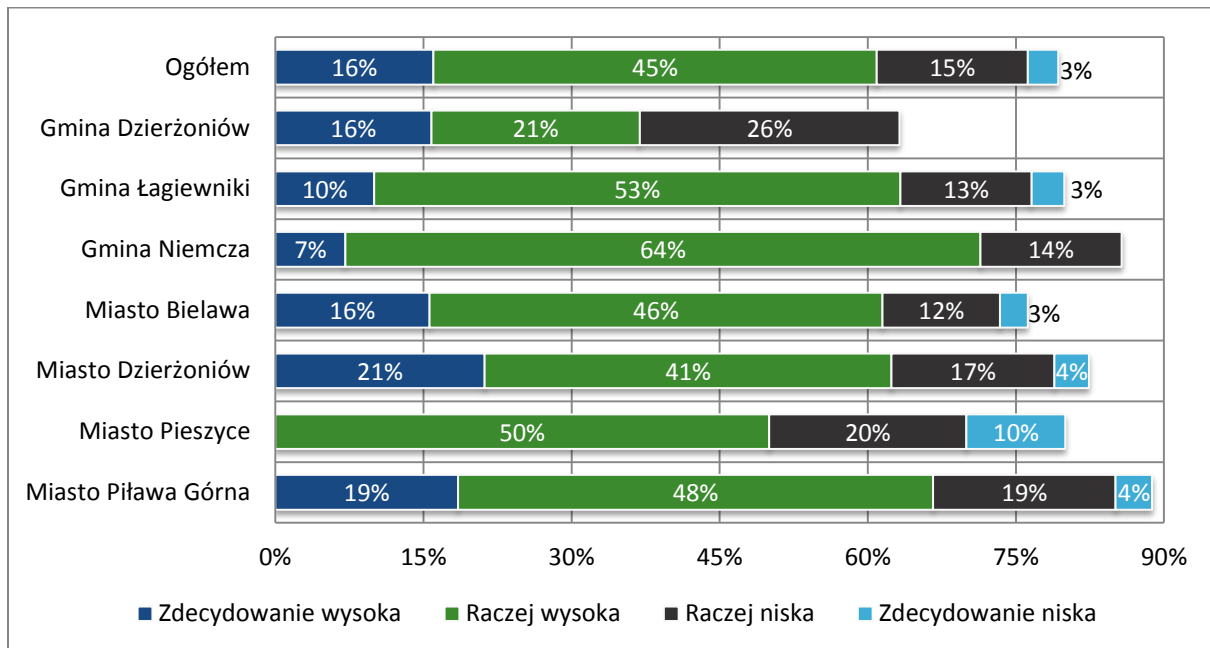
Respondenci zainteresowani prowadzeniem w przyszłości działalności gospodarczej mieli bardzo różnorodne pomysły na profil swojej firmy – łącznie zebrano je w 41 kategoriach ogólnych, spośród których najpopularniejsza zebrała 25 wskazań. Najczęściej jednak (82 przypadki) respondenci nie wiedzieli jeszcze, czym mogłaby zajmować się prowadzona przez nich działalność gospodarcza.

Tabela 12. Potencjalne profile własnej działalności gospodarczej

IT	25	tłumaczenia	2
gastronomia	18	trzeci sektor, wsparcie	2
sklep specjalistyczny, sprzedaż	17	dietetyka	1
transport, spedycja	17	ekologia	1
handel	13	farmacja	1
moda, odzież	12	geodezja	1
mechanika samochodowa	10	inżynieria	1
budownictwo	9	kamieniarstwo	1
produkcja specjalistyczna	9	ochrona zdrowia	1
architektura	8	przemysł	1
kosmetyka, fryzjerstwo	8	rozrywka dla młodzieży	1
hotelarstwo	4	spawanie	1
sport i rekreacja	4	sprzątanie	1
zakład pogrzebowy	4	stadnina	1
elektronika	3	stolarstwo	1
florystyka, kwiaciarnia	3	systemy CO	1
fotografia	3	teatr	1
przemysł muzyczny	3	usługi naprawcze	1
reklama, marketing	3	weterynaria	1
lotnictwo	2	wyławianie gąbek	1
pedagogika	2		

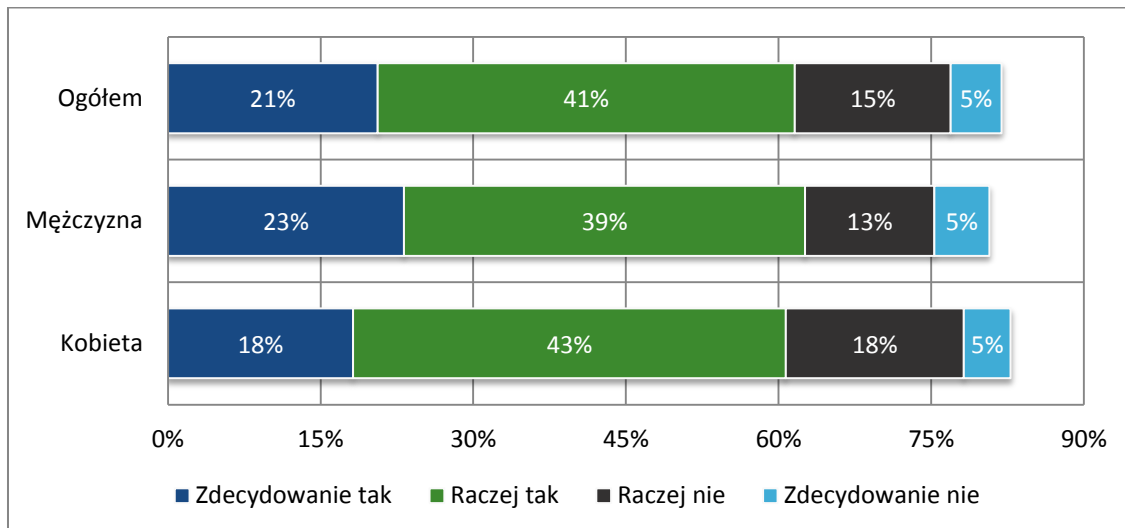
Najpopularniejszym wśród uczniów pomysłem na przyszłą działalność gospodarczą jest świadczenie usług z obszaru technologii informatycznych – zarówno w zakresie software, jak i serwisowania urządzeń. Liczne grono badanych rozważa również prowadzenie usług gastronomicznych (restauracja, pub). Duże zainteresowanie uczniów budzi także możliwość działalności w sferze Handlu oraz transportu i spedycji. Rozważyć warto zatem zwracanie uwagi młodzieży (np. na zajęciach dotyczących przedsiębiorczości) na pojęcie niszy rynkowej oraz omawianie zagadnień dotyczących działalności na rynkach o wysokiej konkurencji.

Wykres 60. Ocena szans powodzenia swojej koncepcji biznesowej a miejsce zamieszkania

Uczniowie, którzy rozważali prowadzenie własnej działalności gospodarczej proszeni byli o ocenę szans powodzenia ich biznesu na lokalnym rynku. Rozkład odpowiedzi na to pytanie okazał się być związany z miejscem zamieszkania respondentów. Blisko dwie trzecie wszystkich badanych (61%) jest optymistami w omawianej kwestii; najniższą sumę odpowiedzi pozytywnych (zaledwie 37%) odnotowano w gminie Dzierżoniów, najwyższą natomiast – w gminie Niemcza (71%).

Wykres 61. Wiara w możliwość prowadzenia własnej działalności gospodarczej

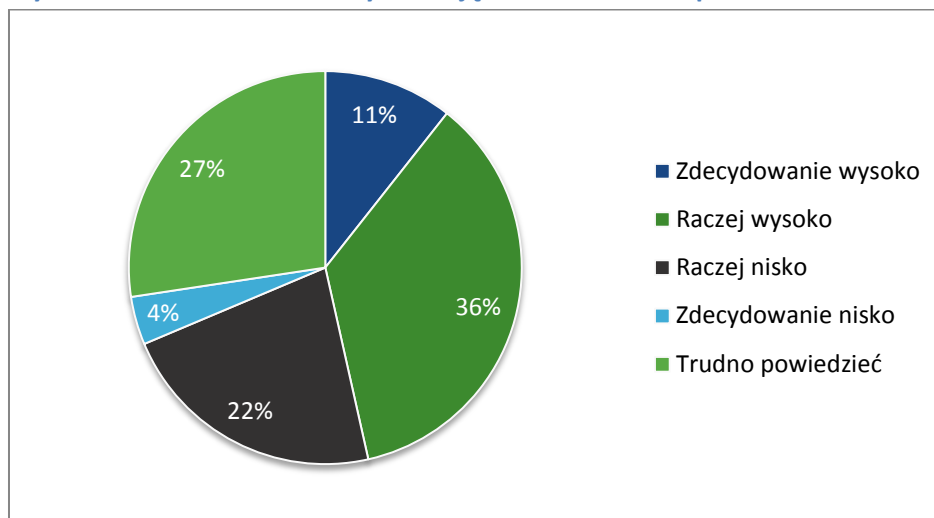

Niemal dwie trzecie ankietowanych nastolatków (62%) jest zdania, że mogłoby samodzielnie prowadzić działalność gospodarczą; przeciwną opinię wyraził co piąty badany (20%). Odsetek odpowiedzi twierdzących jest zbliżony dla obu płci, przy czym wśród chłopców częściej pojawiają się odpowiedzi *zdecydowanie tak*, natomiast wśród dziewcząt – *raczej tak*. Odsetek odpowiedzi przeczących jest wśród uczniów o 5 punktów procentowych mniejszy niż wśród uczniów.

Wykres 62. samoocena wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej

Niemal połowa uczniów szkół ponadpodstawowych (47%) wysoko ocenia swoją wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. Przeciwnie, negatywną opinię na ten temat wyraziła około jedna czwarta (26%) wszystkich ankietowanych.

Respondenci proszeni byli o wskazanie cech charakteryzujących ich zdaniem dobrego przedsiębiorcę. Możliwość udzielenia spontanicznej odpowiedzi spowodowała, że wyłoniono łącznie blisko pięćdziesiąt kategorii odpowiedzi, wskazujących zarówno na cechy osobowe, intelektualne jak również na konkretne umiejętności twarde i miękkie.

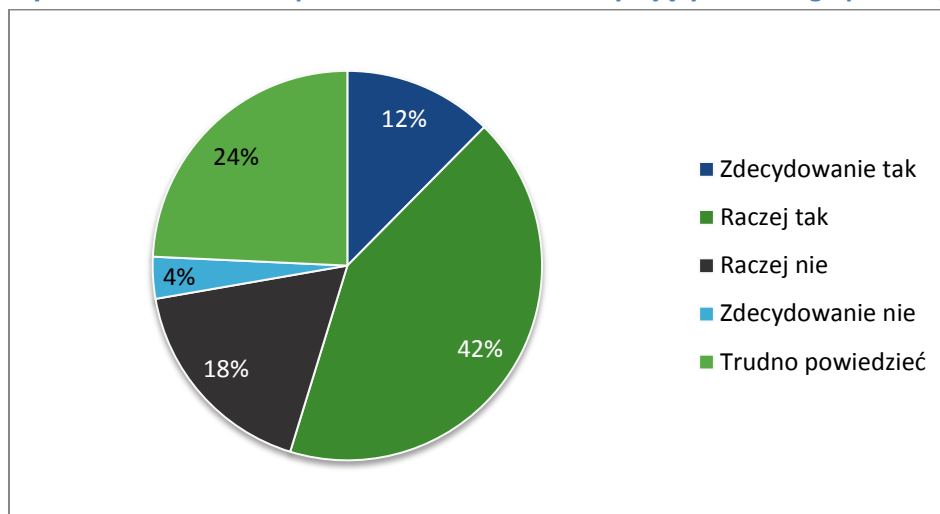
Tabela 13. Cechy dobrego przedsiębiorcy - top 20

kreatywność	80	cierpliwość	26
odpowiedzialność	66	ambicja	26
odwaga	52	stanowczość	25
pomysłowość	48	spryt	25
pracowitość	44	otwartość na innych	25
asertywność	44	punktualność	24
uczciwość	35	inteligencja	24
przedsiębiorczość	34	zaradność	20
pewność siebie	31	rozwaga, rozsądek	20
sumienność, obowiązkowość	31	umiejętności przywódcze	19

Badani uczniowie w większości są przeświadczeni, że by być dobrym przedsiębiorcą, należy być kreatywnym – mieć nowe pomysły na prowadzenie swojej firmy i jej rozwijanie. Kluczowe dla przedsiębiorcy są również odpowiedzialność, odwaga podejmowania nieszablonowych decyzji i inwestowania, a także pomysłowość i pracowitość. Wysoko na liście najczęściej wymienianych cech uplasowały się również pracowitość, uczciwość czy obowiązkowość.

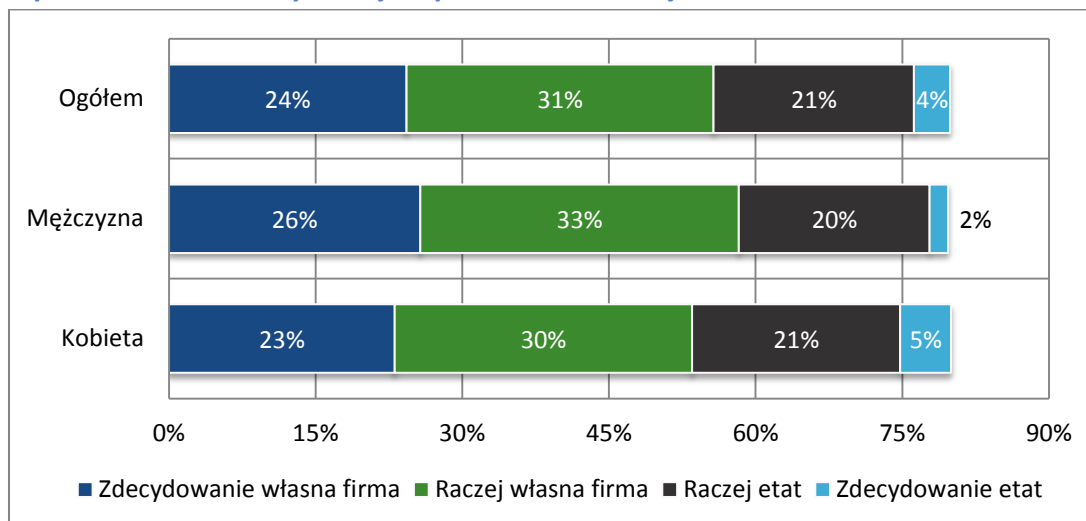

Wykres 63. Samoocena posiadania cech charakteryzujących dobrego przedsiębiorcę

W dalszej kolejności badani uczniowie zapytani zostali, czy we własnym odczuciu posiadają cechy charakteryzujące ich zdaniem dobrego przedsiębiorcę. Odpowiedzi twierdzącej udzieliła ponad połowa respondentów (54%), przy czym średnio co ósmy (12%) jest przekonany, że cechy takie *zdecydowanie* posiada. Co czwarty uczestnik badania (24%) nie potrafił określić, czy odnajduje w sobie charakterystyki osoby mogącej skutecznie prowadzić działalność gospodarczą.

Wykres 64. Preferowany rodzaj aktywności zawodowej

Respondenci proszeni byli również o określenie, czy - mając możliwość swobodnego wyboru – woleliby być zatrudnieni na etacie, czy też prowadzić własną działalność gospodarczą. Zwolenników przedsiębiorczości okazało się być w grupie badanej ponad dwukrotnie więcej (55%) niż osób preferujących pracę w firmie zewnętrznej (25%). Chęć pracy na etacie była nieco wyższa wśród dziewcząt niż wśród chłopców, jednak różnica ta wyniosła zaledwie 4 punkty procentowe.

Kolejnym poruszonym zagadnieniem były znane uczniom możliwości finansowania działalności gospodarczej. Co istotne, zaledwie 31 badanych nie potrafiło wskazać żadnego takiego źródła, a odpowiedzi niemerytoryczne (np. pozyskiwanie funduszy z urzędów skarbowych czy rabunki)

stanowiły niewielki odsetek odpowiedzi. Wśród najczęściej wymienianych źródeł finansowania działalności gospodarczej znalazły się:

Kredyty bankowe – 208 wskazań,

Fundusze Unii Europejskiej – 156 wskazań,

Różnego rodzaju dofinansowania (bez doprecyzowania źródła) – 89 wskazań,

Wykorzystanie własnych oszczędności – 72 wskazania,

Skorzystanie ze wsparcia finansowego najbliższych – 69 wskazań,

Pożyczki (bez doprecyzowania źródła) – 62 wskazania.

Ostatnim zagadnieniem związanym z działalnością gospodarczą, które podjęte było w kwestionariuszu ankiety, była gospodarka innowacyjna. Uczniowie proszeni byli o wskazanie swojego rozumienia tego pojęcia. W zdecydowanej większości przypadków okazało się, że nie jest ono do końca zrozumiałe – nastolatki przez firmę innowacyjną rozumieją przedsiębiorstwo nowopowstałe lub nowoczesne, a 88 badanych wprost przyznaje, że nie rozumie znaczenia tego słowa. Zaledwie kilkudziesięciu nastolatkom innowacyjność kojarzy się z realizacją nowatorskich pomysłów, wdrażaniem niestosowanych dotychczas rozwiązań i technologii (np. proekologicznych) czy poprawą jakości działania przedsiębiorstwa.

3. Badanie z liderami społecznymi

3.1. Nota metodologiczna

Badanie zostało zrealizowane w ramach prac nad **Strategią Rozwoju Ziemi Dzierżoniowskiej** w ramach projektu pn. **„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”**. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach konkursu na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (edycja 2) z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013.

Badanie zostało zrealizowane za pomocą metody IDI, a jego celem było uzyskanie pogłębionej wiedzy na temat współpracy w ramach Partnerstwa JST Ziemi Dzierżoniowskiej. W trakcie wywiadów poruszano zagadnienia dotyczące szeroko rozumianej oceny współpracy gmin, proponowanych obszarów wspólnych działań, a także propozycji nowych wspólnych projektów w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej.

IDI – Individual in-Depth Interview (*indywidualne wywiady pogłębione*) to technika badawcza należąca do grupy technik jakościowych. Polega ona na rozmowie z jednym respondentem, często posiadającym specjalistyczną wiedzę w uprzednio określonym temacie/zakresie. Badanie IDI stosowane jest przeważnie jako uzupełnienie badań realizowanych metodami ilościowymi, pozwala bowiem pogłębić szczególnie interesujące zagadnienia czy problemy, a także dotrzeć do składników emocjonalnych i motywacyjnych określonej postawy czy opinii.

W badaniu, którego wyniki prezentuje poniższy raport, uczestniczyło **50 liderów opinii Ziemi Dzierżoniowskiej**.

3.2. Wyniki badania

3.2.1. Charakterystyka respondentów

W badaniu IDI uczestniczyło **50 liderów opinii Ziemi Dzierżoniowskiej**.

Zgodnie z założeniem badawczym, do udziału w badaniu zostały zaproszone osoby mające duży wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. Znajdowali się wśród nich przedstawiciele polityków, przedsiębiorców, społeczników czy lokalnych działaczy społecznych. Dzięki tak wszechstronnemu spectrum ekspertów możliwe było zebranie danych i informacji w możliwie szerokim zakresie.

W celu zapewnienia reprezentatywności, wywiady pogłębione zostały zrealizowane wśród przedstawicieli wszystkich gmin realizujących projekt **„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”**:

- Miasto Bielawa
- Miasto Dzierżoniów
- Miasto Pieszycy
- Miasto Piława Górna
- Gmina wiejska Dzierżoniów
- Gmina wiejska Łagiewniki
- Gmina miejsko-wiejska Niemcza

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

3.2.2. Ocena działań Unii Europejskiej na rzecz wspierania inwestycji zintegrowanych na obszarach funkcjonalnych

Wywiady pogłębione z liderami opinii Ziemi Dzierżoniowskiej rozpoczynały się od zagadnienia oceny działania Unii Europejskiej na rzecz wspierania inwestycji zintegrowanych na obszarach funkcjonalnych.

W odpowiedziach rozmówców dominowały w sposób zdecydowany **oceny dobre, bardzo dobre i pozytywne** działań Unii Europejskiej na rzecz wspierania inwestycji zintegrowanych na obszarach funkcjonalnych. Respondenci w większości byli przekonani, że takie działania są potrzebne i widoczne, a nawet wskazywali, że sami byli beneficjentami działań realizowanych w ramach funduszy unijnych:

Dobrze. Widać zmiany (IDI_3)

Są jak najbardziej wskazane (IDI_9)

Są potrzebne (IDI_10)

Działania są, więc nie jest źle, oceniam je dobrze (IDI_14)

Ja osobiście korzystałam z tego i uważam, że to jest bardzo dobre i pozytywne (IDI_16)

Myślę, że dobrze (IDI_17)

Są potrzebne. Oczywista sprawa (IDI_18)

One są potrzebne i są cały czas realizowane nie od dzisiaj. To widać tutaj wokoło gołym okiem. To wszystko zależy od inicjatywy właśnie ludzi lokalnych, władz lokalnych. Wiadomo, że te środki nie sphywają same tylko trzeba się o nie postarać. Także jak najbardziej to jest potrzebne i pewne działania są podejmowane, bo to przecież widać (IDI_19)

Wykorzystywanie środków z Unii Europejskiej idzie nam dosyć dobrze (IDI_21)

Dobrze. Na naszym terenie dużo się dzieje (IDI_22)

Oceniam pozytywnie (IDI_23)

Pewnie, że tak (IDI_24)

Widzę, oczywiście. Oceniam to pozytywnie (IDI_27)

Dobrze oceniam (IDI_28)

Uważam, że pozytywnie. Dzierżoniów potrafi z tego korzystać co widać po ilości wyremontowanych domów, jakości dróg, budują obwodnice. To jest jak najbardziej rzecz dobra (IDI_29)

Robi się trochę. Mogło by być lepiej, ale jest OK. (IDI_33)

Widzę takie działania i oceniam je na pewno pozytywnie. Są efekty tych działań i są bardzo widoczne. Myślę, że nie wiemy o wielu rzeczach, że są finansowane z Unii (IDI_34)

Pozytywnie (IDI_35)

Oceniam te działania pozytywnie i bardzo dobrze, bo skąd gmina wzięłaby tyle pieniędzy na wszystko (IDI_36)

Dobrze, jest to zauważalne, więc oceniam je pozytywnie (IDI_39)

Na razie na tak, bo je widzę i sam korzystałem (IDI_40)

Dobrze (IDI_43)

Oceniam pozytywnie i je widzę (IDI_44)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

*To jest potrzebne i widać wszędzie te działania. Dużo pracy jest włożone (IDI_45)
Jeżeli miałabym postawić ocenę to myślę, że 4. Jest to ocena w miarę pozytywna. Widzę takie działania (IDI_47)*

Coś tam się dzieje i takie działania miałyby sens (IDI_48)

Myślę, że dobrze, bo coś się dzieje. Ogólnie jest OK (IDI_49)

Niektórzy rozmówcy, na potwierdzenie swoich pozytywnych ocen działań Unii Europejskiej na rzecz wspierania inwestycji zintegrowanych na obszarach funkcjonalnych, przytaczali **przykłady konkretnych inwestycji**, które zostały zrealizowane z funduszy unijnych. Wśród nich znalazły się inwestycje związane z drogami, budową Centrum Kultury w Pieszycach, ścieżkami rowerowymi, renowacją budynków, budową infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i wypoczynkowej, a także możliwość skorzystania z funduszy wspierających małe firmy:

Ogólnie widzę w obszarze dróg, w obszarze wystroju miasta, bo wiem, że z tego funduszu też było dużo robione (IDI_5)

Na przykład nowe drogi, bo nawet mieszkam na ulicy gdzie nową drogę zrobili. Jest nawet tablica informacyjna, że z Unii Europejskiej po prostu wzięte. Nie wiem co jeszcze. Nie wiem czy na Strefie te firmy co się budują, bo placów zabaw to tak za bardzo chyba nie było budowanych w ubiegłym roku. Ale ogólnie chodniki, jakieś drogi rowerowe... Ogólnie jeśli chodzi o infrastrukturę bardziej (IDI_6)

Cały czas jest widoczny rozwój miasta, wizualnie miasto dużo zyskuje i coraz częściej napotykam na artykuły czy ulotki, z których widać, że coś się dzieje. Często widać dopisek, że coś jest dotowane z Unii. Wsparcie unijne widać na terenie Dzierżoniowa i okolic (IDI_7)

Przede wszystkim drogi (...) Bardzo dobrze. Stan dróg się naprawdę poprawił i to ułatwia życie zarówno tym, którzy jeżdżą jak i pieszym. Jest coraz więcej dróg rowerowych i to też jest finansowane z funduszy europejskich (IDI_8)

Przede wszystkim inwestycje, które dzieją się wokół, w naszym regionie, są głównie dzięki Unii (IDI_12)

Jeżeli chodzi o Bielawę samą, to mogę ocenić, że zarówno inwestycje jakieś ekologiczne, przynajmniej z zewnątrz, wyglądające, to tutaj pod tym względem jeżeli chodzi o drogi, to to jest pozytywnie przeze mnie oceniane. Dzierżoniów znowu jeżeli chodzi o drogi, to nie mogłabym chyba tak ocenić, bo z tego co wiem to ostatnio są jakieś inwestycje poczynione, ale generalnie jest słabo (IDI_13)

W moim otoczeniu wiele rzeczy zostało sfinansowanych przez Unię. Nasze Centrum Kultury tu w Pieszycach. Z tego co wiem to i droga, i chociażby Kościół nasz Parafialny, jego remont. Tak, że dużo jest, widać to tutaj. Oczywiście, że tak (IDI_19)

Widzę zmiany i ogólnie uważam, że gdyby nie środki unijne to nie bylibyśmy tego zrobili sami. Uważam, że jest to ogólnie pozytywne działanie. Mieszkam obecnie w Pieszycach i mam przykład Centrum Kultury i mam nadzieję, że będzie spełniało swoją rolę i nie będzie stratą dla miasta w przyszłości (IDI_20)

Nawet na terenie Pieszyc powstało Centrum Kultury, które zostało sfinansowane przez dotacje europejskie. Do Szkoły numer 1 też, także działają (IDI_23)

Na to są pieniądze i to widać. Ja mieszkam w Pieszycach i mamy tutaj zbudowane Centrum Kultury, więc te pieniądze są tutaj ładowane, ale mnie osobiście to nie dotyczy (IDI_24)

Jeśli chodzi o firmy to fundusze wspierające dla małych firm. Jeśli chodzi o infrastrukturę to remonty i budowy dróg. To jest dla mnie dostrzegalne (IDI_32)

Jest wybudowany Orlik, z którego nikt nie korzysta. Są naprawy dróg robione na bieżąco, renowacja budynków też jest więc inwestycje są wykonywane (IDI_36)

Dużo się dzieje, dużo dróg jest porobionych, lampy na baterię słoneczną, place zabaw. To wszystko jest robione z Unii, więc jest dobrze (IDI_42)

Rozwój widać w dziedzinie turystyczno-sportowej i rekreacyjnej (IDI_50)

Wśród rozmówców znajdowało się również kilka osób, które choć samą ideę pomocy unijnej dla obszarów funkcjonalnych oceniały pozytywnie, zauważały jednocześnie **bariery w pozyskaniu środków z UE**. Można do nich zaliczyć respondentów, którzy uważali, że region w ogóle pozyskał mało środków unijnych (przy czym główną przeszkodą jest w tym przypadku brak współpracy między samorządami), a działań finansowanych z UE mogłoby być znacznie więcej, identyfikowane były również bariery biurokratyczne czy trudności z zapewnieniem wkładu własnego do projektów. Jeden z rozmówców wskazał ponadto na niedobór rozwiązań dla miast wielkości 5-10 tys. mieszkańców:

Ja oceniam pozytywnie, aczkolwiek uważam, że zbyt mało pieniędzy z Unii my jako region pozyskaliśmy (...) Uważam, że chyba taką przeszkodą jest to, że nie ma takiej szerokiej, pozytywnej współpracy samorządów terytorialnych pomiędzy sobą. I owszem, jest ta współpraca, ale tylko i wyłącznie w zakresie dróg (...) natomiast w żadnym innym zakresie ja takiej współpracy nie widzę. A między innymi powinna być taka współpraca w zakresie ochrony zdrowia czy w zakresie pomocy społecznej (IDI_1)

Jeżeli chodzi o pomoc unijną to są problemy, jeżeli chodzi o pozyskanie takiej pomocy. Jest dużo formalności, jest dużo dokumentacji, a bez firm pośredniczących raczej ciężko coś załatwić (IDI_8)

No niby są jakieś tego efekty, ale trzeba mieć na to własne środki no i nie zawsze są. Nie zawsze to można wykorzystać. Takie jest moje zdanie. Nigdy nie ma nic darmo. My mówimy, że Unia daje za darmo pieniądze, ale niestety no nic nie daje bo musimy i tak zapłacić jakieś tam składki do tej Unii. Musimy dać jakieś tam pieniądze. Jest to na pewno taka większa dyscyplina finansowa, bo jeśli dostajemy na to pieniądze to musimy przeznaczyć na to, a nie jak poprzednio, że zawsze były jakieś ważniejsze rzeczy, a nie to, co trzeba było zrobić. Jeśli występujemy o konkretną rzecz no to przynajmniej wiem, że to idzie na konkretną rzecz, to jest ten plus (IDI_25)

Pozytywnie z uwagami. W związku z tym, że pracuję na terenie średniego miasta, które ma 6 tys. mieszkańców to środki z Unii Europejskiej przychodzą do miast do 5 tys. mieszkańców i powyżej 10 tys. mieszkańców. Brakuje rozwiązań nawet na naszych małych samorządach w Województwie Dolnośląskim dla tych miast między 5 a 10 tys. mieszkańców. Radzimy sobie, ale te środki są ograniczone. Brak rozwiązań dla miast, które są między 5 a 10 tys. mieszkańców (IDI_26)

W skali od 0 do 10 oceniam na 7-6 punktów. Widzę działania, ale też bym widziała dużo, dużo więcej (IDI_31)

Widzę, że coś się dzieje bo nawet sam brałem udział w programie pomocy unijnej ale próg jest bardzo wysoki. Skala trudności w uzyskaniu pomocy unijnej jest bardzo wysoka tak, że niby coś z Unii można dostać, coś się dzieje na naszym terenie ale jednak procedury urzędnicze strasznie to utrudniają być może dlatego wizualnie jest tego mniej niż by się ludzie mogli spodziewać (IDI_46)

Należy dodać, iż w trakcie wywiadów pogłębionych pojawiły się również **negatywne oceny** działań Unii Europejskiej na rzecz wspierania inwestycji zintegrowanych na obszarach funkcjonalnych. Były to nieliczne opinie, w których rozmówcy wskazywali na niezadowolenie z obecności Polski w strukturach Unii Europejskiej, realizację działań wyłącznie ze swojego budżetu czy brak współpracy między miastami/gminami:

Nie mam tak zdania. Z tego co ja się orientowałem to jak dla mnie to kiepsko bo za dużo tam tych barier jest i za dużo załatwiania (M: Czyli nie za bardzo popiera Pan takie działania?) No nie za bardzo (IDI_11)

Ja w ogóle bardzo źle oceniam współpracę z Unią. Uważam, że powinniśmy z Unii wyjść i dlatego na ten temat nie chcę się wypowiadać (IDI_15)

Działania są potrzebne, ale nie wiem czy powinny być między miastami. Nie widzę współpracy, tym bardziej że widzę duże awersje pomiędzy gminami, które są bogatsze i mogą poszczycić się większą ilością inwestorów. Nie widzę współpracy a bardziej działanie pod siebie (IDI_38)

Unia nie wspiera, bo to robimy my ze swojego budżetu (IDI_41)

Równie sporadyczne były również odpowiedzi rozmówców, którzy wskazywali, że chociaż działania UE byłyby potrzebne i pożądane, to jednak nie są widoczne lub też w ogóle nie mieli zdania w tym zakresie:

Nie przyglądam się temu. Nie wiem (IDI_4)

Działania Unii na pewno byłyby potrzebne, ale czy są widoczne, to nie wiem (IDI_30)

Są potrzebne, ale nie za bardzo je widzę (IDI_37)

3.2.3. Ocena idei współpracy gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej

W kolejnej części wywiadu pogłębionego respondenci zostali poproszeni o **ocenę idei współpracy gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej**. Również w tym przypadku dominowały oceny pozytywne. Rozmówcy byli przekonani, że gminy powinny ze sobą współpracować, dostrzegali konieczność podejmowania wspólnych działań i potrzebę wspólnych inicjatyw na rzecz rozwoju całego regionu.

Myślę, że tak. Powinna przynieść efekty (IDI_3)

Idea współpracy jest jak najbardziej słuszna. Jestem za, bo taka idea na pewno powinna być podtrzymywana, bo to jest potrzebne (IDI_7)

Myślę, że wzajemne wspieranie się na pewno dużo da (IDI_8)

Idea jest dobra. Pozytywnie (IDI_10)

Gminy pomiędzy sobą współpracują (IDI_11)

Jest współpraca. Jest i powinna być kontynuowana (IDI_18)

Współpraca ma sens, szczególnie pod względem turystyki można działać w połączeniu.

Wiem, że już są takie działania i pozytywnie to oceniam (IDI_20)

Gminy powinny ze sobą współpracować (IDI_21, IDI_33, IDI_37)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Bardzo dobrze. My należymy pod Starostwo, ale tutaj wszystko nam się układa pod każdym względem i nawet współpraca sekretarki z paniami jest OK (IDI_22)

Wydaje mi się, że w porządku. Jak obserwuję telewizję sudecką i naszą kablówkę to cały czas coś się dzieje, cały czas widzę, że kombatanci i emeryci współdziałają (...) To podstawa, bo jesteśmy tak blisko siebie, że powinniśmy dbać o swoje środowisko i warunki (IDI_23)

Jako bardzo dobrą (IDI_24)

Myślę, że to jest potrzebne dla rozwoju (IDI_28)

Gminy jak najbardziej powinny ze sobą współpracować (IDI_30)

Też pozytywnie. Taka współpraca jest jak najbardziej potrzebna (IDI_32)

Współpraca powinna istnieć (IDI_40)

Taka idea jest dobra, pewnie że tak (IDI_42)

Jest potrzebna, jak najbardziej (IDI_43)

Pozytywnie, współpraca jest potrzebna (IDI_44)

Taką ideę oceniam na 4-5 (IDI_47)

Współpraca zawsze się przydaje (IDI_48)

Działa to dobrze i jest to potrzebne, bo widać, że coś się dzieje (IDI_49)

Gminy powinny współpracować ze sobą i z powiatem (IDI_50)

Niektórzy rozmówcy, oprócz ogólnie pozytywnych ocen współpracy gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej, wskazywali na **konkretne korzyści**, jakie wynikają z takiej współpracy. Szczególnie zwracano uwagę na możliwość skorzystania z doświadczeń Partnerów i wymiany doświadczeń czy poznania dobrych praktyk z innych gmin. Istotne jest również to, że współpraca gmin pozwoliłaby na racjonalizację wydatków, wsparcie przy pozyskiwaniu środków zewnętrznych dla mniej doświadczonych Partnerów czy pomoc dla biedniejszych ośrodków. Ponadto rozmówcy dostrzegali, że współpracujące gminy mają większe możliwości niż pojedyncze jednostki, a wspólne działania są bardziej dostrzegane na arenie wojewódzkiej:

Nie mam na ten temat wyrobionego zdania. (M: A czy była by potrzebna taka współpraca?) Jeżeli jest jakaś grupa społeczna i jeżeli się współpracuje to można więcej zwojować niż jako jednostka. Tak, że dla mnie to jest chyba logiczne, że w większości siła (IDI_16)

Z tego co widzę, to te gminy sobie faktycznie radzą. Akurat nasza jest troszeczkę tutaj najstarsza w tym względzie i że tak powiem raczkuje w podejmowaniu tych inicjatyw, ale dają radę też. Tak, że też idzie do przodu. Z pewnością jakby takie doradztwo między gminami powstało tymi bardziej obytymi w tych sprawach to pewnie, że tak. Jak najbardziej. Przecież to tylko by sprzyjało jakiemuś rozwojowi regionu, gdyby ze sobą bardziej współpracowali. Jasne, że tak (IDI_19)

Bardzo dobrze. Współpraca jest potrzebna, bo zaczęliśmy w poprzednim roku współpracować i rodzą się fajne i nowe pomysły i można robić to razem, a wiadomo że im więcej gmin, im większy zasięg terytorialny, tak pozyskanie pieniędzy jest większe. Jesteśmy bardziej słyszalni w województwie (IDI_26)

Gminy między sobą powinny współpracować, bo większa ilość osób ma większe możliwości niż pojedyncza gmina. Na naszym terenie gminy są małe, mniejsze i większe,

więc jak najbardziej wspólne działania przynoszą lepsze rezultaty i powinni spróbować się dogadać w większych przedsięwzięciach (IDI_29)

Idea byłaby dobra, oczywiście że gminy powinny ze sobą współpracować, wymieniać się dobrymi rzeczami, ostrzegać przed złymi rzeczami. Zawsze w grupie jest lepiej i różniej, bo ktoś ma pomysły, z których można skorzystać, a trochę wydaje mi się, że wszyscy rywalizują i to jest mniej zdrowe (IDI_31)

Oczywiście, że mogłyby współpracować. Pracuję w Gminie Niemcza i ona jest dużo biedniejsza niż Gmina Dzierżoniów. Wiem, że może zabrzmieć to pasożytniczo, ale razem mogłyby więcej (IDI_34)

Gminy jak najbardziej powinny ze sobą współpracować. Niektóre gminy mają wydatki bezcelowe, które można by było przeznaczyć na coś innego, a z kolei inne gminy borykają się z dużymi trudnościami, jeśli chodzi o inwestycje czy w ogóle finansowanie czegoś niezbędnego. Szczególnie dla ludzi starszych, dla seniorów. Nikt nie dba o ludzi starszych, to co sobie sami w Klubie zrobimy to tyle (...) żeby gmina była zainteresowana współtworzeniem Uniwersytetu Trzeciego Wieku, absolutnie! (...) Gmina musi wspierać i pomagać i muszą być na to środki (IDI_36)

Dobrze, ponieważ jedne gminy są bardziej doświadczone w pozyskiwaniu środków, a inne mniej (IDI_39)

Współpraca gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej, zdaniem niektórych respondentów, jest konieczna z uwagi na **wspólne interesy**. Gminy mogą działać wspólnie m.in. w obszarze infrastruktury drogowej, transportu, ekologii, zaopatrzenia w wodę czy turystyki.

Powinna być współpraca (...) Tak. Tu jest wiele branż więc myślę, że łatwiej współpracować niż każdy sobie sam (IDI_6)

Jak najbardziej współpraca byłaby potrzebna, bo moim zdaniem to chyba jest najlepszy sposób i jedyny dobry sposób, żeby w dobrym kierunku czy rozwijać drogi czy rozwijać transport, ekologię. Żeby to jakoś zintegrowanie działało, a nie każdy sobie (IDI_13)

Dobrze, przecież mają szereg wspólnych interesów na przykład zaopatrzenie w wodę, turystyka. To jest oczywiste (IDI_15)

Jeden z rozmówców zwrócił uwagę dodatkowo na fakt, że współpraca jednostek samorządowych będzie jednym z warunków ubiegania się o wsparcie unijne dla obszarów funkcjonalnych.

Sama idea, sam pomysł jest potrzebna, na pewno też w potrzebna w kontekście funduszy unijnych, które obecnie się otwierają dla takich obszarów funkcjonalnych, więc będzie konieczne, żeby w ogóle po takie fundusze startować. Na pewno trzeba to robić tylko nie wiem czy do tego nie będzie potrzeba powołać jakiegoś stowarzyszenia gmin (IDI_38)

Pojedynczy respondenci nie chcieli się wypowiadać odnośnie ogólnie rozumianej współpracy w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej, przytaczali jednak znane im przykłady dobrej współpracy między poszczególnymi gminami powiatu dzierżoniowskiego. Dotyczyły one współpracy np. Dzierżoniowa i Bielawy czy gmin Dzierżoniów i Łagiewniki.

Mogę się wypowiadać za Dzierżoniów i za Bielawę, że widać współpracę. (M: A czy uważa Pan, że ta współpraca powinna być poszerzona o pozostałe gminy z Państwa regionu?) Nie wiem, bo tam się nie poruszam i nie wiem jaka tam jest sytuacja (IDI_14)

Wiem, że nasza Gmina Łagiewniki z Gminą Dzierżoniów współpracują bardzo dobrze. Robią drogi, na wsiach też są porobione. My mamy nieskończoną drogę i też planujemy skończyć. Idea współpracy jest pozytywna (IDI_45)

Inni respondenci zauważali, że idea współpracy gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej jest pozytywna, jednak wyrażali **obawy związane z wdrażaniem tej idei w życie**. Główną przeszkodą może być niechęć do współpracy czy upartyjnienie samorządów, które utrudnia porozumienie między osobami pochodzącymi z różnych partii politycznych.

Ideę oceniam pozytywnie, tylko że wykonawstwo jest różne. Ale zdecydowanie uważam, że trzeba po prostu tą współpracę zacieśniać (...) Dlatego mnie najbardziej smuci to, że współpraca się rozwija tylko na zasadzie partyjności, a nie na zasadzie pracy społecznej. I mnie to upartyjnienie samorządów bardzo... jest ogromnie duże (IDI_1)

Myszę, że by się przydało ale czy to ma... Sens jest na pewno, tylko żeby to wszystko działało (IDI_4)

Idea oczywiście cały czas ma sens. Jestem za tym, żeby gminy, jeżeli jest powiat to gminy, tak jak w innych są takie obszary... na przykład na Górnym Śląsku, gdzie te gminy współpracują ze sobą bardzo dobrze w ramach powiatu. U nas to jakoś nie wychodzi, ale ja jestem za (IDI_9)

Idea jest słuszna i powinno tak być (...) ale patrząc na to, co się dzieje, to jak zwykle kierujemy się właśnie takim polskim „a ja mu nie pomogę, ja tego lubię, tego nie lubię” i to co widzę u nas na terenie gminy to jest tak, zależy... Zależy jak dany jest układ partyjny, bo ten z PiSu, ten z Platformy. Demokracja nam się jakoś rozjechała. Dalej zostało to i dalej jest układ partyjny „ten jest lepszy, ten gorszy”. Jak jest z PiSu to my go tak traktujemy, jak z Platformy to PiS go tak traktuje... I u nas są właśnie tak na terenie gminy są zróżnicowania. W zależności skąd jest burmistrz czy wójt to jest ta współpraca albo lepsza albo gorsza (IDI_25)

Nieliczni uczestnicy wywiadów zwracali ponadto uwagę fakt, że współpraca gmin (choć pożądana) jest praktycznie **niewidoczna** lub też **nie zawsze przebiega tak jak powinna**. Jako przykład jeden z rozmówców wskazał nieudane działania związane z tworzeniem zbiorów Muzeum w Dzierżoniowie, drugi zaś zauważał, że często zdarza się, iż ze wspólnych działań w powiecie wyłączają się jedna czy dwie gminy, co znacznie obniża ich skuteczność.

Czy też pamiętam sytuacje takie jak utworzenie Muzeum w Dzierżoniowie. Mimo że była taka deklaracja gmin, że co miesiąc będziemy wpłacać pewną kwotę pieniędzy ze środków gmin i środków Powiatu po to, żeby tworzyć zbiory, to proszę zgadnąć ile samorządów wywiązało się z tego zobowiązania? Wcale (IDI_1)

W niektórych miejscach tak, w niektórych nie (IDI_2)

Jest potrzebna tylko nie wiem, gdzie była realizowana. Ale idea jest słuszna (IDI_12)

Mam satysfakcję, że gminy pozyskują środki szczególnie na infrastrukturę drogową i komunalną, czyli wodociągi i kanalizację. Żałuję tylko, że nie wszystkie gminy potrafią razem współpracować. Jest tutaj wyłom jednej czy dwóch gmin, to zależy od sprawy ale jest to z uszczerbkiem dla powiatu (IDI_35)

Niespecjalnie. Współpraca powinna być jak to pomiędzy sąsiadami efektywna i widoczna, ale jej nie widać (IDI_41)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Podsumowując należy powiedzieć, iż wśród rozmówców znajdowały się również osoby, które nie potrafiły w ogóle dokonać oceny idei współpracy gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej. Nie były to jednak liczne wypowiedzi:

Nie mam zdania (IDI_5)

Nie orientuję się (IDI_17)

Nie mam pojęcia jak ze sobą współpracują, ale powinni (IDI_27)

Trudno powiedzieć (IDI_46)

3.2.4. Dążenie do wypracowania komplementarnego zestawu usług publicznych

Kolejna część wywiadu z liderami opinii Ziemi Dzierżoniowskiej poświęcona była kwestiom związanym z dążeniem jednostek samorządu terytorialnego do wypracowania komplementarnego zestawu usług publicznych. Opinie rozmówców w tym zakresie były bardzo zróżnicowane: część respondentów wyrażała przekonanie, że poszczególne JST nie powinny dublować swoich obiektów, inni swoje zdanie uzależniali od rodzaju obiektu lub też sugerowali, że nie powinno się w sztuczny sposób podejmować interwencji w tym obszarze. Natomiast do instytucji, które nie powinny podejmować tych samych decyzji zaliczano urzędy, miasta oraz gminy.

Cześć rozmówców wyrażała ogólne przekonanie, że jednostki samorządu terytorialnego powinny ze sobą **współpracować**, bo jest to działanie pożądane i racjonalne. Jeden z respondentów wskazał ponadto na historyczne plany związane z utworzeniem aglomeracji na terenie Ziemi Dzierżoniowskiej zamiast 3 osobnych miast, inny zaś postulował unifikację wszystkich działań pod szyldem Ziemi Dzierżoniowskiej.

Myślę, że tak. Oczywiście (IDI_2)

Myślę, że tak (IDI_6)

Jestem za tym, żeby wszystko zunifikować i żeby nie było wyścigu kto lepszy, kto więcej, kto szybciej. Należy to zunifikować i ujednoczyć, i żeby wszystko było pod jednym szyldem Ziemi Dzierżoniowskiej (IDI_14)

Myślę, że na pewno byłoby to ważne (IDI_17)

Mogę powiedzieć, że pisze się dwoma rękoma, że tak powinno być, bo to jest racjonalne. Zresztą kiedyś, w latach 70-tych były koncepcje, że z tych 3 miast powinna powstać jedna aglomeracja, tak jak Kędzierzyn-Koźle i to wcześniej czy później nastąpi (IDI_18)

Na pewno, chociaż żeby coś na ten temat wiedzieć, to trzeba się więcej interesować.

Wydaje mi się, że powinna być współpraca (IDI_23)

Oczywiście, że to jest mądre. Dla mnie jest to logiczne. Jeśli ze sobą współpracują i działają na jednym terenie to jest to kwestia rozmowy (IDI_27)

Powinna być współpraca, żeby się nie dublować (IDI_31)

Chyba tak, dobrze by było, żeby współpracowali a nie wchodzili sobie w drogę (IDI_48)

Inni respondenci wskazywali, że dzięki współpracy jednostek samorządu terytorialnego możliwe będzie **bardziej racjonalne gospodarowanie finansami** i unikanie sytuacji, gdy w sąsiednich gminach powstaną takie same obiekty, które nie będą w stanie się utrzymać z powodu zbyt małej liczby klientów. Znaczenie ma również tutaj **bliskość gmin** Ziemi Dzierżoniowskiej, która sprawia, że dublowanie przedsięwzięć jest nieopłacalne, a gminy niepotrzebnie ze sobą konkurują.

Oczywiście, że tak. Inaczej to jest nadaremne wydawanie pieniędzy, a przecież to są takie małe odległości (...) jak są duże odległości to na przykład obiekty sportowe w każdym mieście są potrzebne. Przy małych odległościach, na Ziemi Dzierżoniowskiej, nie muszą się dublować (IDI_3)

Jak najbardziej, też jestem za. Uważam, że to powinno być zrobione, bo tak to jakby gminy robią sobie konkurencję niezdrową, niepotrzebnie. Jak są takie same obiekty to jedna drugiej zabiera jak gdyby użytkowników, no i później jedna i druga dopłaca. Więc uważam, że to na pewno miałyby sens (...) Tak, bo to najczęściej gminy sobie stawiają jedna basen i druga basen, chociaż to nie daleko (...) Nie jest na co dzień tak często używane przez gminę. Bo mogłoby przez wszystkie gminy z powiatu być użytkowane, a tak jest użytkowane tylko przez gminę, która przez to, że to jest mało wykorzystane, musi dopłacać (IDI_9)

Jeżeli chodzi o Ośrodki Sportu i Rekreacji, które mogą jakby... Jedna baza myślę, że jest wystarczająca. Chodzi mi na przykład o basen. Myślę, że jak na cały powiat to jest wystarczająco. Podobne, tego typu inwestycje (IDI_13)

Oczywiście, że tak, jak najbardziej. Wtedy siły i środki... wszystko się za bardzo rozkłada. Bo jeżeli w każdej miejscowości, które są bardzo blisko siebie i tak naprawdę to one chyba będą stanowić jedno miasto, bo to są tak blisko siebie położone gminy (...) Faktycznie po co w każdej miejscowości czy większym mieście stawiać basen. To nie ma najmniejszego sensu, oczywiście, że tak (IDI_19)

Tak, żeby nie wydawać zbędnie pieniędzy (IDI_21)

Uważam, że budowanie dwóch takich samych obiektów mija się z celem, bo pieniądze można by było przeznaczyć na coś innego (IDI_30)

Tak, bo to jest wydawanie pieniędzy bez sensu, bo w jednym będzie wielu klientów, a w drugim 2-3 lata i będzie po takim basenie (IDI_42)

Osobną grupę respondentów stanowiły osoby, które choć uznawały konieczność wypracowania komplementarnego zestawu usług publicznych, jednocześnie wyrażały **obawy związane z niechęcią gmin do wspólnego ustalania lokalizacji obiektów**. Zdaniem tej grupy respondentów, każde miasto czy gmina woli mieć własne obiekty, a ponadto trudno zmuszać je do wspólnych działań czy ograniczać swobodę:

Każdy ambicję ma, żeby hala sportowa i basen były w najmniejszym mieście. To jest chore (IDI_2)

To byłoby pozytywnie oceniane, tylko nie wiem jak to zrealizować w rzeczywistości, kiedy jest wolność i żeby nikogo nie hamować (IDI_12)

Teoretycznie to jest to piękna sprawa, ale nie wiem jak by się to miało w praktyce. Miasta i gminy chciałyby mieć własne obiekty. Każdy chciałby mieć Orlik, jakieś miejsca do treningów, skateparki... (IDI_28)

Najlepiej by było to rozdzielić, bo każdy by chciał, taka jest prawda (IDI_45)

Wśród uczestniczących wywiadach pogłębionych liderów opinii Ziemi Dzierżoniowskiej częste było również przekonanie o tym, że **dublowanie obiektów nie jest złe**. Rozmówcy zwracali uwagę na ich lepszą dostępność, większy komfort korzystania czy brak konieczności dojazdu do sąsiedniego miasta lub gminy.

*Ja ogólnie w Dzierżoniowie nic nie widzę, żeby się wiele zmieniło na lepsze (...) Dla mnie miastem dynamicznym, rozwijającym się są różne inne dookoła miasta takie jak Świdnica, Wałbrzych. Tam się wykonuje dla ludzi dużo, dużo dobrych i fajnych rzeczy. W Dzierżoniowie ja nie widzę nic po prostu. Na pewno by się przydało dużo rzeczy, a gdyby były dwa baseny myślę, że też by było fajnie. I nawet jakby się zdublowały (IDI_4)
Niech każda gmina ma swoje obiekty, zawsze to jest lepiej dla ludzi (...) Przy dużych inwestycjach współpracują, przy mniejszych każdy sobie rzepkę skrobie (IDI_33)
Na pewno jeżeli są jakieś ośrodki w Dzierżoniowie i będzie coś podobnego w Bielawie to dla czego miałyby nie być. Generalnie chodzi o dostępność tych wszystkich instytucji. Jeżeli ktoś mieszka w Bielawie, to po co ma jechać do Piławy, Dzierżoniowa czy gdzieś indziej. Dobrze jest jak się nawet dublują, wiadomo że nie w jednej miejscowości, żeby nie było 6 stadionów w Dzierżoniowie, ale jak będą w różnych miastach to bardzo dobrze (IDI_46)*

Mogło by dojść do jakiegoś porozumienia, jak najbardziej. Pod tym względem powinni coś działać. Ale mogłyby się dublować, bo jednak byłaby konkurencja (IDI_49)

Warto dodać, iż znaczna część respondentów swoje opinie na temat dążeń do wypracowania komplementarnego zestawu usług publicznych i możliwości dublowania bądź nie poszczególnych obiektów uzależniała od **ich rodzaju, wielkości gminy czy miasta lub też dziedziny, w jakiej prowadzona jest działalność:**

Myślę, że nie. Może to być w przypadku dużych obiektów, ale jeżeli są małe, to myślę, że nie (IDI_26)

W zależności od wielkości danej gminy, danego miasta. Jeżeli miasta albo gminy są duże to moim zdaniem nic nie stoi na przeszkodzie, żeby jedna i druga gmina posiadała to samo. Ale jeżeli chodziłoby o małe gminy czy wioski, to trzeba korzystać z tego, co oferuje większa gmina i to powinno być oddzielne. Każda większa jednostka powinna mieć wszystko swoje (IDI_29)

To zależy o co chodzi, zależy w jakiej dziedzinie (IDI_34)

W zależności od dziedziny. Trzeba to podzielić na dziedziny i wtedy należy wybrać lidera na jakimś terenie (IDI_37)

Powinna być współpraca w zależności od potrzeb (IDI_50)

Wśród konkretnych obiektów, które, zdaniem niektórych rozmówców, mogą się dublować w poszczególnych gminach, znalazły się m.in. obiekty aktywności sportowo-rekreacyjnej oraz obiekty kultury:

Jeśli chodzi na przykład o hale sportowe, to jeśli hala powstaje w Dzierżoniowie, a druga miałyby powstać w Bielawie ale miasta dogadałyby się, że powstanie tylko w Dzierżoniowie to wiadomo, że mieszkańcy Bielawy mieliby coś przeciwko. Więc akurat tutaj za każdym razem konkretny przypadek musi być omówiony. Bo jeśli chodzi o halę sportową, to w jednym jak i w drugim miejscu ma ona sens (IDI_7)

Jeżeli chodzi o miejsca publiczne to można tutaj polemizować. Jeżeli idę na basen i jest tam bardzo dużo ludzi to nie jest komfort, a jak do dyspozycji są dwa czy więcej basenów lub innych obiektów rekreacyjnych to jest mniejsze zaludnienie, bo ludzie wtedy wybierają coś (...) jeżeli chodzi o sport i rekreację to powinno być zdecydowanie więcej

takich obiektów. Tym bardziej, że ludzie teraz zaczynają bardziej patrzeć na to, żeby iść popływać, czy na siłownię czy do jakiegoś Fitness Clubu (IDI_8)

W zależności od rodzaju działalności takich obiektów. Bo uważam, że takich obiektów kulturalnych jest zdecydowanie za mało w naszym regionie i kumulować tylko w jednym mieście, w jednej miejscowości to mi się wydaje, że nie. Raczej o różnym charakterze, ale w każdej miejscowości (IDI_16)

Zależy o jakich jednostkach mówimy. Nie wyobrażam sobie czegoś takiego, żeby jedno z miast naszej małej aglomeracji miało jakiś jeden potężny Ośrodek Kultury, a pozostałe na nim tylko bazowały. Takie ośrodki muszą być utrzymywane w mniejszych gminach ale pytanie w jakim zakresie (...) Ale o kulturę trzeba dbać w każdej gminie a może nawet i jeszcze niżej (IDI_38)

Trudno powiedzieć, bo każda gmina powinna na przykład mieć własną halę sportową (IDI_50)

Natomiast do obiektów, odnośnie których rozmówcy wyrażali obawy związane z dublowaniem ich działalności na terenie Ziemi Dzierżoniowskiej należą:

Słyszałam, że w Pieszycach zostało odbudowane kino i nie wiem czy to jest potrzebne, czy nie lepiej było wydać te pieniądze na coś innego, czy w Pieszycach jest taka potrzeba, żeby tam było kino (IDI_7)

Wiadomo, jakby były dwa muzea i w tych muzeach byłoby to samo, to byłoby to nudne (IDI_8)

Ja myślę, że jeżeli chodzi o sport. W szczególności piłkę nożną, to powinna być w powiecie wystawiona jedna drużyna i jedna hala sportowa (IDI_11)

Może opieka społeczna. Oni na pewno nie powinni się dublować na wzajem. Powinni nieść pomoc (IDI_17)

Gmin nie można wszystkiego pozbawić, ale myślę, że też powinny być pewne rzeczy koordynowane, żeby w tym samym terminie nie dublowały się na przykład dni poszczególnych miast. Tutaj powinna być lepsza koordynacja, uzgadnianie między poszczególnymi gminami jak to będzie organizowane, chociaż wydaje mi się, że w ostatnich latach coś takiego istnieje. Dzięki temu ludzie mogą uczestniczyć w każdej imprezie (IDI_35)

To jest dobre rozwiązanie tylko nie zawsze powstające obiekty są dostępne dla wszystkich. To zależy od obiektu i działania. Dublować nie powinny się sale wiejskie i OSP, bo tego jest najwięcej (IDI_39)

Dublować się nie powinny gminy, bo bez sensu jest kiedy kończy się gmina, zaczyna druga, a są 2 duże ośrodki kulturalne, a można by było korzystać z jednego (IDI_40)

Jeśli w Bielawie jest basen, to w Dzierżoniowie po co. Basen w Bielawie został wybudowany ze środków publicznych przy wspomaganie ze środków unijnych (...) To tak naprawdę jest finansowane z moich pieniędzy, z moich podatków, Unia to tylko refunduje (...) Uważam, że jeśli chodzi o korzystanie z dóbr publicznych to jesteśmy równi i nie ma znaczenia ilu osobową kto ma rodzinę (...) Rzecz w tym, że nie ma równego dostępu do dóbr publicznych typu basen czy autobusy miejskie. To powinno iść w kierunku racjonalnego podejścia (IDI_41)

Kwestie dublowania lub nie określonych obiektów na terenie Ziemi Dzierżoniowskiej powinny być warunkowane również ich **dostępnością komunikacyjną**. W tym przypadku istotne jest zapewnienie odpowiedniej komunikacji, aby obiekty były dostępne dla wszystkich mieszkańców i z każdej gminy można było się do nich łatwo i szybko dostać:

Zdecydowanie tak, ale to trzeba rozumieć. Przykładem jest chociażby transport między gminami. To nie jest tak, że nie będą się w to włączać bo to robi Bielawa, a ja go nie lubię więc nie będą się w to włączać. Tak zachowuje się wielu szefów gmin, a to nie jest tak (IDI_1)

Tak. Rozwinąć komunikację i wtedy to ma rację bytu. Rozwinąć komunikację, żeby to było bardziej dostępne i wtedy tak, bo te pieniądze można by było przeznaczyć na coś innego (...) ponieważ to wszystko w promieniu 10km... 10 – 5 w zależności jak to wygląda. Także to byłoby bardziej dostępne. Jeśli byłaby komunikacja. Teraz jest i tak więcej samochodów, młodzież też ma samochody także to byłoby racjonalne podejście (IDI_25)

To zależy w jakiej odległości są dane obiekty. Wiadomo, że im bliżej dla mieszkańców, tym będą częściej korzystać. Utrudnieniem jest na przykład dojazd z Piławy Górnej do Bielawy komunikacją miejską, bo trzeba się przesiadać i tracić 1,5 godziny w jedną stronę. Nie powinny się dublować jeżeli są małe odległości, ale to zależy od wielu czynników (IDI_32)

Jeżeli chodzi o rozwój kulturalny, to w zasadzie nie dzieje się nic dla dzieci, dla młodzieży. Jest ograniczony dostęp do autobusów komunikacji, co jest absurdalną sytuacją, ponieważ dzieci nie mogą wyjeżdżać z tej gminy i są całkiem zablokowane, jeśli chodzi o jakikolwiek rozwój. Temu trzeba się przyjrzeć, ponieważ tutaj autobus jeździ 2 razy dziennie jak za czasów PRL-u (IDI_34)

Komunikacja powinna być lepiej dopracowana. Powinna być większa rola powiatu w zakresie współfinansowania usług przewozu osób na terenie powiatu, bo nie zawsze te interesy są wspólne. Gmina Łagiewniki jest już na obrzeżu i dużo mieszkańców jest ukierunkowana bardziej na Wrocław, bo więcej ludzi może tam do pracy jeździć i może i do szkoły, ale w ramach powiatu ta komunikacja powinna być lepiej dopracowana (IDI_35)

Konieczna rzecz to komunikacja, bo jeżeli mamy coś tworzyć to na przykład Dzierżoniów musiałby być dobrze skomunikowany z Niemcżą. Akurat jeżeli chodzi o Niemcżą to nie ma tej komunikacji dobrej. Łatwiej jest z Bielawą czy z Pieszycami, natomiast te gminy mniejsze typu Piława Górna czy Dolna, to z dojazdami jest gorzej. Trudno mówić o tworzeniu czegoś na obszarach funkcjonalnych, jeżeli nie ma jak tam dojechać, a nie każdy ma samochód. Tym bardziej, że też chyba chcemy pozbywać się samochodów (IDI_38)

Pozostali respondenci w ogóle **nie zauważali** na terenie Ziemi Dzierżoniowskiej obiektów czy inwestycji, które by się **dublowały**. Znajdowali się wśród nich również ci rozmówcy, którzy uważali, że określone obiekty powinny znajdować się w każdej gminie i nie ma możliwości ich dublowania.

Ja nie widzę tutaj jakichś takich działań, które by ewentualnie mogłyby się dublować, bo jeden basen jest, jedno boisko sportowe, które jest w użytkowaniu, jeden basen kryty. To

właściwie to, co jest, to jeśli chodzi o okolice i Dzierżoniów, to całkowicie wystarczy i chyba nie ma takiej potrzeby, żeby dublować (IDI_10)

Myślę, że tak ale tutaj, na tych obszarach chyba nie ma dublowania (IDI_22)

Obawiam się, że nie ma dublowanych obiektów dlatego, że wszędzie są jakieś stare obiekty, o które dbają. Widać wyraźnie, że nie ma funduszy (IDI_36)

Ja nie widzę zdublowanych obiektów. Powinny do tego dążyć i to jest dobry kierunek, ale nie widzę, żeby się dublowały. Są potrzebne w każdej miejscowości i w każdym miejscu (IDI_47)

Podsumowując, można przedstawić opinie dwóch respondentów, którzy opowiadali się za zdecydowanie koncyliarnym podejściem do działań na terenie Ziemi Dzierżoniowskiej. Jeden z nich postulował bardziej gospodarskie podejście i wspólne działania dla rozwoju całego regionu jako „naszej ziemi”, a nie indywidualne działania dla własnych, partykularnych interesów. Drugi zaś rozmówca wskazał, że region powinien mieć wspólną strategię, która określałaby cele na przyszłość i byłaby podstawą do wyznaczania kierunków działań.

Wydaje mi się, że to jest po prostu działanie bardziej gospodarskie. Skoro oni są gospodarzami na tym terenie, to powinni myśleć gospodarczo, a nie każdy w swoją kupkę (...) Współpraca w tym kierunku i bardziej podejście do sprawy jako gospodarza tej ziemi. Naszej ziemi, a nie, nie wiadomo czyjej ziemi tylko korzystanie na zasadach co się uda wyrwać to nasze. To nie na tym polega. Bardziej gospodarskie działanie (IDI_5)

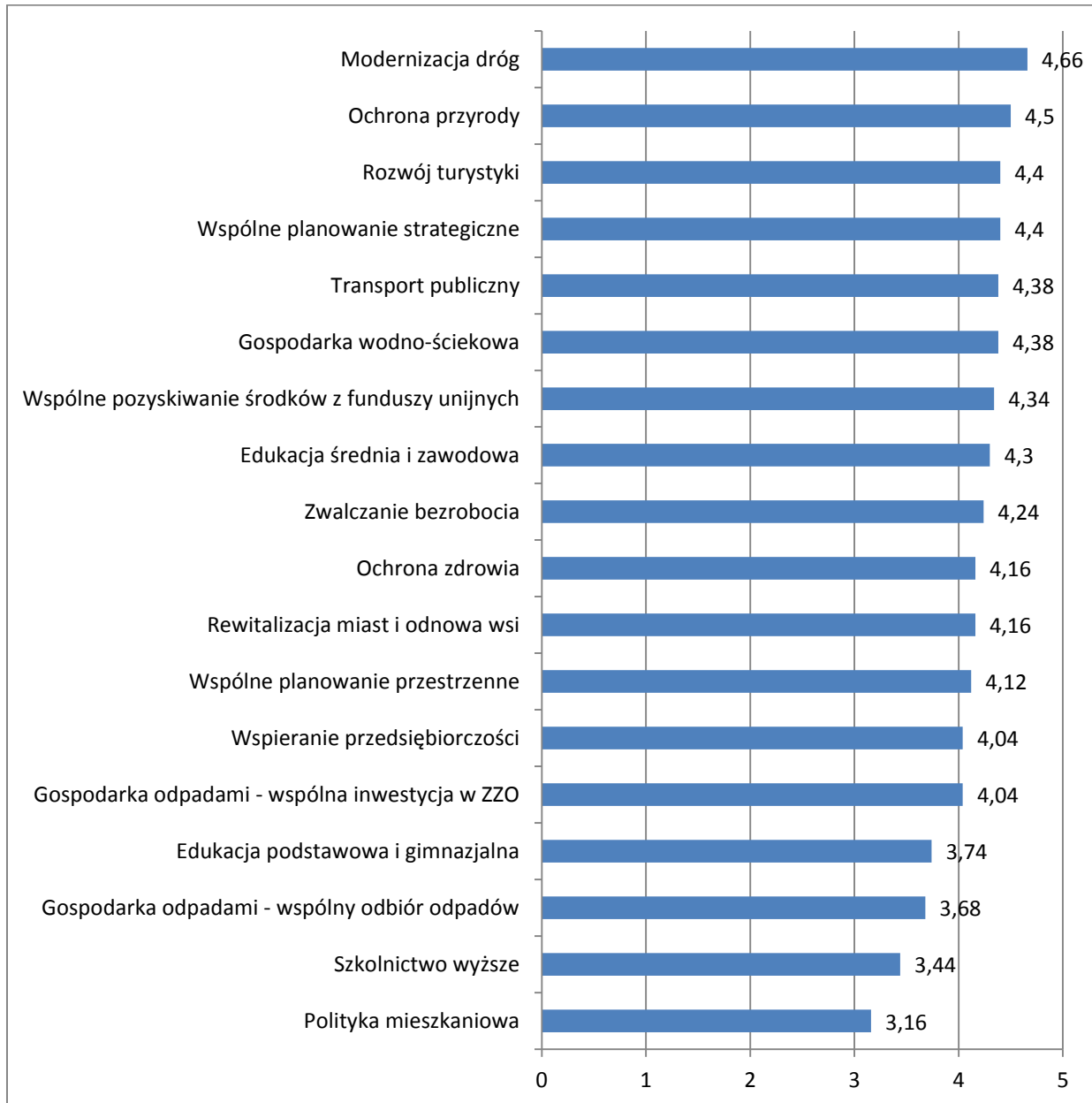
Uważam, że region powinien mieć jakąś wspólną strategię i do niej dążyć i w zależności od tego czy wspólne dotowanie będzie elementem strategii czy też osobne, to w tym kierunku trzeba podjąć decyzję. Musi to jednak odpowiadać jakiemuś szerszemu celowi na przyszłość. Region powinien mieć wspólną strategię rozwoju i w tym kierunku i na tej podstawie podejmować decyzję (IDI_20)

3.2.5. Ocena potrzeby współpracy między jednostkami Ziemi Dzierżoniowskiej w różnych dziedzinach

W trakcie wywiadów pogłębionych podejmowano także problematykę współpracy jednostek Ziemi Dzierżoniowskiej w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego. Celem tego etapu wywiadu było wskazanie priorytetów współpracy i wybór głównych przedmiotów wspólnych działań.

Wykres 65. Ocena potrzeby współpracy między jednostkami Ziemi Dzierżoniowskiej w wybranych dziedzinach

Początkowo rozmówcy oceniali potrzebę współpracy między jednostkami Ziemi Dzierżoniowskiej we wskazanych 18 dziedzinach życia społeczno-gospodarczego na skali od 1 (zdecydowanie niepotrzebna) do 5 (zdecydowanie potrzebna). Wśród przedstawionych zadań za te, które potrzebują największej współpracy gmin, uznano modernizację dróg (średnia 4,66 pkt), nieco niżej oceniono konieczność współpracy w ramach ochrony przyrody (4,5 pkt), rozwoju turystyki i wspólnego planowania strategicznego (po 4,4 pkt), transportu publicznego i gospodarki wodno-ściekowej (po 4,38 pkt), edukacji średniej i zawodowej (4,3 pkt) oraz zwalczania bezrobocia (4,24 pkt). Zadania, które w najmniejszym stopniu wymagają współpracy między jednostkami Ziemi Dzierżoniowskiej, to polityka mieszkaniowa (3,16 pkt), szkolnictwo wyższe (3,44 pkt), wspólny odbiór odpadów (3,68 pkt) oraz edukacja podstawowa i gimnazjalna (3,74 pkt). Należy podkreślić, iż większość z 18 zadań

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

uzyskało średnią powyżej 4 pkt, co oznacza, że zdaniem rozmówców gminy Ziemi Dzierżoniowskiej powinny współpracować ze sobą w wielu dziedzinach życia społeczno-gospodarczego. W dalszej części wywiadów pogłębionych rozmówcy zostali poproszeni o uzasadnienie swoich wyborów odnośnie wspólnych działań gmin powiatu dzierżoniowskiego.

Modernizacja dróg to obszar, który najczęściej był uznawany za wymagający współpracy gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej. W trakcie wywiadów rozmówcy często podkreślali, że w przypadku dróg wspólne działania są po prostu konieczne, a rozwój infrastruktury drogowej przyniesie ze sobą rozwój całego regionu:

Po ileś latach działania zrozumiano, że jeśli tu nie będzie wspólnego dziania to nieważne jest, że droga jest wojewódzka i leci przez Łagiewniki. My z niej korzystamy i musimy wspólnie to robić, bo nikt tej drogi nie nabierze, ona po prostu tam jest – krajówka (...) Sprawa dróg i sprawa finansowania tego jest przez ustawodawcę tak naprawdę nierozliczana, bo dla mnie po prostu to jest chore, że jest niewiele dróg krajowych (...) a robota poszła w dół, czyli na samorzady. Tu jest bardzo dużo do zrobienia (IDI_1)

Chyba tak, bo wtedy wszystko by szybciej szło, a teraz widać co się dzieje (IDI_3)

To jest tragedia tutaj, w naszym regionie. Mamy chyba najgorsze drogi w Polsce. Tym bardziej, że nasza droga pomiędzy Dzierżoniowem a Łagiewnikami znalazła się w Internecie na liście najgorszych dróg w całej Polsce. Byliśmy na 2 miejscu. Ta, która jest remontowana przez tyle lat i dalej nie można jej zrobić. W Wałbrzychu różne inne firmy te drogi robią błyskawicznie (IDI_4)

Bezwzględnie, to jest podstawa wszystkiego (IDI_5)

Korzystają wszyscy mieszkańcy. Bo to by było dziwne: korzystają wszyscy mieszkańcy, a jedna gmina ma to finansować. To jest dla mnie coś nie tak. W tym wypadku wszystkie sąsiadujące ze sobą gminy powinny wypracować jakiś plan, projekt i odcinki dróg, które mają wspólne i to modernizować (IDI_16)

Brak jakiegokolwiek koordynacji. Nawet w mieście, w którym się wykonuje jakieś remonty dróg blokuje się to niepotrzebnie. Ale to nie wiem, może akurat jest to rok wyborczy i są takie spiętrzenia, że taki wniosek można wyciągnąć. My jesteśmy, jako Powiat Dzierżoniowski, tak zacofani w stosunku do ściany wschodniej i innych powiatów Województwa Dolnośląskiego, że aż wstyd (IDI_18)

Drogi mamy piękne, samorządowe – to się sprawdza. Współpraca jest potrzebna. Zmiany mamy niesamowite, wiele ulic się robi, mamy oczyszczalnie kanałów (IDI_22)

Na pewno, bo akurat z Dzierżoniowa zamknięta jest ulica i to jest jak najbardziej potrzebne, bo przemysł motoryzacyjny się rozwija. Są samochody teraz dostępne o różnym stanie technicznym, ale są i jak najbardziej (IDI_25)

Tak. Na niektórych odcinkach drogi są wręcz fatalne. Na niektórych odcinkach są poprawiane chodniki co nie wszystkim się podoba, dlatego że można by to było zrobić taniej i łatwiej i bardziej funkcjonalnie (IDI_36)

Jeżdżę do kolegi drogą na łączeniu dwóch gmin i część każdej jest zrobiona, a pomiędzy nie (IDI_40)

Powinna być współpraca (...) Kawalek drogi jest zrobione, później jest kilometr dziur i od nowa robiona droga. Tak to wygląda na obrzeżach. Są granice powiatów i gmin gdzie drogi nie są robione. Drogi powinny być robione w całości a nie po kawałkach (IDI_43)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Jest współpraca pomiędzy gminą a powiatem, bo tutaj kilka ładnych kilometrów drogi zostało zrobionych. Myślę, że w dalszym ciągu jak najbardziej tak (IDI_47)

Wśród odpowiedzi respondentów pojawiały się również głosy mówiące o tym, że nadzór nad modernizacją dróg powinien być centralny, a działania te dotyczą bardziej powiatu lub województwa (a nie gmin). Rozmówcy wskazywali również, że zadania samorządów w zakresie dróg określa ustawa, zobowiązująca je do wykonywania określonych zadań, a ponadto, z uwagi na wysokie koszty inwestycji drogowych, gminy będą niechętne do wspólnych działań:

Ale jak przez powiat są drogi krajowe, powiatowe i gminne to już będzie trudno to w jakiś sposób zebrać. Jest sprzeczność interesów czasami (IDI_2)

Utrzymanie dróg i inwestycje drogowe powinny być kierowane centralnie chociażby z tego względu, że ktoś musi panować nad tranzytem, węzłami ruchu, przepustowościami. Wiedzieć co gdzie, a nie żeby gmina sobie budowała sobie drogę 7 metrów jak potrzeba 9, a w innym miejscu 12, bo ma pieniądze, a tam nie ma ruchu. To jest oczywiste. Jak do tej pory jest centrala i województwa i oni powinni tym rządzić, a nie gminy (IDI_15)

Zajmuje się tym raczej powiat, a nie gminy, ale to wszystko zależy od finansów. To jest trudny temat, bo to są kosztowne inwestycje i żadna gmina się pod to nie podłoży, dlatego że ona nie będzie chciała dać swojego budżetu. Jestem więcej niż pewna, że nikt nie będzie chciał współpracować (IDI_34)

Jeżeli mówimy o małych drogach to współpraca nie jest potrzebna, ale jeżeli są drogi przelotowe, to ta współpraca jest potrzebna, bo nawet z województwem trzeba pracować (IDI_38)

Nie ma znaczenia, bo Ustawa o tym decyduje i każdy musi się wywiązywać ze swoich obowiązków (IDI_41)

Kolejny obszar wymagający wspólnych działań gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej to **ochrona przyrody**. Rozmówcy zauważali, że ochrona przyrody powinna być wspólnym celem działań wszystkich samorządów, szczególnie z uwagi na walory przyrodnicze Ziemi Dzierżoniowskiej:

To jest wspólny cel wszystkich, to już nawet nie ma o czym dyskutować. Bo to dla mnie po prostu jest jasne, oddychamy tym samym powietrzem. Nie da się postawić muru i to rozdzielić (IDI_16)

Jedno i drugie, bo jest i segregacja i zbieranie odpadów i rozwój bazy turystycznej, utworzone są parki. No to wobec tego należy to rozwijać i kontynuować (IDI_18)

To jest teren dziewiczy. Można tak powiedzieć... Może nie do końca, bo niektóre rzeczy są zagospodarowane, ale nasze góry są tak naprawdę jeszcze dziewicze i to jest piękne. Można sobie iść przed siebie i nie spotkać człowieka, a to się teraz rzadko zdarza (...) To musi być właśnie z zachowaniem tych wszystkich walorów przyrodniczych. Żeby nie wchodzić tutaj z butami. Przecież mamy tutaj piękne stada muflonów i co? Dzisiaj też muflony się rzadko spotyka już w górach. Tak, że szkoda by było żeby to zniszczyć (IDI_19)

Tak. Są zbierane w różnych punktach baterie, są różne pojemniki, jest prowadzona edukacja w szkołach, bo widzę, że młodzież i przedszkole sprząta (IDI_23)

Też. Ponieważ mamy dzieci (...) ale oni zostaną po nas i powinniśmy im zostawić świat w miarę czysty (IDI_25)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Współpraca jest konieczna, ale nie dajmy się zwariować. Szanujmy środowisko, segregujmy odpady, nie spalajmy w piecach PET-ów czy czegoś tam jeszcze. Zakopałbym wszystkie rowy, ale zanim bym je zakopał, to z tych wszystkich produktów, które nie podlegają biodegradacji zrobiłbym plastikowe rury i przykryłbym te rowy, żeby spełniały swoją funkcję odwadniania (IDI_35)

Jeden z respondentów wyraził przekonanie, że ochrona przyrody należy do zadań Lasów Państwowych, nie zaś samorządów, inny zaś przekonywał, że odgórne sterownie w tym zakresie jest niewłaściwe, natomiast zachowań proekologicznych należy nauczać od szkoły podstawowej:

Jak słyszę o takim działaniu odgórnym i tych zarządzeniach Natura 2000, nie wszędzie potrzebna, a już w ogóle o działaniach Zielonych i Ekologów to mi od razu skóra cierpnie i ciśnienie mi się podnosi. Ludzi się powinno kształcić od podstawówki w tym, celu a nie sterować od góry i utrzymywać mafię zielonych, którzy szantażują i kasę wydzierają (IDI_15)

Przyroda jest dobrem ogólnopaństwowym. Lasy są Państwowe i samorząd nie powinien się tym zajmować (IDI_41)

Z ochroną przyrody łączy się częściowo kolejny istotny obszar wspólnych działań gmin Ziemi Dzierżoniowskiej – **rozwój turystyki**. Respondenci dostrzegali możliwości wykorzystania walorów przyrodniczych regionu (Góry Sowie), ale także konieczność promocji tych terenów jako atrakcyjnych turystycznie. Dlatego też warto takie działania realizować wspólnie, aby razem wykorzystać potencjał regionu.

Współpraca zawsze jest dobra. Oczywiście, że tak. Jeżeli jest współpraca to pytanie jest retoryczne czy była by dobra czy nie (IDI_2)

Jak najbardziej. To wszystko jest tu strasznie zaniedbane (IDI_4)

Tak, w takiej dziedzinie współpraca zawsze jest potrzebna. Mamy piękne tereny, więc współpracując można osiągnąć dużo więcej, więc jak najbardziej tak (IDI_7)

Tak, bo to jest wspólna sprawa, wspólna promocja. Wtedy koszty się rozkładają i jest większa szansa dotarcia do turystów (IDI_12)

Powinno się to promować wspólnie, bo mamy akurat szczęście mieszkać w takich pięknych terenach że z tego trzeba korzystać i na to trzeba inwestować (IDI_15)

To też wiąże się z pieniżkami. Im więcej atrakcji gmina zorganizuje to więcej będzie miała zainteresowania turystów, a wiadomo: turyści równają się pieniądze (IDI_16)

Wrocław zaczyna odkrywać to, co było przed wojną, że baza Gór Sowich była okupowana wręcz przez Wrocław i były hotele, stacje benzynowe i tym podobne, piękne rzeczy. Dopiero zaczyna się to powoli, powoli jak gdyby powracać (...) ale powoli, powoli to się rozwija i my się rozwijamy (IDI_18)

Jeżeli chodzi o sam Dzierżoniów to byłby takim centralnym miejscem kierowania ludzi na drogę turystyczną naszego regionu. Nie wiem czy nie istnieje taki punkt. Z tego co wiem to chyba istnieje w Dzierżoniowie już jeśli chodzi o taką koordynację. Może nie o koordynację ale jest to po prostu Informacja Turystyczna, coś w tym rodzaju jest chyba w Dzierżoniowie (IDI_19)

To też jest związane z turystyką więc tak, jest to ważne i róbmy to wspólnie. Tutaj są rejony związane z turystyką i możemy je jeszcze lepiej wykorzystać i można o to dbać wspólnie (IDI_20)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

My jesteśmy pod górami, ale tutaj ta agroturystyka jest za mało rozwinięta na nasze możliwości. W tym kierunku powinna być współpraca. Na górze cały czas pomatu coś się dzieje, coś malują, odremontowują (IDI_22)

Jest coraz większy. Jest sporo mapek, ludzie udostępniają swoje pokoje, agroturystyka (...)

Tylko więcej trzeba reklamować (IDI_23)

Współpraca między takimi jednostkami w ogóle jest wskazana dla dobra obywateli, mieszkańców (IDI_30)

Jak najbardziej. Należało by wykorzystać teren na jakim mieszkamy, bo nie każdy ma blisko góry więc jak najbardziej (IDI_32)

Jest wybudowany Orlik, bieżnia sportowa, więc coś się zaczyna dziać w tym kierunku.

Zauważyłem większą aktywność fizyczną mieszkańców (IDI_50)

Wśród respondentów znajdowały się również osoby, które dostrzegały braki w zakresie współpracy gmin Ziemi Dzierżoniowskiej w obszarze turystyki, wskazując przy tym na wieloletnie zaniedbania w tej dziedzinie.

Tutaj to jest klasyczny przykład braku współpracy między samorządami. Dlaczego klasyczny? Parę lat temu powstała nawet strategia rozwoju turystyki w powiecie Dzierżoniowskim, która była opracowywana wspólnie z przedstawicielami gmin (IDI_1)

Niemcza jest miastem wybitnie turystycznym, mamy wiele o obiektów zabytkowych. Niestety nastał taki czas, że wszystko zaniedbano i zniszczono. Jeżeli chodzi o zabytki: zamki, pałace to zostały zrujnowane, bo to nie nasze tylko poniemieckie, a o to trzeba było zadbać, wykorzystać. Dzisiaj się to próbuje robić, ale jakim zwiłokrotnionym nakładem (IDI_36)

To kuleje od lat. Mamy tak piękny region, a niewiele osób w Polsce o tym słyszało. Brakuje promocji chociaż coś się dzieje. Są ścieżki rowerowe i to widać bo to przecież dzięki współpracy gmin ale tego jest wciąż za mało (IDI_38)

Chcielibyśmy! Żeby na przykład zrobić jakieś dojście do lasu, żeby móc spacerować (IDI_45)

Nieliczne były głosy rozmówców, którzy nie dostrzegali konieczności współpracy gmin Ziemi Dzierżoniowskiej w obszarze rozwoju turystyki. Ich zdaniem, każdy samorząd powinien realizować te działania samodzielnie lub też pozostawić tę sferę do działalności przedsiębiorców. Jeden z respondentów dostrzegał ponadto braki w pokryciu terenu planami zagospodarowania przestrzennego, co uniemożliwia zaplanowanie inwestycji:

Każdy powinien zadbać we własnym zakresie (IDI_3)

Na terenie Kotliny Kłodzkiej funkcjonuje 5 schronisk, w Górach Sowich są 2. Niech się gminy (...) od tych schronisk, bo są prywatne. Wystarczy spojrzeć tuż za granicę, tu nie trzeba się jednoczyć, pozwólcie prywatnej inicjatywie funkcjonować (IDI_41)

Masę rzeczy jest niedociągniętych, żeby ta turystyka mogła się rozwijać więc przede wszystkim zacznijmy od początku – nie ma planu zagospodarowania przestrzennego. Sam chętnie bym w jakąś agroturystykę zainwestował, bo sam jestem przedsiębiorcą, ale zakup działki, zakup pola wiąże się z tym, że ja muszę wiedzieć, co ja na tym terenie mogę zrobić. Okazuje się, że nie ma na tym terenie planów zagospodarowania przestrzennego i nie wiadomo, po co i gdzie kupić. Zacznijmy od podstaw, a później

starajmy się szukać odpowiedzi i pytać o ocenę tego co można zrobić. W tej kwestii nie dzieje się nic (IDI_46)

Kolejny ważny obszar działań to **wspólne planowanie strategiczne, tj. koordynacja gminnych i powiatowych strategii rozwoju**. Powszechne wśród rozmówców było przekonanie, że gminy powinny współpracować ze sobą w zakresie planowania przestrzennego, co jest warunkowane m.in. bliskimi odległościami. Wspólne działania są ponadto potrzebne dla zrównoważonego rozwoju całego regionu, szczególnie w kontekście nowych środków unijnych, które w znacznej mierze będzie kierowane do obszarów funkcjonalnych.

Tak. Ja uważam, że zdecydowanie tak, bo wtedy właśnie w takiej strategii, gdzie jest wiele obszarów, można było by po prostu wydzielić nawet prowadzącego dany temat i zabiegać o te środki zewnętrzne. Tym bardziej, że teraz się otwiera ta szansa na dużą innowacyjność (IDI_1)

Przy tak bliskich odległościach powinni współpracować ze sobą (IDI_3)

Wszystko powinno być wspólne, więc jak najbardziej powinno wspólnie istnieć i być omawiane w aspekcie ogólnym a nie każda gmina i powiat oddzielnie (IDI_7)

Ja rozumiem, że w strategii rozwoju gminy jest wszystko, wszystkie dziedziny i sfery więc też jak najbardziej. Bo teraz mówimy o różnych inicjatywach typu basen to jak najbardziej bo tam jest każda sfera i edukacyjna i kulturalna, wszystkie obszary działalności ludzkiej no więc oczywiście, że jak najbardziej. Takie strategie na ogół długofalowe także jak najbardziej (IDI_19)

Jak najbardziej jestem za tym, żeby tutaj działanie było wspólne, bo jako region mamy większe szanse na rozwój niż oddzielnie (IDI_20)

Na pewno tak. Jak się nie dogadają od góry do dołu to ktoś musi to zlecić. Tym bardziej, że gmina wie co tutaj jest potrzebne i trzeba to podać dalej (IDI_23)

Moim zdaniem powinna być współpraca, bo rozwój szerszego terenu, podejmowanie wspólnych decyzji odnośnie kilku miejscowości, kilku gmin powinna być podejmowane wspólnie (IDI_29)

Na pewno, nawet w tej chwili jest realizowana. Nic nie dzieje się samo z siebie (IDI_34)

Powinna być współpraca, bo sama gmina nie da rady. Powinna być wspólna strategia do rozporządzania funduszami, bo gmina zarządza nikłymi funduszami. Projekty powinny być wnoszone do powiatu czy starostwa czy innych instancji na wykonywanie różnych inwestycji, różnego zaplecza, bo są sami renciści i sklepy i to wszystko jest takie zubożałe, biedne (IDI_36)

Tak, choćby zintegrowane inwestycje terytorialne, które teraz się w końcu pojawiają w kontekście nowego okresu programowania unijnego. Tego będzie od nas i Komisja i Urzędy Marszałkowskie wymagać, żebyśmy pokazywali strategię rozwoju lokalnego, żeby te strategie były ze sobą kompatybilne, a ich powstawanie było konsultowane. Wiadomo, że każda gmina ma swoje ambicje ale wiadomo że „w kupie siła”, więc te gminy powinny się łączyć tym bardziej, że nie są szczególnie bogate. Warto łączyć siły (IDI_38)

Pojedynczy uczestnicy wywiadów zauważali, że wspólne planowanie strategiczne zupełnie nie jest potrzebne (należy skoncentrować się na bieżących potrzebach) lub też przyznawali najmniejszym jednostkom samorządowym znaczną swobodę w decydowaniu o zagospodarowaniu przestrzennym.

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Uważam, że wszelkie planowanie to wymysł Marksa i Stalina i to się powinno samo odbywać ad hoc (M: Czyli w ramach realizacji bieżących potrzeb?) Oczywiście. Według tego co wymyślą przedsiębiorcy i w czym będą chcieli działać, a nie jakieś plany (IDI_15) Współpraca, ale nie do końca. Powinna być znacząca swoboda tych lokalnych, małych parlamentów, które stanowią to prawo, które później realizuje wójt czy burmistrz (IDI_35)

Również w obszarze **transportu publicznego** większość rozmówców była przekonana o konieczności współpracy gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej. Sprawna komunikacja jest ważna dla mieszkańców gmin, doceniane są również dotychczasowe osiągnięcia w zakresie transportu.

Powinna być współpraca (...). Bo byłyby mniejsze koszty i wtedy bilety powinny być tańsze (IDI_3)

Potrzebny jak najbardziej, bo też jest w kiepskim stanie (...) Jedna firma, która to robi. Jest to trochę lepiej bo mamy już jakiegoś szyno-busa z punktu A do punktu B. Coś się ruszyło w tamtym roku, ale myślę, że to jeszcze bardziej powinno być rozwinięte (IDI_4) Wspólne rozwiązanie, a nie dzielenie na różnych przewoźników byłoby lepsze dla mieszkańców, bo chcąc gdzieś pojechać jaki bilet muszę kupić i do jakiego autobusu, jakiej linii muszę wsiąść (IDI_7)

Jest współpraca, dlatego że jest jeden zarządzający komunikacją miejską (IDI_12)

Ja jestem zwolennikiem tego, żeby współpracować a nie rywalizować. Kiedyś tak było, że Bielawa miała swój transport, Dzierżonów swój transport i na każdym przystanku ścigały się autobusy i w jednym było 2 pasażerów, a w drugim 3. I czy to jest dobre rozwiązanie? Wydaje mi się, że nie. Gdyby zrobić jeden, to byłoby lepiej (IDI_14)

Jeżeli już jest to musi być jakaś korelacja. Nie może sobie Bielawa czy Świdnica robić osobno transportu, to wszystko powinno być jakoś połączone, powinno być skoordynowane (IDI_15)

Myślę, że dość dobrze funkcjonuje (IDI_18)

Transport działa. Mi się wydaje, że na takim poziomie na jakim działa w tej chwili, tak mi się wydaje bo ja korzystam akurat, to uważam, że jest wystarczająco. Na pewno zmniejszyła się ta liczba jeżdżących, przynajmniej między Pieszycami a Bielawą, na przykład. Liczba autobusów jest wystarczająca. Ludzie się stali bardziej mobilni, tak że w autobusie jedzie kilka osób. Wydaje mi się, że taka liczba jest wystarczająca, że tutaj też nie trzeba... (IDI_19)

Tak jak teraz jest zrobione to nigdy nie było. Osobie, która rządzi Pksem dałabym medal (...) mamy niesamowity luksus, bo co godzinę z Bielawy przez Pieszycy jedzie autobus na Wrocław. Oczywiście mamy jeszcze szyno-bus. Oprócz tego puszczają busiki, więc wszystko jest na wysokim poziomie (IDI_22)

Powinien być, bo nie wszystkich stać. Ludzie straszą się pozbawieni możliwości jeżdżenia autem i teraz on nie pojedzie autem, a komunikacja kuleje. Jest autobus raz na godzinę, raz na półtorej godziny, to ma problemy (IDI_25)

Tak i jest to realizowane przynajmniej przez gminy. Jeszcze potrzeba by było, żeby powiat się w to zaangażował (IDI_26)

Myślę, że współpraca też byłaby dobra, wtedy rynek podzieliłby się równo (IDI_28)

To powinno być powiązane ze wszystkimi jednostkami na terenie powiatu bo wiadomo, że my się przemieszczamy, a małych gmin nie będzie stać na utrzymanie takiego transportu (IDI_29)

Pojawiały się jednak także negatywne opinie na temat transportu publicznego na terenie Ziemi Dzierżoniowskiej. Wiązały się one przede wszystkim z niedostatkiem połączeń w określonych kierunkach lub na określonych terenach czy też destrukcyjnymi działaniami w firmach, które zajmowały się transportem publicznym. Jeden z rozmówców wskazał ponadto przykład Norwegii, w której komunikacja nawet w małych siedzibach ludzkich jest opłacalna.

To jest wyzwanie i to miało by sens. Oczywiście, że powinno być to w ramach powiatu zorganizowane, bo ma środki, bazę by miał. Ale co to za pytanie jeśli najpierw przez 15 lat rozwała się wszystko w kawałki, cały transport. I potem powstają firmy, które się nawzajem zwalczają. Oczywiście, że tak, ale co z tego. Działania są długofalowe podjęte takie, że nam się robi destrukcję tego systemu (IDI_2)

Tak, to generalnie na terenie Gminy Niemcza jest bardzo dziwna sprawa, mocno dyskusyjna. Jak tutaj obserwuję te autobusy to jestem pełna podziwu jak ludzie tutaj funkcjonują, bo bez samochodu można tutaj oszaleć (IDI_34)

Jako taki ten transport, jeżeli chodzi jest autobus do Wrocławia, więc tutaj jest bardzo dobrze. Kontakt z województwem jest (...) Jeżeli chodzi o komunikację miejską to jest to „pod zdechłym Azorkiem”. Za mało jest autobusów, niepotrzebnie jeżdżą duże autobusy, mogłyby być małe, ale częściej (IDI_36)

Z Dzierżoniowem mamy dobre połączenia, ale w stronę Ząbkowic nie ma żadnego. Trzeba jechać do Dzierżoniowa i z Dzierżoniowa do Ząbkowic, a do Ząbkowic mamy 12km (IDI_43)

Transport publiczny jest zły. My na Jażwinę mamy tylko 2 autobusy i jak ludzie mają do pracy dojeżdżać (IDI_45)

Jeżeli współpraca by coś pomogła to tak. Byłem w Norwegii gdzie jeden dom stoi 3 km od drugiego i tam nie ma problemu z dostaniem się i wydostaniem się. Nie trzeba puszczać autobusu na 40 osób a jeżdżą małe buski, wszyscy są skomunikowani. Ludzie mieszkają też na wyspach i można się dostać na wyspę i promem przepłynąć. Nieraz jedzie jedna osoba, nieraz więcej osób i dokłada się 2 autobus ich żeby zabrać i jakoś to działa. A w Polsce nic się nie opłaca (IDI_46)

Jak najbardziej, bo jest coraz gorzej. Ludzie starsi są całkiem zamknięci w swoich małych siołach (IDI_47)

Warto przytoczyć interesującą wypowiedź jeszcze jednego respondenta, który negatywnie odnosił się do obowiązującej idei transportu publicznego. W jego opinii transport publiczny powinien być całkowicie darmowy albo nie powinien istnieć w ogóle:

Jeżeli już transport publiczny to powinien być w 100% finansowany przez samorząd. A jeśli nie w 100%, to nie powinno być go w ogóle. Jeśli masz ochotę jechać z gminy do gminy, to jedź na rowerze albo samochodem lub wynajmij sobie busa i jedź. Gdyby był za darmo to nie jeździłbym swoim samochodem tylko autobusem, a jeśli nie można gratis to ja muszę jeździć swoim i jeszcze do tego ze swoich podatków utrzymywać jakiegoś łachudrę, który będzie się woził. Po sąsiedzku mam szyno-bus, w którym siedzi 3 gości, spali tyle, a później Marszałek drapie się po głowie a skąd tyle pieniędzy idzie? Z moich

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

pieniędzy. Jak 3 osoby mają ochotę się przejechać z Wrocławia do Kłodzka to niech sobie rowerem pojadą. Dlaczego ja mam finansować tą jazdę. Chyba, że się do mnie zwrócą i taki będę miał gest, ale to ja będę miał a nie Pan Marszałek moimi pieniędzmi. Ja się do tej komunikacji negatywnie odnoszę: albo za darmo albo w ogóle (IDI_41)

Kolejny obszar wspólnych działań gmin Ziemi Dzierżoniowskiej to **gospodarka wodno-ściekowa**. Rozmówcy zauważali, że w tej dziedzinie należy podejmować działania wspólne, bowiem znacznie to usprawnia i ułatwia inwestycje.

To jest temat, którego nie da rady załatwić samemu sobie. Tu nie ma w ogóle nad czym dyskutować ani czego komentować. Dlatego jestem w szoku jeśli chodzi o te historie z Piławą Górną, nie? Tak samo jeśli chodzi o śmieci. Ja wiem, że ustawa śmieciowa mówi o Gminie, a żeby o współpracy... to nie ma co w ogóle gadać. Zresztą wiem w jakim bólu się rodziła ZGPD7 (IDI_1)

Wodociągi i kanalizacja na naszym terenie jest monopol. Jeżeli chciałyby się te gminy rozłączyć to automatycznie wiąże się z dodatkowymi wydatkami, bo trzeba by było takie instytucje potworzyć w mniejszych miejscowościach (IDI_16)

To chyba nawet funkcjonuje ogólnie rzecz biorąc. Funkcjonuje, bo jest jedna oczyszczalnia ścieków w Dzierżonowie i inni się tutaj dopinają. Tak jak Pieszycy to zrobili zamiast rozbudowywać własny. No i logiczne to jest (IDI_18)

Też wspólnie. My tutaj czekamy na inwestycje i musimy jeszcze trochę czekać, chyba rok, ale widzę, że Burmistrz pcha to do przodu (IDI_22)

Tak, powinno to być. To jest XXI wiek a nie wszędzie to jest i gospodarze w poszczególnych miastach to traktują to troszkę.... To co jest przy głównej drodze, to co jest widoczne to się robi, a tam z tyłu to już się zaniedbuje (IDI_25)

Jak najbardziej współpraca powinna być. Nasza gmina nie ma na nic, więc powinien być wypracowane wspólne stanowisko odnośnie kwoty za wodę i za odprowadzenie ścieków, kto się tym zajmuje, odkąd dokąd jest czyjaś własność, kto co musi sobie naprawić sam, a kogo można zawołać z wodociągów (IDI_29)

Oczyszczalnie ścieków są zlokalizowane tylko w większych gminach i z mniejszych gmin trzeba poprowadzić kanalizacje do tych większych, żeby coś z tymi ściekami później robić, przerabiać żeby wykorzystać je ponownie (IDI_38)

Tak bo trudno, żeby każdy robił to na własnym podwórku. Mieliśmy tutaj taką sytuację, gdzie miejscowość była na wylocie i łatwiej było się połączyć do sąsiedniej gminy ze względu na uwarunkowania terenu, a inaczej trzeba by było robić przepompownię i duże nakłady na to przeznaczyć (IDI_40)

W wypowiedziach respondentów dość często pojawiały się również wątki wskazujące na obecne niedobory w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Uwagi dotyczyły wysokich cen za wodę, złej jakości wody pitnej, braku kanalizacji czy odprowadzenia ścieków.

Chciałbym, żeby woda była tańsza, ale za pewien komfort trzeba płacić (IDI_14)

Rur nie wymieniają generalnie, żadnych takich konserwacji się nie odbywa a jednak cena wody w jakiś tam sposób rośnie. To należało by kontrolować moim zdaniem (IDI_16)

To jest temat bardzo bolesny na terenie naszej gminy, bo u nas jest z tym bardzo słabiutko. Nawet nas słynna powódź w 97 roku z tego powodu, że to nie hula więc nas strasznie tu dotknęło te terany, bardzo (...) Więc wiem, że jest coś w tym kierunku

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

robione na terenie gminy, z inicjatywy gminy. Wiem, że to jest na etapie małego raczkowania, więc taka pomoc byłaby potrzebna, bo wiele w tym temacie jest do zrobienia u nas (IDI_19)

Jeśli chodzi o wodę pitną to tej z kranu nie da się jej pić dlatego, że w Niemczech najczęściej kanalizacja jest jeszcze ponemiecka. Jest zrobiona a kanalizacja ściekowa, jest oczyszczalnia ścieków ale jeśli chodzi o jakość wody to wymaga kontroli, bo pozostawia wiele do życzenia (IDI_36)

Jeśli chodzi o gospodarkę wodną to jest OK. Co do gospodarki ściekowej to tutaj jest tragedia, to jest coś co się w głowie nie mieści. Oceniam ją źle (IDI_41)

To jest trudna sprawa bo wszystko zostało przelane na gminy, a gminy są biedne. Wolałbym, żeby włączyć się w to powiat i tak dalej, coraz wyżej, bo byłoby łatwiej załatwić, a tak to my nie mamy jeszcze ścieków i wójt się martwi skąd pieniądze wziąć (IDI_45)

Mieszkam na takiej wsi, że nie wiem co to jest. To powinien być priorytet. 10 lat temu wprowadziłem się na te ziemie, kanalizacje były obiecane i do dnia dzisiejszego nawet nikt nie chce o tym słyszeć (IDI_46)

Dodatkowo jeden z respondentów zauważył, że choć prowadzenie wspólnej gospodarki wodno-ściekowej jest pożądane, w przypadku jego gminy działania takie nie zakończyły się sukcesem:

Dobrze, żeby była realizowana wspólnie chociaż nie zawsze się to udaje, na przykład w przypadku naszej gminy (IDI_26)

W przypadku obszaru jakim jest **wspólne pozyskiwanie środków z funduszy unijnych** rozmówcy dostrzegali zarówno plusy, jak i minusy takich działań. Poparcie dla wspólnych działań w zakresie pozyskiwania środków unijnych wynikało w znacznej mierze z przekonania o większych możliwościach, jeśli projekty są realizowane przez kilka gmin. Obejmowało to zarówno możliwości finansowe, jak i szansę na skorzystanie z wiedzy, umiejętności i doświadczeń Partnerów.

Tak! To wszystko co mówiłam wcześniej to właśnie się wiąże właśnie z tym. Jeżeli będą te wspólne działania to będą właśnie środki i to jest konieczne ponieważ środki z Unii Europejskiej są po prostu spore i jedna Gmina nie jest w stanie być beneficjentem takiego projektu tylko zginię (IDI_1)

Jak najbardziej, tutaj w każdej chwili powinna być współpraca. Wydaje mi się, że nieraz są sytuacje kiedy wspólnie można zyskać o wiele więcej niż gdyby każda jednostka starała się osobno o jakieś fundusze (IDI_7)

Powiem szczerze, że jestem za tym, żeby trójkąt Bielawa, Dzierżoniów, Pieszyce jak najbardziej współpracował ze sobą a nie rywalizował. Jestem za tym, żeby te miasta się połączyły i pozyskiwały środki wspólnie (IDI_14)

Jeżeli jesteśmy w Unii to musimy robić wszystko, żeby jak najwięcej brać, bo przecież my aktualnie jesteśmy na minusie – więcej płacimy jak bierzemy (IDI_15)

Myślę, że to jest temat, który jest otwarty i ciekawy jeżeli mielibyśmy wspólnie większe szanse na pozyskanie takich środków, bo pojedyncza gmina nie jest w stanie ich pozyskać, a wspólnie jesteśmy w stanie, to jestem za. Szczególnie jeżeli chodzi o drogi jeżeli te koszty można jakoś podzielić (IDI_20)

Tak, bo jeżeli jakaś gmina pisze projekt, a ma partnerów w postaci innych gmin to jest bardziej wiarygodne i przebojowe, że nie dotyczy to jednej gminy ale ktoś jeszcze może na tym zyskać (IDI_31)

Oczywiście tak, dlatego że jedna gmina jest biedna i pracują w niej mądrzy ludzie i mogą pisać projekty i pozyskiwać środki, ale nie stać jej na udział własny i w tym momencie mogły by sobie pomagać. Rozszerzać zakres projektów na obie gminy, żeby korzystały z tego dwie albo nawet jakiś szerszy region (IDI_34)

Dzięki współpracy można by było te środki lepiej zagospodarować i mogłyby to być większe pieniądze (IDI_39)

Współpraca jest potrzebna, bo czym więcej głów tym lepiej, tym szybciej się wszystko robi. Wspólne pozyskiwanie środków z funduszy unijnych to moje marzenie. Bez współpracy nie ma wielkich szans (IDI_45)

Część respondentów nie była jednak przekonana o konieczności wspólnego ubiegania się przez gminy o środki unijne. Warunkowane było to rozbieżnymi interesami i potrzebami poszczególnych Partnerów, koniecznością dbania o swoje tereny, ale także uzależniane od rodzaju inwestycji. Niektórzy rozmówcy przyznawali, że przy dużych projektach, dotyczących większych obszarów, współpraca gmin jest wręcz konieczna, natomiast przy mniejszych – każdy powinien działać samodzielnie.

I tak i nie. Są zakresy gdzie by to było korzystne przy dużych inwestycjach. Jakichś centralnych sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, które są w całym Powiecie. Natomiast są rzeczy, których nie trzeba by było dotykać takimi wspólnie narzucanymi od góry działaniami (IDI_2)

Raczej nie, bo każde miasto chciało by pozyskiwać środki dla siebie, żeby mieć swoją pulę i nią rozporządzać (IDI_3)

Nie wiem czy nie są potrzebne, ale w takich sytuacjach zaczynają być jakieś spory, bo jeśli są trzy gminy i każda ma jakieś inne wizje i potrzeby, a zaczynają wspólnie do czegoś dążyć i wnioskować o jeden cel to myślę, że będzie kwestia sporna. Ale jak najbardziej powinny trzymać się razem (IDI_8)

Każda gmina, jeśli chodzi o pieniądze i rozliczenia, powinna działać osobno. Jeśli weźmie się pod uwagę inwestycje Bielawskie czy Pieszyskie to jest różnica (IDI_22)

Każdy powinien dbać o swoje, ale też trzeba łączyć się z innymi. Pokazywać co się potrafi, co się ma a dbać dalej o gminę o swoje podwórko (IDI_23)

Zależy, jeżeli jest wspólny interes to tak, ale jeżeli nie ma wspólnego interesu o nie (IDI_28)

Jeżeli to ma służyć dobru powiatu wtedy jak najbardziej jest wskazane, żeby się zjednoczyć i wypracować wspólnie. Ale jeżeli chodzi o wybudowanie kawałka drogi czy o kanalizację to wtedy już każda gmina powinna na działać indywidualnie. Ale jeżeli chodzi o większy teren typu powiat to tak, powinna być współpraca (IDI_29)

Pozyskiwanie środków owszem, ale wspólne niekoniecznie (IDI_30)

Następny obszar potencjalnie potrzebnej współpracy gmin Ziemi Dzierżoniowskiej to **edukacja średnia i zawodowa**. Większość rozmówców pozytywnie odniosła się do idei współpracy gmin w tym zakresie, wskazując na konieczność koordynacji działań poszczególnych jednostek. Samorządy

powinny „dogadywać się”, jakie kierunki są potrzebne oraz zapewnić ich właściwe rozmieszczenie terytorialne, aby nie dublować szkół o tym samym profilu.

No jest bezwzględnie konieczne. Szczególnie zawodowa z tego co wiem, bo brak jest pracowników technicznych do pracy (IDI_5)

Tutaj tak, jak najbardziej. Tutaj wracamy do tego, że nie jest potrzebne tworzenie 2 szkół o tym samym profilu w sąsiadujących miastach więc tutaj jak najbardziej powinna być współpraca i koordynacja tego (IDI_7)

Jeżeli chodzi o szkoły średnie to już jest dużo możliwości. Są konkursy międzyszkolne, które łączą szkoły. Są organizowane wspólne, zagraniczne wycieczki z różnych szkół, więc widać, że szkoły współpracują ze sobą (IDI_8)

Wiadomo, że gimnazja i licea już się wybiera i wtedy jak najbardziej powinna być współpraca (...) Muszą ze sobą współpracować. W Dzierżoniowie są ośrodki elektrotechniczne, zawodowe. W Bielawie jest odzyskiwania energii czy policyjne, więc powinny ze sobą współpracować. Jeżeli w jednym miejscu jest taka szkoła to w drugim powinna być inna (IDI_14)

No tak bo średnie to Powiat prowadzi i on tutaj nadzoruje. Ten system funkcjonuje, bo szkoły średnie należą przecież do Starostwa Powiatowego no więc to funkcjonuje i tak powinno być utrzymane, a nie rozdzielane na poszczególne miasta (IDI_18)

Zawodowa to jest u nas uboga, więc współpraca powinna być, bo nie wszyscy ludzie kończą średnie szkoły i zawody nam zanikają (IDI_21)

Jasna sprawa. Jeżeli potrzeba w naszym rejonie dużo tokarzy i szlifierzy to takie klasy powinny być otwarte żeby sporo takich młodych ludzi wykwalifikowanych było na tym rynku (IDI_28)

Starsza młodzież daje sobie radę więc myślę, że to może być tak, że gdzieś jest większa jednostka, która skupia większą ilość młodzieży i oni tam sobie doskonale dają radę. Tutaj powinna być współpraca (IDI_29)

Tutaj raczej powinna być współpraca, ponieważ prawie wszystko jest w Dzierżoniowie, bo niektórych gmin na to nie stać (IDI_33)

W przypadku szkół średnich i zawodowych i tworzenia kierunków powinna być współpraca i komplementarne usługi. JST powinny dogadywać się w tym zakresie i tworzyć nowe ośrodki w ramach potrzeb (IDI_50)

Nieliczne były opinie respondentów, którzy nie dostrzegali konieczności współpracy gmin w obszarze edukacji średniej i zawodowej. Swoje wypowiedzi argumentowali przekonaniem o tym, że lepiej jest, gdy każda gmina ma szkołę na miejscu, a także występowaniem elementu konkurencji między szkołami oferującymi naukę na podobnych kierunkach.

Raczej nie. Wygodniej by było, gdyby każde miasto miało szkołę u siebie (IDI_3)

Młodzież jest przygotowana na to, że będzie dojeżdżać do szkół tym bardziej, że wybiera sama świadomie te lepsze szkoły średnie więc nie ma problemu dojeżdżania do tej szkoły dzień w dzień. Ale tutaj jest konkurencja, której nie ma wcześniej (IDI_38)

Rozmówcy zauważali również konieczność dopasowania oferty szkół średnich i zawodowych do potrzeb rynku pracy. Pomocne w tym przypadku byłyby badania rynku, a współpraca gmin mogłaby dotyczyć właśnie tworzenia klas czy szkół o poszukiwanych profilach wykształcenia.

Wiem, że na terenie jednej z gmin mają ogromne trudności żeby oddział klasowy na tym poziomie utworzyć i tworzą te oddziały faktycznie, ale to się dzieje wielkim kosztem. Chociażby przepychaniem na siłę, promowaniem itd. Żeby to utrzymać. To tak nie bardzo. Bardzo dużo propozycji jest w naszym powiecie jeżeli chodzi o szkolnictwo zarówno średnie jak i zawodowe, ale to nie idzie w parze z potrzebami na pewno. Więctu by się przydała ta koordynacja (...) Ja na co dzień pracuję więc to widzę, że się na siłę pewne rzeczy robi żeby utrzymać klasę, żeby utrzymać oddział w szkole. Trzeba by było to wszystko zweryfikować jakoś i przemyśleć (IDI_19)

Tutaj trzeba robić badanie rynku, co jest potrzebne w Polsce. Jeśli mogą współpracować to tylko w obszarze takie, żeby otwierać oddziały zgodne z zapotrzebowaniem, a nie jakieś bez sensu, które produkują kolejnych bezrobotnych (IDI_34)

Tak. Tutaj w Dzierżoniowie nie ma na przykład szkoły dekararskiej. Jedyna taka szkoła jest we Wrocławiu i to też jest po części problem, żeby ktoś skończył taką szkołę i poszedł się przyjąć jako dekarz lub cieśla. Takiego czegoś nie ma. Są inne zawody ale potrzebne jest rozeznanie na rynku, jakie zawody są potrzebne bo wtedy młody człowiek ma gdzie iść, a tak zrobi szkołę i siedzi w domu (IDI_42)

Kilku respondentów wskazywało na jeszcze inne aspekty prowadzenia edukacji na terenie powiatu: stereotypowe podejście do szkół reprezentujących określony typ (krzywdzące zwłaszcza szkoły zawodowe), możliwość wykorzystania czasu niżu demograficznego na remonty placówek edukacyjnych (zamiast zamykania) czy przywrócenie szkół zawodowych kształcących fachowców.

Natomiast jeżeli chodzi o edukację zawodową, to mnie denerwuje nagonka jaka się w ogóle dzieje w mediach: No będzie wzmocnianie szkolnictwa (...) Trzeba przemodelować mózgi ludzi, bo ludzie nie chcą iść do zawodówki. Dlaczego? Bo zaczyna się już coś takiego, że ten człowiek z zawodówki jest gorszy. Mało tego, ja obserwuję rzecz taką, że jeżeli jest Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, doksztacania zawodowego i tam jeśli doradcą była osoba z Zespołu Szkół nr 2, bo świetny nauczyciel był dotyczący Unii Europejskiej, to przecież nie będzie taki nauczyciel uczył nauczyciela z Liceum I, prawda? Oni są na wyższym poziomie. No nie! To jest po prostu w naszych mózgach, schematyczne działanie. Nie widzi się osoby, nie widzi się człowieka tylko się widzi szufladki (...) To się już bierze na takim etapie i to się przenosi na dzieci. Mamy tutaj przecież zagłębienie kamieniarskie. Była swego czasu, w pierwszej kadencji Powiatu Dzierżoniowskiego, taka historia, że my chcieliśmy, żeby była klasa o profile kamieniarzy, żeby oni mieli papier, że ukończyli taki kierunek, żeby byli rzemieślnikami, tak? Proszę zgadnąć ile osób się zgłosiło? Według mnie powinno zgłosić się wiele osób ale... Nikt się nie zgłosił, bo najnormalniej w świecie uważali, że nie będziemy się tutaj nie wiem co (...) Że się zlikwidowało w 90 latach, kiedy nie było jeszcze tego podziału Gmina – Powiat zlikwidowało się już w Zespole Szkół nr 1 w dawnej Radio budzie wydziały mechaniczne. A później je dopiero tworzone od nowa – mechatronik i tak dalej. To się nie tworzy tak od zaraz (IDI_1)

Moje zdanie jest takie, że powinno się wykorzystać okres tego niżu, gdzie nie ma tylu dzieci, na remonty placówek ponieważ trzeba popatrzeć trochę dalekowzrocznie. Nie żyć dniem dzisiejszym, bo zamkniemy czy zlikwidujemy i będzie oszczędność. Ale to jest tylko moim zdaniem pozorna oszczędność, ponieważ przyjdzie taki moment, że te dzieciaczki,

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

które narobią się one dojdą do tego wieku, że będzie trzeba je kształcić i wtedy będzie problem z miejscami (IDI_16)

Jestem za tym, żeby wróciły nam szkoły zawodowe bo mamy za mało fachowców, a za dużo magistrów (IDI_31)

Następny z obszarów, w których potrzebna jest współpraca gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej to **zwalczanie bezrobocia**. Gminy powinny wspólnie przeciwdziałać bezrobociu, zachęcać inwestorów do lokalizowania inwestycji na terenie powiatu oraz wspierać przedsiębiorczość.

Tutaj powinna być ścisła współpraca. Ze względu na wysokie bezrobocie gminy jak najbardziej powinny ze sobą współpracować (IDI_7)

Współpraca jest potrzebna. Coraz mniej ludzi zostaje tutaj (...) Niby na strefy ekonomiczne wchodzi firmy i powstają nowe miejsca pracy, ale to jest mało (IDI_8)

To jest powiązane z rozwojem przedsiębiorczości. Im więcej zakładów powstanie i instytucji, które dadzą zatrudnienie ludziom to jest priorytet w tej chwili na dzień dzisiejszy. To powinno być w tej chwili, że tak powiem na czele zadań, które powinny być stawiane (IDI_16)

Powinna być współpraca i pomoc rodzinom wielodzietnym (IDI_22)

Tutaj konieczna musi być współpraca, bo małe miejscowości z bezrobociem sobie nie poradzą. Musi być większy obszar, na którym można spodziewać się jakiegoś zatrudnienia (IDI_29)

Tutaj gminy powinny się wspierać, bo chodzi o to żeby razem działały na korzyść tego terenu, żeby sprowadzać inwestorów, bo to jest chyba jedynym rozwiązaniem bezrobocia w tej chwili. Nie widzę innego rozwiązania (IDI_34)

Pojedynczy respondenci wyrażali przekonanie, że współpraca Partnerów w zakresie zwalczania bezrobocia nie jest potrzebna, a każda gmina powinna te działania realizować we własnym zakresie.

W każdym mieście powinno być zwalczane osobno, bo też znają swoich mieszkańców i znają zapotrzebowanie (IDI_3)

Chyba każda gmina oddzielnie, bo jak centralnie to nic z tego nie będzie (IDI_11)

Dość liczne były również głosy negatywnie oceniające dotychczasową działalność Powiatowego Urzędu Pracy, przerost administracji, niechęć bezrobotnych do podjęcia pracy czy brak współpracy i zachęt dla przedsiębiorców.

Tutaj się nic nie robi w tej sprawie. Dla mnie jeśli chodzi o Powiatowy Urząd Pracy to nie jest zaważenie bezrobocia, to jest po prostu rejestracja bezrobocia. I to taka bezwzględna, zgodnie z ustawą. Według mnie po prostu tutaj jest dużo spraw zawińionych, nie dopracowanych jeśli chodzi o ustawodawcę. Bo co to znaczy, że nie można po prostu zrobić robót publicznych, robót interwencyjnych, że są takie obostrzenia jakie są. Według mnie to jest tylko system w którym się mówi: będziemy zwalczać bezrobocie, a nic się w tej sprawie nie robi. Bo nie ma żadnego wpływu Urząd Pracy na przedsiębiorców, że oni owszem zgłaszają, że taki czy inny mają wolny etat. Idzie pracownik i już nie ma tego etatu, albo nie odpowiada. Oni nie mają na to wpływu żadnego kto zgłosi, ile zgłosi. Nawet ten IPD czyli Indywidualny Plan Działania to z tego co rozmawiał z ilomaś osobami, które go prowadziły to szkoda czasu. To jest działanie dla działania. To są papierowe roboty biurokratyczne. Więc w tej sprawie naprawdę nic

się nie robi. Jedyne metody jest jak powstają zakłady pracy, czyli jak powstała ta specjalna Strefa Ekonomiczna to istotnie (IDI_1)

Trzeba ułatwienia robić dla przedsiębiorców, żeby mogli więcej ludzi zatrudniać. I to jest zwalczanie bezrobocia, a nie tworzenie Urzędów Pracy, które nic nie robią w tym kierunku (IDI_5)

U nas to bardzo cieniutko. U nas w zasadzie taka polityka, tak powiem dla aktywizacji ludzi bezrobotnych bije istnieje w mojej gminie. To są interwencyjne prace wiosna bo trzeba coś tam wyplewić coś tam, krzaki podciąć i na jesień liście zgrabić (...) Żeby to ożywić. Nie wiem, niech wpuszczą tutaj jakąś energię. To u nas słabo, tutaj pod tym względem jest zupełnie patowa sytuacja. Nie ma żadnej takiej polityki. Nic tu nie ma (IDI_19)

Nie widzę, żeby tutaj było zwalczane bezrobocie, ale gdyby jednostki Ziemi Dzierżoniowskiej połączyły swoje siły to może byłoby więcej pracy. Chociaż u nas są miejsca pracy, ale dla ludzi młodych albo przez agencje (IDI_21)

Bezrobocie jest u nas sztucznie nadmuchane. Proszę znaleźć kogoś do pracy, trzeba ze świeczką szukać. Ale współpraca jest potrzebna, żeby ludziom było lepiej (IDI_33)

U nas bezrobotni są albo za granicą albo z puszkami piwa gdziekolwiek bądź. Bezrobotni, którzy chcą przeżyć muszą być zagranicą, bo tutaj nic nie ma, jest tylko kilka sklepów (IDI_36)

I w tak i nie bo w ramach powiatu mamy PUP, który działa na rzecz powiatu ale z strony fajnie by było, żeby gminy dbały o miejsca pracy w swoim zakresie, żeby ze sobą konkurowały. PUP się tym zajmuje a każda gmina z osobna powinna wymyślać jeszcze własny pakiet, który miał by ściągać inwestorów czy zwiększać liczbę miejsc pracy oferując na przykład różne ulgi. Pytanie czy na przykład Niemcza chciałaby współpracować z Dzierżoniowem, który mógłby ściągać liderów wśród największych inwestorów (IDI_38)

Raczej nie, bo takie jednostki nie mają wpływu na zwalczanie bezrobocia. Nie ma organizacji, które by mogły ze sobą współpracować. PUP prowadzą tylko statystykę bezrobocia (IDI_39)

Urzednicy mogliby zwalczyć bezrobocie, gdyby zredukowali się o 80%, zrezygnowali z wszelkiego typu koncesji i podatków i pozwolili ludziom pracować. Zmniejszyli podatki o 40 albo 50 % i wtedy nie byłoby bezrobocia (IDI_41)

Generalnie bezrobocia nie ma i to co podają statystyki to jest bujda na resorach. Skoro wszyscy gdzieś pracują i każdy coś zarabia a mówimy o jakimś 10% bezrobociu to gdzie Ci wszyscy ludzie pracują skoro pracują (...) Każdy gdzieś pracuje i jak nie dostanie 3000 na rękę z wykształceniem zawodowym to za mniejsze pieniądze nie będzie robi, więc nie ma bezrobocia, bo każdy te pieniądze gdzieś zarabia (IDI_46)

Również w obszarze **ochrony zdrowia** respondenci dostrzegali możliwość współpracy między gminami. Znaczna część tych uwag dotyczyła obecnego, nierównego dostępu do usług medycznych, wynikającego z ich terytorialnego rozmieszczenia w poszczególnych gminach. Rozmówcy zauważali zarówno obecne niedobory w zakresie służby zdrowia (brak specjalistów, brak pomocy pielęgniarskiej, znaczne odległości), jak i chwalili m.in. nowo powstałą przychodnię w Pieszycach.

Zdecydowanie pomiędzy gminami powinna być współpraca (...) w tej chwili jest tak, że pogotowia ratunkowego w Dzierżoniowie nie ma i każdy musi jechać do Pieszyc. Do apteki trzeba jechać do innego miasta po godzinie 20. Jest to na pewno uciążliwe dla osób starszych i dla ludzi z małymi dziećmi. To nie jest za bardzo zorganizowane i na pewno nie jest komfortowe dla pacjenta. Jest wręcz uciążliwe (IDI_8)

Myślę, że obecnie idzie to w dobrym kierunku (...) Chyba tak bo w Bielawie i w Dzierżoniowie jest ten sam szpital, więc ze sobą współpracują (IDI_14)

Chyba tak, bo nie wszędzie są specjaliści, w każdej miejscowości. Aczkolwiek w tej chwili jeżeli jest gro prywatnych ośrodków każdy prowadzący taki stara się jak najwięcej specjalistów do siebie, że tak powiem ściągnąć bo przez to później i pacjentów. Jeżeli chodzi o ta opiekę państwową to też powinna być współpraca (IDI_16)

Formalnie rzecz biorąc funkcjonuje no i Pieszycy mogą się w tej materii bodajże pochwalić, bo dużo ludzi przyjeżdża tutaj do przychodni (...) Nowej przychodni, wybudowanej. Tam zatrudnia dobrych specjalistów i oblegana jest ta przychodnia. Zresztą wygrywa przetargi (IDI_18)

To nie jest zbyt rozległy teren, więc taka koordynacja działań jest jak najbardziej w każdej dziedzinie potrzebna. Jak już mówiłam mi się wydaje, że na tym polu też. No teraz powstała piękna, nowa przychodnia akurat, także my mogli byśmy „wypiąć” się na cały powiat, bo mamy wszystko, łącznie ze sprzętem specjalistycznym, z chirurgią jednego dnia tak, że tak naprawdę Dzierżoniów i okolice przyjeżdżają do nas, bo to my mamy placówkę całodobową i interwencyjną (IDI_19)

W Pieszycach mamy luksus i dużo ludzi korzysta z tego co tutaj mamy. Trzeba przyznać, że teraz wszystko jest na wysokim poziomie (IDI_22)

A służba zdrowia... nie wszystkim w danej miejscowości odpowiednia i on nie ma możliwości przemieszczać się. Jest skazany na wątpliwej jakości usługę medyczną (IDI_25)

Nie ma nic dla ludzi, nie ma pomocy. Nawet pielęgniarki do chorego nie ma. To jest wręcz skandaliczna sytuacja. Gmina zwraca uwagę na Ośrodek Pomocy Społecznej a Ośrodek Pomocy Społecznej nie ma na to funduszy. A ludzie umierają potem samotni, niezabezpieczeni w jakkolwiek usługę czy pomoc. Co z tego, że mam zasiłek jak nikt nie przyjdzie i nie zobaczy w jakich warunkach żyję (...) żadnego zainteresowania ze strony ani gminy ani MOPS-u, ani środowisk wolontariackich nie ma, absolutnie (IDI_36)

Współpraca jest potrzebna aczkolwiek widzę, że mieszkańcy wolą Wrocław. Może to jest takie pojęcie, że w większym mieście jest inny dostęp do różnych specjalistów, więcej tych ośrodków diagnostycznych i możliwość wykonania badań (IDI_47)

Nieliczni respondenci wyrażali przekonanie, że ochrona zdrowia powinna pozostawać w zakresie działalności każdej gminy osobno lub też nie uznawali braku współpracy między samorządami za istotny problem służby zdrowia.

Chyba jest potrzebna, ale myślę, że akurat to jest nie do zrobienia. Myślę, że w służbie zdrowia są ważniejsze problemy niż akurat współpraca między jednostkami (IDI_2)

Jeśli chodzi o ochronę zdrowia to nie widzę żadnej współpracy i chyba ciężko by było coś zrobić w tym temacie (IDI_7)

Zostawmy to każdej gminie, żeby postarała się aby na jej terenie był jakiś ośrodek zdrowia i przyjmowali w nim przynajmniej ci podstawowi lekarze (IDI_29)

W przypadku ochrony zdrowia pojawiały się również opinie respondentów uważających, że najlepszym rozwiązaniem na problemy służby zdrowia jest jej prywatyzacja.

Ochrona zdrowia powinna być totalnie sprywatyzowana (IDI_15)

To wszystko idzie u nas w złym kierunku, bo służba zdrowia jest to jedyny sektor gospodarki i przedsiębiorczości, bo to jest przedsiębiorczość, jest to jedyna taka grupa zawodowa prowadząca działalność gospodarczą, która ma przewidywane zyski. Która uważam jest preferowana (IDI_25)

Powinni polikwidować wszystkie publiczne szpitale i powinny być prywatne, żeby bardziej szanować ludzi (IDI_27)

W opozycji do powyższych opinii znajduje się z kolei wypowiedź jednego rozmówcy – jego zdaniem należało by podjąć kroki przeciwne, tj. zlikwidować prywatne gabinety lekarskie, pozostawiając jedynie państwową służbę zdrowia:

Ochrona zdrowia powinna być państwowa, bez prywatnych gabinetów. W Szwecji czy Norwegii nikt nie ma problemów ze służbą zdrowia, bo tam nie ma prywatnych gabinetów, a u nas na Państwowym prywatny robi i jeszcze ma prywatne. Jak są dobre rzeczy za granicą i to jeszcze niedaleko to powinniśmy stamtąd te wzorce brać. Samorząd co może z tym zrobić? Niby szpitale podlegają pod powiat, ale to jest taka nienasycona gąbka, która cały czas wchłania tą kasę (IDI_41)

Wspólne zadania gmin Ziemi Dzierżoniowskiej w obszarze **rewitalizacji miast i odnowy wsi** dotyczyć powinny głównie wspólnego pozyskiwania środków unijnych oraz wymiany doświadczeń czy wsparcia tych Partnerów, którzy mają trudności z realizacją zadań w tym zakresie.

To powinno być w gestii miast. Powiat nie ma nic do tego, bo albo jest samorząd albo go nie ma. Po co Rada Miejska? (IDI_2)

Jeśli gminy współpracują w zakresie pozyskiwania dotacji z Unii to ten konkretny wycinek też powinien być uwzględniony w tej współpracy. Widać, że niektóre gminy radzą sobie o wiele lepiej z tym tematem, tak że myślę, że współpraca byłaby z korzyścią dla tych gmin, które kuleją pod tym względem (IDI_7)

To właśnie często dzieje się ze środków Unijnych więc chyba tak. Jeśli pozyskają na to jakieś środki to tak (IDI_34)

Niektórzy rozmówcy wyrażali opinie przeciwne, wskazując, że każda gmina powinna samodzielnie zajmować się rewitalizacją miast i odnową wsi, ponieważ lepiej zna swoje problemy. Inny respondent stwierdził, że aktywności w tym zakresie powinny być realizowane przez właścicieli, nie zaś odgórnie przez władze:

Ludzie powinni to robić sami, a nie Urzędy (IDI_15)

Każda gmina powinna poradzić sobie sama, bo lepiej zna swoje bolączki, gdzie ma większe potrzeby więc nie ma co robić jednego, wielkiego molocha tylko każda gmina radzi sobie sama (IDI_29)

Rozmówcy zwracali również uwagę na obecny stan zabytków i miast czy wsi. Ich opinie były zarówno optymistyczne, odnoszące się do wyremontowanych i odnowionych zabytków (np. pałac w Pieszycach), jak i negatywne, wskazujące na wieloletnie zaniedbania, niedostateczne dofinansowanie prac rewitalizacyjnych (m.in. w Niemczy) czy ich okazyjność.

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Przede wszystkim odnowa wsi, bo miasto ma swój wizerunek. Zawsze było tak, że miasto było miastem, a wieś mimo tego, że była kolorowa i pełna zwierząt. Ale w tej chwili wsie zamierają, dużo agroturystyk się tworzy, a takiej typowej wsi to już dawno nie widziałam (IDI_8)

Dzierżonów to prowadzi, Bielawa również, a Pieszycy zero (...) Zabytek, który był prawie w ruinie został wyremontowany, Pałac w Pieszycach. Polecam! Piękny do zwiedzania. Piękny, piękny, piękny! Radzę odwiedzić Pieszycy i rejon Gór Sowich (IDI_18)

W Pieszycach jest wiele budynków starych, poniemieckich, które są mało remontowane. Ale Burmistrz stara się, żeby to miało ręce i nogi, ale wszystko jeszcze pójdzie do przodu. Z zamkiem nam poszło do przodu, ale współpraca by nie zaszkodziła (IDI_22)

Niemcza wręcz błaga o pomoc wręcz natychmiastową. Ludzie z Polski powinni na lekcji historii przyjeżdżać do Niemcy, a muszą się przyznać, że za komuny wyglądała lepiej niż teraz. Mamy takie perełki jak Niemcza, które są zaniedbane. Ale wynika to z tego, że gmina jest biedna i nie ma środków a nie przez Burmistrza (IDI_31)

Zasada w samorządach jest następująca: ostatni budżet przed wyborami to koncentracja wysiłków na rewitalizację. Pod to łapią się i drogi i elewacje w Rynku czyli taka okazjonalność (IDI_41)

Zadania z zakresu **wspólnego planowania przestrzennego, tj. koordynacji decyzji dotyczących zagospodarowania** zostały uznane za potrzebne głównie z powodu chęci lepszego zarządzania przestrzenią. Szczególne znaczenie mają tutaj drogi – sieć dróg, połączeń między gminami powinna podlegać wspólnym ustaleniom i planowaniu wszystkich Partnerów.

Tu nie mam takiej oceny, bo i tak i nie dlatego, że każda gmina ma jakąś specyfikę, to są plany gmin. Ale jeśli chodzi już na przykład o połączenia dróg to powinna być. Więc na pewno w ten sposób (IDI_1)

Myślę, że wspólne działanie było by najlepsze, żeby się nie dublować (IDI_3)

Jak najbardziej byłaby potrzebna i to w każdym zakresie, zarówno właśnie zagospodarowania przestrzennego i tutaj też chodzi mi o drogi (IDI_13)

Wydaje mi się, że w porządku, bo przecież wkóło tereny są zabudowane, są strefy więc chyba w porządku wszystko (IDI_23)

W tym przypadku ograniczałoby się kompetencje danej gminy, bo to ona opracowuje plan miejscowy ale myślę, że to powinno być ukierunkowane pomiędzy sąsiadującymi gminami w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej. Tutaj współpraca powinna być bezwzględna, tu nikt nie może sobie oddzielnie ułożyć tego planu idąc na skróty. Powinien być makroregionalny plan zagospodarowania (IDI_35)

Wszystko jest potrzebne, ponieważ to tak zubożało przez pewien okres czasu. Jest zdewastowane, poniszczone i przydałoby się odnowić i odrestaurować wszystko wspólnymi siłami, przysposobić do użytku, bo niestety bieda jest powszechna (IDI_36)

Tak, chociażby dyskusja o tym, że inwestycje w strefy ekonomiczne powinny powstawać między miastami. Lepiej by było, żeby strefa dzierżonowska leżała pomiędzy miastami, bo wtedy spełniałaby swoją funkcję i mieszkańcy kilku gmin mieliby do pracy tą samą odległość (IDI_38)

Niektórzy rozmówcy wyrażali opinie przeciwne, wskazując, że zarządzanie własną przestrzenią powinno być wyłączną domeną każdej gminy, gdyż najlepiej zna swoje problemy. Jeden z

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżonowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

respondentów zwrócił uwagę, iż zadania z zakresu planowania przestrzennego zgodnie z ustawą należą do wyższych szczebli administracji rządowej i samorządowej, więc współpraca gmin na tym poziomie nie jest potrzebna.

Tutaj też można by było polemizować z tym, że nie ma 2 miast, w których trafiło by się na jednakowe obiekty. Byłam w kilkudziesięciu miastach i nigdy nie trafiłam na to, żeby były do siebie podobne, więc projekty różnią się od siebie (IDI_8)

Myślę, że każda gmina powinna sama zarządzać swoją przestrzenią i o niej decydować (IDI_29)

W pewnym sensie tak, ale myślę, że każdy jest skupiony na własnym terenie i generalnie myślą bardziej nad swoją ziemią i jest w stanie powiedzieć, że jest mi potrzebny sklep albo zakład pracy i będę robić wszystko, żeby go ściągnąć. W pewnym sensie tak, ale nie całkowicie, bo też ktoś z innej gminy nie może decydować co się ma tutaj dziać, bo nie znamy zapotrzebowań sąsiadów (IDI_34)

Ustawa o planowaniu przestrzennym mówi, że jest od tego wojewoda i Marszałek. Tu nie ma co wymagać, żeby planowały wspólnie. Mogą pociągnąć jedną inwestycję, ale do tego nie potrzeba ani żadnego planowania ani żadnej strategii (IDI_41)

Następnym obszarem wspólnych działań okazało się **wspieranie przedsiębiorczości**. Przyczyny, dla których gmini Ziemi Dzierżoniowskiej powinny razem realizować zadania z zakresu wspierania przedsiębiorczości, były liczne i obejmowały m.in. możliwość łatwiejszego pozyskania funduszy, skorzystania z doświadczeń innych Partnerów (np. Dzierżoniowa), wspólnego przyciągania inwestorów, ale także mocnego wsparcia sektora małych i średnich przedsiębiorstw czy rzemieślników.

To jest bardzo ważna rzecz. Jeżeli by na szczeblu powiatu takie coś było, no to by było rewelacyjne. Teraz tego nie ma przecież (IDI_2)

Myślę, że teraz jest taka globalizacja, że mogliby współpracować, może byłoby też łatwiej uzyskać fundusze (IDI_3)

Gdyby miały współpracować ze sobą to też to by był jakiś tam plus. Żeby wspomóc Powiat Dzierżoniowski. Żeby podnieść inwestycje, rozwijać się (IDI_6)

Myślę, że taka ścisła współpraca byłaby z korzyścią dla wszystkich. Generalnie dążenie do polepszenia warunków zwłaszcza dla małych i średnich firm (IDI_7)

Ja będę zawsze za, bo jestem zwolennikiem trójkąta Bielawa, Dzierżoniów, Pieszyce. Chcę żeby nie było rywalizacji tylko wypracowany wspólny plan, dobry dla tej 100 tysięcznej metropolii. Żeby gminy nie rywalizowały między sobą, która ile środków pozyskała, tylko żeby wspólnie opracować plan, żeby było jak najlepiej dla wszystkich (IDI_14)

Tak najbardziej to tutaj prężnie działa sam Dzierżoniów, więc ta strefa powstała z inicjatywy tam. Gdzieś ludzie mieli pomysł i fajnie, i super. No jak najbardziej wydaje mi się, że można korzystać z mądrości ludzi. Dlaczego nie. Jak najbardziej się to rozszerzyło wsparcie. Oczywiście, że tak (IDI_19)

Trudno powiedzieć, bo każda jednostka dba o swoje interesy, ale współpraca zawsze dobrze wychodzi, więcej głów do myślenia (IDI_22)

Na pewno. Żeby ktoś chciał się rozwijać to trzeba mu na początku pomóc. Żeby móc się rozbijać trzeba dać zielone światło, żeby ludzi zatrudniać (IDI_23)

Jak najbardziej. Tym bardziej, że u nas przemysł leży (IDI_25)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Każdy prowadzący działalność gospodarczą chciałby mieć jakieś zaplecze i możliwość korzystania z jakiejś pomocy. Niekoniecznie finansowej, ale na przykład doradczej. Tutaj ta współpraca na pewno powinna być (IDI_29)

Na pewno tak, ponieważ działanie wspólne jest lepsze. Pozyskiwanie środków dla jednej osoby jest trudne, a jeśli jest zrzeszenie czy stowarzyszenie to jest lepiej (IDI_31)

Obecnie nie ma żadnej współpracy, więc powinna być. Zapodziała nam się drobna wytwórczość, rzemiosło. Nie ma kowala, nie ma kominiarza, tokarza, szewca, nie ma nikogo. Buty trzeba kupować, bo nie ma szewca, żeby je zrefował czy przybił fleki. To jest niezbędne absolutnie. Byliśmy przecież potęgą, było aż nadto wszystkiego a dzisiaj trzeba jechać do dużego miasta i szukać szewca, żeby naprawił buty a emerytów i rencistów w Niemczech po prostu nie stać na jednorazówki (IDI_36)

Tak, tym bardziej, że na przykład większość firm na strefie Dzierżoniowskiej nie pochodzi z Dzierżoniowa. Czym innym jest wspieranie małego biznesu. Generalnie skupiamy się na przedsiębiorstwach międzynarodowych które zainwestują po kilka milionów złotych na strefie, ale co z małymi przedsiębiorstwami. Wiadomo, że tutaj argumentów miasto ma mniej i są to chociażby zwolnienia z podatku od nieruchomości, ale chociażby ten pakiet mógłby być wspólny na terenie kilku gmin. Tylko pytanie czy na to te gminy się zgodzą, bo w końcu też powinny ze sobą konkurować (IDI_38)

Jeden rozmówca zasygnalizował odwrotną sytuację – konieczność podejmowania działań przez same gminy. Dzięki zachętom skłaniającym inwestorów do lokalizacji swoich firm na określonym terenie, zwiększają się wpływy do budżetu tej właśnie gminy, a jej mieszkańcy zyskują zatrudnienie.

Tutaj gmina też powinna zabiegać o to, żeby jak najwięcej chętnych skłonić do tego by otwierali zakłady czy przedsiębiorstwa we własnej zmielni. Bo w tym momencie i budżet gminy jest wyższy i podatki spływają, i zatrudnienie przede wszystkim dla ludzi (IDI_16)

Część respondentów odniosła się ogólnie negatywnie do koncepcji wspierania przedsiębiorczości przez działania administracyjne. Zarzucali oni urzędnikom brak wiedzy w tym obszarze, skutkujący podejmowaniem niewłaściwych działań (np. niepotrzebne szkolenia), ale również wyrażali przekonanie, że gospodarka, napędzana konkurencją, zdecydowanie lepiej wpłynie na rozwój przedsiębiorczości niż działania urzędów.

Szczerze powiem – Urzędy i Urzędnicy nie mają zielonego pojęcia o przedsiębiorczości. W związku z tym zadawanie pytania lub tworzenie programu z wspieraniem się przedsiębiorczości to na psa urok jest, to nic nie daje. Jak ktoś nie ma pojęcia jak może to zrobić? (IDI_5)

Uważam, że to jest bardzo niedobry pomysł, ponieważ wszelkie szkolenia, wspierania, pomagania to pasą się urzędasy, a nie konkretni odbiorcy, do których jest ta pomoc kierowana. Oni dostają z tego ochłap a po drodze pieniądze idą w kieszenie niepotrzebnych urzędasów (IDI_15)

Ja jako przedsiębiorca jestem szczęśliwy jak nikt mi się nie wtrąca i nikt mi nie daje dodatkowej roboty (M: Czyli z definicji: nie wtrącanie się?) Tak (IDI_18)

*Sektor prywatny jest na tyle prężny, że lepiej działa niż jednostki samorządowe (IDI_34)
Nie, ponieważ konkurencja napędza rynek (IDI_39)*

Wspólna inwestycja w Zakład Zagospodarowania Odpadami została uznana za potrzebny obszar współpracy gmin Ziemi Dzierżoniowskiej głównie z uwagi na wysoki koszt realizacji takiej inwestycji oraz niezbyt rozległy teren powiatu, sprawiający, że wspólne działania są jak najbardziej pożądane.

Zdecydowanie tak, bo jedna gmina tego nie udźwignie. Tu też muszą być dofinansowania i jest to dobry temat do środków Unii Europejskiej, ale to na prawdę nie może być tak jak to się robiło dawniej, bo proszę zobaczyć co się dzieje. Ludzie sami wymyślają różne sposoby i jak jest okres zimna, takiej szarugi jesiennej czy wiosennej to się nie da iść w stronę tam gdzie są jednorodzinne zabudowanie bo jest taki smog, tak śmierdzi, że to się nie da powiedzieć. Ludzie palą czym się da. A po co tak robią? Po to, że te sprawy nie są uporządkowane (IDI_1)

No to powinien być powiatowy, jak najbardziej (IDI_2)

Natomiast w tym musiałyby partycypować wszystkie gminy, bo jakaś oczyszczalnia, jakieś środowisko musi powstać no i to są też pewne koszty. Wiadomo, jeśli są ścieki, jeżeli są jakieś odpady to musi być jakoś neutralizowane a nie, że wrzucone jakieś tam zwały i to matka natura ma zrobić swoje – absolutnie. W tym momencie gdzie wybrać? Ja uważam, że tu w pełni powinna być z prawdziwego zdarzenia miejsce, Zakład Utylizacji, że tak powiem (IDI_16)

DZG7 to się chyba tak nazywało, to się chyba pod tym kryje. Powinna być tutaj w naszej aglomeracji jedna zbiorcza segregacja i utylizacja (IDI_18)

Ten teren Ziemi Dzierżoniowskiej nie jest też aż taki potężny, żeby każdy mógł osobno coś z tego... Faktycznie tak, taka współpraca też byłaby tutaj potrzebna. Nie jest jakiś ogromny teren i myślę, że taka jedna inicjatywa w tym względzie byłaby dobra (IDI_19)

No oczywiście, że tak. Jest na naszym terenie ZGPD7 i powinna tym się zająć i coś takiego wspólnego, wspólnymi siłami postawić, bo to nie obciąży budżetu miasta, a rozwiąże problem każdemu (IDI_25)

To jest rewelacja przede wszystkim dlatego, że to daje ludziom pracę. Tutaj ta inwestycja jest bardzo potrzebna (IDI_34)

Segregacja byłaby super, bo było by czyściej (IDI_42)

Respondenci zauważali jednak także wiele trudności związanych z ewentualną wspólną inwestycją gmin w Zakład Zagospodarowania Odpadami. Jedni zwracali uwagę na posiadanie ZZO przez obecne zakłady usług komunalnych, trudności z wybraniem akceptowalnej przez wszystkich lokalizacji takiej inwestycji czy monopol, jakim cieszyłby się taki Zakład.

To zależy od nakładu finansowego (...) Być może dla nich by było łatwiej, ale zależy jak byłoby dla ludności (IDI_3)

Mogłoby coś takiego być, ale jak będzie jeden wspólny to później jeden będzie dyktował cenę (IDI_11)

Nie wiem czy to się uda, bo każdy Zakład Usług Komunalnych, który odbiera śmieci powinien taki Zakład posiadać i każdy chyba taki ma więc teraz, jak byśmy to połączyli to chyba by to nie wyszło (IDI_14)

Patrząc na to jest jeden Zakład Zagospodarowania Odpadów. Czy jest potrzebny drugi? Myślę, że nie (IDI_26)

Na pewno, ale czy jest w stanie powstać to wątpię, bo ludzie nie wiem czy na to pozwolą (IDI_27)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Jak najbardziej tylko to byłoby zależne od terenu, żeby nie kolidował z niektórymi rejonami (IDI_28)

Mamy taki zakład w Dzierżoniowie, ale dzięki temu ceny są takie, że to nas zabija. Monopol jest dobry, bo wszystko usprawnia ale żeby ceny były przyzwoite (IDI_33)

Jeżeli chodzi o utylizację, to większość osób tutaj by się na to nie zgodziła. Jesteśmy na Przedgórzu Sudeckim, mamy i tak bardzo ciężki klimat, chorobotwórczy wręcz. Otaczają nas ze wszystkich stron góry, więc utylizacja musiałaby być na dość odległym terenie od miejscowości, żeby nie zagrażała ludności, bo tu i tak są zagrożenia. Są kamieniołomy, zapylenie... (IDI_36)

Tak, bo powinien być jeden wspólny Zakład Zagospodarowania Odpadów, a nie, bo kilka firm powinno ze sobą konkurować cenowo i jakościowo (IDI_38)

Raczej nie, bo gdyby powstała jedna firma, to byłby monopol, a konkurencja byłaby wskazana (IDI_40)

Kolejny potencjalny obszar współpracy gmin w ramach Ziemi Dzierżoniowskiej to **edukacja podstawowa i gimnazjalna**. Respondenci zauważali m.in. że wspólnie szkoły mogłyby lepiej poradzić sobie z problemem niżu demograficznego. Istotne jest również dbanie o jakość nauczania czy zapewnienie możliwości pobierania nauki w szkole, która jest najbliższą miejscą zamieszkania ucznia, niezależnie od tego, w jakiej gminie się znajduje.

Również ta współpraca jest potrzebna z takiego powodu, że mamy niż demograficzny i wydaje mi się, że powinniśmy jednak wspólnie o to zadbać, dlatego że taki materiał jaki dostajemy później ze szkoły podstawowej czy gimnazjum to z takiego materiału mamy takich czy innych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych. Więc też ta współpraca jest konieczna (...) Żeby nie było tak, że tracimy nasze talenty. Ja wiem, że to są zawsze jednostki, ale one jadą do Wrocławia, jadą gdzieś tam (...) Chociażby męską część młodzieży do tego Liceum, które jest w Henrykowie dla zdolnych chłopców, prawda? Jakoś tak ja tu nie widzę żadnej współpracy w tej chwili między samorządami, więc uważam że ona jest konieczna (IDI_1)

Szkoły współpracują ze sobą. Mimo że organizują konkursy na to, która szkoła najlepiej wypadnie to mimo wszystko mają kontakt ze sobą, niewielki ale jest (IDI_8)

Jest potrzebna, bo jeżeli na siłę coś się utrzymuje... Daleka jestem od krytyki jakiegokolwiek ale to wszystko się zmienia, ewoluuje i w obszarze edukacji również. Głównie jest to spowodowane tym, że jest mniejsza liczba dzieci, jeżeli chodzi o korzystających z edukacji. No i tutaj pojawiają się pewne wątpliwości i może gdyby ta współpraca była bardziej zacieśniona to można by było to wszystko jakoś bardziej poukładać, bo po prostu wydaje mi się, że za dużo jest placówek działających w tej chwili a można by to było jakoś gospodarczo i strukturalnie inaczej rozwiązać (...) Można zrobić jakąś jedną dyрекcję prawda? I jakoś tym wszystkie pokierować, a nie w każdej placówce cała sieć urzędników itd. itd. Po co, kiedy można było by to wszystko jakoś bardziej zgrupować i scentralizować. Wtedy by się troszkę zaoszczędziło, bo po co ma tyle pieniędzy iść na darmo (IDI_19)

U nas jest to już połączone więc jest współpraca i jest potrzebna (IDI_21)

Tych gimnazjów troszkę mamy. Nasze gimnazjum podlega pod Starostwo, tak że ta współpraca jest. Są 2 szkoły podlegające pod starostwo: liceum i gimnazjum, ale ta współpraca jest (IDI_22)

Tutaj tak, z dużym naciskiem, bo czasem do szkoły do sąsiedniej gminy jest blisko, ale jest kłopot, żeby wysłać tam dzieci (IDI_40)

Jak najbardziej. Mieszkamy na pograniczu gmin, w Grodziszczu jest gimnazjum, a od nas mamy tylko 3 km do szkoły, ale tam nie chodzą nasze dzieci do szkoły tylko dojeżdżają do Dzierżoniowa. Od nas do Dzierżoniowa autobus jedzie godzinę czasu a tutaj mają pod nosem gimnazjum (IDI_43)

Mamy tutaj szkołę, ale gdyby był dobry dojazd to mogłaby być nawet w Dzierżoniowie (IDI_45)

Należy podkreślić, że również częste było przekonanie respondentów, że uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych powinni mieć możliwość uczęszczania do szkół w miejscu zamieszkania, bez konieczności dojazdów:

Myślę, że współpraca zawsze jest potrzebna, ale edukację na poziomie podstawowymi i gimnazjalnych chyba każda gmina rozwiązuje we własnym zakresie. Więc tutaj jakieś ogóle spojrzenie każdy powinien mieć ale konkretnie, żeby wspólną politykę w tym zakresie wprowadzić to nie widzę takiej potrzeby (IDI_7)

Dla dobra dzieci każda gmina powinna we własnym zakresie, żeby te dzieciaki nie musiały się tułać, że tak powiem. Bo wiadomo, te maluchy to tam szkoły podstawowe. Natomiast gimnazjaliści, szkoły średnie to każda gmina powinna zadbać o to, żeby w ich miejscowości były jednak szkoły o różnym poziomie nauczania (IDI_16)

Co do szkół podstawowych i gimnazjum jestem za oddzieleniem, bo to jest jeszcze lokalna nauka. Jeżeli dzieci są starsze, prawie dorosłe to tak (IDI_20)

Dzieci powinny mieć szkoły w zasięgu ręki. Jestem przeciwna dowożeniu maluchów do szkoły na dużą odległość, tak samo jak do przedszkoli czy żłobków. Powinno to być w zasięgu ręki, na danym terenie bez wożenia, przywożenia itd. (IDI_29)

Pojedynczy respondenci stwierdzali, że współpraca gmin Ziemi Dzierżoniowskiej w zakresie edukacji podstawowej i gimnazjalnej nie jest potrzebna. Z jednej strony kwestie dostępności edukacji regulują przepisy prawa, których nie zmieni żadna współpraca, z drugiej zaś współpraca taka po prostu nie jest potrzebna (ewentualnie w zakresie zajęć dodatkowych).

Jest na takim stopniu, który jest odpowiedni do ilości dzieci na naszym terenie więc też chyba nie ma potrzeby jakoś tam (IDI_10)

Nie, to jest narzucane odgórnie. To czy będą współpracować czy nie to tak naprawdę nic nie zmieni (IDI_34)

Generalnie nie. Jeżeli już to na przykład w jakichś zajęciach dodatkowych typu basen. Jednak młode osoby są niespecjalnie mobilne, przynajmniej przez cały rok, bo komunikacja miejska kuleje i mało ludzi z niej korzysta, bo rzadko pojawiają się autobusy i wtedy trzeba do nich dokładać (IDI_38)

Jeden z rozmówców zauważył ponadto, iż chociaż współpraca między gminami w obszarze edukacji byłaby potrzebna, to realizacja tej idei jest niemożliwa z uwagi na opór kadry nauczycielskiej i społeczeństwa:

Być może mogła by być potrzebna jednakże w tym wypadku jest opór społeczny. Co niektóre gminy może miałyby możliwości ale jest duży opór społeczny i niejednokrotnie nakręcany przez pracowników szkół i przedszkoli (IDI_26)

Kolejny respondent zwrócił uwagę na problem bezpieczeństwa w szkołach, ale też wychowania młodzieży i negatywnych zachowań młodych ludzi w życiu społecznym.

Szkoły podstawowe i gimnazjalne powinny być częściej kontrolowane ponieważ to co dzieje się teraz w szkołach, chociażby w biednej Niemcy to jest zgroza. Źle dzieje się wśród młodzieży. Nie mówię o wulgaryzmie czy takich zachowaniach ale powinny być częstsze zebrania pedagogów i socjologów z rodzicami żeby uświadomić, że bardzo źle się dzieje. Jest bardzo dużo wandalizmu, nie ma Straży Miejskiej, są tylko dyżury policji ale to wszystko jest za mało, wręcz znikome. Jest większe niebezpieczeństwo, strach wieczorem wyjść na ulicę (IDI_36)

Łączne działania gmin w zakresie **gospodarki odpadami, tzn. wspólnego odbioru odpadów** znajdowały zwolenników zarówno wśród osób, które upartywały w tym poprawy obecnej sytuacji, jak i tych, dla których istotna byłaby możliwość obniżenia kosztów odbioru odpadów.

Koordinacja na pewno jest potrzebna. Gminy jakoś sobie teraz radzą każda oddzielnie, więc być może wspólny program i współpraca ulepszyłyby to, ale na obecną chwilę chyba jest dobrze (IDI_7)

Segregacja jakoś się udała, ale nie wiem jak to wychodzi dalej. Wiem, że niektóre przedsiębiorstwa komunalne ze sobą rywalizowały, ale jak by to zrobiono wspólnie to też by było dobrze (IDI_14)

Profesjonalne składowiska śmieci jak i porządny recykling może się odbywać w dużej, dobrze zarządzanej firmie a nie żeby każdy szukał sobie upchaj dziury (IDI_15)

Tak, jest to sens ponieważ teraz każdy załatwia to oddzielnie, a jestem za tym, żeby to robić wspólnie, bo było by to opłacalne (IDI_20)

Też powinien być, bo to podraża koszty jakby każdy tak sobie chciał to robić (IDI_25)

Z tym bywa różnie, ale gdyby była jakaś współpraca to byłoby dobrze (IDI_30)

W tej chwili na tym są kolosalne pieniądze i czym byłoby to bliżej tym dla nas lepiej, a teraz niektóre rzeczy musimy wozić do Wałbrzycha. Za tonę niektórych śmieci musimy płacić 400-500 zł plus transport. Z tego robią się duże pieniądze. Współpraca była by dobra (IDI_33)

Część respondentów wyrażała jednak opinie przeciwne, wskazując, że obecny system jest dobry i nie wymaga zmian lub też uznając, że utrzymanie czystości i odbiór odpadów powinno pozostawać w gestii każdej z gmin osobno.

Ja myślę, że każda miejscowość musi zadbać o to, żeby w mieście było czysto i żeby te odpady znalazły swoje właściwe miejsce. To jest chyba w gestii każdej miejscowości czy gminy (IDI_16)

Zakład Usług naszych tutaj bardzo świetnie pracuje. W ogóle w tym temacie nie ma problemu i z tego co obserwuję nie ma z tym kłopotu tak, żeby aż wspólny jakiś wchodził inwestor w tym temacie to nie widzę takiej potrzeby (IDI_19)

Nie wiem czy to jest potrzebne razem bo skoro jest na miejscu to ważne żeby był porządek. Tutaj prowadzi to Pan Drozdowski i jest recykling i wszystkie te rzeczy. Wydaje

mi się, że na miejscu wszystko powinno być i powinno tu być dane. Mogą się potęczyć ale wszystko powinno być na miejscu, a nie gdzieś dalej (IDI_23)

Jestem za tym, żeby każda gmina sama działała (IDI_29)

Pojedynczy rozmówcy zwracali ponadto uwagę na konkretne problemy związane ze wspólnym odbiorem odpadów. Obejmowały one trudności z lokalizacją obiektu, możliwość wystąpienia monopolu, jeśli zbiórkę odpadów będzie prowadziła tylko jedna firma czy też niedoskonałości systemu selekcji odpadów na terenach wiejskich.

O odpady też będą się kłócić... O każdego klienta. Z tego co wiem to Dzierżoniów ma swoją firmę, która wywozi śmieci już dłuższy czas, ale coraz więcej ludzi ze względu na konkurencyjne ceny podpisuje umowę z Pieszycami na odbiór nieczystości. Niby jest prawo wolnego rynku, że klient sam wybiera, ale znowu z drugiej strony klienta zabierają, także to też jest nie do końca bezkonfliktowe między firmami. Jeśli traci się klienta, to to nie podoba się nikomu (IDI_8)

To jest problem, dlatego że nikt na swoim terenie nie chce takiego przybytku. Potrzebna jest współpraca żeby znaleźć jakiś teren gdzie nikomu by to nie przeszkadzało (IDI_28)

Tak, z jednej strony jak najbardziej powinno powstać wspólne wysypisko ale z drugiej strony mówi się o tym, że powinna być konkurencja. Gdyby wygrała jedna firma, to pytanie co z cenami (IDI_38)

Najpierw ten system trzeba doskonalić. Na terenie gminy funkcjonuje to tak, że jak mi się coś zepsuje to to wyrzucam poza wieś ponieważ zbiórka odpadów funkcjonuje źle. System powinien być dopracowany na terenie wsi, bo w miastach nie ma potrzeby (IDI_41)

Liderzy opinii Ziemi Dzierżoniowskiej okazali się podzieleni odnośnie możliwości podejmowania wspólnych działań w obszarze **szkolnictwa wyższego**. Część respondentów opowiadała się oczywiście za współpracą gmin w tym zakresie, wskazując na liczne korzyści posiadania uczelni wyższej na terenie powiatu. Przede wszystkim zwracano uwagę na większą dostępność edukacji wyższej dla osób biedniejszych, których nie stać na dojazdy do większych ośrodków. Istotne jest jednak także to, aby uczelnie te reprezentowały wysoki poziom, a ich oferta edukacyjna była dostosowana do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Kończy się, ten Uniwersytet Ekonomiczny, a wcześniej to była Akademia Ekonomiczna, Filia to bardzo dużo po prostu dało dla miasta ale nie tylko dla miasta ale również i dla Powiatu. Bo jednak iluś tych absolwentów po prostu było. Oni tutaj pracowali tu zostali, tak? Zdobyli po prostu to wykształcenie (...) Skoro są prywatne uczelnie o bardzo różnym poziomie, aj nie rozumiem dlaczego to nie może być. Tym bardziej, że taki ośrodek zamiejscowy to jest w o wiele lepszej sytuacji według mnie, bo tu przyjeżdża nauczyciel, profesor czy docent jakiś tam inny – powiedzmy nauczyciel. I on przyjeżdża do tej grupy 50-30 osobowej, różnie. I on tu ma czas dla nich. Nie, że za chwilę telefon bo musi wyjść, bo coś tam się dzieje. (M: Czyli taka jednostka elitarna?) Dokładnie! I on zna tych ludzi, on wie w jaki sposób im pomów. Przecież po to się człowiek uczy, nie po to żeby wklepać regułki, tylko po to, żeby ta naukę zastosować w praktyce (IDI_1)

Tutaj mam takie same zdanie jak w przypadku szczebla średniego i zawodowego czyli, że też jak najbardziej współpraca (IDI_7)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

U nas i tak nie ma w powiecie (...) Mogłoby być. Zawsze młodzież by studiowała na miejscu i nie musiałyby dojeżdżać do Wrocławia czy do Wałbrzycha (IDI_11)

Szkolnictwo wyższe byłoby bardziej dostępne. Ułatwiło by to tej biedniejszej młodzieży, bo niestety tak dzisiaj jest, bo to się wiąże – stacje i dojazdy, to kosztuje. A gdyby było tu na miejscu jakieś filie, bo wiem, że są w Dzierżonowie ale gdyby były to jest to jak najbardziej potrzebne (IDI_25)

Tutaj nie ma szkolnictwa wyższego, w zasadzie jest tylko w Dzierżonowie ale powinna być współpraca (IDI_27)

Wydaje mi się, że tak bo koszty związane z dojazdem są duże i dobrze by było, że tutaj była współpraca gmin ale musi być rozeznanie rynku. Nie może być tak, że kształcimy ekonomistów, którzy potem nie znajdują zatrudnienia. To musi być omawiane z przedsiębiorcami, jakie mają zapotrzebowanie i jakich fachowców im brakuje, żeby to nie była sztuka dla sztuki (IDI_31)

Myślę, że współpraca była by potrzebna. Patrząc na studentów zaocznych czy wieczorowych odległość robi różnicę (IDI_32)

Szkolnictwo wyższe to Wrocław i Wałbrzych (...) Gdyby było bliżej to byłoby lepiej (IDI_33)

Musi być współpraca ale w tworzeniu bytów typu ośrodki pozamiejscowe mam bardzo złą ocenę bo miałem styczność z tymi, którzy tam byli studentami, a reprezentowali taki poziom, że nie wiem czy w ogóle powinni mieć maturę. Uczelnie powinny być dostępne nawet dla tych, których nie stać, ale w porządnym, dobrych uczelniach, a nie może to być chałtura (IDI_35)

Częste były również wypowiedzi respondentów wskazujące na trudności z utrzymaniem ośrodka uczelni wyższej w powiecie dzierżoniowskim. Rozmówcy zwracali uwagę na bliskość Wrocławia czy Wałbrzycha oferujących znacznie więcej kierunków nauczania oraz niewielkie rozmiary powiatu czyniące go niezbyt atrakcyjnym miejscem do prowadzenia filii ośrodka akademickiego. W niektórych wypowiedziach uczestnicy wywiadów pogłębianych odwoływali się także do historii zamkniętej obecnie filii Uniwersytetu Ekonomicznego w Dzierżonowie.

Na poziomie Powiatu szkolnictwo wyższe to jest zawsze jakiś dziwoląg. Wygodne dla ludzi ale ja wiem, że efektywność tego jest taka sobie. Ambicjonalne podejście urzędników, że mamy filię szkoły wyższej w mieście, a tak naprawdę to... Ja wiem jak to jest. Zawsze drogi garnitur przyjeżdża wykładowców to oni się cenią i nie chcą jeździć tam się, że tak powiem, po jakichś powiatach tłuc. Przy takim podejściu uważam, że są ośrodki akademickie, mają bazę i nie można wiele rzeczy na ten temat powiedzieć albo dobrze zrobić (IDI_2)

Na tym terenie raczej sporadycznie jest jakaś filia. Nie ma szans, żeby tu było szkolnictwo wyższe, to jest za mały ośrodek (IDI_12)

*Kiedyś w Bielawie próbowano otworzyć oddział Politechniki Wrocławskiej, ale to nie wyszło i generalnie jest migracja w kierunku Wrocławia i dalej więc nie wiem czy to by przyniosło efekty (M: A czy na Państwa terenie jest potrzebne szkolnictwo wyższe?)
Bliskość takich ośrodków jak Wrocław czy Wałbrzych powoduje to, że nie ma takiej potrzeby (IDI_14)*

Młodzież i tak ucieknie do Wrocławia, bo tam jest więcej uczelni państwowych i dużo ciekawszych kierunków (IDI_21)

Tu są za małe tereny i to na Ziemi Dzierżoniowskiej chyba nie będzie atrakcyjne (IDI_28)

Nie ma co się oszukiwać, ale w każdym mieście uczelni nie będzie. Mogą być dwie ale to tylko w największych miastach (IDI_29)

W tej chwili na naszym terenie nie mamy szkolnictwa wyższego i ciężko powiedzieć czy byłaby potrzebna współpraca (IDI_34)

Tutaj zostaje tylko Wrocław lub inne ośrodki i nie dotyczy małych miast, bo kto może to stara się dostać do Wrocławia. Ja swoje dzieci też wysłałam do Wrocławia do szkoły średniej i na studia i dzisiaj pracują gdzie pracują, ale to tylko moja inicjatywa, nikogo to nie obchodziło. Rodzice muszą zadbać o to, żeby dać dzieciom jakąś przyszłość (IDI_36)

U nas raczej jeżeli chodzi o szkolnictwo wyższe to tutaj na terenie naszego powiatu nie ma nic. Wiem, że była filia uczelni ekonomicznej w Dzierżoniowie ale czy ona jeszcze jest nie słyszałam ostatnio (...) Wszyscy Wałbrzych, Wrocław. Wszyscy raczej wyjeżdżają bądź dojeżdżają, różnie to jest (IDI_19)

Trudno powiedzieć ponieważ na naszym terenie nie ma szkolnictwa wyższego, ale też powinno współpracować w tych większych miastach. Mieliliśmy Akademię Ekonomiczną w Dzierżoniowie i to była dobra rzecz, szkoda że to znieśli (...) To była dobra rzecz (IDI_22)

Jeżeli już to tylko promując, bo szkolnictwa wyższego na tych terenach nie ma za dużo. Nie wiem czy są plany w tym zakresie, ale Uniwersytet Ekonomiczny, Filia Dzierżoniowska została zamknięta. Jeżeli są plany, żeby powalczyć i spowrotem żeby studia zaoczne tutaj były to na pewno jest potrzebna wspólna promocja, ale pytanie czy to w dzisiejszych czasach ma sens, czy przy zmniejszającej się liczbie studentów otwieranie jakichkolwiek filii w takim powiecie ma sens. Wątpię, bo jeśli mamy studiować zaocznie to nie jest dużym problemem dojazd do Wrocławia, gdzie możemy wybrać szerokie pole uczenia (IDI_38)

Ostatni z analizowanych obszarów, który został uznany za najmniej potrzebny jeśli chodzi o wspólne działania gmin Ziemi Dzierżoniowskiej, to **polityka mieszkaniowa**. Część rozmówców uważała, że wspólne działania w zakresie polityki mieszkaniowej są potrzebne dla zwiększenia liczby oraz jakości mieszkań. Dzięki temu ludzie mieliby większe szanse na kupno swojego mieszkania czy poprawę obecnych warunków mieszkaniowych.

Nie wiem jak jest teraz bo Bielawa po prostu jest.... Nie wiem jak to wygląda ale myślę, że też wspólne powinno być. Bo każdy tam powinien mieć łatwy dostęp, żeby jak będzie chciał wynająć mieszkanie czy kupić, żeby nie było najmniejszego problemu w jakim mieście (IDI_6)

Tak, dlatego że młodzi nie mają gdzie mieszkać. TBSy są drogie. Tu też jest taki poważny problem, nad którym by się warto było pochylić (IDI_25)

Raczej powinna być współpraca. Powinno być więcej mieszkań jak chętnych i to by była zdrowa sytuacja (IDI_28)

Jest potrzebna nawet ze względu na to, że ludzie mają prace gdzieś a mieszkają gdzie indziej i dobrze by było nieraz znaleźć wyjście z sytuacji, że tam pracuję i tam mieszkam a nie muszę dojeżdżać (IDI_29)

Jest wiele osób które mają podłe warunki mieszkaniowe (...) Gmina biedna nie wybuduje mieszkań socjalnych, choćby podstawowych bo chyba nie ma funduszu na to, a powinien być, bo sytuacja mieszkaniowa jest jaka jest (IDI_36)

Chciałbym, żeby gmina współpracowała z powiatem, bo wtedy można by było szybciej coś załatwić (IDI_45)

Pewnie, że tak. Nie każdego stać na to, żeby kupić sobie 30 arów ziemi i postawić tam dom za nie wiadomo jakie pieniądze a region chcąc ściągnąć do siebie jak najwięcej ludzi, wywołać migrację ludzi z miasta na nasze tereny musi mieć coś takiego. Student skończy studia, ma pomysły na życie, ale nie ma gdzie mieszkać i siedzi u mamy na garnuszku w mieszkaniu, bo nie może liczyć na coś swojego, musi działać na własną rękę, ale musi też gdzieś mieszkać (IDI_46)

Inni respondenci podkreślali, że gminy powinny samodzielnie działać w zakresie polityki mieszkaniowej, ponieważ tylko ono dobrze zna swoje potrzeby. Zauważano ponadto, że dobra sytuacja mieszkaniowa może być czynnikiem wyróżniającym gminę na tle innych, ale także zastanawiano się nad sensem prowadzenia polityki mieszkaniowej w sytuacji, gdy większość mieszkań stanowią budynki prywatne.

Tutaj bym się zastanowił poważnie. Raczej chyba nie. Ale jednak gminom trzeba dać jakąś zachętę żeby przyciągały mieszkańców i jakieś aktywne działania podejmowała. U nas w powiecie jest parę miast, 5 miast założmy takie 4 liczące się i to jest ważne, żeby one między sobą w jakiś tam sposób konkurowały to muszą mieć czym. Chyba akurat nie (IDI_2)

Każde miasto jest zorientowane w swoich potrzebach (IDI_3)

Myślę, że nie. Każda jednostka powinna działać we własnym zakresie. Znają swoje potrzeby, mają inne. Nie chodzi o to żeby realizować obiekty na terenie jednej czy nawet kilku gmin, ale jeżeli chodzi o politykę mieszkaniową to jest Ustawa o pomocy społecznej, mieszkaniach socjalnych i każda gmina powinna ją realizować we własnym zakresie (IDI_26)

Trudno powiedzieć na czym ta współpraca miałaby polegać, bo wszystkie mieszkania są raczej prywatne w związku z tym są Spółdzielnie. Ja mam swój dom, więc nie mam zamiaru z nikim współpracować (IDI_27)

Myślę, że nie. Każdy ma swoje podwórko i rządzi na swoim podwórku ani skalę swoich możliwości (IDI_34)

Poruszony temat polityki mieszkaniowej skłonił również wielu rozmówców do zwrócenia uwagi na problemy, jakie wiążą się z tym obszarem. Głównymi bolączkami są tutaj wysokie koszty nabycia mieszkania oraz proces wyludniania się dzierżoniowskich gmin, który sprawia, że budowanie nowych mieszkań de facto nie jest potrzebne.

To nie tylko w naszym regionie ale w całym Państwie jest zabagniona. Każdy rozsądny człowiek odpowie, że to jest bagno i koniec. Nic się nie dzieje, nic się nie robi zupełnie. Są tylko pozorne działania, polityczne (IDI_5)

W tej chwili patrząc po Bielawie to oprócz deweloperów to się nic więcej nie dzieje tak, że każda gmina powinna we własnym zakresie. Szczególnie dla tych młodych ludzi, którzy zaczynają swój start życiowy w jakiś sposób dogodne warunki stwarzać, żeby mieli szansę zdobycia takiego mieszkania. Przy dzisiejszych zarobkach deweloperowi taką

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

sumę wyrzucić nie mając wsparcia ze strony rodziców młodzi ludzie to czarno to widzę (IDI_16)

Problem jest z pieniędzmi na ten cel wśród ludzi młodych. Duża część ludzi młodych i tak powyjeżdżała i z prywatnych pieniędzy stawiają sobie prywatne domy. Nie widzą przyszłości miasta czy powiatu w budowaniu jakichś osiedli, jeżeli ludzie nie mają pieniędzy (...) Można postawić ale miasto wyda na ten cel pieniądze niepotrzebnie, bo po prostu nie będzie chętnych, żeby te mieszkania kupić bo nie mają pieniędzy. A ci co mają to tak jak mówię, przyjeżdżają i wykupują po prostu stare mieszkania albo stawiają nowe domki jednorodzinne i tyle. I robią to we własnym zakresie (IDI_17)

Pod tym względem nie wiem czy współpraca pomoże, bo mamy coraz mniej ludzi młodych (IDI_21)

Gminy się raczej wyludniają, więc raczej nie. Bardziej przy projektach renowacji miast (IDI_38)

Budynki komunalne są brudne i zapuszczone. Tak to jest kiedy „dobrzy urzędnicy” wezmą się za to. W prywatnych rzeczach tego nie ma, tam gdzie jest Wspólnota Mieszkaniowa to sobie świetnie radzą bez pomocy gminy, bo w czym im gmina pomoże? Podatki niech zmniejszą i w samorządach niech nie ferują tych podatków (IDI_41)

Ponadto jeden z respondentów przywołał przykład funkcjonującego na całym świecie rynku mieszkań na wynajem. W związku z tym proponował on, aby w działania w obszarze polityki mieszkaniowej włączyć przedsiębiorców, budujących takie właśnie mieszkania na wynajem.

To już jest tylko i wyłącznie działalność gminy ale tu również mogą być działania inne. Na całym świecie działa taki rynek mieszkań do wynajmu, więc to może też są pola do popisu na przedsiębiorczość. Można by to było zainspirować, ale czy się znajdują tacy odważni i chętni? Aczkolwiek pierwsze koty za płoty bo z tego co wiem w Gilowie znalazł się taki miejscowy przedsiębiorca, który buduje. Część domków jest już gotowych, część nie. Aczkolwiek mało jest na ten temat wiedzy. Jest ukrywana czy skrywana, czy może brak doświadczenia, że coś takiego się dzieje. Czy też to jest na zasadzie, że ten człowiek nie mówi o wynajmie tylko chce sprzedać te domki. Tu mam małą wiedzę na ten temat (IDI_1)

Z kolei jeszcze inny rozmówca chwalił działania w obszarze polityki mieszkaniowej podejmowane przez spółdzielnię mieszkaniową w Bielawie, przeciwstawiając je sytuacji w swojej gminie.

Bielawa, która niedaleko leży to pięknie mają. Mają Spółdzielnię. Spółdzielnia się pięknie rozwija. Muszę powiedzieć, że w tym roku dostała nagrodę jako najlepsza Spółdzielnia Mieszkaniowa w Polsce no więc wspaniale, nie? I nawet tu w Pieszycach są bloki tej Spółdzielni z Bielawy więc jak by rozprzestrzeniła się ich działalność pięknie (...) A jeżeli chodzi o samą gminę to wszystkie budynki są poniemieckie (...) Nie nasza tutaj gminna, to nie jest nasze budownictwo. Tu nic nie powstało (IDI_19)

3.2.6. Propozycje wspólnych projektów dla jednostek Ziemi Dzierżoniowskiej

Ostatnie pytanie podczas wywiadów pogłębionych z liderami opinii dotyczyło propozycji nowych wspólnych projektów, które mogłyby się stać przedmiotem współdziałania dla jednostek Ziemi

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Dzierżoniowskiej. Większość respondentów wskazywała wiele różnych obszarów potencjalnych wspólnych działań, jedynie nieliczni przyznawali, że nie zastanawiali się nad tym problemem lub też nie potrafili określić, w jakich dziedzinach jednostki Ziemi Dzierżoniowskiej mogłyby współpracować:

Nie zastanawiałem się nad takimi rzeczami. Trudno mi wymienić (IDI_2)

Nigdy się nad tym nie zastanawiałam i nie za bardzo przywiązuję wagę do takich tematów. Jak jest jakaś zmiana to cieszę się, że coś jest zrobione (IDI_8)

Nie mam (IDI_10)

Pozostali rozmówcy wskazali wiele różnych dziedzin, w których Partnerzy powinni współpracować szczególnie intensywnie. Najczęściej wymienianym obszarem wspólnych działań dla jednostek Ziemi Dzierżoniowskiej była **infrastruktura drogowa**. Respondenci wskazywali na konieczność dalszej budowy, rozbudowy i modernizacji dróg, a także realizacji kompleksowych rozwiązań w tym zakresie, które przyczynią się do poprawy sytuacji w całym regionie:

Myślałam o drogach, żeby bardziej usprawnić działanie ale żadna inna, konkretna myśl nie przychodzi mi do głowy (IDI_3)

O drogach (...) Myślę, że to jest kluczowa sprawa i to chyba wszystkim mieszkańcom by na tym zależało. Na pewno mniej wypadków. Dużo innych, dużo bardziej potrzebnych rzeczy dla miasta by było gdyby te drogi były w lepszym stanie (IDI_4)

Myślę, że te drogi. Tutaj też wspólne zadania na pewno by się przydały, żeby kompleksowo rozwiązać też (IDI_9)

Tutaj jedynie chodzi chyba głównie o drogi. Jak tą jedną drogę skończą to słyszałem, że w planach jest jeszcze jedna droga. To tylko jedynie o drogi, żeby połączyć jeszcze jedną, porządną wylotową drogę z wszystkich gmin. Żeby można było w stronę Wrocławia dobrze dojechać (IDI_11)

Modernizacja dróg (IDI_12)

Rozbudowa dróg i poprawa dróg. To jest chyba główny, podstawowy cel, żeby po prostu po naszych drogach się poruszać łatwiej, szybciej i bezpieczniej. No a brakuje po prostu dobrych dróg, obwodnicy i tak dalej. Drogi lokalne, gminne są w opłakanym stanie (IDI_17)

Infrastruktura i drogi (IDI_18)

Budowa dróg (IDI_20)

Najważniejsza jest modernizacja dróg i remonty (IDI_23)

Myślę, że w branży dróg mogliby współpracować bardziej (IDI_27)

Przed wszystkim drogi (IDI_28)

Tak naprawdę solidnie to nasi wszyscy burmistrzowie i sołtysi powinni popracować nad drogami, bo na naszym terenie drogi to zawsze była bolączka i mamy takie ścieżki a nie drogi. Część z nich jest w miarę w takim stanie ale dużo jest dróg, które jednak wypadało by poprawić. Dla mnie ta komunikacja, drogi przede wszystkim (IDI_29)

Przed wszystkim dalsza modernizacja dróg (IDI_45)

Drugim najczęściej pojawiającym się obszarem wspólnych działań jednostek Ziemi Dzierżoniowskich jest **turystyka**. Respondenci dostrzegali konieczność podejmowania zadań związanych z wykorzystaniem zasobów naturalnych (przede wszystkim Góry Sowie) dla rozwoju turystyki i promocji regionu, zauważając, iż rozwój tej branży może przełożyć się na zmniejszenie bezrobocia i

poprawę sytuacji gospodarczej. Jeden z rozmówców wskazał ponadto na potrzebę opracowania i realizacji wspólnej strategii turystycznej dla całego regionu.

Myślę, że turystyka. Jeśliby ta współpraca była ścisła i w tym kierunku byłoby zaangażowanie, to moglibyśmy dużo zyskać. Czyli poprawa infrastruktury turystycznej, co pozwoliłoby na większy rozwój regionu. Może zmniejszyłoby to również bezrobocie (IDI_7)

Rozwój turystyki (IDI_12)

Ja mogę tylko powiedzieć, że uwagę powinno się zwrócić na to, żeby podnosić rangę naszego regionu pod względem turystycznym (IDI_15)

Nasze góry to jest naprawdę wszystko co tu mamy w tym regionie. To jest nasz wielki atut. Nasze góry i nasza przyroda, więc musimy ją chronić. I jeżeli pójdzie to w rozwój turystyki to w przemyślany sposób i właśnie ta współpraca musi być niezwykle ścisła, niezwykle. Bo te gminy są wokół tych gór położone i ze sobą połączone jak jeden organizm. To jest jak jedno naczynie i tu musi być ścisła współpraca. Bezdyskusyjnie w tym temacie (IDI_19)

Rozwój strategii turystycznej ogólnie dla regionu (IDI_20)

Myślę, że na pewno w turystyce, bo to jest najważniejsze (IDI_26)

Można by wskazać obszary typu turystyka, które są nie do końca zagospodarowane. Dużo się o nich mówi, ale wciąż niewiele za tym idzie (IDI_38)

Może turystyka, bo chyba nie jest to priorytet, a by się przydało ze względu na położenie (IDI_44)

Rozwój turystyki, ponieważ mamy piękne tereny i gdyby turystyka była bardziej rozwinięta to znalazłyby się też miejsca pracy dla wielu osób (IDI_47)

Kolejna dziedzina działań, której możliwa byłaby współpraca jednostek Ziemi Dzierżoniowskiej, to **transport i komunikacja miejska**. Rozmówcy zauważali niedogodności związane z dojazdem z Piławy do Bielawy czy Pieszyc, szczególnie w przypadku dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół.

Transport (IDI_1)

Dla mnie sensowne by było zrobić komunikację miejską. To jest najbardziej takie flagowe, widoczne. Gdzie by widzieli ludzie i w jakiś tam sposób zintegrowali się z powiatem. Małe tego, byłoby to prawdopodobnie w interesie wszystkich tylko mam tę świadomość, że będzie to niewykonalne, bo można sobie pogadać (IDI_2)

W sprawach transportu (IDI_9)

Transport publiczny (IDI_26)

Przydałoby się na przykład bezpośrednie połączenie z Piławy Górnej do Bielawy, bo nie ma takich bliskich połączeń. Na przykład dla dziecka uczącego się nie jest to dobre (IDI_30)

Komunikacja miejska, bo jednak są małe odległości a jest dużo przesiadek, żeby dojechać z Piławy do Bielawy czy do Pieszyc (IDI_32)

Jakaś komunikacja (IDI_46)

Ważnym obszarem wspólnych działań jednostek Ziemi Dzierżoniowskiej powinna być również **infrastruktura techniczna**, szczególnie w zakresie gospodarki kanalizacyjno-ściekowej czy gospodarki odpadami. Znaczenie ma również melioracja terenu, ochrona środowiska czy prace remontowe na rowach w ramach działań przeciwpowodziowych.

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Ja bym chciała, żeby zrobione było wszystko na raz i ścieki, i kanalizację, ale tak się nie da, trzeba po kolei współpracować (...) Wydaje mi się, że kanalizacja, która u nas jest trochę zaniedbana i potraktowana po macoszemu (IDI_21)

Każda z gmin realizuje odbiór odpadów to też ze sobą współpracujemy w pewnych punktach, choćby wymiana doświadczeń (IDI_26)

Kanalizacja. Ja jestem z Mościska i tam ponoć w ogóle już nie będzie kanalizacji. Jest to teren podmokły i zakładają przy domówki, a to będzie parę lat i do wyrzucenia bo ziemia się napije i nie będzie to zdawało egzaminu. Niby była jakaś dopłata do szamb, a to nie jest zbyt dobre (IDI_42)

Przede wszystkim melioracja terenu, skanalizowanie. Ogarnięcie wysypisk, ochrona środowiska (IDI_46)

Myślę też o gospodarce śmieciowej, żeby tutaj wypracować jakiś wspólny program (IDI_47)

Powinno być dużo pomyślane na temat gospodarki wodno-ściekowej. Coś tam robią, ale jeśli chodzi o rowy to przydałoby się więcej. Trochę się boimy, że może nas zalać, bo jeżeli strzeli jeden wał to mnie akurat nie, ale sporo ludzi u nas zaleje, więc to powinno być ruszone (IDI_48)

Współpraca jednostek Ziemi Dzierżoniewskiej powinna obejmować również obszar **ochrony zdrowia**. Szczególną bolączką jest tutaj brak specjalistów (okulista, laryngolog, neurolog, onkolog, ginekolog) w poszczególnych miejscowościach, co zmusza mieszkańców do wyjazdów np. do Wrocławia.

Bo tutaj jeśli chodzi na przykład o specjalistę okulistę, laryngolog to nie wiem jak teraz jest, ale na przykład takich specjalistów jak na przykład onkolog czy neurolog to ciężko się dostać (IDI_6)

Służby zdrowia (IDI_9)

Najważniejsza jest służba zdrowia, żeby był łatwiejszy dostęp do specjalistów (IDI_32)

Przede wszystkim jeżeli chodzi o zdrowie, bo to jest fatalna sprawa. Jest przychodnia prywatna i jest bardzo źle. Żeby zrobić wyniki laboratoryjne są pobierane tylko raz na jakiś czas (...) Jeżeli chodzi o zdrowie to jest fatalnie, bo nie ma ani jednego specjalisty choćby raz w miesiącu a szczególnie onkologa, ginekologa. A te rzeczy są bardzo ważne (...) Nie ma też okulisty (IDI_36)

Służba zdrowia (IDI_46)

Ja akurat działam w służbie zdrowia, więc szczególnie pod tym kątem upatrywałbym działań. Jest jeden ośrodek POZ, a do specjalistów trzeba jeździć najczęściej do Wrocławia (IDI_50)

Sport to kolejna dziedzina, w której gminy i powiat dzierżoniewski mogłyby współdziałać. Obszar ten powinien dotyczyć szczególnie rozwoju sportowego dzieci i młodzieży, aby zachęcać do aktywności fizycznej i ruchu na świeżym powietrzu. Jeden z rozmówców zwrócił uwagę na fakt, że różny jest stan infrastruktury sportowej w gminach, w związku z czym w tym obszarze konieczne są działania bardziej lokalne niż wspólne.

Jeżeli chodzi o szkolnictwo to jest ok, tylko może więcej poprawić obiekty sportowe, rozbudować bardziej... Czy boiska dla dzieci. Żeby po prostu zachęcić tych ludzi bardziej do sportu, bo mi się wydaje, że ludzie mniej ruchu teraz mają i żeby bardziej zachęcać do ruchu na świeżym powietrzu i ogólnie do sportu. I dzieci i starszych ludzi (IDI_6)

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniewskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

Sport i rekreacja, gdzie można to wspólnie kreować, wspólnie tworzyć (IDI_13)
Jestem człowiekiem sportu i najbardziej naciskam na sport, ale wiem, że to jest ciężki temat. Rozwój sportowy, rozwój dzieci. Byłem nauczycielem W-F i sport nie jest mi obcy, więc chciałbym, żeby to jak najlepiej funkcjonowało, żeby pieniądze szły na rozwój sportowy dla dzieci (IDI_14)

Nam jest w Piławie bardzo potrzebna sala gimnastyczna. A właściwie z tego co widzę to wszystkie gminy jakoś sobie poradziły z basenami i z salami. Piława i Niemcza kuleją w tym wszystkim. Wspólnych projektów na razie nie potrzeba, ale bardziej lokalne (IDI_31)
Przede wszystkim rozwój dla młodzieży, sport – żeby młodzież mogła się rozwijać. Powinni mieć możliwość pogrania w piłkę, to taki najprostszy przykład (IDI_49)

Współpraca jednostek Ziemi Dzierżoniowskiej może obejmować również obszar **edukacji**. Rozmówcy zwracali uwagę, że szkoły powinny bardziej ze sobą współpracować, zacieśniać więzi międzyszkolne czy też podejmować działania związane z zagwarantowaniem dzieciom dojazdu do szkoły.

Szkolnictwo (IDI_1)

Edukacja. Pracuje w gimnazjum i w technikum i tutaj powinna być współpraca. Nie wiem czy jakaś współpraca jest, pewnie tak, bo jeżeli są na przykład matury czy konkursy międzyszkolne, ale jak to wygląda w szczegółach to nie mam pojęcia (IDI_24)

Coś związane ze szkołami, ale bardziej jakby zacieśnienie więzi międzyszkolnych (IDI_26)
Najbardziej chodzi o szkołę. Jak się chodzi do gimnazjum i ma 12-13 lat, a dziecko wstaje przed 6 rano, bo przed 7 mają autobus i jadą przez wiele miejscowości i zabierają wszystkich dookoła, a mają szkołę 2 km tylko po prostu autobus nie jest dla dzieci zorganizowany. Gmina się na to nie zgodziła, bo na to idą jakieś fundusze na oświatę, żeby dzieci z Ostroszowic do Grodziszczka miały dojazd. Bo dzieci z Grodziszczka do Ostroszowic mają dojazd, ale w drugą stronę nie i już nie mogą chodzić do tej szkoły (IDI_43)

Współpraca w ramach edukacji (IDI_45)

Kolejny możliwy obszar współpracy jednostek Ziemi Dzierżoniowskiej to sfera gospodarcza: przeciwdziałanie **bezrobociu**, tworzenie nowych miejsc pracy czy przyciąganie inwestorów budujących zakłady przemysłowe.

Zwalczanie bezrobocia (IDI_1)

Myślę, że na pewno w ramach zwalczania bezrobocia. Czyli tworzenie nowych miejsc pracy (IDI_9)

No i wiadomo: zakłady przemysłowe jakieś, gdzie ludzie dostawaliby pracę. To są takie punkty bardzo delikatne i wiadomo, że cały kraj się z tym boryka, aczkolwiek trzeba by było to w jakiś sposób zmienić (IDI_16)

Pozyskiwanie nowych miejsc pracy, bo z tym jest kiepsko (IDI_47)

Wśród innych propozycji nowych wspólnych projektów dla jednostek Ziemi Dzierżoniowskiej oraz dziedzin, w których Partnerzy powinni szczególnie intensywnie współpracować, znajdowały się:

- Wspieranie przedsiębiorców:

Generalnie jeżeli będą traktowani przedsiębiorcy bardziej poważnie to to jest jedyny właściwy kierunek – ułatwianie działalności. Jakies preferencje. Wiele by można na ten temat mówić. Podatki chociażby. Pomoc przedsiębiorcy, żeby zrobić mu drogę dojazdową

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

dobrą. Pomoc w odnowie firm, tzn. elewacja, kanalizacja. Poprawa warunków socjalnych dla pracowników. No wiele jest, wiele jest tu do zrobienia (IDI_5)

Miejsca atrakcyjne do rozpoczęcia działalności gospodarczej – z pozycji przedsiębiorcy (IDI_28)

- **Budowa ścieżek rowerowych:**

Na pierwszym miejscu na pewno moim zdaniem jeśli chodzi o takie wspólne plany, i żeby zrealizować, żeby więcej było ścieżek rowerowych moim zdaniem. Żeby łatwiej było się rowerem poruszać i tych mieszkańców bardziej zainteresować i zachęcić, żeby więcej osób rowerami jeździło niż samochodami. Bo w ogóle tutaj nikogo nawet na ulicy nie widać, ani w Dzierżonowie, ani w Bielawie, ani w Pieszycach. Więc myślę, że to by bardziej zachęciło ludzi tak jak w dużych miastach jest, we Wrocławiu czy w Poznaniu czy w Krakowie to bardzo dużo ludzi na rowerach jeździ, bo jest bardzo dużo ścieżek rowerowych dla dzieci i dla dorosłych. Więc myślę, że na pewno ścieżki rowerowe i więcej chodników (IDI_6)

Czy sieć ścieżek rowerowych, bądź innych rekreacyjnych (IDI_13)

- **Kultura:**

Sprawy kultury (IDI_1)

Niech Ziemia Dzierżoniowska zorganizuje cyklicznie, 2 razy do roku na przykład jakiś przegląd zespołów, muzyki poważnej. Kultura to jest droga dla samorządów. Na gospodarce się nie znają, ale w stronę kultury: o tak! Tutaj trzeba by było zorganizować teatr, kino, piosenkę w formie festiwalu, spotkań, zlotów. Tutaj gminy mogą się jednoczyć, organizować, nagłaśniać, bo tutaj trzeba iść w turystykę i kulturę (IDI_41)

- **Zmiany administracyjne:**

Zastanawiałbym się też nad jakimiś administracyjnymi zmianami, które by były można zrobić w naszym regionie, a które by nie obniżyły jakości usług dla mieszkańców, ale obniżyłyby koszty działania administracji (IDI_20)

Jest Zarząd Dróg Powiatowych i w mieście też zajmują się drogami, powiat też. Ja bym zlikwidował powiat, bo masa urzędników i gro pieniędzy idzie na utrzymanie urzędników, gdzie funkcje mogłoby przejść miasto poszczególne i w granicach miast można byłoby to robić, wszystkie wspólne inwestycje. Albo przekazać wszystko na powiat, żeby scentralizować władze w powiecie i wtedy zarządzać. A to jest tak, że dzisiaj ten chodnik i ta droga należy do województwa, ta droga do powiatu, ta droga miejska i to tak rozrzucone jest i to bym zmienił (IDI_25)

- **Działania na rzecz ogólnej poprawy sytuacji:**

Jesteśmy takim terenem, że wszystko ma swoją rangę. Nad wszystkim w równym stopniu powinna być zwrócona uwaga (IDI_37)

Chciałbym, żeby ogólnie było lepiej (IDI_45)

- **Ekologia i energia odnawialna:**

Czy ekologię wspólnie promować, region i wtedy podejmować działania (IDI_13)

Energia odnawialna (IDI_39)

- **Połączenie miast:**

Nie powinno być to trzy miasta tylko jedna aglomeracja. Temat był w latach 70tych dyskutowany tylko pojawiło się określenie, które funkcjonowało nawet i w prasie tutaj

„Partnerstwo JST Ziemi Dzierżoniowskiej – wspólnie w stronę zrównoważonego rozwoju”

regionalnej. Miało się to nazywać Pier-Dzie-Lawa i dlatego chyba to upadło, z połączenia tych miast, ale niefortunnego i określanego troszeczkę tak, jak to się mówi młodzieżowo, żargonowo. Ale jeśli do Bielawy jest 2 km, do Dzierżoniowa 3 km to dlaczego trzy miasta mają być logicznie rzecz biorąc (IDI_18)

- **Ochrona zabytków:**

Nie chronią to nasze największe dziedzictwo tutaj. A i zapomniałam o zabytkach poniemieckich, pięknych jeszcze. Niech dbają o to (IDI_19)

- **Pozyskiwanie środków unijnych:**

(pozyskiwanie) dodatkowych dotacji Unijnych, które można otrzymać i zrobić z nich coś dla regionu (IDI_20)

- **Kino:**

Dobrze by było, żeby w Dzierżoniowie było lepsze kino, żeby nie musiał jeździć 40 czy 50 km do kina (IDI_35)

- **Uwzględnianie opinii i pomysłów mieszkańców przez władze samorządowe:**

Tutaj jest tyle mądrych ludzi, którzy piszą projekty, tyle firm, które proponują rozważania, że naprawdę można z pewnych fajnych rzeczy skorzystać, tylko trzeba chcieć. Może powinni słuchać mieszkańców, bo ludzie chodzą i mówią, ale to się odbija bez echa. Teraz są wybory, więc świat jest bardzo kolorowy, ale myślę, że już w listopadzie zrobi się bardziej szary (IDI_34)

- **Utrzymanie dotychczasowych osiągnięć:**

Absolutnie utrzymanie tego wszystkiego co mamy (IDI_1)

4. Spis wykresów i tabel

Wykres 1. Wiek respondentów	5
Wykres 2. Wykształcenie respondentów	5
Wykres 3. Dochód netto w całej rodzinie respondentów	6
Wykres 4. Liczba osób w rodzinie respondentów	6
Wykres 5. Okres zamieszkiwania na terenie swojej miejscowości	7
Wykres 6. Odsetek badanych z poszczególnych gmin zamieszkujących na terenie swojej miejscowości od co najmniej 16 lat	8
Wykres 7. Wiąż emocjonalna z miejscowością zamieszkania w poszczególnych gminach.....	9
Wykres 8. Wiąż emocjonalna z miejscowością zamieszkania a okres zamieszkiwania	9
Wykres 9. Plany migracyjne badanych z podziałem na gminy zamieszkania	10
Wykres 10. Plany migracyjne badanych z podziałem na wiek	11
Wykres 11. Sytuacja materialna badanych	12
Wykres 12. Sytuacja materialna badanych z podziałem na gminę zamieszkania	13
Wykres 13. Sytuacja mieszkaniowa badanych z podziałem na gminę zamieszkania	14
Wykres 14. Ocena zmiany jakości poszczególnych dziedzin życia w miejscowości zamieszkania	15
Wykres 15. Ocena atrakcyjności miejscowości zamieszkania w poszczególnych sferach życia.....	16
Wykres 16. Dziedziny funkcjonowania gminy, które zasługują na szczególną uwagę ze strony władz lokalnych (pytanie wielokrotnego wyboru)	18
Wykres 17. Ocena sytuacji gospodarczej w miejscowości zamieszkania w okresie ostatnich dwóch lat z podziałem na gminę zamieszkania	19
Wykres 18. Ocena perspektyw dotyczących sytuacji gospodarczej w miejscowości zamieszkania w okresie najbliższych dwóch lat z podziałem na gminę zamieszkania	20
Wykres 19. Główne dziedziny gospodarki miasta lub gminy zamieszkania w opinii respondentów....	21
Wykres 20. Ocena poszczególnych usług publicznych na terenie swojej gminy (średnia na skali 1-5)	23
Wykres 21. Stanowisko respondentów wobec adekwatności poszczególnych usług publicznych do potrzeb na terenie swojej gminy.....	25
Wykres 22. Częstotliwość dojazdów do poszczególnych gmin	27
Wykres 23. Odsetek osób planujących zakup domu, mieszkania lub działki budowlanej w poszczególnych gminach	29
Wykres 24. Posiadanie rodziny, znajomych lub bliskich przyjaciół w poszczególnych gminach.....	31
Wykres 25. Łatwość dostania się różnymi środkami transportu do poszczególnych gmin (średnia ocen na skali od 1 do 5).....	32
Wykres 26. Średni czas dojazdu z domu do pracy z podziałem na gminę zamieszkania	33
Wykres 27. Odsetek badanych, których miejsce pracy znajduje się w powiecie dzierzoniowskim....	33
Wykres 28. Ocena możliwości znalezienia pracy w swojej miejscowości/gminie z podziałem na gminę zamieszkania.....	34
Wykres 29. Ocena możliwości znalezienia pracy w swojej miejscowości/gminie z podziałem na wiek oraz płeć	35
Wykres 30. Skłonność do dojazdów w celu zdobycia dobrej pracy	36
Wykres 31. Prowadzenie własnej firmy przez badanych	36

Wykres 32. Ocena szans prowadzenia własnego biznesu przez badanych z podziałem na gminę zamieszkania.....	38
Wykres 33. Ocena własnych możliwości odnośnie prowadzenia firmy z podziałem na gminę zamieszkania.....	39
Wykres 34. Ocena poziomu własnej swojej wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia firmy z podziałem na gminę zamieszkania	40
Wykres 35. Przekonanie o posiadaniu cech osobowościowych charakteryzujących przedsiębiorcę z podziałem na gminę zamieszkania	41
Wykres 36. Preferencje respondentów odnośnie formy zatrudnienia (własna firma lub etat) z podziałem na gminę zamieszkania	42
Wykres 37. Miejsce zamieszkania respondentów.....	44
Wykres 38. Płeć i wiek respondentów	44
Wykres 39. Rodzaj szkoły, do której uczęszczają respondenci.....	45
Wykres 40. Przeciętne dochody gospodarstw domowych respondentów	46
Wykres 41. Długość zamieszkiwania w obecnym miejsc	47
Wykres 42. Kierunki migracji - ludność napływowa.....	48
Wykres 43. Ludność napływowa a wiek dzieci.....	48
Wykres 44. Poczucie związku z zamieszkiwaną przez siebie miejscowością	49
Wykres 45. Poczucie związku z zamieszkiwaną przez siebie miejscowością a miejsce zamieszkania ..	49
Wykres 46. Poczucie związku z zamieszkiwaną przez siebie miejscowością a wiek	50
Wykres 47. Plany dotyczące miejsca zamieszkania a płeć respondentów.....	50
Wykres 48. Plany dotyczące miejsca zamieszkania a poczucie związku z obecnym miejscem zamieszkania.....	51
Wykres 49. Sytuacja materialna rodziny respondenta miejsce zamieszkania	52
Wykres 50. Ocena własnej sytuacji mieszkaniowej a miejsce zamieszkania	53
Wykres 51. Zmiany w okolicy w okresie ostatnich dwóch lat	53
Wykres 52. Atrakcyjność zamieszkiwanej miejscowości.....	54
Wykres 53. Zmiana sytuacji gospodarczej w miejscu zamieszkania w ostatnich dwóch latach	55
Wykres 54. Prognozowana zmiana sytuacji gospodarczej w miejscu zamieszkania w najbliższych dwóch latach	56
Wykres 55. Częstotliwość podróży do poszczególnych gmin.....	57
Wykres 56. Bliscy respondentów, zamieszkujący na badanym obszarze	58
Wykres 57. Dostępność transportowa poszczególnych obszarów regionu	59
Wykres 58. Lokalizacja szkoły, do której uczęszcza respondent	60
Wykres 59. Zainteresowanie prowadzeniem własnej działalności gospodarczej.....	61
Wykres 60. Ocena szans powodzenia swojej koncepcji biznesowej a miejsce zamieszkania.....	63
Wykres 61. Wiara w możliwość prowadzenia własnej działalności gospodarczej.....	63
Wykres 62. samoocena wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej	64
Wykres 63. Samoocena posiadania cech charakteryzujących dobrego przedsiębiorcę	65
Wykres 64. Preferowany rodzaj aktywności zawodowej.....	65
Wykres 65. Ocena potrzeby współpracy między jednostkami Ziemi Dzierżoniowskiej w wybranych dziedzinach.....	81

Tabela 1. Ocena atrakcyjności miejscowości zamieszkania w poszczególnych sferach życia z podziałem na gminę zamieszkania.....	17
Tabela 2. Główne dziedziny gospodarki miasta lub gminy zamieszkania w opinii respondentów z podziałem na gminę zamieszkania	21
Tabela 3. Ocena poszczególnych usług publicznych na terenie swojej gminy z podziałem na gminę zamieszkania (średnia na skali 1-5)	24
Tabela 4. Stanowisko respondentów wobec adekwatności poszczególnych usług publicznych do potrzeb na terenie swojej gminy z podziałem na gminy zamieszkania.....	26
Tabela 5. Odsetek osób dojeżdżających do poszczególnych gmin, które wykorzystują przy tym dany środek transportu.....	27
Tabela 6. Cele przyjazdów do poszczególnych miejscowości i gmin.....	28
Tabela 7. Odsetek osób planujących zakup domu, mieszkania lub działki budowlanej w poszczególnych gminach z podziałem na gminę zamieszkania.....	30
Tabela 8. Prowadzenie własnej firmy przez badanych z podziałem na gminę zamieszkania	37
Tabela 9. Cechy osobowości niezbędne w prowadzeniu własnej firmy	40
Tabela 10. Cele podróży w poszczególnych kierunkach.....	57
Tabela 11. Długość dojazdu do miejsca nauki.....	60
Tabela 12. Potencjalne profile własnej działalności gospodarczej.....	62
Tabela 13. Cechy dobrego przedsiębiorcy - top 20	64